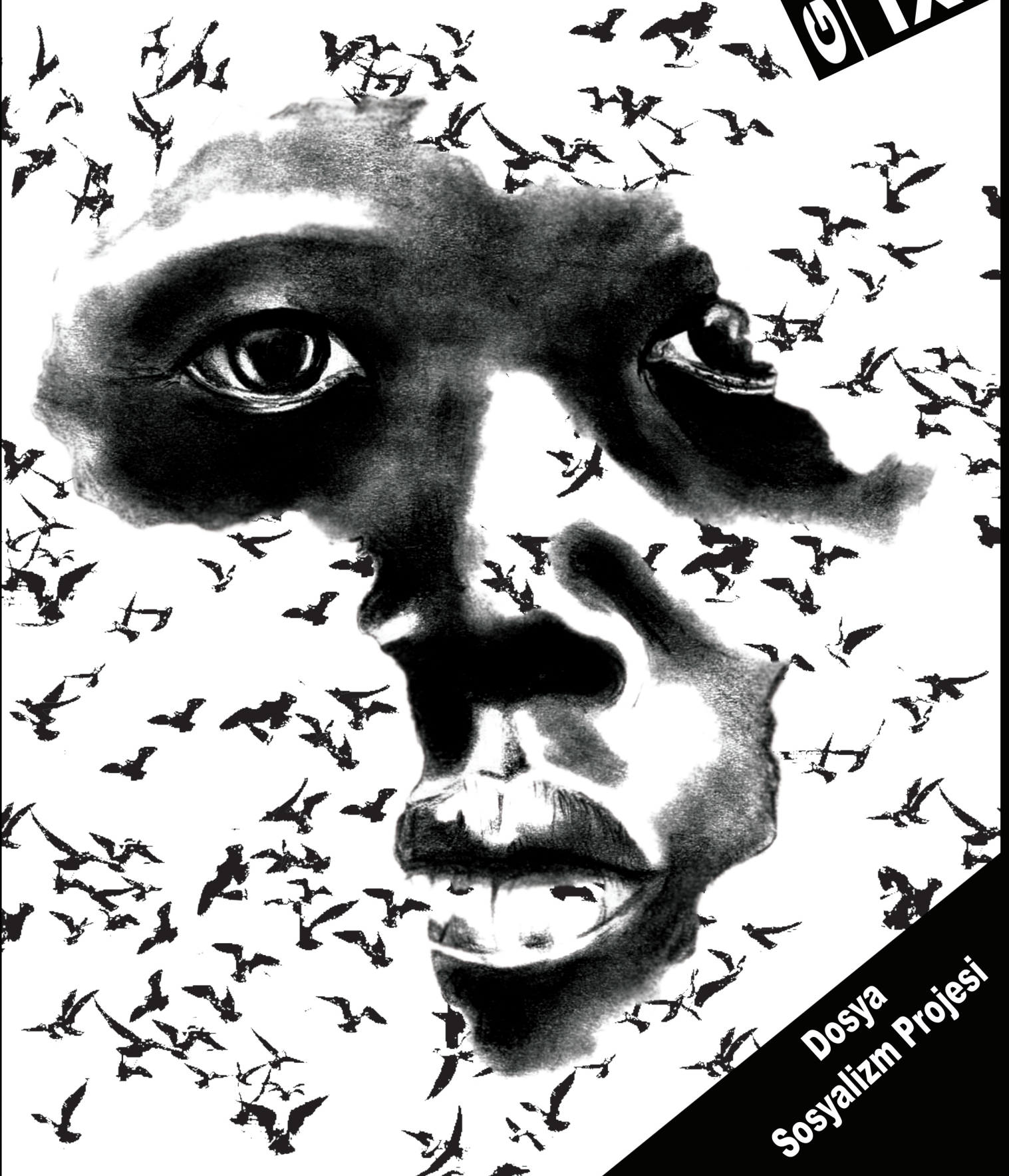

ÖN/6ÖZ

ekin-sanat-edebiyat

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir bu da onun önsözüdür

ÖN/6ÖZ
GİY

Dosya
Sosyalizm Projesi

AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ | TAKSİM

Atölyelerimiz

Şiir

Resim

Yan Fülüt

Gitar

Çello

Keman

Tanbur

Dil Atölyesi

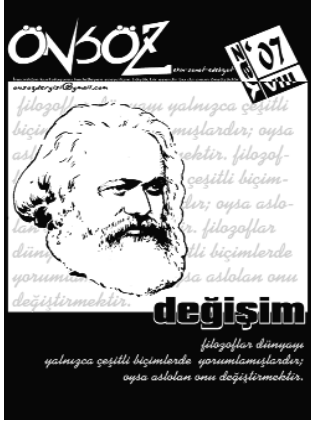
(İngilizce)

15 Ekim'de

Çalışmalarımıza

Başlıyoruz

Atölyelerimiz Kayıtlarına Başlamıştır

AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ | **IX**
KİTAP DİZİSİ
kültür / sanat / edebiyat

Genel Yayın Yönetmeni
Songül Yücel

Yazı Kurulu
Songül Yücel
Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım

Ofset Hazırlık
Kapak tasarım
Ser Ajans
sermatbaacilik@gmail.com

Baskı: Ser Matbaası
Mücellit: Ser Mücellit
0212 565 17 74

İstanbul

İstiklal Cad. Rumeli Han
88/11 Kat: 6 Tel: 0212 249 44 43

İzmir

1337. Sk.No:18
Tel: 0232 489 63 16 Çankaya

Adana

Tepebağ Mah. Cemal Gürsel Cad.
Ali Hikmet İşhanı. Kat: 4 No. 401
Seyhan/Adana
Tel: 0322 363 70 62

Antep

Atatürk Bulvarı Bey Mahallesi
No:6/7 Kat:3 Şahinbey Tel: 0 342
230 38 74

istanbulayisigi@gmail.com
onsozdergisi@gmail.com

İGİCİ

Merhaba

Sarı-sıcak günleri ardımızda bıraktık. Güz sayımızla size merhaba demenin sevincini yaşıyoruz. Biraz geçtik biliyoruz ve bunun için siz okurlarımızdan özür diliyoruz

Bir önceki sayıda güz sayımızın dosya konusunu devrim ve sanat olarak duyurmuştuk. Ama bu konuyu ertelemek zorunda kaldık. Çünkü, dosya sayfalarını konferans için hazırladığımız sosyalizm projelerine ayırdık. Yapılan bu çalışmaların bir karnarda kalmasına gönlümüz razı olmadı. Hem projeyi hem de devrim ve sanat konusunu vermeye kalktığımızda da sayfalarımız sınırlı kalacaktı. Devrim ve Sanat konusunu Kış sayımıza bıraktık. Tüm okurlarımızdan bu konu ile ilgili yazılar beklediğimizi bir kez daha buradan yineliyoruz.

Yeni bir döneme daha girdik. Sanat merkezleri olarak yoğun bir süreç bizi bekliyor. Atölye çalışmalarımız bütün hızıyla 15 Ekim'de başlayacak. Panel, söyleşi, müzik dinletileri ve daha bir dizi etkinliklerle dolu bir yıl geçireceğiz. Tüm dostlarımızı bu etkinliklerimize, birlikte üretmeye davet ediyoruz. Ayrıca geçen yıl olduğu gibi bu yılda TÜYAP Kitap Fuarına katılacak, sizlerle birlikte olacağız.

Bundan sonra haberlerimizi arka sayfalarda bulacaksınız. Konferansta yapılan değerlendirme sonucunda ortak görüş haberlerin ilk sayfalarda yer almaması olarak çıktı. Bizde bu görüş doğrultusunda haberleri son sayfalara yerleştirdik. Umarız bu değişiklik sizlerin de hoşuna gider. Bizim için okurlarımızın düşünceleri, beğenileri önemli. Sizlerinde biçim konusunda önerilerinizi bekliyoruz. ÖNSÖZ'ü nasıl görmek istiyorsak, onu yaratmak için herkesin katkılarına ihtiyacımız var.

Birlikte üretmenin coşkusuyla...

Kış sayımızda görüşmek üzere...

Estetik
Komik Olan
Sıla Erciyes

4-7

Sanata Dair Notlar

Yeni Evre ve Sanat
D. DAĞLI

8 - 12

Yabancılaşmaya Karşı
Beyin Egzersizleri

Kayıp
Temade ÇINAR

13-16

Araştırma

Kanlı Hazinele
Katliamlar ve Sömürü

Ahmet Aydın

17-20

Şiirimizin direngen sesi

Enver Gökçe
Atilla Oğuz

21 - 24

25-80

Merhaba...

Sosyalizm Projesi

Devrim Dansı

Sanat

Kültür

Eğlence

Sağlık

Yayın

Bir İşçinin Hayali

Ulaşım

Bilim

Çocuk

Tarım

Enerji

Sokak Çocukları

Belediye

Kadın

Çevre

Eğitim

İnsan

Şiir
Kalmaya Dair
Ruhan Mavruk

81

Zindan Türkü Söylüyor
Özgür Havayolları

96-99

Sürgün Yürek
Yücel Kızmaz

100-102

Yakmasınlar Yüreğimizi
Ruşen Tutku

103-104

İnceleme
Okuma yöntemi
ya da inancın şovalyesi
Cihan Şan

82-83

Şiir

Kurtuluş Gürbüz

105

Şiir
Nazım Akarsu

84

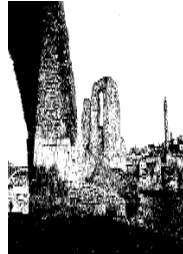
Anı
Hemşire (3)
Eftelya Deniz

106-108

Röportaj
İşçi Kim
Şiir
Çınar (1)
Günlük
Bir İşçinin Günlüğü
Kazım Demir

85-88

Şiir
Hasankeyf
Yusuf Aslan

108

Röportaj
Fethi Erdoğan (Çeto)

89

Gezi

Mart İşçi Kültür Merkezi

109

Öykü
Mesafe Sıfır
Serhat Manaslı

90-95

Haberler
110-112

Estetik

Sıla Erciyes

Orhan Kemal'in Murtaza'sı kendi kimliğini ve kişiliğini geçmiş köklerinde arayan, savaşta kahramanlıklar yapmış ve orada ölmüş olan dayısının kanından gelmekle gururlanan, her şeyin başında disiplin gelir diyen, üzerine geçirdiği bekçi kıyafetiyle tüm dünyaya hükmedeceğini sanan, bunun içinde elinden geleni yapan bir adamdır.

Estetik

Komik-Olan

Yaz sayımızda estetiğin kategorilerinden trajik-olan ile komik-olanı ele almış ancak komik-olanın ayrıntılarına girememiştik. Bu sayımızda da komik-olanı ele alacak ve uzun zamandır üzerinde durduğumuz estetiğin kategorilerini incelemeye burada son vereceğiz. Artık bu teorik yaklaşım çerçevesinde, yaratılan sanat eserlerinin incelemesi ne geçeceğiz.

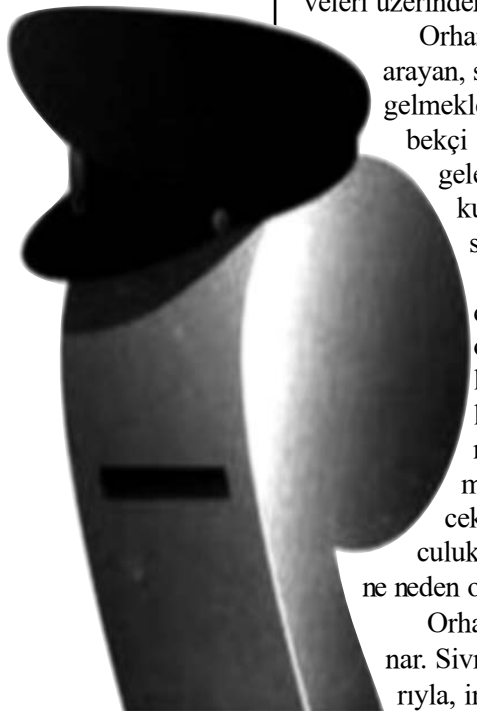
Tüm diğer estetik kategorilerinde olduğu gibi, komik olanda, ideal olanla gerçek-olanın çatışmasından doğar. "Gerçek-olan ile ideal olan arasındaki çatışma, mutlaka trajik-olan bir sonuca götürmeyebilir bizi. Bir çatışmanın trajik olarak çözümü, daha önce de gördüğümüz gibi, ideal-olanın gerçek-olanla çarpışmasında yatmaktadır. Ama bu çatışmada eğer, gerçek-olan bir yenilgi alırsa; eğer insanın yaşamındaki bir alana baktığımız ya da onu sanatsal olarak verilmesini algıladığımız zaman, onu çirkin, aşağı, içi boş, yakinkat, kısacası ideal-olanla çelişik bulup gülüyorsak ve gülüşümüzde, acı ve içten katı alayla ya da kahkahayla onu "yıkıyorsak", o zaman bu olay komiktir." (183)

Günlük yaşamda çeşitli nedenlerle güleriz, izlediğimiz bir oyundaki komik karaktere, anlatılan bir fıkraya, küçük bir çocuğun davranışlarına, bir insanın düşüşüne... Düşen bir insanı gördüğümüzde, sakar birisiyle karşılaştığımızda güleriz. Her güldüğümüz olay komik midir? Elbette değildir. "Gülünç-olan" ile "komik-olan" aynı şeymiş gibi algılansa da, aynı şeyler değildir. Gülünç-olanı Kagan psikofizyolojik bir oluntu olarak belirler, komik-olan ise estetik bir olgudur. Bir insana sakar olduğu için gülüyorsak burada estetik bir değer yoktur. Ya da fiziksel bir özelliğinden dolayı bir insanı komik buluyorsak, burada da estetik bir değer yoktur, o nedenle de komik değildir. Günümüzde birçok parodide, insanların fiziksel özellikleri, kültürel nitelikleri, şiveleri üzerinden yapılan komedilerde estetik bir olgu olan komiği bulamayız.

Orhan Kemal'in Murtaza'sı kendi kimliğini ve kişiliğini geçmiş köklerinde arayan, savaşta kahramanlıklar yapmış ve orada ölmüş olan dayısının kanından gelmekle gururlanan, her şeyin başında disiplin gelir diyen, üzerine geçirdiği bekçi kıyafetiyle tüm dünyaya hükmedeceğini sanan, bunun içinde elinden geleni yapan bir adamdır. Onu tanımak için şu sözü yeterlidir; "gördüm kurs, aldım çok sıkı terbiye ve disiplin amirlerimden, görseydin kurs, alırdın amirlerinden çok sıkı disiplin konuşmazdın böyle cayıl cayıl."

Evlidir, çocukları vardır ama gözünde hiçbir şey yoktur. Mahalledeki kediler bile onun disiplininden şikayetçidir. Gecenin bir saati açık olan lambadan bile kendini sorumlu hisseder. Ona göre, "Yukarıda Allah, Ankara'da devlet, burada da ben"... Daha sonra, "yüksek hizmetler" için bir fabrikanın gece bekçiliğine geçer. Mahalleli böylece kurtulmuştur. Bu kez fabrikada görevler onu beklemektedir. İşçilerin sigara molalarına, tuvalet saatlerine karışır. "Vazife bir sırasında gözün görmeyecek dünyayı, demiyeceksin evladım, ciğerparem"; patronundan çok patronculuk oynar ve "vazife bir sırasında" uyuyan kızını yakalar ve onun ölümüne neden olur.

Orhan Kemal uçaştırdığı disiplin örnekleriyle bize komik bir karakter sunar. Sivri burnu, kalın kapkara kaşları, geniş anlı, kırk beş numara ayakkabısıyla, irice bir adamdır. Bekçi üniformasını, kasketini, postallarını giyinip ku-

şanınca başını dik tutup göğsünü öne çıkarır ve kazadıklarıyla yürür. Bu görünüşüyle kendisini Kolağası Şehit Hasan Bey gibi hisseder. Biz, Murtaza'ya bir yandan gülerken bir yanda da acırız. Kraldan çok kralcı olması onu komik durumlara düşürür. Dışardan bakınca insanı güldüren bir tiptir Bekçi Murtaza. Tutkuları onu bir an bile rahat bırakmaz. Sürekli bir kavganın içindedir. Çevresindeki insanlarla, bazı bazı bütün insanlarla, ailesiyle, yakınlarıyla, hatta kendisiyle bile sürekli çekişir; kavgaya eder; inandığı doğruları kabul ettirmeye ve hemen uygulamaya savaşı.

“Murtaza kişiliği, grotesk ve abartma yöntemiyle yaratılmış, hiciv havası ön planda olmamakla birlikte, yalnız Murtaza'nın davranışlarında değil, daha çok yazarın ironisine kattığı değişik tonlarda, zaman zaman sevecenlik gösteren, zaman zaman da aşağılayıcı bir alaya dönüşen bu ironide ortaya çıkıyor; Murtaza'nın toplumun kurbanı olarak ya da topluma zarar veren bir insan olarak gösterildiği zamanlara göre bu hiciv tonu da değişiyor; kurban olarak gösterildiği zamanlardaki acıma ve hüznün duygusu gibi.”

Komedy Nedir

Komik-olanın yansıtıldığı ve oyunun yapısını oluşturduğu başlıca oyun türlerinden biri olan komedy, egemen sınıfların elinde salt güldürü aracı, ezilen ve ilerici sınıfların elinde ise eleştiri, taşlama, yergi olarak kullanılmış, komik-olanın algılanışına göre kökenlerinden bu yana değişik anlam ve yapılar kazanmıştır.

Komedy, Bergson'un tanımıyla söyleyecek olursak, “toplumsal olanın toplumsal olmayana yönelttiği cezadır.” Komedyanın kaynakları İ.Ö. 5. yüzyılda Antik Yunan'da Dionysos şenliklerindeki toplu danslara, phallus geçit törenlerine ve türkülerine dayanır. Antik Yunan'da “eski komedy”, “orta-komedy” ve “yeni-komedy” olmak üzere, üç evre geçirmiş olan komedy, Aristoteles tarafından soylu olmayan kişilerin, soylu olmayan eylemlerini sunan ve doğaçtanlığa dayanan oyunlar olarak tanımlanır. Klasik komedy, 17. yüzyılda, Fransa'da Moliere ve 18. yüzyılda Almanya'da Lessing komedyaları için kullanılan addır. Fransa'da ortaya çıkan, bölümcükleri ya da bölümleri birbirine bağlı olmayan parçalı komedy, Kralların, prenslerin ve soyluların baş oyun kişisi olduğu, serüvenleri kapsayan komedyaya ise kahramanlık komedyası denir. Acıklı komedy ise, Fransa'da klasik tragedyanın işlevini yitirmesinden sonra ve Aydınlanma Dönemi tiyatrosundan önce, burjuva tragedyası ile burjuva oyunu geçiş olarak, gülünç öğesinin de katışımlıyla ortaya çıkmış oyun türüdür. Tarih boyunca bu şekilde değişik biçimler olarak günümüze kadar gelmiştir.

Sanatta Komik-Olan Yaşamda Komik-Olan

“Sanatta komik-olan, yaşamda komik-olanın bir yansıması demek olduğunda, burada sanatın yasaları uyarınca, yaşamda komik-olanın güncel biçimleri, dönüşüme uğrayarak yeni özgün bir biçim kazanır. Söz gelişi, taşlama ve acı alay, insanların birbirleriyle her günkü alışverişinde, atasözlerinde, deyimlerde, fıkralarda, gazetelerde, bilimsel tartışmalarda vs. hep rastladığımız üzere, dünyanın komik açıdan algılanışının görünüş biçimlerindedir. Ancak, ne şaka, ne de acı alay, kendinden ve kendisi için bir sanatsal değer taşımaz. Onun için sanatta, bunlar eritilip, komik-olanın yeni, kendine özgü sanatsal, yapısal değişkenleri olarak biçimlendirilir; örneğin, grotesk, fars, gülmece, yergi vs.” (Kagan, 185)

“Taşlama, dostçadır, insanın iyiliğine dayanır, hoş olabilir de olmayabilir de, ama dostça olmayan, insanın iyiliğine dayanmayan, tam tersine yıkıcı olan acı alaydan farklı olarak, hiçbir zaman kırıcı ve yıkıcı değildir.” Taşlama, toplumsal yaşamın ve toplumsal kurumların ya da politik düzenin yanlış, kusurlu, tutarsız ve yoz yanlarını eleştirici bir gözle ve genellikle güldürü yoluyla açığa serer. Yerme ya da alaya alma olarak sanatsal bir mizahi saldırı biçimi ve özelliğidir. Taşlama, Antik Yunan'dan günümüze ilerici bir nitelik taşımıştır. Yalnız çökmeye yüz tutmuş sınıfların, kendi yerlerini alacak sınıflardan öç almak için kullandığında ya da avangard tiyatrodan olduğu gibi “insanlık durumunun” nihilist ve kötümser açıdan, radikal şüpheli bir şekilde yerilişi olarak kullanıldığında taşlama gerici ve olumsuz bir karakter taşır.

Görsel sanatlarda, insanların gülmeceli bir açıdan çizilişine takılma, yergisel çizilmelerine karikatür denmektedir. Karikatür, ömrünü doldurmuş, ölmek üzere olan her şeyin ölmesini çabuklaştırır. Bizim kendi idealimize düşmanca olan toplumsal kötülükleri taşıyan her şeye bir nefret uyandırır. Bu anlamıyla toplumsal mücadelede en etkili sanat dallarından birisidir. Ama buna rağmen, bugün ülkemizde mizah, belden aşağı vurmakta, kendini günden güne tüketmektedir. Ömrünü doldurmuş bir sistem olan kapitalizmin eleştirisi az sayıda karikatürist tarafından ele alınmaktadır.

Gülmece, bize düşmanca olan bir şeyin değil tam tersine dostça olan bir şeyin estetik olarak bir başka kılgıya girişidir. Aslan Asker Svayk, Charlie Chaplin'in Şarlo'su, Shakespeare'nin soytarıları, buna örnektir. Bu iki karakterde de, ‘küçük adam’ın, allak bullak olan dünya karşısında, tüm düzenekleri ve aygıtlarıyla üstüne gelen egemen düzen karşısında ince alaya sığınmış vardır. Svayk'ın yaratıcısı Hašek onu şöyle anlatır:

“Tanınmamış kahramanlar vardır. Napolyon’un zaferleri gibi önemli başarılar yoktur hayatlarında. Ama kişiliklerini incellerseniz Büyük İskender’in bile yanlarında küçüldüğünü görürsünüz. Bir gün Prag sokaklarında dolaşırken belki bunlardan biri ile karşılaşacaksınız. Devrinin tarihindeki yerinden haberi olmayan bir adamdır bu. Alçak gönüllüdür. Kimseye aldırmandan işini görür, kimseyi rahatsız etmez, kimseden rahatsız olmaz. Adını sorarsanız size şöyle cevap verecektir: Benim adım Svayk’tır. Evet, bu sakın, kendi halinde, pejmürde giyinmiş adam aslında o meşhur Aslan Asker’den başkası değildir. Ben çok seviyorum Aslan Asker Şvayk’ı. 1. Dünya Savaşın’daki serüvenlerini sunarken sizlerin de adsız kahramanı benim kadar seveceğinize inanıyorum. O hiç olmazsa adı gazetelere ya da okul kitaplarına geçsin diye, budala Herostratus gibi Efes’teki Tanrıçanın tapınağını yakmamıştır.”

“Hasek’in romanında savaş, kendi kendini geçersiz kılar. Sıradan adamın bakış açısından ele alınmıştır. Şvayk, sağduyunun ataerkil kiliseye karşı zaferidir. Hasek ve kahramanı Şvayk, geleneğin ve kabullenilmiş düşüncelerin sınırları dışında yer alır, hiçbir önyargıya uymazlar; böylece biz, sıradan insanla doğaya karşı işlenen ortak suçlar olan kitle katliamı ve militarizmi öyle bir düzeyde karşı karşıya görürüz ki, artık anlam anlamsızlığa, kahramanlık maskaralığa, varoluşun tanrısal düzeyi ise grotesk bir tumarhaneye dönüşür.” (Erwin Piscator, Politik Tiyatro Çeviri: Mustafa Ünlü, Suavi Güney)

Hasek’in Svayk’ı sinemada Chaplin’in Şarlo’su olarak karşımıza çıkar. Sokaktaki küçük adamdır Şarlo. Melon şapkası, dar ceketi, büyük ayak-kabıları, bıyıkları ve bastonuyla bir efsane haline gelmiş karakterdir. Bu iki karakterde alt sınıflara aittir. Kullanılan güldürü öğesi, alt sınıfların üsttekilerden öç alması gibidir. Chaplin’in söylediği gibi, sanki yaşamda daha güçlü olmak için mizaha en gereksinim duyan sınıf, alt sınıflardır. Çirkin, aşağı, içi boş, sahte olanı, acı ve katı bir alayla ya da kakhahalarıyla yıkar; işte o zaman gülünç ortaya çıkar. Uyandırıcıdır, gerçeklerin üzerindeki maskeyi söker atar.

Taşlama tatlı ya da tatsız; acı alay az ya da çok iğneleyici, gülmece keyifli ya da keyifsiz, yergi az ya da çok öfkeli olabilir.

Aslan Asker Svayk

Anlatıdan Eleştiriye adlı kitabında Kemal Bek, Nasretin Hoca’nın kara gülmeceleriyle ilgili olarak, “Nasretin Hoca’nın fıkralarında göze çarpan en önemli kimlik özelliklerinden biri, “katı kitabiliğin” ve “şeriliğin” karşısına “hoşgörüyü” değil, “doğrudan alay”ı çıkarmasıdır. Bu alay, hem kendisine, hem topluma, hem şeriata, hem de yöneticilere yöneliktir. Bu nedenle Hoca, aslında tek bir kişilik olmaktan çok, Anadolu düşüncesinin, yaşama bakışının bir bileşkesidir denebilir. (...) Bu düşüncenin dile getirilmesinin arkasında, kara gülmece yatar.”

Parodi, ciddi olduğu varsayılan ya da kabul edilmiş bir yapıtın tümünü ya da bir bölümünü alaya alarak, çarpıtarak ya da herhangi bir şekilde abartarak ve biçimini koruyarak, ama içeriğini kendi özüne uymayan bir içerikle değiştirerek, öykünme yoluyla, özellikle de içerik ve biçim arasındaki tutarsızlıktan yararlanarak yapılan gülünçleştirme ve böyle bir türe verilen adıdır.

Kagan’a başvuracak olursak, bize parodi konusunda şunları söylemektedir: “Parodi, gerçekten ya da sanatsal olarak canlandırılan herhangi bir eylemin bir yere kadar yalın taklidini yapar, ama bu taklit, canlandırılan konunun alaya alınışına dönüşür. Parodi, ister içtenlikli gülmeceli, ister kırıncı yergisel ister yıkıcı acı alaylı olsun, ancak parodisi yapılan bir eylemin ya da sanat yapıtının üslubunda, eleştiriden ötürü yara alabilecek “zayıf yerlerin” varoluşuyla olanaklıdır. Parodici bu zayıf yerleri bulup ortaya çıkararak, abartma yoluyla gülünçleştirir.” (189)

Grotesk, tiyatro ve edebiyatta komik-olanın en erken biçimidir. Gülünç-olan ile acıklı-olanın yanyana yer aldığı, tuhaflık ve çarpıcılık kertesinde zorlanmış, bağdaşmaz komik durumdur. Özel olan ile genel olanın uyuşmazlığından, paradokstan komik-olanın çıkarılmasıdır. Gerçekle ve mantıkla bağdaşmaz görünümü uyandıran tuhaf, çarpıcı, abartmalı ve şaşırtıcı durumlardan alışla gelmedik gülünçlükler yaratan, daha çok duyuumlara seslenen güldürü biçimi ve buna uygun oyunculuktur. Grotesk’te çelişmelerde içerili komik olan vurgulanmakla birlikte, uyum olanağı dışarıda bırakılır. Bu nedenle, Grotesk, yaşanan gerçekle uzlaşmazlık, bağdaşmazlık gösteren oyunlarda kullanılır.

Fars, başlıca oyun türlerinden biri, birlikte anıldıkları komedyadan ayrımı, Fars’da güldürü öğesinin, fiziksel hareketlerden ve mizahtan çıkarılması, güldürünün kulaktan ve zihinden çok göze ve duyuumlara seslenmesidir.

“Fars, komiklik etkisinin hiç kafa yormayı gerektirmeyecek biçimde, salt dış fiziksel bir eylemin anlamsızlığı yoluyla elde edildiği bir biçimdir. Onun için Fars, insanında, insanoğlununda, çocukluk dönemine özgü bir yandır. Nitekim insanlık kültürünün zihinsel olgunluk çağında Fars ölmüştür artık, bugün Fars’tan kalan en son şey, sirklerdeki palyaçoların yaptıkları görülebilir ancak.” (190)

“Alay ise daha sonraki bir oluşumdur. Bu kategori ilk kez romantiklerle birlikte estetik kuramına girmiştir. (...) Alay bilincin en karmaşık ve en inceden örgütlenmiş mekanizmasının işleyişine dayanır, burada bilinç, bir anlamı kendi ve karşıt bağlamı içinde bir araya getirebileceği gibi, iç ve dış anlamın görünürdeki ve gizli anlamını da ortaya çıkarır. Onun için alay ancak uygarlığın yüksek bir gelişme aşaması içinde belirginlik kazanarak, 19. ve 20. yy. toplumun zihinsel yaşamında böylesine en başlarda bir yer edinmiştir.” (190)

Alay; “gerçek-olanın görünürde ideal-oluşunu kuşkuya düşürüyor, hakikatin üstünden yalanı, anlayış gücünün üstünden ahmaklığı, önemliliğin üstünden hiçliği kaldırıyor; öbür komik-olan biçimleri gibi, ideal-olanın yaşamda kendine uymayan gerçeklik karşısındaki üstünlüğünü göklere çıkarıyor.” (188)

“Mimari yapılarda, yergiye, alaya ya da gülmeceye rastlayamayız. Müzikte de komik bir canlandırma zordur. Çağımızda bu daha çok kullanılmaktadır müzikte. Müzikle kıyaslanmayacak kadar olmakla birlikte, komik-olanın görsel sanatlardaki olanakları da oldukça sınırlıdır. Gülmeceli, yergisel yapıtların ortaya konabilmesi açısından en olanaklı görsel sanatlar dalı grafikdir, en az olanağı olansa heykeldir. (...) hep olumlama ve övmenin yer aldığı, eleştiri ve yargılamanın olmadığı bir sanattır heykel (...) resim grafik ile heykel arasında yer alır. Portre resminde, güncel resimde, savaş resimlerinde, tarihsel resimde gülmece ve yargıya yer verilmişti.”

Komik-olanın bütün biçimlerinin açığa konabilmesi için en elverişli koşulları sağlayan sanat dalları, verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı gibi, edebiyat, tiyatro ve sinemadır.

“Tanrının lekesizliğini ve yanılmazlığını öngören dinsel sanattan, hükümdarlar, paye sahipleri ve komutanlar gibi büyük insan idealini aynı mutlaklıkta savunan klasikçi sanattan, fantastik ideal kahramanları, insanüstü kişileri göklere çıkararak romantik sanattan farklı olarak, gerçekçi sanat hep canlı somut, o yüzden de çok yönlü tipler yaratmaya çalışmıştır. Bu çaba (...) gerçekçi sanatçılara, kendi çağındaki kahraman tiplerinin gülmeceli yanlarını kestirebilmelerine olanak sağlamıştır.” (187) Tüm büyük sanatçıların eserlerinde, kahramanca olanların yanında komik olan öğeleri de buluruz. Bu da toplumcu gerçekçi sanata büyük olanaklar sağlamıştır. Yaşamı tek yanlı değil daha canlı ele almayı beraberinde getirmiştir.

“Toplumcu gerçekçilik sanatı, olumlama ile olumsuzlamayı, insan yaşamında güzel-olan ile yüce-olanı görkemleştirmeyi, yeni bir dünya kurma ve bu yolda ortaya çıkan çirkin ve aşağı-olanı açığa serme işini kendi ideolojik-estetiksel programı içinde bir arada bileştirmiştir.” (194)

Böylece, uzun zamandır Estetik başlığı altında ele aldığımız dizi yazımızın sonuna gelmiş bulunuyoruz. Bu çalışmayı yaparken, bize yol gösteren Kagan’a, bize bıraktığı, o büyük eser için sonsuz teşekkürler. Buradaki yazılar, Estetik’e giriş için bir ilk adım olarak kabul edilmeli. Kagan’da dahil olmak üzere Estetik üzerine yazılmış diğer eserlerin incelenmesi okurlarımıza önerimizdir.

Sanata dair notlar

YENİ EVRE VE SANAT

Engels, City Girl'ün yazarı Margaret Herknesse'e gönderdiği mektupta roman hakkında görüşlerini söylerken, gerçekçi sanat açısından tipik koşullarda tipik karakterlerin nasıl yansıtılması gerektiğini de açıklıyor. Mektubun tamamı mutlaka okunmalı. Mektupta diğer şeylerin yanında şunları söylüyor:

“... Gerçekçilik, benim anlayışıma göre, ayrıntı doğruluğundan başka, tipik koşullardaki tipik karakterlerin doğru olarak yeniden yaratılmasını da gerektirir. Şimdi, karakterleriniz yeterince tipik, ama onları kuşatan ve eyleten koşullar belki, o denli tipik değil. City Girl'de işçi sınıfı, başının çaresine bakamayan ve hatta başının çaresine bakmak için hiçbir çaba ve uğraş göstermeyen edilgen bir yığın olarak görünüyor. İşçi sınıfını uyusuk sefilliğinden çekip çıkaracak bütün çabalar dıştan, gökten geliyor. 1800 ya da 1810 dolayında, Saint Simon'un ve Robert Owen'in günlerinde bu doğru bir belirlemeyse de, yaklaşık elli yıldır militan proletaryanın verdiği savaşlardan çoğuna katılma onuruna ermiş bir insana 1887'de böyle görünemez. İşçi sınıfının kendisini kuşatan baskıcı ortama karşı başkaldıran tepkisi; işçilerin insanlar olarak durumlarını iyileştirmeye yarı bilinçli ya da bilinçsiz çırpınarak, girişimleri tarihe geçer. Ve dolayısıyla gerçekçilik alanında yer almayı hak eder.”

Tipik koşullardaki tipik karakterleri doğru olarak verebilmek gerçekçi sanat için temel önemdedir. Bu ise geniş bir bakış açısıyla tarihsel gelişim çizgisi doğru olarak gözlemlenerek olanaklı olur. İnsanlar ne kadar koşulların ürünüyse, koşullar da aynı biçimde insanların ürünüdür. Koşulların ve insanların karşılıklı belirlenmişliği ancak tarihin gelişim çizgisi içinde kavranabilir. İnsanların içinde hareket ettikleri tarihsel koşullar daima bir değişim içindedir. Koşullar değiştikçe bu temel üzerinde hareket eden insanlar da değişime uğrar. Sınıf savaşımı da temellerin değişimiyle birlikte değişime uğrar. İnsanları kuşatan tipik koşullar dönüşüme uğrayınca tipik karakterler yeni koşullarda ele alınmalı.

Koşulları ayrı ayrı irdelemek 19. yüzyılın başlarındaki insan ilişkilerine, toplum birey ilişkilerine, yabancılaşmasına, çatışmalarına romanlarında yer veren Balzac, Stendhal, Tolstoy, Puşkin'in çizdiği karakterler o günkü koşulların biçimlendirdiği insanlardır. Bugünkü insanlarla, toplumsal ilişkilerle kıyaslandığında ne kadar da farklı görünür. O dönemin karakterleri de 1700'lerde yazılan Don Quichotte ve Shakespeare'in oyunlarındaki karakterlerden ne kadar da farklı. Bunu belli tarihsel dönemleri ile alıp günümüze kadar getirebiliriz.

“Belli bir ilkenin başka bir yüzyılda değil de neden tam da 11. ya da 18. yüzyılda ortaya çıktığını kendimize soracak olursak, hangisinin 11. yüzyılın hangisinin 18. yüzyılın insanları olduğunu; bunların ihtiyaçlarının ve üretici güçlerinin ya da üretim tarzlarının hangisi olduğunu, hangi hammaddeleri kullandıklarını ve bu varlık koşullarından kaynaklanan hangi insan-insana ilişkiler içinde bulduklarını ayrı ayrı irdelemek zorunda kalırız.

“Bütün bu sorunların temel nedenlerini saptamak, böylece insanın ayrı ayrı her yüzyıldaki dünyevi gerçek tarihini çizmek ve bu insanları kendi dramlarının hem yazarı hem oyuncusu olarak sergilemek değil midir? Ama insanları kendi tarihlerinin

İnsani bir topluma geçişin tarihi koşullarının oluşmuş olduğunu görmek insanlar için yeni topluma geçişin en ikna edici olgusudur. Büyük halk kitleleri yeni bir yaşam için harekete geçmiştir. Bu büyük tarihi devimin yazarları ve oyuncularını emekçi kitlelerdir.

oyuncusu ve yazarı olarak ortaya koyduğumuz andan başlayarak biz gerçekteki çıkış noktasına dolambaçlı yoldan varmış oluruz, çünkü yola çıktığımız ebedi ilkeleri çoktan terk etmişizdir.” (Marx’tan aktaran G. Lukacs, Tarih ve Sınıf Bilinci)

İlkeler toplumlardan ve tarihi gelişmelerden çıkarılır. Tarihsel koşullarda bir değişim olduğunda ilkeler de ortadan kalkar; ölümsüz ilkeler yoktur. Aynı tarihsel sürece bağlı olarak sanat da değişime uğrar. Sanat dünyayı bir özümleme biçimidir. Ama dünya sürekli bir alt üst oluş halindedir. Tarih dünyayı büyük ölçüde değiştirdi. Sanat bu alt üst oluşu, bu dönüşümü izlemek durumundadır.

Tarihsel süreç yeni bir evreye girmiştir. Yeni evrede dünyamız çok değişmiştir. İnsanların önüne koydukları sorunların çözümü kapitalizm içinde gelişen maddi koşullarda yeterince olgunlaşmıştır. Bu gelişkin maddi koşullar, yeni bir topluma, sınıfsız topluma geçişin öncülleridir. Bu koşullar, insanlığın zorunluluk çağından özgürlük çağına geçişinin koşullarıdır. Bu noktaya varılması için bir dizi tarihi gelişme gerekiyordu. Ama artık bu noktaya varılmıştır. İnsanların yüzyıllardır özlemini çektikleri insanca yaşama dayanan toplumun koşulları doğmuştur. İnsanlar, kendi öz toplumsal üretici güçlerine dayanarak özgür ve mutlu olabilirler. Yapılacak şey, kapitalizmin hapsedtiği tüm bu toplumsal üretici güçleri serbest bırakmaktır (özgürleştirmektir). Dünyayı kurtarma görevini üstlenmiş olan proletarya toplumsal üretici güçleri kapitalizmin tutsaklığından kurtararak hedefine ulaşabilir. İnsanın önünde özgürlük çağı açılmıştır. Bugüne kadar proletaryanın giriştiği tüm toplumsal devrimlerin hedefi bu çağa varmak içindi. İnsani bir topluma geçişin tarihi koşullarının oluşmuş olduğunu görmek insanlar için yeni topluma geçişin en ikna edici olgusudur. Büyük halk kitleleri yeni bir yaşam için harekete geçmiştir. Bu büyük tarihi devrimin yazarları ve oyuncularını emekçi kitlelerdir.

Sanat, bu özgürlük çağına geçişin hem bir parçası hem de yansıtıcısı olmalıdır. Büyük sanatçı böyle bir çağın gelmekte olduğunu eserlerinde anlatmalıdır. Bu sanatçılar ortaya çıktı. Neruda, Aragon, Nazım özgürlük çağına geçişin devrimci ozanlarıdır. Toplumcu gerçekçi sanat bunun toplumsal ortamının nasıl doğduğunu ortaya koydu. Eğer tüm bu büyük ozanların, sanatçıların söylediklerini özgürlük çağına geçiş temelinde ele almazsak, onları yeterince anlamış olmayız. Şimdi aynı devrimci çizgide yeni ozanlar ve sanatçılar çıkıyor. Burada tüm sorun çağı doğru kavramaktır. Gelmekte olanı haber vermektir. Tarihin yeni bir evreye girmesiyle gerçekçi sanatın işleyeceği tipik koşullar ve tipik karakterler değişmiştir. Sanat artık yeni dönemin özelliklerini yansıtmalı ve geçiş çağına bir şeyler katmalıdır.

Engels’in, tipik koşullardaki tipik karakterleri açıklarken verdiği militan proletarya örneği, sanatın yeni ortaya çıkan toplumsal olguların kavranması açısından önemlidir. Proletarya nitelik olarak bugün çok daha ileridedir. 20. yüzyılın en etkin sürükleyici ve dünyayı dönüştürücü gücü olduğunu, yüzyılı baştan başa dolduran büyük eylemleriyle kanıtlamıştır. Dünyanın önemli bir bölümünde yeni bir dünya kurulmuş, iktidara gelemediği yerlerde ise teorik-pratik bakımdan yeni bir toplum kuracak denli donanımlı duruma gelmiştir. Sanat alanında ise ne kadar üretken, ileri, zengin, yetenekli olduğunu tüm dünya gördü. Roman, edebiyat eğer proleterleri verecekse onların geldiği ileri düzeyi mutlaka yansıtmalıdır. Sanatçı geçmişte yaşamamalı,

YÜREKTE KOPUP GELEN

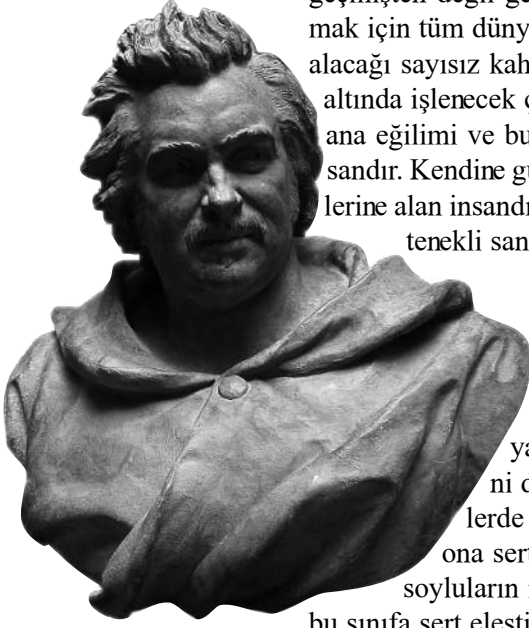
Yüreklerimizin tan kızılığ
bu yürek senin kızılığında
vurur durmadan
bu yürekte
yüreğin derinliklerinden
kopup gelen
yüzyılların özlemidir
senin özlemindir

Bir yeraltı nehridir
bulduğu her çatlaktan
her boşluktan dışa vurur
sığmaz hiçbir yere

Dünyayı alt üst eden fırtınadır
okyanus dalgalarıdır
yeninin doğum sancılarıdır

Bu yüreğin derinliklerinden
kopup kopup gelen devrim
dünyada son insan
özgür olana dek sürecek

geçmişten değil gelecekte esinlenmeli. İnsanların özlediği o büyük geleceği kurmak için tüm dünyada müthiş bir mücadele var. Bu mücadele içerisinde sanatın ele alacağı sayısız kahramanlık ve kahraman insan örneği var. Yani sanatçıların elinin altında işlenecek çok zengin bir malzeme var. En önemlisi betimleyeceği bugünün ana eğilimi ve bu eğilimi üstünde taşıyan insan örneği, özgürlük için savaşan insandır. Kendine güvenen, kendi tarihini kendi yapan, özgür bir geleceği kurmayı ellerine alan insandır. Geriye yalnızca bir şey kalıyor; tüm bu durumu yansıtacak yetenekli sanatçı.

BALZAC

Krupskaya, Lenin'in sosyalist Zola'dan çok Balzac'ı beğendiğini söyler. Bu karşılaştırmadan belli sonuçlar çıkarmak gerekir. Nasıl oluyor da Lenin, Zola gibi bir sosyalist yazardan çok Balzac gibi eski soylular düzenine bağlı birisini daha önde tutuyor. Zola, düşündüğü toplumla ilgili hazır önermelerde bulunurken, Balzac, burjuva toplumun çelişkilerini sergiliyor ve ona sert eleştiriler yöneltiyordu. Duygu ve düşünce olarak bağlı olduğu soyluların ise gelişen yeni ilişkiler karşısında tutunamayacağını görüyor ve bu sınıfa sert eleştirilerde bulunuyordu. Burjuva toplum ilişkilerinin ise kaçınılmaz olarak üstün geleceklerini görüyor ve kabul ediyordu. Bir roman yazarı için yaşadığı toplumun çelişkilerini ortaya koymak daha önemlidir. Sanatta gerçekçilik yaşadığı toplumun tüm çelişkilerini, çatışmalarını, ilerleyen ve gerileyen yönlerini çok yönlü olarak bulup ortaya çıkarmayı bilmektir. Her bakımdan yaşadığı koşulların bilincinde olmaktır. Balzac bunu başardığı için güçlü bir yazardır.

Balzac'ın iyi birer okuru olan Marx ve Engels, yazarın burjuva toplumunu ve riş biçimine önem biçerler. Paul Lafargue, Marx'a ilişkin anılarını anlatırken Cervantes ve Balzac'ın öteki yazarların yanında nasıl bir özel yerleri olduğunu belirtir:

“Balzac'a o kadar hayrandı ki, ekonomi üzerine yazdığı kitabı bitirir bitirmez, onun büyük eseri La Comedi Humaine üzerine bir inceleme yazmak istiyordu. Balzac'ı yalnızca kendi çağının tarihçisi olarak değil Levis Philippe çağında hala embriyon durumunda olan ve onun ölümünden sonra da 3. Napolyon döneminde tam gelişemeyen karakterlerin kahin yaratıcısı olarak görüyordu.”

Engels bir mektubunda gerçekçilik ustası olarak nitelendirdiği Balzac'ı örnek gösterir:

“... Sözünü ettiğim gerçekçilik yaratıcının kanılarını hiçe sayarak da kendini gösterebilir. Bir örnek vereyim. [P] asses present et a venir (geçmiş, şimdi ve gelecek – dipnot) tüm Zolalardan daha büyük bir gerçekçilik ustası saydığım Balzac, la Comedi Humaine'de 1815'ten sonra toparlanıp La vieille politesse Française'i (eski Fransız inceliği-dipnot) yeniden canlandıran soylular toplumuna karşı yükselen burjuvazinin ilerici saldırılarını 1816'dan 1848'e dek neredeyse yılı yılına, kronolojik tarzda betimleyerek, bize Fransız 'toplumunun', özellikle de 'le monde Parisien'in (Parislilerin dünyasının) çok olağanüstü gerçekçi bir tarihini sunar. (...) Ekonomik ayrıntıları (örneğin devrimden sonra taşınmaz mülkiyetin ve kişisel mülkiyetin yeniden düzenlenmesi bile eksik olmayan) bu tarihten öğrendiklerim, o dönemin sözde, tarihçilerinin, iktisatçıların ve istatistikçilerinin topundan öğrendiklerime oranla daha çoktur.”

Balzac, gerçekçiliği yalnızca Fransız toplumunun gerçek tarihini sunmakla kalmaz kendi yandaşı olduğu soylulara karşı eleştirilerini de kapsar.

“O Balzac, böylece, kendi sınıf duygudaşlıklarına ve politik ön yargılarına karşı gelmeye zorlandı ve gözdesi olan soyluların çöküşündeki zorunluluğu gördü, ve onları daha iyi bir yazgı yaratmayan insanlar olarak betimledi; ve geleceğin gerçek adamlarını o sırada yalnız onların bulunduğu yerde gördü –ki bunu, gerçekçiliğin en büyük zaferlerinden biri, koca Balzac'ın da en yüce özelliklerinden biri sayarım.”

Balzac, yeni toplumun oluşumunu tüm çelişkileri içinde doğru biçimde gözlemlerken; burjuva toplumunda bireyin toplumla olan çelişki ve çatışmalarını da yansıtır romanlarında. Bireyin toplum tarafından nasıl bir baskı altına alındığını, yalnız bırakıldığını, çeşitli görüntüleri içinde gösterir. Balzac'ın gerçekçiliği üretken bir yöntemdir. Bireyin kendinin farkındalığını ifade eder. Daha sonra gelen toplumcu gerçekçiliğin usta romancıları, sanatçıları Balzac'ın bu üretken gerçekçi yönteminden çok şey alırlar.

Balzac, eleştirel gerçekçi yöntemini büyük bir yetenekle Vadideki Zambak'ta gösterir. Bu romanda Balzac, soylu evli bir kadın ile yine soylu bir aileden gelen bir gencin aşkları etrafında, yeni doğmuş olan toplumla eski toplumsal ilişkilerin bir çatışmasını verir. Cumhuriyetçilerle soyluların iktidar savaşının, toplumun günlük ilişkilerini nasıl derinden etkilediğini ayrıntılarıyla ele alır. Burada da, diğer romanlarında olduğu gibi eski güçlerin çöküşünün kaçınılmazlığı görüşünü işler.

Eski toplum güçleriyle yeni toplum güçleri kıyasıya bir çatışmaya girerler. Savaşı yitiren eski güçler mülkiyetlerini de yitirirler. Soylular, mülkiyete iktidardaki imtiyazlı konumlarına dayanarak sahip oldular. İktidarlardan elden gittiğinde imtiyazları da mülkiyetleri de elden gider.

“... yarı ölü bir durumda Main'e gelmişti; burada, belki de iç savaştan ileri gelen bir rastlantı sonucu, devrim hükümeti epeyce geniş bir çiftliği sattırmayı unutmamıştı.” (Vadideki Zambak, sy.56)

“... Lenoncoutlar uçsuz bucaksız mallarını yitirmişlerdi.” (agy. sy.57)

Köylü romantizmi yapanların tersine Balzac kapitalizmin bir sınıfı haline gelen köylüleri tüm gerçekliği içinde verir. Balzac'ın Köylüler romanı böyle bir kitaptır. Bugün bile köylüler söz konusu oldu mu romantizmden başka bir şey göremeyenlerin Balzac'tan öğrenecekleri çok şey var. Balzac, romanda, Marx'ın köylülerin durumunu anlatırken çizdiği manzarayı ustalıkla betimler.

“Parsel sahibi köylüler” diyor Marx, “üyeleri aynı durumda yaşayan ama birbirleriyle çeşitli ilişkilere girmeyen dev bir kitle oluşturuyor. Üretim tarzları onları karşılıklı bağlar kurmaya yöneltecek yerde, birbirinden yalnızlaştırıyor... Tek başına her köylü ailesi... geçimlik ihtiyaçlarını toplumla alış veriş yoluyla değil, daha çok doğayla mübadele halinde kazanıyor... milyonlarca aile, kendi yaşam, çıkar ve eğitim tarzlarını öteki sınıfların tarzlarından ayıran ve kendilerini bu sınıflara karşı düşmanca tavır alacak hale getiren ekonomik yaşam koşulları altında yaşıyor ise bunlar bir sınıf oluştururlar. Parsel köylülerin arasında sadece yöresel bir bağımdaşlık olduğu, ama çıkarlarının ayrılığından hiçbir ortak nitelik, ulusal hiçbir bağlantı ve siyasal hiçbir örgütlenme meydana gelmediği sürece hiçbir sınıf oluşturmazlar.” (Aktaran G. Lucaks Tarih ve Sınıf Bilinci, sy.127)

Balzac, yeni toplumun oluşumunu tüm çelişkileri içinde doğru biçimde gözlemlerken; burjuva toplumunda bireyin toplumla olan çelişki ve çatışmalarını da yansıtır romanlarında. Bireyin toplum tarafından nasıl bir baskı altına alındığını, yalnız bırakıldığını, çeşitli görüntüleri içinde gösterir. Balzac'ın gerçekçi-

liği üretken bir yöntemdir. Bireyin kendinin farkındalığını ifade eder. Daha sonra gelen toplumcu gerçekçiliğin usta romancıları, sanatçıları Balzac'ın bu üretken gerçekçi yönteminden çok şey alırlar.

DEVİRİMCİ TÜRKÜLER

Devrimci şiir, devrimci türküler (şarkılar), ve devrimci marşlar devrimci bir sınıfın ortaya çıkışına bağlı olarak belirirler. İlk başlarda gelmekte olan devrimci bir dönemi haber verirler. Bazen bir roman, bir şiir, bir şarkı yeniyi, doğmakta olanı anlatmaya yeter. Bu nedenle devrimci sanatın doğuşu, tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla birlikte ele alınmalıdır.

Marx ve Engels, devrimci şiirlerin, devrimci halk türkülerinin, devrimci şarkıların, proletarya ve geniş halk kitlelerinde devrimci bir coşku uyandırması ve kapitalizme karşı bir başkaldırıyı ifade etmeleri nedeniyle yaptıkları devrimci etki üzerinde dururlar. Engels, böyle eski bir Danimarka şarkısını “Sosyal-Demokrat” için kendisi çeviriyor. Dönemin tüm eski devrimci şarkıları devrimci içeriklerine rağmen kendi içlerinde dönemin çeşitli önyargılarını ve başka saçmalıkları da içerirler. Sosyalizmin kurucuları romantiklerin yaptığı gibi halk türküsü diye onları olduğu gibi kabul etmez ve yüceltmezler. Çelişkilerini ve saçmalıklarını da belirtirler. Halbuki günümüzde, halk türkülerini karşısında hiçbir eleştirel tutum almadan onların önünde yerlere kadar eğilen sosyalistlere halen rastlıyoruz.

Engels Alman devrimci şiiri ve şarkıları üzerinde dururken, onların zayıf yönlerini de gösterir.

“Genelde, eski devrimlerin şiirlerinin -Marseillaise'i hep dışında tutuyorum- sonraki zamanlarda ancak küçük bir devrimci etkisi olacaktır, çünkü kitleleri etkileyebilmek için çağlarının yaygın önyargılarını da yansıtmak zorundadırlar.”

Proleter kitlelerinin isteklerini henüz doğrudan komünistçe koyamadığı dönemlerde bu “çağlarının yaygın önyargıları” proletaryanın devrimci şarkılarına bile girer. Proletarya tarihsel materyalist bilince sahip oldukça, artık yeni türden devrimci şarkılar söylemeye başladı. Devrimci şarkılar, devrimci sınıfın başkaldırısını anlatır. -Silezyalı Dokumacıların Türküsü'nde olduğu gibi.

“Her şeyden önce dokumacıların türküsünü anımsayın, oradaki o cesur savaşım çağrısı içinde, aile ocağının, fabrika ya da bölgenin adı bile geçmez, ama proletarya çarpıcı, keskin, sınırsız ve güçlü bir tavırla özel mülkiyetçi topluma karşı çıkışını ilan eder. Silezya Ayaklanması tam da Fransız ve İngiliz işçi ayaklanmaları ne ile bitiyorsa onunla başlar: Proletarya doğasının bilinciyle.” (Marx)

HER ŞEY BİZİM OLUNCA

İnsan çevreye kendi durumundan bakar
yeryüzünün binlerce çeşit güzelliği
şairin yüreğinde yankılandığı gibi
işçinin yüreğinde yankılanmaz
bir orman işçisi kuş cıvıltılarını
kendi yüreğinde duyamaz
durgun yaz gecelerinde ışıldayan yıldızlar
pamuk tarlasında çalışan işçinin içinde
romantik duygular uyandırmaz
bir gün her şey bizim olunca
o gün geldiğinde
yeniden doğacak iklimler
o gün gözlerimizi
ilk defa açacağız yaşama
her güzelliğini göreceğiz doğanın
bir sevdalının gözüyle bakacağız dünyaya.

Kendi dönemlerinin ürünü olan halk türküleri dönem değişime uğrayınca eski etkilerini yitirirler. İçlerinde bazıları daha uzun süre söylene de, hepsi yavaş yavaş tarih sahnesinden ve toplum yaşamından çekilirler. Bazı türküler, ancak yeni koşullarda yeni bir yorumlamayla varlığını sürdürür, adeta yeniden doğarlar. Burada önem kazanan yeni dönemin anlayışını yansıtan yeni bir yorumlamadır. Fakat genel olarak söylemek gerekirse, eski halk türküleri nedeli yeni bir anlayışla ele alınsalar da yitip gitmekten kurtuluyorlar. Bu, genel olarak halk sanatı için de geçerli.

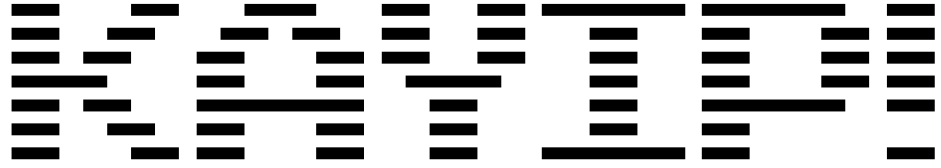
“Sanayileşmenin artmasıyla halk sanatının ister istemez ortadan kalktığını da unutmamalıyız... kendini yenileme olanakları iyice azalmıştır.” (E. Fisher)

Proletarya Paris Komünü ile birlikte kapitalist egemenliğe karşı mücadelede yeni bir dönem başlattı. Bu, yeni bir topluma geçişin şafağıdır. Komün yeni bir toplum kurma kararlılığının ve yeteneğinin sınırdığı bir örnek olmuştur. Yeni toplum kurma coşkusu, tüm partizanlığıyla şiirlere, şarkılara, sanata yansımıştır. Komün sadece dünya proletaryasına unutulmaz dersler, büyük bir cesaret, eylemde esneklik, girişkenlikte, inisiyatif yeteneği bırakmadı; o günden bugüne tüm ülkelerde söylenen o harikulade Enternasyonal’i de bıraktı. Enternasyonal hem sözleri hem de ezgisiyle bu kadar yaygın, içten benimsenmiş, her dilde söylenebilen tek devrimci marş örneğidir. Hiç şüphesiz daha sonraları başka devrimci şarkılar ve marşlar da çıktı. Ve onlar da dilden dile aktarıldı: Çav Bella, Avusturya İşçi Marşı, Venseremos... Ancak Enternasyonal bu alanda her zaman bir başyapıt olarak kaldı.

20. yüzyıl proleter devrimler çağının başladığı bir yüzyıl oldu. Bu yüzyılda çok sayıda proleter ayaklanma ve devrim örneği ortaya çıktı. Kapitalizmin çöküş sosyalizmin yükseliş çağı emekçi kitlelerde çok büyük bir coşku dalgası yarattı. Bu devrimci coşku kendini en iyi sanatta gösterdi. Sanat komünist hareketin dünya çapında yükselişle birlikte partizan sanat olarak biçimlendi. Çağın coşkulu partizan sanatını üreten usta şairler Mayakovski, Nazım, Aragon, Neruda, Vaptsarov, Brecht, ... kitleler üzerinde yıllarca süren devrimci bir etki bıraktılar. Her ülkede devrim savaşımı kendi sanat yapıtlarını da ortaya çıkardı. Bu yüzyılda çok zengin sayısız devrimci şarkı ve marş yazıldı, bestelendi. Bunca devrimci sanat eserinin ortaya çıkması, çağın devrimci boyutlarının ve derine giden devriminin bir anlatımı oldu.

Sanat bireyin toplumla kaynaşmasında, halkların birbirleriyle kenetlenmesinde etkin bir yere sahiptir. Sanat aynı zamanda bizlerde bir coşku yaratır. Devrimci sanatın böyle bir işlevi var. Şiir, tiyatro, ezgi içimizde derin duygular yaratır. İyi bir ezgi milyonlarca insanı etkisine alabilir ve onlarda büyük bir coşku yaratabilir. Devrimci şarkıların milyonlarca kitleyi nasıl bir araya getirdiğini ve ortak bir duygu dalgası yarattığını sürekli görüyoruz. Bu da devrimci sanatın, kitlelerin devrime hazırlanmasında nasıl bir yere sahip olduğunu apaçık gösteriyor. Hele daha çok duygularıyla hareket edenler üzerinde devrimci sanat daha bir etkili oluyor.

Proletarya burjuvaziyle savaşımında politik ve tarihi bir zafer kazanmadan önce, halkın yüreğinde zafer kazanmak için uğraş vermek gerektiğini kavramış durumda. Yüreklerdeki zaferi kazanmak için sanatın tartışmasız bir yeri vardır.

Bazen bütün sorumluluklarımızdan kaçmak, bütün sorunlarımızdan kurtulmak isteriz. O zaman bütün koşulları bir anda değiştirebilecek bir sihre ihtiyaç duyarız. Oysa yaşamda böyle bir sihrin olmadığını hepimiz biliyoruz. Akıl sağlığını yitirmek ve bu dünyayla gerçeklik bağlarımızı koparmak da mümkün tabii. Kaybolmak isteyen herkes için bir yer var ne de olsa. Sorun şu ki geri dönmek istediğimizde her şey bıraktığımız gibi bizi bekliyor olacak mı? Ya da dönmek isteyecek, gerçeklerle yüzleşecek gücü kendimizde bulabilecek miyiz? Daha kötüsü döndüğümüzde artık biz, biz olacak mıyız?

Çeşitli zamanların farklı kaçışları oldu. Bütün zamanlarda yaşamaktan vazgeçenler oldu. Yaşamın getirdiği acılar ve zorluklara artık katlanamıyor olmak, gelecekte hiçbir ümidinin kalmaması, çıkışsızlık, öfke ya da başka bir sebep oldu kendilerini aramızdan alıp gitmelerine. İnsanlar yaşamdan pek çok biçimde beden değil ama duygusal ve bilinçsel anlamda da gittiler. Artık aramızda yaşamamaya başladılar. Yemek yiyor, uyuyor, geziyor, konuşuyor, çalışıyor, okula gidiyor ama yaşamıyorlardı. Bu dünyanın sorunlarıyla baş edememenin, yaşamın sorularına cevap verememenin yönelttiği bir kaçış...

Kaçış başladığında gidilecek bir yol daima vardır. Sayısız kaçış yolları hepimizin hayatında her zaman oldu. Tartışmalı bir ortamdan kapıyı çekip gitmeler, çalışmaktan yorulmuş düşünceler için biraz müzik, hırsla yapılan temizlikler, koşmalar, yüzmeler, sallanmalar... Tüm bu kaçışlar, sadece sorunlardan bunaldığımızda tekrar yüzleşmek için ihtiyacımız olan enerjiyi yeniden biriktirebilmenin yapıcı yolları olabilir. Her kaçış bir kayıp olmayabilir. Brecht'in dediği gibi "daha ileri atlayabilmek için bir adım geri gittim" Unutmamalı ki her kayıp bir kaçışla başlar.

Stresle ilgili şöyle bir örnek verilir: Su dolu bir bardağı bir dakika elinizde tutabilirsiniz ve bu sırada ağırlığı sizin için önemli değildir. Ama bir gün boyunca tutmaya kalkarsanız bardak sizin için tonlarca ağırlıkta olmaya başlar. Arada bırakmalı sonra yine elinize almalıyız.

Maalesef her kaçan geri dönmüyor. Kaçanların bir çoğunu kaybediyoruz. Hem birer yakınımız, hem de toplumsal bir değer olarak kaybediyoruz.

Önce dinler vardı. Bugünkü işlevlerinden pek de farkları yoktu aslında. Ne kadar "O" nun için çalışırsanız, düşünür ve duygusal bağ kurarsanız o kadar sizi vadettiklerine yaklaştıran. Bu dünyayı geçici gören ve sorunlarından uzaklaştıran... Bu sistemde sadece "O" nun için ve "ora" ya ulaşmak için yaşanırdı. "O" nun kanunları, yaşamın birikimleriyle ölçülemez. Bu kanunları öğrenmek bir ömür sürer. Her anınız sadece bu hesapla geçer. Bedeniniz bu dünyada ama benliğiniz "O" nunladır. O'nun ve vadettikleri için ölünür, öldürülür. Öbür dünya için yaşayan bunca büyük bir kitleyi bağlı tutmak, bu dünya için oldukça masraflı ve her zaman karlıydı. Dev katedraller, tapınaklar, milyonlarca insan bu sistemin maddi değerlerinin ne kadar büyük olduğunu görmek için yeterlidir her halde.

*"Sen de
şu andan
itibaren
kaybolacaksın
ama yine de
her şey aynı
kalacak"*

Bir de “uyarıcılar ve uyuşturucular” vardı insanın hayatında. Bu dünyadan, yaşamın gerçeklerinden kaçışın kestirme yollarından. Hayatınızı ve bütünüyle benliğinizi ele geçiren... Tek yaşama sebebinizin her ne pahasına olursa olsun ona ulaşmak ve kaybolmak olduğu bir dünya... Kimileri sessizce, kimileri parçalar kopararak hayatımızdan gittiler. Bir gram madde ya da bir şişe içki uğruna ölenler ve öldürenler oldu. En çok da kaybolup gidenler... Sadece sigara içenler bile bilirler; eklemek almakla sigara almak arasında bir seçim yapmak tartışılmaz bile... Nikotin krizimiz tuttuğunda ne kadar sağlıklı düşünebiliriz. Ülkemizde besin maddelerine harcanan gelir %8’ lerdeyken, alkol ve tütün maddelerine harcanan, gelirin % 11’ i civarında. Tekel ürünleri gibi yasal uyuşturuculara bile kar gözle görünüyor. Ama sayıların arkasında başka bir düşünce yatıyor. Bağımlılığın yarattığı bencillik. Herhalde bencilliğin içindeki kayıpların en resmi dökümüdür bu. Bir de yasa dışı denilen -yani tekelin kapsamında olmayan- uyuşturucuların oluşturduğu kar çevrelerinin nasıl bir kar savaşında olduğunu az çok biliyoruz. Yani bu kaybolma tüneli de son derece karlı. Hem de her yönden. Birçok ülkede uyuşturucunun yönetimlerin bir aracı haline geldiği de bilinen bir gerçektir.

Sonra başka bir “dünya”... Kaçmak için bir başka tünel... Şans oyunları... Artık büyük ikramiyeyi kazansanız da onun peşinde koşarken kaybettiklerinizin dünyasında yaratacağınız sanal düşler... Günler ve geceler boyu atların, topların peşinde koşarak uzaklaşılan gerçekler, sevenler, sevilenler... Bütün zamanların, enerjilerin, düşüncelerin ve duyguların kaybedildiği sanal bir dünya. Yıllar... günler... saatler... kendisinden ve çevresinden çalınıp kaçılan. Takımları uğruna ölenler ve öldürülenler. Yaşam krizleri, kavgalar, takımın adını onuruyla denk koymalar...

Yetmedi. Hala insanlığın büyük bir kısmı hayatın gerçekleriyle yüzleşmekte... Üstelik tüm bu yüksek kazançlı yollar öğretti ki bir taşla iki kuş vurmak mümkün. Hem çok para kazanılacak, hem de herkes kayıp olduğu için ne kadar çok kazanıldığı ya da kayıpların neler kaybettiklerini anlayamayacakları bir sistem... Başka yollar da olmalı. Her keseye uygun, her kesimin uyutulmasına hitap edecek bu koca kitleleri ortadan kaybettirecek yüksek kazançlı bir yöntem... Yeter ki bulunsun yatırımcısı elbet bulunacaktır.

Televizyon! Her eve ilk alınacak eşyaların başında gelen, yediden yetmişe her kesime hitap eden sadece bir ekran. Vahşet, tüketim, hayal, özent, yalan, entrika ne varsa sistemin çöplüğünde evlerimize kadar püskürtülebilen bir araç. Saatlerce başında geçirilen saatler, daha fazla saatlerce onun olmadığı durumlarda da onun yaşamımıza “kattıkları” hakkında konuşmalar... Diğer bütün kaçış tünellerinin yollarının öğretildiği bir “okul”. Vahşeti kanıksamak, amaca ulaşmak için yapılan her şeyi mubah görmek, daha çok “mal” a sahip olmak için malların malı olmak öğretilir bu okulda.

Ama yetmedi. Televizyon karşısında ya da onunla ilgili sohbet ve tartışmalarla geçirilen zamanlar... Yaşamın büyük bir bölümü ve toplumun hatırı sayılır bir kesimi yaşam dışına itilmişti. Yine de bir sorun vardı. İnsanlar izliyorlar, tanık oluyorlar ve kanıksıyorlardı. Edilgenleşen, obezleşen, tüketen, koltuklarıyla bütünleşen bu toplumun tüm bu olup bitenleri izlemesi yetmezdi. Rekabet, strateji, savaş, entrika... tüm bunlar TV den öğrenilse de yaşama döndüğünde uygulama alanı bulamıyordu insanlar...

Nihayet aranan bulundu ya da bulunduğu arananın o olduğunu kısa sürede anladılar. Rambo’yu hayranlıkla izleyen ve onu oyun haline getiren çocuklar, kendileri birer Rambo oldular. Vahşeti izleyip soğukkanlılıkla kanalı değiştirenler, vahşeti kendileri uygulamanın hazzına! vardılar. Öykünülen “kahraman” katiller kendileri oldular. Vurulan, uçurumdan düşen, patlayan binadan sapaşağlam çıkan holywood kahramanları aramızda dolaşmanın gururunu ve yenilmezliğini taşımaktalar. Sadece onu mu? Haksızlığı, kötülüğü (!) cezalandırma hakkını da. Acaba haksız bulduğu kitlenin üzerine ateş açılması ve hepsinin öldürülmesi gerektiğini internetteki forumlardan bağırıyorlar, ölmenin ve öldürmenin gerçekten ne olduğunu, nasıl bir kayıp olduğunu biliyorlar mı? Hiç yakınlarında, ellerinde birileri öldü mü? Kendileri ölümü ne kadar yakından yaşadılar. Daha ilkokul çağlarındaki çocukların ölümle bu denli alay etmeleri endişe verici. Buradaki bilinçsiz holywood kahramanları (?) nın da, kendilerinin de, ölüme bakışlarının da, adalet kavramlarının da, gerçekle hiçbir bağlantısı olmadığını anlatmak oldukça zor.

İlkokul 6. sınıftan son derece duyarlı ve üstelik

duygusal bir arkadaşım bana bilgisayarda oynadığı bir oyundan bahsedinceye kadar durumun ne kadar önemli boyutlara gelmiş olduğunun ayırında değildim. Genç adam bir adamı nasıl parçaladığını, sonra onun kafasının nasıl uçtuğunu, sonra da oyundaki köpeğinin o kafayı nasıl gidip onun ayağına şut atması için geri getirdiğini, heyecan ve gururla anlatırken dehşete uğradım. Bu halime çok güldü. Daha sonraki günlerde bu konuda hiç de dikkatli olmadığımı farkettim. Etrafımdaki pek çok kişi çeşitli oyunları bağımlı düzeyde takip ediyordu. Sürekli araba markaları ve futbol üzerine konuşanların diğer yandan bilmem kaçınıcı gezegenden bahsettiklerini farkettim. Gazeteleri yeniden karıştırdığımda bu konuda oldukça çok haber olduğunu gördüm. Türkiye’de bir milyon kişinin strateji ve rol yapma oyunları oynadığı düşölüyor-muş. ABD’de bir çocuk okula bir silahla gelip bir çok kişiyi öldürdükten sonra “ne oluyor bu sadece bir oyun” demiş. Çin’de bir genç, bir rol oyununda kutsal silahı çalan rakibini gidip öldürmüş. Oyun 24 saat devam eden RTS (Real Times Strategy) oyunlarından birisi. Oyunda ne kadar olursanız o kadar kazanıyorsunuz. Ama bir sonu yok. Oyuncular başka bir kimliğe bürünüyor. Siz oyunda yokken bile oyun devam ediyor. Nöbetleşe oyunu takip eden çocuklar ya da gece bilgisayar başında sabahlayanlar var. Yani kişi oyunu değil, oyun kişiyi kontrol ediyor,

Sonra yaşam kurmak üzerine bir rol oyununun (second live / ikinci hayat) içeriğini ilkokul 5. sınıfta okuyan bir yakınımdan dinledim: “Ne istersen yapabilirsin, bu dünyada asla alamayacaklarını alabilirsin, istediğin kişi olabilirsin.” bunları bana anlatmasının amacı oyunun ne kadar iyi bir oyun olduğunu açıklamaktı. Uğradığım şaşkınlık, etrafımda olup bitenlere uzak kalmış olduğuma işaret etti. Konuyla uğraşmaya karar verdim.

Bilgisayar başında kaybedilen gerçek değildi sadece. Kaybettiklerimiz, duygularımız, hassasiyetlerimiz, gerçeklerden çaldığımız değerli zamanımızdı. Yaşamın bir başka versiyonu bizim için orada yeniden kuruldu. Magazin dünyasından, yerli ya da yabancı dizilerden görüp de alamadıkları her şeyi satın almaya, benzemeye çalıştıkları o plastik dünyanın ürünlerinden biri olmaya, savaş açamadıkları her şey için başka dünyalara savaş açmaya başladılar. Hiç tanıyamayacakları kadar çok kişiyle tanışma ve konuşma fırsatını elde ettiler. Çet denilen birebir görüşme yolları kendine özgü bir terminoloji yarattı. Evlerinden hiç çıkmadan birçok yere giden, birçok kişiyle görüşen, alışverişini yapan, faturalarını ödeyen, banka hesaplarını kontrol eden ve para kazanan bir nesil ortaya çıkardı. Tüm bu sanal dünyanın insanları doğasında zamanla sosyal ortamlardan koparak yalnızlaştılar. Yalnızlaşmanın sonucu değil miydi zaten kendini bir ekrana hapsedmek. Bu kısır döngü bir yerinden kırılmalı ya sosyal yaşamdan tamamen koparak ya da sanal dünyayı terkedip gerçeğe dönerek. Ne yazık ki kayıplar seçimlerini birinciden yana yaptılar.

Bir zamanlar tartışılan bir konu vardı. Eroin bağımlıları yaşamdan koştukları için bir başka sentetik madde “metadon” öneriliyordu. Aynı bağımlılığı yapıyor, ancak kişi yaşama devam edebiliyor. Bilgisayar oyunları uyuşturucu bağımlılığına denk görülen bir bağımlılık, ancak tıpkı metadon gibi kullanıcıyı her zaman anlamamız mümkün değil. Bizler de okulda, işte, her yerde bilgisayar oyunları bağımlılarıyla yan yanayız ama çok yakınıımız olsalar bile bunun çok farkında değiliz. Her ebeveyn geç gelen çocuğunu, herkes geç kalan eşini arar ama kimse evde bilgisayarın başındaki yakınıını, kaybolduğu bilmem kaçınıcı gezegenden ya da yarattığı dünyasından aramaya çıkmaz. Japonya’da görüldüğü gibi ,yüz binlerce genç yıllarca bu yüzden odasına kapandığında ve biz onlara geri çekilmek anlamında “hikikomori” benzeri bir isim koyup, sosyal yaşama

Bir RTS oyununun slo-ganında şöyle diyor: “İnsan geleceği, sadece onu kendisi yaşarsa, de-ğiştirebilir.” Bu oyun, geleceğe dair sanal bir dünya kuruyor ve sizi sanal dünyaya davet ediyor. Tersini söylüyoruz; eğer bu gün o sanal dünyayı seçerseniz, bu gününüzü ve geleceğinizi kaybedersiniz. Sizi gerçeğe ve onun yarattığı sorunlarla insanca yüzleşmek için yaşamaya davet ediyoruz.

katmak için örgütler kurmaya başladığımızda ciddiye alacakmışız diye düşündüm.

“Psikolog Bruce Bartholow ve ekibine göre ise durum biraz daha ciddi, video oyunlarındaki şiddet, beynin gerçek hayattaki şiddete daha az tepki vermesine yol açıyor. Bruce Bartholow ölü bir hayvan görünce üzülmemekten değil, bir haber programında silahlı bir çatışma görüp hiç tınmadan kanal değiştirmekten bahsediyor ve bu kanıksama ruh halinin, günlük hayatta daha saldırgan davranışlara yol açabileceğini, çünkü bunun normal olduğu yanılığımıza düşülebileceğini söylüyor.

Bruce Bartholow’un yorumu, ‘Şiddet içerikli oyunları oynayanlar, cezalandırmaya alışık hale gelenler bu görüntüleri sıradan birer görüntü gibi algılama eğiliminde’ şeklinde. Amerikan askerlerine, şiddete alışmaları için bol bol bilgisayar oyunu oynatıldığı düşünülmüşse, şaşırtıcı bir sonuç değil aslında.”

Her sistem, her dönemde kendisine özgü bir kültür oluşturuyor. Her kültürün afyonu da kendine özgü özellikler gösteriyor ve kendine özgü yollarla kabul görüyor. Artık manastıra kapanan rahip ve rahibeler ya da tarikatlara kapanan dervişler yerine ekranlara kapanmış ve aramızdan ayrılmış insanlarla karşı karşıyayız. Önceleri bütün kaçışlarda olduğu gibi sırtlarını bize dönüyor, sonra yavaş yavaş uzaklaşıyorlar. Hemen hepsi geri dönebilecekleri bir mesafede görüyorlar kendilerini. Tıpkı her madde bağımlısının “istediğim zaman bırakırım” dediği gibi. “Zamanla bilgisayar daha fazla yer kaplamaya başlıyor. Seçtikleri arkadaşlarla konuştukları tek konu da genellikle sadece bilgisayar oluyor. Yeni çıkan oyunlar, İnternet kafeye gidip birbirine bağlı bilgisayarda bilgisayar oyunları oynamak gibi... Yani sosyallik de sadece bunun üzerine kuruluyor.”

Bütün bu kaçışlar endişe verici olduğu kadar düşündürücü de. Artık bu dünyada, bu zamanda, bu çevrede yaşamak istemeyen insanların sayılarının çoğaldığını düşünebiliriz. Bulduğumuz sistemin her geçen gün daha fazla insanı yaşamdan dolayısıyla saflarından kovduğunu yorumlayabiliriz. İnsanların artık bu sistemden alacakları hiçbir şeyin kalmadığı, yani aynı şekilde bu sistemin insanlara verecek bir şeyinin kalmadığını söyleyebiliriz. Karşılıklı bitişler, yabancılaşma, yozlaşma ve çürüme. Biten ilişkilerin devam etmesi konusundaki ısrarların ortaya çıkardığı kaçışlar gibi. İlk bakışta her şey yolunda ama arka sokaklar karanlık... Gerçek bir kaçışa gebe...

Tüm bu kaçışlar ve gerçekle koparılan bağlar yaşamın sorunlarını ertelemiyor aksine biriktiriyor. Gerçek yaşamla yüzleşmek zorunda olanlar için, sınırsız bir geliri olmayan emekçiler ve onların çocukları için bu kaçış ve kayboluşların sonuçlarını bireysel şiddetten, üçüncü sayfa haberleri cinsinden haberlerden görüyoruz. Ama haber niteliği olmayan yönleriyle sürekli iç

çeyiz. Yeni neslin kolaycı, kestirme yolları tercih eden, düşünme tembeli, makyavelist (amaca ulaşmak için her yolu mubah gören), sorunlarını şiddetle çözmeye çalışmaya eğilimli, sorumluluklardan kaçan vb. olduğuyla ilgili söylenmeleri duyarız. Bunca para akıtmalar karşılığını bir şekilde bulmalı değil mi?

Milyonlarca insanın işsizlik gibi bir kabusla boğuştuğunu düşünecek olursak yaşamdan kovulmuş bunca değer kaybedildiği bir dönemde diğer milyonların da açılan tünellerde yok oluşlarına benzer bir kaygıyla bakmamız mümkün. Kaçanları yaşama ve gerçeklere bağlamak için mücadele vermek de toplumsal mücadelenin bir parçası olmalı. Kaçmanın nedenlerini çözümleyebildiğimizde onları yakalayabiliriz. Eğer insanlar zamanlarını değerli kılacak çalışmalar içinde olmazlarsa zaman değersizleşir. Böylesi bir anda da sayısız kaçış yolları tüm ışıltılarıyla onları hemen yanı başlarında bekliyor olacaktır.

TV izlemeyelim mi? Bilgisayarlarımızı çöpe mi atalım? Bütün zamanlarımızı nefes alamayacak şekilde mi tıka basa dolduralım. Eh bir çözüm tabii tüm bunlar ama geçerli oldukları tartışılır. İşkolik insanların da bir şekilde kaçanlardan olduklarını düşünmek olası. Ama zamanın bilinçli planlanmasının her yaşta ve her zamanda etkili olduğunu düşünüyorum. Çocukların oyun zamanlarını eğlenceli hale getirmek, yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri ortamlar yaratmak. Onları koşturduğumuz kulvarlardan korumak. Kaçmanın koşullarını ortadan kaldırmak. Zor ama gerekli yaşamsal sorunlarımız oldular. Her erişkinin kendisi ve etrafındakiler için aynı özeni göstermesi şart. Yılda bilmem kaçgün dinlenme ve eğlenme değil, yaşamın her anını güzelleştirmek gerek. Kendisi ve dostları için, “mutlu emekler, mutlu dinlenmeler adına” zamanlar organize etmesi... Bu günümüz ve geleceğimiz için kaçamayacağımız sorumluluklarımız olmalı.

Eğer bu gün tüm bu kaçışlara çözüm üretmezsek yarın yeryüzünde yeni bir dünya yaratmak için yola çıktığımızda yanımızda kimseyi bulamayacağız. Bir RTS oyununun sloganında şöyle diyor: “İnsan geleceği, sadece onu kendisi yaşarsa, değiştirebilir.” Bu oyun, geleceğe dair sanal bir dünya kuruyor ve sizi sanal dünyaya davet ediyor. Tersini söylüyoruz; eğer bu gün o sanal dünyayı seçerseniz bu gününüzü ve geleceğinizi kaybedersiniz. Sizi gerçeğe ve onun yarattığı sorunlarla insanca yüzleşmek için yaşamaya davet ediyoruz. Unutmayalım ki yaşamın acıları kadar mutlulukları da var. Acılardan kaçarken mutlulukları da kaybetmek var. Sanal dünyanın, çizgi ya da sayı karakterleri olmayacağınıza için acı çekeceksiniz. Ama insana dair pek çok onuru ve mutluluğu da yaşayacaksınız. Çizgi karakterlere ya da sayılara saldırmaktan vaz geçin. Milyonlarca insanın mutsuzluğuna sebep olan asıl konuya gelelim.

Araştırma

Ahmet Aydın

Kanlı hazineler katliamlar ve sömürü

Mayıs ayı sonlarına doğru gazetelerde batık hazine bulunduğu haberleri yeraldı. Tarihte bulunan en değerli batık olduğunun yanı sıra 17 tonu bulan altın ve gümüş olduğu belirtiliyor. Beş yüz milyon dolar değer biçiliyor. Bir hafta sonra ise aynı batıkta farklı bir sandıkta daha değerli bir hazine daha bulunduğu yazıldı. Verilen haberlerde 1641 yılında batan bir gemiye dikkat çekiliyor. İspanya ise kendilerine ait olan bu hazineleri taşıyan İngiliz gemisinin batmasına dikkat çekiyor.

Batığı bulan şirketin daha önce İspanya tarafından görevlendirilmesi, sonuç alınmadan anlaşmanın sona erdiği gözönüne alınınca sömürgecilik tarihinin ilk büyük gücü denilebilecek olan İspanya'nın sömürgelerden çaldığı, zorla el koyduğu hazineler olduğu anlaşılıyor. Eduardo Galeano'nun "Latin Amerika'nın Kesik Damarları" adlı eserinde, Marx'ın Kapital 1'de sömürgecilik üzerine aktardıkları bilgiler bu hazinelerin nasıl elde edildiği konusunda aydınlatıcı.

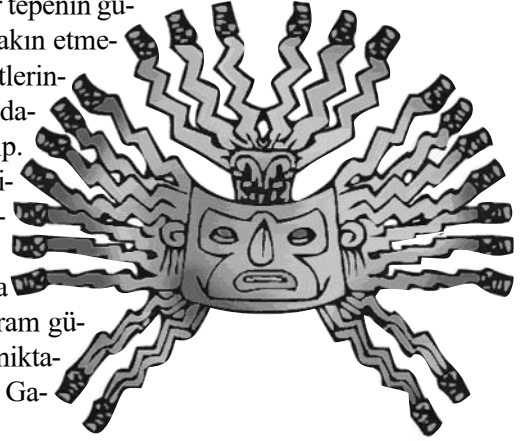
1641'de gümüşün merkezi Potosi. Bugünkü Bolivya sınırları içinde olan 5 bin metre yükseklikteki Potosi'de 1545'de gökyüzüne doğru sivrilen bir tepenin gümüş olduğu tespit ediliyor. Sömürgeciler bu gümüş için Potosi'ye akın etmeye başlıyor. 30 yıl içinde Potosi'nin nüfusu Avrupa'nın büyük kentlerinden Londra ile aynı nüfusa sahip oluyor. Roma, Paris, Madrid'den daha kalabalık. 1573'te 120 bin, 1650 yılında ise 160 bin nüfusa sahip. 1970'li yıllarda artık bu nüfusun üçte biri kadar! Batığın gerçekleştiği yıllarda Potosi İspanyolların elinde ve bu dönem sömürgeciler için de merkez haline gelmiş durumda.

Potosi, 17. yüzyıl sonlarında bitti. "1503-1660 yılları arasında Andaluzya başkentine 185.000 kilogram altın ve 16.000.000 kilogram gümüş gelmiştir. Bu yüzelli yıl boyunca İspanya'ya aktarılan gümüş miktarı tüm Avrupa rezervlerinin üç katını temsil etmektedir." (Eduardo Galeano, Latin Amerika'nın Kesik Damarları)

Potosi, o dönem dünyanın en büyük zenginliğinin yaşandığı bir kent. Potosi ve çevresi her türlü lüksün, kumarın, şatafatın yaşandığı bir merkez. Aynı zamanda bu büyük zenginliğin elde edilmesi için yaşanan büyük kıyım var. Tarihin gördüğü en büyük soykırımla elde edilen bu hazineler büyük katliamlarda akan kanın kristalleşmesi gibidir. Potosi'den geriye kalanları E. Galeano "Tantana ve yağma hastası olan Potosi toplumu görkemlerinin bulanık anısıyla saray ve tapınaklarının yıkıntılarını bıraktı arkasında. Bir de... sekiz milyon kızılderili ölüsü" (age, sy.46) diye belirtiyor.

Sadece Potosi'de sekiz milyon kızılderili katledilirken tarihin bu en büyük yağma, soykırım ve katliamının bilançosu 80 milyon civarı insanın katledilmesidir. Aztek, Maya ve İnka'lardan, yani Amerika kıtasının yerlilerinden katledilenler 80 milyon civarı. (Daha sonra Afrika'dan getirilerek köleleştirilenler ve katledilenler buna eklenecek). Sömürgeciler gelmeden önce 70 ila 90 milyon arasında tahmin edilen yerli nüfusu sömürgecilerin gelmesinden yüzelli yıl sonra üç buçuk milyona düşmüştür.

Bu vahşet ve kan akıtılması nasıl gerçekleşiyor? Potosi'de ve daha sonra altının Potosi'si olacak olan Brezilya'daki Oure Preto'da yaşanan açlık durumu çarpıcı olarak gösteriyor. Sömürgeciler gelmeden önce tarım yapılarak bir çok ürün yetiştirilen kıtada sömürgeciler yerlilerin yaşam alanlarını da tamamen yokettiler. Bunu yaparak amaçla-

Inti

İnka mitolojisinde güneş ve gökkuşağının tanrısıdır.

rı yerlileri yaşamak için sömürgecilerin işlettiği madenlerde ve sonraları da plantasyonlarda çalışmaya zorunlu bırakmaktı. Yerlilerin bütün tarlaları, sulama kanalları ve her türlü yaşam alanları yakılıp, yıkılıyor, tahrip ediliyor. Silahla, katliamlarla ve zorla çalıştırılıyorlar. Bir kızıl derili girdiği madenden çoğunlukla ancak ölü olarak çıkıyor. Tarımın tamamen yokedildiği bölgelerde kıtlık yaşanmaya başlayınca o zamana kadar dünyanın en ileri lüks yaşamını sürdürenler artık fare, böcek yiyerek yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Bu koşullarda elbette yerli halka düşen sadece ölüm oluyor. Ayrıca sömürgecilerin getirdiği salgın hastalıklarda bünyesi hazırlıksız olan yerlilerin ölümüne neden oluyor. Bunu bilen sömürgeciler kimi zaman bilerek salgın hastalığı soykırım için kullanıyor.

15. yüzyıl sonlarında Amerika kıtasının keşfedilmesiyle kıtaya başlayan sömürgeci akınında ilk hedef yerli halkların binlerce yıldır birikimi olan birikimlerine, dini ve sanat eserlerini oluşturan altınlara, gümüşe, elmas, yakut ve değerli ne varsa onlara el koyup yağmalamak oldu. Barut, top, at, zırh gibi savaş araçlarının üstünlüğü ve hileyle yerli halkları katledip tüm varlıklarına el konularak, her şeyleri yakılıp yıkılarak halklar egemenlik altına alındılar.

Bu süreç kapitalist ilkel sermaye birikimi dönemidir. “Oysa tarihte, ele geçirmenin, köleleştirmenin, soymanın, öldürmenin, kısaca zorun büyük rol oynadığını herkes bilir. Oysa aslında ilkel birikim yöntemleri saf ve sevimli olmaktan çok uzaktır” (Marx, Kapital, sy.678)

“Sömürgele, tomurcuklanan manifaktürler için pazar üzerindeki tekel aracılığı ile artan bir birikim sağladı. Avrupa dışında düpedüz talan, köleleştirme ve katillik yoluyla ele geçirilen servet, anayurda taşınarak sermayeye çevrildi.” (Marx, Sömürgecilik Üzerine, sy.326)

Amerika’da altın ve gümüşün bulunması, yerli halkın kökünün kazınması, köleleştirilmesi ve madenlere gömülmesi, Doğu Hint Adalarının ele geçirilmeye ve yağmalanmaya başlaması, Afrika’nın kara-deri ticaretinin av alanı haline getirilmesi, kapitalist üretim çağının pembe renkli şafak işaretleriydi. Bu pastoral gelişmeler, ilkel birikimin belli başlı adımlarıydı.” (Marx, Kapital 1, sy.715)

Kapitalizmin ilkel birikimini, döktüğü kanların birikimi olarak ifade etmek doğru olacaktır. Ancak sadece o kadar değil. Kapitalist ilkel birikimde olduğu gibi kapitalist birikimde, tekelleşme ve emperyalist sömürü de insanın canı ve kanıyla oluştu ve insanın canıyla kanıyla ayakta kalmaya çalışıyor.

1519’da Aztek imparatorunun muhteşem hazinesine el konulup yağmalanması, Guetemala’da kızıl derililerin yaşadıkları katliam karşısında bütün altın, gümüş, elmas, yakut ne varsa teslim etmeleri, İnka imparatorluğunun göz kamaştırıcı başkentini ele geçirilmesi ve güneş tapınağının yağmalanması sömürgecilerin ilk adımlarından başlayarak kıtanın bütün varlığını yağmalamaya başlamasının örnekleridir.

“Potosi’deki gümüş madenlerine yılda yüz bin sepet, yani bir milyon kilo koka yaprağı giriyordu. Kilise bu uyuşturucudan vergi alıyordu” (E. Galeano, age. sy.59) En çarpıcı yanlarından birisi budur. Gümüş madenlerinde ölümüne çalışmaya katlanmaları için kokayı uyuşturucu olarak sömürgecilerin kızıl derililere satması ve ayrıca bu satıştan da para kazanması!

18. yüzyıl başlarında Brezilya Ouro Preto’da altın bulunuyor. 1750’de ise aynı yerde altın kadar bol elmas olduğu anlaşılıyor. İngiliz kaynaklarına göre bazı dönemlerde İngiltere’ye giren Brezilya altını haftada 25 bin kiloya ulaşıyor. Bu altınlar ve elmas aynı zamanda çok fazla insanın ölümü pahasına elde ediliyor.

İlk 150 yılda kıta nüfusunun soykırımı uğratılması nedeniyle Afrika’da karaderi avına çıkılıp insanlar yakalanarak köleleştiriliyor. Güney ve Kuzey Amerika’da madenlerde, sömürgecilerin elindeki tarım alanlarında çalıştırılıyorlar. Milyonlarca Afrikalı toprağından, yaşamından koparılıyor. Bunların önemli bir kısmı yoldayken ölüyor. Kalanı da köle olarak ölene kadar çalıştırılıyorlar. Sadece Liverpool limanından (o dönemin en önemli merkezlerinden) 1730 yılında köle ticareti için yıllık 15 gemi çalıştı-

Inti

rılıyor. Çalışan gemi sayısı giderek artıyor ve 1792 yılında köle ticaretinde çalışan gemi sayısı yıllık 132 gemiye ulaşıyor.

“Eğer para, Auguier’in dediği gibi ‘dünyaya yandaşında doğuştan kan lekesiyle geliyor’sa sermaye tepeden tırnağa her gözeneğinden kan ve pislik damlayarak geliyor.” (Marx, Kapital 1, sy.724)

Sermayenin yüzünü en açık biçimde ortaya koyan bu sözler sömürgecilerin karşı karşıya kaldığı durumu da ortaya koyuyor. Daha ilkel birikim aşamasının vahşeti... köleleştirmeye Amerika kıtasının her iki tarafından sömürgeci ülkelere büyük bir sömürü aktarılıyor. Altın, gümüş, elmas, ya-

kut dışında bakır, kalay, potasyum nitrat gibi bir çok maden Avrupa’ya taşınıyor. Sadece maden değil, tarım ürünleri de Avrupa için üretiliyor. Latifundialar ve plantasyonlarda hala yaşamakta olan yerliler ve Afrika’dan getirilerek köleleştirilenler çalıştırılıyor. Kakao, pamuk, şeker, kahve, kauçuk, muz gibi bir çok ürün Avrupa için üretiliyor. Bunlar genellikle farklı ülkelerde üretiliyor. Latin Amerika sömürgecilerin istemleriyle parçalanıp bir çok ülkeye ayrılıyor. Orta Amerika küçük ülkeler halinde parçalanıyor. Bütün bu ülkelerde sömürgeciler üretimi yokediyor, gelişimini engelliyor. Sömürge olarak ya da bağımlı olarak kalmaları için çoğunlukla tek ürüne mahkum ediliyorlar. Bu ürünü sömürgecilerin, sonra da emperyalistlerin ihtiyacı belirlediği için onlara satıyorlar. Başka ülkelere de onlar satıyorlar. Yaşamı sürdürmek için gerekli olan diğer ürünlerin yetiştirilmesi ve bütün üretim faaliyetleri yokedilerek sömürgecilerin, emperyalistlerin alacağı ürünün yetiştirilmesi için çalışmaya mahkum ediliyorlar.

Amerika kıtasında yaşananların benzeri Asya ve Afrika’da da yaşanıyor. İngilizlerin tarım alanındaki tahribatının sonucu olarak 1866’da yaşanan kıtlıkta Bengal’in Orissa bölgesinde bir milyondan fazla Hintli ölüyor. Varolan yiyecekler de Hint hazinesine para kazandırmak için yüksek fiyatla satılmak isteniyor, bu da ölümleri artırıyor. Diğer katliamlara gelince, Avustral-

ya kıtasının yerlileri olan Aborjinlere soykırım uygulanıyor. Çin’de afyon alımını yasaklayıp, durdurunca savaş ve zorla boyun eğdiriliyor. Sömürgeciler “Hıristiyan olduğu için ve Hıristiyanlığı kullandığı için Marx, W. Howit’in sözlerini aktarıyor. Hıristiyan denilen bu soyun dünyanın dört bir yanında boyunduruğu altına alabildiği halklara karşı gösterebildiği vahşet ve zulmün benzerine, hiçbir çağda, ne kadar yabani, ne kadar kaba ve ne kadar merhametsiz ve utanmaz olursa olsun, başka hiçbir soyda rastlanamaz.” (Kapital 1, sy.716) Hollandalıların Cava’nın eyaleti Boncuvangi’de giriştikleri köleleştirme ve kırım nedeniyle 1750’de 80.000 olan nüfus 1811’de 8.000’e inmiş durumda.

İngilizlerin iç pazarı tekelleri altına almalarıyla bütün pirinçleri satın alarak yüksek fiyatla satmaları nedeniyle kıtlık oluşturdukları İngiliz belgelerinden anlaşılıyor. Aynı uygulamayı diğer sömürgecilerde dahil olarak diğer sömürgecilerde de uyguladıklarına şüphe yok.

18. yüzyılda Amerika kıtasında Kızılderililerin başı için ya da tutsaklığı için 40 sterlinden 105 sterline değişen fiyatlar uygulanıyor. Kelle avına çıkılıyor. Kızılderilileri avlamaya çıkıyorlar.

Köleleştirme ve yağmanın kölecilikle sürmesini ortaya koyan veriler de dikkat çekici. “1790 yılında İngiliz Antillerinde, bir özgür insana karşı on köle, Fransız Antillerinde bire karşı on dört, Hollanda Antillerinde bire karşı 23 köle vardı.” Bu soykırıma, sömürüye, vahşete karşı bir çok ayaklanma, savaş gerçekleşiyor. Ancak ekonomik olarak daha ileri olan sömürgecilerin kıyaslanmayacak kadar üstün olan savaş güçleri karşısında yerli halklar ve köleler geçici başarılar elde etseler de kalıcı başarılar olmadı. 18. yüzyıl boyunca Brezilya Palmeras bölgesinde süren ve egemenlik kuran köle ayaklanması en uzun süreli köle ayaklanması. Sömürgeciler bu ayaklanmayı da diğer bölgelerden daha iyi yaşam koşulları oluşturması nedeniyle, yarattıkları örneklerle birlikte 18. yüzyıl sonlarında yokettiler, yıktılar.

Yasalara, buyruklara bakılınca bu kısımların olmadığı ya da engellenmesi için çaba gösterildiği görülür.

Ama bunların resmi kayıt olması dışında hiçbir hükmü olmadığı, yasaların ve buyrukların yerli halklar lehine uygulanmadığı gerçektir. Son yüzyıllık süreçte emperyalistlerin çıkarları için yapılan savaşlarda katledilen on milyonlarca insanın ölümü nedeniyle suçlu olduğu halde kapitalist sistemin önde gelenleri sistemin “en itibarlıları” olmaya devam ediyor. Büyük burjuvaların sömürü nedeniyle açlığa, hastalığa, ölüme mahkum ettikleri yüz milyonlarca insan karşısında işledikleri bu suçlardan cezalandırılmaları nasıl sözkonusu edilmiyorsa sömürgecilik döneminin “itibarlıları” da her istediklerini yapma gücüne sahiptiler.

Yüzyıllar geçse de insanlığa karşı işlenen suçlar devam ediyor. İnsan yaşamı, kültürü, sanatı, bilgi birikimini hep sömürü amaçlı yokettiler. 1940’lı yıllarda faşizmin insanları kitlesel olarak gaz odalarına doldurması, 1945’te atom bombasıyla yüz binlerce insanın öldürülmesi, emperyalist savaşlarda on milyonlarca insan öldürülmesi devam eden katliamın örnekleridir. Şimdi gelinen aşamada katliamlar tamamen makineler aracılığıyla ve insan vicdanından, insan duygusundan mümkün olduğunca soyutlanarak sürdürülüyor. Savaş uçaklarından hiç görülme-yecek ve buna gerek duyulmayacak kadar uzak-taki hedeflere füzeler atılıp oralardakiler yokedi-liyor. Uçak gemilerinden, savaş gemilerinden, üslerden gönderilen füzeler hedef koordinatlarının bildirilmesiyle ateşleniyor. Ateşleyen kişiler kaç insan ölecek, kaç çocuk ölecek ya da öldü gibi gerçeklerden soyutlanmış. Sadece bilgisayar ekranındaki görüntüler ve matematik hesapları sözkonusu. Geçmişte katliamları yapacak, buna katlanacak ve yürütecek insanların özel olarak makineleştirilmesi, insani duygulardan soyutlanması gerekiyordu. Şimdi en büyük katliamları yapanlar teknik bilgiyle bunu yapabiliyor. Ve emrinde oldukları tekellere, yüzlerini hiç görmeden öldürdükleri çocukların ve insanların kanlarıyla büyük paralar kazandırıyorlar.

Sömürgecilik döneminde artı-emeğe el konularak yapılan sömürü ve katliamlar bugün artı-değere el konularak sürdürülüyor. Emperyalistler sadece sömürü yoluyla aldıkları sermayenin bir kısmını, küçük bir kısmını sermaye olarak aktarıyorlar. Patent payı, borsa oyunları, sıcak para politikası, döviz kurları, şirketin alış verişlerinde fiyatlarla oynama, kar payı, faiz uygulamaları gibi sayılamayacak kadar yol ve yöntemle emperyalist sömürü gerçekleşiyor. Hem de gemilerde taşımadan, batma riskine girilmeden sürdürülüyor bu sömürü. Geriye açlık, yoksulluk kalıyor. Geriye savaşlar, çatışmalar kalıyor. Geriye önlenebilir nedenlere bağlı olarak milyonlarca insanın her yıl yaşamını yitirmesi kalıyor. Önlenebilir nedenler emperyalistlerin ve işbirlikçi sermayenin sömürüsü nedeniyle olduğu için, sömürü nedeniyle engellenmediği için, doğanın tahribatıyla ilişkili olduğu için katliam sürüyor.

Sınıflı toplumlar tarihi sömürü için insanın katledilmesinin tarihidir. Sınıflar ortadan kaldırılmadığı sürece sömürücü egemen sınıflar katliamlarını sürdürecektir. Bugün çok daha yetkinleşmiş olan silahlar ve araçlar nedeniyle bu öldürme ve cinayet daha büyük boyutlarda sürüyor. İnsan kanıyla biriken sermaye biriktikçe daha fazla insan kanı içmeye, daha fazla insan kanı içtikçe çok daha fazla birikmeye ve çok daha fazla insan kanı içmeye devam ediyor. Proletaryanın son sömürücü sınıf olan burjuvaziyi tarih sahnesinden silmesiyle insanın her türlü gelişiminin önü açılacak, insan o zaman yokoluştan kurtulacak.

İnceleme

Atilla Oğuz

ENVER GÖKÇE

Şiirimizin direngen sesi

Sair, çevirmen Enver Gökçe, 1920 yılında Erzincan'ın Çıt köyünde doğdu. Tam adı Mustafa Enver Gökçe, kimi şiirlerinde ve yazılarında Mehmet Avaz, Aydın Taratoğlu, Mustafa Gökçe adlarını da kullandı. Dokuz yaşındayken annesi ile birlikte Ankara'ya göç etti. 1929 yılında başladığı ilköğrenimini özel bir ilkokulda, ortaokulu Cebeci Ortaokulunda, liseyi Ankara Gazi Lisesinde tamamladı (1939). Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı (Türkoloji) bölümünden mezun (1948) oldu. Bitirme tezi, Eğin türküleri üzerine yaptığı bir derleme-incelemedir. 1946 yılında Türkiye Gençler Derneği'ni kuranlar arasında yer alır Turancıların saldırılarına maruz kalırlar. 1948 yılında Enver Gökçe'nin de aralarında bulunduğu dernek yöneticilerinden sekiz kişi, komünizm propagandası yaptıkları iddiasıyla tutuklanırlar ve üç ay cezaevinde kalırlar.

Enver Gökçe, İstanbul Kadırga Öğrenci Yurdunda çalıştığı dönemde Türkiye Komünist Partisi üyelerine yönelik (1951) tutuklamada, 168 kişiyle birlikte tutuklandı. Türk Ceza Yasasınının 142. maddesine göre askeri mahkemede yargılandı ve yedi yıl hapis (1951-57) ve bu cezanın üçte biri kadar da (iki yıl) sürgün cezası aldı. Bu yıllarda "akut romantizma"ya yakalandı. Hapisten çıktığında sürgün yeri olarak seçtiği Erzincan'a gitti. Sürgün yılları bittikten sonra tekrar Ankara'ya geri geldi ve Telgraf gazetesinde düzeltmen olarak çalışmaya başladı, 1963 yılında gazete kapanınca da işsiz kaldı ve sağlığı bozuldu, uzun süre tedavi gördü.

Daha sonra İstanbul'a gitti ve bir spor dergisinde düzeltmenlik yaptı, Meydan Larousse Ansiklopedisinde çalışmaya (1968) başladı. Ancak sakıncalı olduğu gerekçesiyle kısa sürede işine son verildi. Çocuk yayınları yapan bir yayınevinde çevirmen olarak çalıştı, ancak bu işlerden geçimini sağlayamadığı için köyüne, Çit'e döndü. Zaman zaman Ankara ve İstanbul'a gitti. 1977'de Türkiye Yazarlar Sendikasının girişimiyle tedavi için Bulgaristan'a gidip geldi. Kasım 1979 tarihinde Ankara'da Seyranbağları Yaşlılar Huzurevine yerleştirildi ve orada 19 Kasım 1981'de hayata ışıldayan gözlerini kapadı.

Sanat ve edebiyata olan ilgisi Üniversiteye başlamasıyla belirginleşti. Üniversite yaşamıyla birlikte sol dünya görüşü nedeniyle etkin olarak eylemlerde yer alır ve ilerici derneklerde çalışmalarda bulunur ve Halkevleri Genel Merkezinin yayımladığı Ülkü dergisine düzeltmen olarak emek verir ve bu ortamda edebiyat çevreleriyle yakınlaşır. Hayatında önemli bir yeri olan Sefer Aytekin'le de burada tanışır. İlk sayısı 15 Mart 1945'te yayımlanan toplumcu gerçekçi edebiyatın nabzının attığı yer olan Ant dergisini de Sefer Aytekin'le çıkardı ve ardından dergicilik yılları da başladı. Ant dergisinin çıkartılmasında büyük emekleri olan Enver Gökçe, bütün bu çalışmaları bir aydın, halk adamı sorumluluğuyla yapıyor ve hiçbir çıkar beklemiyor. 1945 yıllarında, "Garipçilerin" edebiyatımıza egemen oldukları bir dönemde, çağdaş ve ilerici bir derginin yayımlanmasına ihtiyaç duyulur. Bu dönem, henüz toplumcu gerçekçi akımın, güçlendirilmeye çalışıldığı bir dönemdir. Orhan Veli ve arkadaşları o zaman devrimci şiirleri yok sayan ve yozlaştıran bir çalışma içindeydiler. Böyle bir dönemde Enver Gökçe ve arkadaşları (dar bir çevre) toplumcu gerçekçi sanatın soluklanmasına olanak veren Ant dergisi çevresinde toplanırlar ve devrimci sanatın sorumluluğunu üstlenirler.

Daha önceden Yeni Edebiyat dergisi tarafından yürütülen bu akımın sorumluluğu olarak elden geldiğince çaba ve emek harcayan devrimci gençler, bütün olumsuzluklara ve baskılara karşı toplumcu gerçekçi sanatın yolunu açmaya çalıştılar. Enver Gökçe'nin kendi deyişiyle "bizim varlığımız aslında önemsizdi, küçüktü, ama doğrudu. Biz bu doğrudan dolayı bir aradaydık."

Bir sanatçının doğru devrimci bir yönde bir şeyler verebilmesi için, pratik ve teori arasındaki işbirliğini daima gözönünde tutması gerekir. Dünyayı ve olayları ancak diyalektik metodun ışığında kavrayıp yorumlayabiliriz. Sanatta, bilinçle duyarlılık arasında tam bir uyum olmalıdır

Daha önceden Yeni Edebiyat dergisi tarafından yürütülen bu akımın sorumluluğu olarak elden geldiğince çaba ve emek harcayan devrimci gençler, bütün olumsuzluklara ve baskılara karşı toplumcu gerçekçi sanatın yolunu açmaya çalıştılar. Enver Gökçe'nin kendi deyimiyle "bizim varlığımız aslında önemsizdi, küçüktü, ama doğrudur. Biz bu doğrudan dolayı bir aradaydık."

"Aynı dönemlerde burjuvazinin sanat silahşörleri Nurullah Ataç ve arkadaşları tarafından, bizim varlığımızı görmezlikten gelinip, onlar Nurullah Ataç'ın kendi çevresinde ve Orhan Veli etrafında yaygara koparıyorlardı.

"Bu devredeki edebiyat çalışmalarımızın yararlı olduğu kanısındayım. Buna rağmen onların bu tavrı yüzünden birçok yetenekli genç körelip gitti. Hatta denebilir ki Nurullah Ataç ve arkadaşları bu devrede bizim bu sınıfsal karşı koymamıza, güçlenmemize, bilmeden yardım etmişlerdir."

Burada da görüldüğü gibi, burjuvazi, her dönem kendi silahşörlerini yaratıp, ortalığı bulandırıyor ve genç kalemlerin kafalarını karıştırarak sınıftan koparıp kendi saflarına katıyor. Bugün de bu işi, Nurullah Ataç'ın yerine holdingler yapıyor.

Enver Gökçe 1950 yılında Yurtlar Müdürlüğünde memurluğa başlar. Bu 1951 tevkifatının başladığı yıldır. 951 tevkifatı İstanbul'da Ekim ayında başladı. Eylül'e doğru tutuklandı. Kadırga Öğrenci Yurdunda bulunuyordu.

1. Şube geçici hapisane olarak kullanılıyordu ve bütün devrimci-demokrat fikirli gençler bir bir tutuklanıyordu. Ve nihayet bütün çalışmalar tamamlandı ve büyük 951 tevkifatı başlamış oldu ve bu dönemde büyük bir yıldırma hareketi ve yöntemleri uygulandı.

Tabutluklar yeniden işlevli hale getirildi, falakalar ve her türlü insanlık dışı uygulama, işkence uygulandı. Sonuçta 168 kişi askeri mahkemede yargılandı ve hepsi bu davadan hüküm giydiler. Enver Gökçe aldığı yedi yıl mahkumiyet cezasının iki yılını, zor ve işkenceli olarak 1. Şubede geçirdi ve sonra Adana cezaevine gönderildi. Parmak ve ellerinden kelepçeli olarak Adana'ya getirildiler. Adana cezaevinde, Zeki Başımaz, Mihri Belli, Şevki Akşit de bulunuyordu. Yedi yılını bu cezaevinde tamamladıktan sonra, sürgün cezasına Çorum Sungurlu'da başladı. Daha sonra iş bulmak umuduyla sürgününü Ankara'ya istedi ve Ankara'ya tayin edildi, sürgün cezasını Ankara'da tamamladı.

Hapishane döneminde Enver Gökçe yine sanatla uğraşiyor ve "Yusuf ile Balaban"ı yazmaya başlıyor. Bu destan çalışmasını büyük bir titizlikle bitirir ve dışarıya da gönderir, fakat dışarda aynı titizlik gösterilmez ve destan kaybolur. Bu destanın başlangıç ve son bölümleri kalmıştır.

BEN SANATTAN NE ANLIYORUM

"Ben sınıf edebiyatı yapıyorum. Türk halkının, hayatın her döneminde aktif olan, güzel olan, büyük olan bu halkın sanatını yapmaya çalışıyorum. Bence sanat herşeyden önce bu sınıfın yaşam kavgasındaki gücünün kudretini ortaya koymasındadır."

Burada anlaşılacağı üzere Enver Gökçe'nin tavrı ve safi kesin olarak bellidir. Bu duruşu yaşamı ve sanatında da tartışmasızdır.

"... hani eski bir söz vardır: İnsan nasıl yaşarsa öyle düşünür. Bu çok doğrudur. Yani düşünceni, yani bilincini onun sosyal hayatı, sosyal pratiği belirler. İnsan, kendi çevresinde olan ilişkilere göre diyalektik bir bakışla açıklanabilir. Sanat ise, daha karmaşık bir olaylar zinciridir. İyi, başarılı bir eseri meydana getirebilmek için önce sosyal bir içerik, sonra da estetik bir kılıf zorunludur."

Enver Gökçe'nin güncelliği, sanata bakış açısı olan toplumcu gerçekçi sanat anlayışından ve bunu içerik ve estetik olarak çok iyi sentezleyebilmiş olmasından dolayıdır. Enver Gökçe de bunu büyük şairlerden öğrenmiştir. Nazım ve Neruda gibi...

"... Bir sanatçının doğru devrimci bir yönde bir şeyler verebilmesi için, pratik ve teori arasındaki işbirliğini daima gözönünde tutması gerekir. Dünyayı ve olayları ancak diyalektik metodun ışığında kavrayıp yorumlayabiliriz. Sanatta, bilinçle duyarlılık arasında tam bir uyum olmalıdır."

Yani şiiri ne kuru güzellik ne de saf duygu boşalımı olarak ele alamayız, şiir, genel anlamıyla sanat, hayatın tüm araç, gereçleriyle, sosyal, ekonomik ve siyasal durumuyla, yaşamın gerçek yüzüyle sentezleyerek estetize edilmelidir. Bu anlamıyla sanat sorumluluğunu yerine getirmeli ve ileriye yeni yolların izleklerini açmalı, gelecek kuşaklara üzerinde rahat ve güvenli bir şekilde yürüyebilecekleri bir yol ve geçmiş tarih bilinci taşımalı.

Enver Gökçe, Sanat ve Sanatçı Üzerine ele aldığı yazısında "Sanatçıyı sosyal problemlerin, halk hayatının, sosyal davaların dışında görenler menfaatleri icabı, rahata alışık olanlardır; sosyal terakkinin (ilerlemenin, gelişmenin) hızlandırılmasından korkanlardır; taşlaşmış, yosun tutmuş değerleri muhafaza etmek isteyenlerdir."

Enver Gökçe'nin sanata ve sanatçıya bakış açısı, toplumsal gerçekçi bir bakış açısıdır. O, sanatıyla ve eylemiyle yaşamı boyunca buna uyan ve doğrulayan onurlu bir devrimci tutarlılıkla yaşadı. Yağmaya, talana, baskıya boyun eğmedi ve bedelini de hapislik, sürgün, açlık, yoksulluk olarak fazlasıyla ödedi ama eğilmedi ve bugün hala yolumuzu aydınlatmaya ve tartışılmaya devam ediyor.

Enver Gökçe'de tıpkı kırk kuşağı toplumcu gerçekçi şairler gibi unutturulmak istenenlerdendir. (Hasan İzzettin Dinamo, Rıfat Ilgaz, A. Kadir, Ömer Faruk Toprak, Suat Taşer, Cahit İrgat vb.) bunlar insanlık adına tüm değerlerin sözcüleri, halkın yararına ileri bir toplum yaratmak istedikleri için yıllarca, antolojilere, yıllıklara alınmadılar. Ve mümkün olduğunca da halktan yalıtılmak istendiler, ama başaramadılar. Tıpkı bugün sermayenin Nazım'a yapmak istediği gibi ama olmuyor, olamaz, çünkü, onlar imgelerini halk için seferber etmişler ve bedelini fazlasıyla ödemişlerdir. Onları sahiplenmek ve ileriye taşımak bizim boynumuzun borcudur.

Asım Bezirci, Enver Gökçe için yazdığı bir yazısında şöyle diyor; "Gökçe'nin bütün şiirlerini derlemeye karar verdim. Dergilerin, gazetelerin tozlu sayfaları arasında onların gömülü kalmasına gönlüm razı olmamıştı. Gerçi, Gökçe'nin şiirleri yayımlanmalı yıl-

lar olmuştu. Ama yeniden okuyunca sanki bugün yazılmışlar gibi geldi bana. Gerek kendi bireysel yaşamımın, gerekse çevremde gördüklerimin Gökçe'nin şiirlerinde yankısını buluyordum. Demek ki şiirler eskimemişti. Hala canlı, dipdiri idi. 1967'den sonra on yıl daha geçti. Yine Enver Gökçe'nin şiirlerini okuduğumda aynı canlılığı buluyorum onlarda."

Evet 1967, 77, 87, 97, 2007, hala Enver Gökçe'nin şiirleri canlı ve yerelliği, ulusallığı ve evrenselliliğiyle hala güncel. Bu güncellikte uğruna savaştığı inançları, ülkesi ve dünya üzerinde başat olana dek sürecektir.

Hasan Hüseyin Yalvaç, bir yazısında Enver Gökçe'nin ozan olup olmadığı ve onun ozan olduğu üzerine yazdıklarına kısaca değinmek istiyorum.

"Şükran Kurdakul, Gökçe, halk şiirinin dil olanaklarını ustaca birleşimlere ulaştırdı. Yaşamıyla birleşen olayları, duyguları ve acılı bir sesle, genellikle kısa dizeler halinde işledi."

H. Hüseyin Yalvaç bu ve buna benzer söylemlerden dolayı Enver Gökçe'nin ozan olduğunu savunur ve yine yazısının devamında bu yazıların yazarlara göre de Enver Gökçe'nin ozan olmadığı yazılıyor.

Gülhane şenliğindeki bir imza gününde H. Hüseyin Yalvaç, Mehmet Kemal ve Şükran Kurdakul ile bu konuyu tartıştı. Enver Gökçe, Hasan İzzettin Dinamo'nun "bir dönemin ürünü olarak ozan diye tanıtıldıklarını duydum." Bunların ozan olmadıklarını iddia ettiler ve tartışmadan bir sonuç çıkmadı. Evet belki halk ozanı veya ozan deyince ilk akla uzun saplı saz gelir ve bu adları geçen şairlerin de hiçbirinde bu özellik yok, ancak Enver Gökçe şiirlerinde ben bunlara yerel imge diyorum. Halk kültürünün sesini şiirlerinde ustalikle işlemiştir, buna kısa bir örnek:

....

**Bende türküler oldu ağlamaklı,
Bende türküler oldu dizim dizim,
Doldurdum sineme, ciğerlerime,
Doldurdum derdi mihneti
Pamuk tozunu, kömür tozunu,
Memleketimin şarkıları kadar acı çektim.**

Kaynaklar:

- 1- Enver Gökçe Üzerine "Eleştiri-Tanıtma-İnceleme", Damar 1991
- 2- Enver Gökçe, İbrahim Erdem Öykü Şiir Yayınları 2000
- 3- Şiirimizin Işıltılı Irmağı Enver Gökçe, Evrensel Basım Yayın 2006
- 4- Öyküşiir, aylık yazın dergisi, Kasım 1992
- 5- Enver Gökçe Yaşamı ve Bütün Şiirleri, Belge 1997
- 6- Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi, Elvan Yayınları 2006

coşkun akışlı imge Enver Gökçe

Atilla Oğuz

Anamın kanatları altında
çıkıştım Çıt köyünden.

Mesken olmuştu Ankara bize,
yoksulluk başa bela
bitmedi çilemiz.

Bir ömür savruldu durdu
işkence hanlarında
mahpus damlarında.

Her acıya severek baktı,
durmak bilmeden,
halkının deyimlerine
ilmek ilmek işledi
geleceğin dünyası
işçi sınıfını.

Vuruşa vuruşa karşı koydu
yoz ekinlere,
ekip biçmedi
kendi gelen otları.

Hep savundu yeniyi,
koyarak yaşamını
sancılı yıllar biriktirdi.

Nice imgeleri solup gitti
dost ellerde
edinmedi dert
dost gönüllere.

Yeter ki işlensin
güzellik yurdundan dünyaya.

Sürgünler yaşadı,
bir tas çorbaya hasret.

Düşmedi başı öne,
güneşin doğuşu var ya
işte öyle yayılıyor
işçilerin kalbi attığı her yerde.

Durmadı bu coşkun akışlı
şairin yürek sevdası
sürüyor dalda açan çiçek
bir volkan patlar gibi.

*Sosyalizm
Projesi*

Dosya

Merhaba...

Geçen konferansımızda “sosyalizm projesi” konusu saptanırken en fazla muhalefet gösteren kişi olarak bu “sunuş” konuşmasını yapma görevi bana verildi. Burada bir “cezalandırma” kokusu alsam da, yapacak birşey yok! Görev görevdir!

Bu konu belirlenirken, ağırlıklı olarak, canlı, somut bir sosyalizm hayali kurmak düşüncesi vardı. Ama aslında konumuz, bunun çok daha ötesinde. Her biriniz çalışmalarınız sırasında kuşkusuz bunun farkına vardınız.

Konuyu alabildiğine sınırlandırarak ele aldık. Örneğin iktisadi ayağını dışarda bıraktık. Devrim sonrasının en temel adımlarını konu dışı bıraktık. Hangi şartlarda bir ülke devraldığımızı konu dışı bıraktık. Bu haliyle bütünü parçaladık. İnsan malzememize göre böyle yapmak zorundaydık. Kuşkusuz “projemiz” bu bakımdan büyük eksiklikler taşıyacaktı. Ama amacımız da “eksiksiz bir sosyalizm” tasarımı değildi. Belirli alanlarda neler yapacağımız, neler yapmamız gerektiği üzerineydi. Ve kuşkusuz bu çalışma sırasında, belirli bir alanı alan her yoldaş, kendi alanının tüm diğer alanlarla doğrudan bağlı olduğunu, tüm alanların karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi içinde olduğunu görmüştür. Örneğin ulaştırma ve trafik sorunu üzerine sunum hazırlayan yoldaş, alanının kentleşme ile, bilim ve teknoloji ile, belediyeler ile, enerji ile doğrudan bağlı olduğunu görmüş olsa gerek. Bu durum tüm alanlar için geçerli. Toplumsal yapının bu karşılıklı bağımlılık ve iç içeliği, tek başına bu bile, reformist bir anlayışı mahkum etmeye yetecektir!

Hayal gücünün genişlemesi, sosyalizmi canlı bir olgu olarak düşünebilmek gibi “masum” bir erikle çıkıldı yola. Ama bence, çalışmanın asıl önemli yönü, emekçi yığınlar nasıl bir dünya kazanacağını, alabildiğine somut, elle tutulur bir şekilde göstermektir. Unutulmasın. Kitlelerin maddi yaşamlarında iyileştirmeler gerçekleştiremeyen hiçbir devrim ayakta kalamaz. Bizim çalışmamız ise emekçi yığınların maddi yaşamlarını nasıl iyileştirebileceğimiz üzerine. Bu çalışma sonrasında faaliyet alanlarımızda işçi ve emekçilere sosyalizmi, sosyalizmin onlara kazandıracaklarını somut, ikna edici bir tarzda anlatabilecek hale gelmişsek, bence “projemiz” başarılı olmuştur. Devrim somut, pratik, güncel bir olgu olarak karşımızda. Bu şartlarda yığınlar sosyalizmi ikna edici bir tarzda anlatabilmek, güncel devrimin onlara kazandıracaklarını ikna edici bir tarzda gösterebilmek, bugün için son derece önemli.

Bunun ötesinde devrim, saflarına kattığı milyonlarla kendi sorunlarını bizim burada ele aldığımızdan çok daha yetkin olarak ele alacak ve çözecektir. Devrim yaşayan bir güçtür. En seçkin kadroları yaratacak ve bizim burada el yordamıyla ortaya koyabildiğimiz çözümlerin ötesine geçmesini bilecektir.

Ayışığı ve Ekin Sanat Merkezleri

4.Konferans Günlüğü

“Sosyalizm Projesi” konusu konferans konusu olarak önerildiğinde, yüzlerde heyecan ve şaşkınlık vardı. Kabul edildi. Ama konferanstan ayrılırken bile hepimiz sorular içindeydik. Olur mu böyle şey demeyin. Böyle oldu. Konuyu açtığımız dostlarımızın soruları aslında bizim de sorularımızdı. Önce tümüyle “sosyalizmi” planlamak istedik. Peki senaryomuzu neyin üzerine kuracaktık? İç savaştan çıkmış bir ülke... elimizde ne var? Ne yok? Yönetim nasıl şekillenmiş? Doğrusu temellere dair elimizde temennilerimizden öte bir şey olması beklenemezdi. Tüm bu soru işaretleri içinde çıktık yola.

Hayal kurmak istiyorduk. Yaratmaya çalıştığımız bir dünyaya dair. Gelecekte ne yapacağımızı bilmek ve görmek istiyorduk. Tıpkı bir sanatçının yaratma sancısına duyduğu özlem gibi. Yaratacağımız ülkenin bir taslağını oluşturup onu doyuya seyretmek ve ona doğru koşmak...

Yapabileceğimizi görmek istiyorduk. Sosyalizmin ekonomik temellerinin oluştuğunu teorik olarak biliyorduk. Bu teoriyi günümüz koşullarına uyarlayıp canlandırmak istiyorduk.

Sosyalizm, toplumun tüm kesimlerini içine alan bir örgütlülük. Doğrudan demokrasi... Bugünden doğan ve sürekli gelişen bir sistem. Dur durak bilmeden çalışmak gerek. Sadece bugün değil, kurulduktan sonra da... Gelecekte onun kuruluşu için çalışacak olanlar da bizler olacaktık. Bugün olduğu gibi. Sosyalizmin içinde onun için çalışmak...

İlk tepkiler şüpheciydi. Tabii ki o gün geldiğinde pek çok akademisyen, uzman bizimle birlikte olacaktı. Bugün bu çaba neden? Şehir planlamacıları ancak sosyalizmde yapabilecekleri meslekleri için can atarken neden biz bu konular da kafa yoruyoruz. Bir düzine ekonomist, eğitimci, bilim insanı sosyalizmin ilk günlerinde hemen işe koyulacakken biz neden emek ve zaman sar-

fediyorduk? Bugün cevap bekleyen somut pek çok sorun varken neden soyut?

Projeye umutla yaklaşanlar da oldu. Duydukları anda bizim de düşünmediğimiz değerler çıkarırlar da. Bu çalışma sayesinde ülkemizin bugünkü durumunun sosyalizmin penceresinden yeniden ve daha iyi değerlendirilme fırsatının bulunacağı söylendi. Geçmiş deneyimleri gözden geçirmenin bile çok faydalı bir çalışma olacağı belirtildi. Belki bizim için de çok önemli olan çok yönlü gelişmenin öneminin kavranacağı düşünüldü. İlk tepkiler genellikle heyecanlıydı.

Daha önce de sosyalizm projeleri çeşitli alanlarda uzmanlar tarafından yapılmıştı. Bizimkisi daha çok başlangıçtaki düşüncemizden farklı olarak “nasıl bir sosyalizm istiyoruz” şeklindeydi. Başlangıçta tüm ekonomik, politik alt yapısıyla birlikte ele almak istiyorduk. Bir senaryo kurup, dış ilişkilerden güvenliğe her konuyu enikonu tartışmaktı niyetimiz. Böyle bir senaryo, hele bir konferansta ele alındığında ya hayalci ya da şablonlar ortaya koyan bir senaryo olacaktı. Üstelik bu gündün gerçekçi bir senaryo çizmek hiç de kolay değildi. Konuyu böylece çerçeveledik; her birimiz bir alanda görev alacağız ve o alanı bugünün verilerinden yola çıkarak nasıl örgütleyeceğimizi tasarlayacağız.

Bütün bu çerçevenin oluşması önceki konferansta olmadı. Yani projenin projesi neredeyse kendisi kadar sürdü. Mükemmeliyetçiliğimizden değil. Bir şablon sunmaktan kaçındığımızdan. Amacımız bir yol çizmekse ve değişkenler söz konusuysa bu yolu ancak temel ilkeleri koyarak tasarlayabilirdik.

Konu başlıklarını en gerekli olanları sıralayarak belirledik. Araştırmalarımıza önceki devrim deneyimlerini inceleyerek başladık. Ocak ayında bir ara konferans yaparak öğrendiklerimizi paylaştık. Devrim deneyimleri bize yolumuzun hayli uzun olduğunu gösterdi. Geçmiş devrimlerdeki kimi durumlar bize uyuyor, kimisi uymuyor, birçok konu da tartışmayı gerektiriyordu.

Ara konferanstan da soru işaretleriyle ayrıldık. Sosyalizmi tasarlamak şimdiden çok öğretici olmuştu. Doğrusu işimizin zannettiğimizden daha zor olduğunu gördük. Çok yönlü gelişimin zorunlulukları bir bir karşımıza çıkıyordu. Hepimiz bir konu almıştık ama tüm konular birbirine bağ-

lı ya da en azından ilişkiliydi. Günlük çalışmalar da aslında böyle değil miydi?

Sosyalizme olan inancın tüm dünyada yaygın bombardımana tutulduğu, tüm insanlık birikimlerinin yağmalandığı çağımızda, ülkemizde kurulacak sosyalizmi tartışmak bile cüretti. Çalışmalarımıza koyulduk. Önce konularımızla ilgili ülkemizdeki verileri topladık. Önceki deneyimlerle karşılaştırdık, tartıştık ve konferans günü geldi.

İlk gün sabahı coşkun karşılaşmaların, yol yorgunluklarının, hararetli haberleşmelerin sabahıydı. Herkes nöbet gününü aldı. Kimi mutfakta, kimi temizlikte... Ne de olsa dört gün ve gece bir aradaydık ve nöbet sistemi olmazsa karmaşa olacağı gibi herkesin aklı işlerle meşgul olacaktı.

Sunumlar başladığı anda kürsüye geçen devrim hükümetinin ilgili alandaki sözcüsü havasına girdi. Salondakiler devrim hükümetinin komiserleriydi. Konu açıldığı anda eller havaya kalkıyordu. Konu hazırlamaları sırasında diğer alanlarla kesişen noktalarda her çalışmacı düşünmüş olduğu için söylenecek çok şey vardı. Eğitim konusu tartışılırken, çocuk, sağlık, kadın, belediye, eğlence... Herkes konuya giriyor, her konu aynı heyecanla geçiyordu. İlk konularda tartışmalar o kadar uzadı ki son konular birer saatte hızlı akışla sunulabildi. Ne de olsa ilk konularda temel ilkelere anlaşmak da söz konusuydu.

Oturumların iki saat olması başlangıçta uzun bulunurken çoğunlukla iki saati taştık. Zaman zaman katılan konuklarımız da sahnede hemen repliklerini aldılar. “Öyle yapmak doğru olmaz, böyle yapmalı” ciddiyetinde, sanki o anda alacağımız kararlar milyonların geleceğini etkileyecek sorumluluğunda... “Sosyalizm’de Kadın” konusunda bu tartışma öyle bir hal aldı ki, kürsüdeki arkadaş sunumunun başında kaldı. Salondaki “komiserlerimiz” her biri kendi alanından hassasiyetlerini dile getirmek isteyince, konunun sahibi, tartışma içinde devam etmesini istediği konusunu bitmiş buldu. “Şu anda her söyleyeceğim tekrar olacak, sunumumu tamamladık” diyebildi.

Bazı konular sürprizliydi. “Sosyalizm’de Sanat” konusu başlarken bir hikaye bizi sosyalizmin ilk gününe aldı götürdü. Şair dostumuz Ruhhan Mavruk’un “Yeni İnsan” sunumu manifesto gibiydi. Her ikisini de dosyamızda bulabilirsiniz.

Ulaşım konusunu sunan, bizi Moskova metrosunun sanatsal ayrıntılarıyla büyüledi.

Oturumlar bittikten sonra, gösteriler ve oyunlar başlıyordu. Emeğe Ezgi ve Denize Ezgi ile birlikte türküler söylendi, halaylar çekildi, şiirler okundu, oyunlar oynandı. Sanat merkezinin her köşesi gece geç saatlere kadar festival alanı gibiydi. Bu kadar sanat merkezi çalışanı bir araya gelince perde kapanmak bilmiyor.

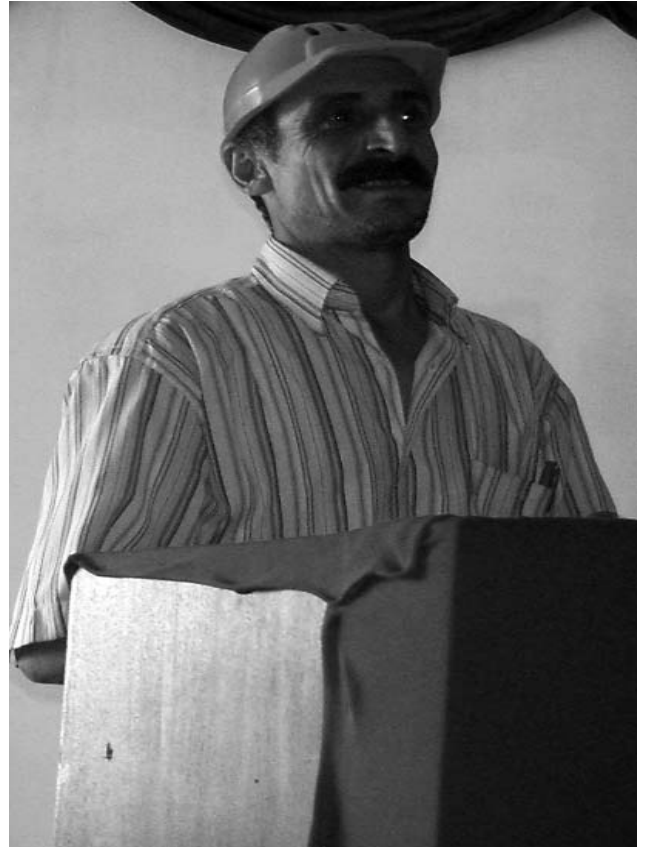
Yine günler yetmedi. Kararlar ve sonuçlara geldiğimizde son günün akşamı olmuştu. Değerlendirme umut vericiydi. Birçok eksikimiz olduğunu biliyorduk. Dört gün sosyalizmi düşünmek bile umutlanmak için yetiyordu. Bir konuşumumuzun sözleri konferansı noktalar nitelikteydi: “Şimdi sosyalizm için daha çok çalışmak istiyorum” Hatay’dan gelen ve konferansımızı başından sonuna ilgiyle takip eden konuklarımız gelecek sene konferansta kendilerine de bir konu vermemizi istediler.

Gelecek konferansın konusunun belirlenmesine geldi sıra. “Yeni İnsan” konusunda hemfikir olduk. Belki bunda Ruhan Mavruk’un konuşmasının etkisi vardı. Belki, insanı tartışma ihtiyacı. Sosyalizmin kurumlarını tartışmak bizde içini insanla doldurma duygusunu uyandırmış olabilir. İnsan ilişkilerinin yabancılaşmayla, yozlaşmayla karşı karşıya kaldığı ideolojik saldırılar karşısında kendimiz ve tüm emekçiler için donanımımızı artırma ihtiyacı da olabilir. Belki hepsi...

Nihayet bir konferansımızı daha tamamladık. Kavuşmanın heyecanının yerini ayrılığın hüznü aldı. Kolektif üretimin, paylaşımın ve sorumluluğun yalnızca konferans esnasında değil, ortamın hazırlanması ve hizmetlerin sürmesi anlamında da eksiksiz sürdüğü, herkesin görev aldığı sahnemiz bir sonraki konferansa kadar perdeyi kapattı. 2008 Temmuzunda yeniden “perde” demek için çalışmalarına başladı.

Önsöz’de bu sayı “Devrimler ve Sanat” dosya dizimizin “Devrimler ve Edebiyat” konusunu ele alacaktık. Ancak kendimizi “Sosyalizm Projesi”ni dosyaya koymaktan alıkoyamadık. Dosya konu seçimi sürpriz oldu. Sunumların bazıları elimize geçmediği için eksikliklerini gelecek sayılarda tamamlamayı umuyoruz.

Yeniden, yeni konferansımızda, yenilenecek buluşmak üzere...

77 1 Mayıs'ının ardından ilk kez bu kadar görkemli, ilk kez bu kadar kızıl görüyorum Taksim Meydanı'nı... Devrimin coşkusu, heyecanı her yana sinmiş durumda. Tüm meydan gelincik tarlası, gökyüzünden aşağı doğru inen kırmızı kumaşlarla kaplı.

Yıllarca hayalini kurduğumuz devrim dansı için her şey hazır... Eski AKM'nin, bugünkü 1 Mayıs Kültür Merkezi'nin önünde yüzlerce insandan oluşan devrim orkestrası hazırlıklarını yapmakla meşgul... Birazdan her yanı kaplayacak olan müziğin sesiyle Taksim 1 Mayıs Meydanı bir kez de dansın diliyle devrime tanıklık edecek.

Müzik başladı... Önce yavaş yavaş... alttan alta kaynayan yeraltı ırmaklarının akışı gibi... Tıpkı yıllarca verdiğimiz mücadelenin sessiz adımlarını anlatır gibi... Sonra, bir dalganın aniden kıyıya vuruşu gibi, bir yükselen bir alçalan melodiler... Müziğin akışına kendini bırakan, meydanın her yanını kaplayan kumaşlar yavaş yavaş dalgalanmaya başladı. Hırçın dalgaların kıyıya vuruşu gibi coşarak, kabarak... Bir anda nereden çıktıkları belli olmayan kadın, erkek, çocuk, binlerce dansçı, çeşitli ritmik hareketlerle kumaşların altında belirdi.

Meydanda devrim dansı sürerken, aynı anda sinema salonlarında onlarca yeni filmin gösterimi yapılıyordu. Her sinemada başka bir genç yönetmenin devrim konulu filmi gösteriliyor. Sinemacılar olur da tiyatrocular duyarsız kalır mı devrim konusuna? Hem 1 Mayıs Kültür Merkezi büyük salonunda hem de Nazım Hikmet Açık Hava Tiyatrosu'nda iki büyük oyun sahneleniyor. Her bir salon tıklım tıklım dolu. Meydan'da dansçıların dışında bir hareketlilik daha göze çarpıyor. Eski Atatürk heykelinin olduğu alanda onlarca el tarafından taşa şekil veriliyor.

Heykeltraşlar 1 Mayıs 77'de katledilen yoldaşlarımız anısına 1 Mayıs Anıtını yapıyorlar.

1 Mayıs Meydanı'na çıkan tüm yollar Açık Hava Sergi Saraylarına dönüştürülmüş. Tarlabası Bulvarı, devrimin ve ardından geçen bir yılın tanığı fotoğraf kareleriyle dolu. Ama bu öyle küçük karelerden değil dev boyutta karelerden oluşuyor. İnsanlar meydana doğru yürürken aynı zamanda sergiyi de gezmiş oluyor.

İstiklal Caddesi üzerindeki tüm tüketim nesnesi satan mağazalar kapatılmış, yerlerine sanat atölyeleri, galeriler, sergi salonları, sinema, tiyatro sahneleri, kütüphaneler, kitapçevleri açılmış durumda. İnsanların rahatça oturup sohbet edebileceği mekanlardan klasik müzik sesleri yükseliyor. İstiklal'in başından Tünel'e kadar olan alan heykeltraşların heykellerine ayrılmış. Tranvay yolu boyunca kimisi tunçtan, kimisi ağaçtan, kimisi bakırdan ve topraktan yapılmış heykellerle dolu. İnsanlar onlara yakından bakabiliyor, heykeltraşıyla sohbet edebiliyor.

Rumeli Han ise o eski görkemine, devrimin ihtişamını da katarak bugünün coşkusuna katılmış, dimdik ayakta duruyor. Bir farkla, Aysun Bozdoğan Kültür Sarayı adını taşıyor. Tam bir kültür sarayına dönüştürülmüş durumda. Genç sanatçılara ayrılan binanın her katında bir sanatsal üretim yapılıyor. Çeşitli atölyelerde devrimin yeni sanatsal değerlerinin temelleri atılıyor. İstiklal boyunca tüm binalardan yerlere kadar kızıl bayraklar uzanıyor.

Gümüşsuyu caddesinden Beşiktaş'a inen yol boyunca ressamlar tezgahlarını kurmuş devrimi resmediyorlar. Stada yaklaşıldığında büyük bir kalabalığın orada da olduğunu görerek şaşırıyorum. Amatör, profesyonel tüm sporcular kendi dallarında gösteriler sergiliyor.

Şaşalı düğünlerin, görkemli gösterilerin, zengin müşterilerin mekanı olmuş olan Çırağan Sarayı bir kültür sarayına dönüştürülmüş. Akşam başlayacak olan sanat kongresi için son hazırlıklar yapılıyor. Tam bir hafta sürecek olan kongrenin davetlileri arasında kimler yok ki... Onları görmek için sabırsızlanıyorum. Onların varlığı bize yol gösterecek olan.

Yeniden meydana döndüğümde devrim dansı tüm görkemiyle devam ediyordu. Müzik artık önü alınamayan bir sel olmuş akıyordu. Dansçıları izleyen insanlar müziğin ve hareketin etkisiyle yerlerinde duramıyorlardı. Büyük bir aşk yaşadıkları her hallerinden belli olan yaşlı bir çifte gözüm takılıyor. Devrimin coşkusu öyle sinmiş ki yüreklerine, kendilerini bırakmışlar müziğin ritmine dans ediyorlar. Sevgiyle izledim onları. F Tipi zindanlarda yattığımız günlerde tüm yoldaşlarıma, “o güzel gün geldiğinde Taksim Meydanında yapılacak olan devrim dansına benimle katılır mısınız” diye sormuştum. Kim bilir şu anda neredeler. Biraz bakındım etrafıma ama bu kalabalıkta onları bulmak imkansız. Bende postaneye doğru yöneldim.

Taksim postanesinden Nazım Hikmet Açık hava Tiyatrosu’na kadar olan yol boyunca fabrikaların, atölyelerin bünyesinde oluşturulan, maddi üretimle sanatsal üretimi buluşturan fabrika sanat atölyelerinde üretilmiş sanat eserlerini görmek, nasıl gururlandırdı beni anlatamam. Tüm yol, Tekel işçilerinin, demirçelik işçilerinin, cam işçilerinin, tersane işçilerinin ve yurdun her bir yanından gelmiş olan işçilerin yaptıkları eserlerle dolu ve gerçekten görülmeye değer. İşçilerin geldikleri düzeyi görmek devrimimizin başarısının bir başka kanıtı değil de nedir?

Uzun zamandır hazırlıkları yapılan kongrenin saati yaklaşıyor. Hızlı adımlarla Kültür Sanat Sarayına doğru yürüyorum. Akın akın insanlar ağaçlı yoldan ilerliyor. Bu yolda yürürken kimleri görmüyorum ki... Hemen karşı kaldırımda Tolstoy’la Gorki kolkola yürüyorlar. Yüzlerindeki ifadeden güzel bir sohbetin tam ortasında olduklarını anlamak zor değil. Biraz ilerde genç olmanın verdiği enerjiyle hızlı hızlı yürüyen Mayakovski’yle Yesinin’i görüyorum. Kim bilir belki de bugünün dizelerini damıtıyorlardır yüreklerinden. Bir ara başımı çevirip arkama baktığımda Nazım ustanın o mavi gözleriyle karşılaşıyorum. Bir yanında Potosi madenlerinin şairi Neruda, diğer yanında Kürt hançeri Ahmed Arif... “Merhaba”, diyorum büyük bir sevinçle ve bölmek için şair yüreklerin sohbetini yoluma devam ediyorum. Ardımda onların olduğunu bilmenin rahatlığıyla...

Yol kenarlarına yerleştirilmiş banklar mola veren insanlarla dolu. Ben de biraz ilerde yalnız bir kişinin oturduğu banka doğru ilerliyorum. Kitap okumakta olan kişiyi rahatsız etmeden yavaşça yanına otuyorum. Elindeki kitaba gözatıyorum. Homeros’un İlyada’sını okuyor. Bir ara başını kaldırıp bana bakıyor ve o anda yanında oturduğum kişinin Marx olduğunu fark ediyorum. Ona bu kadar yakinken sohbet etmemek olmaz. Kitap okumasını böldüğüm için özür dileyerek başlıyorum konuşmaya. Yanından ayrılırken söylediklerini silinmeyecek bir şekilde kaydediyorum beynime. Her zaman iyi bir yoldaşım olmuş olan Marx, bugünde yalnız bırakmadı beni.

Ağaçlı yol bitip duraklara geldiğimde deniz kenarından yürümek için sağa dönüyorum. Birçok insanda aynı şeyi yapıyor. Kıyıya geldiğimde çocuklar gibi suyun üzerinden taş kaydıran iki delikanlı dikkatimi çekti. İyice yaklaştım yanlarına... Gerçekten yürekleri hep genç kalmış Vaptsarov’la Lorca’ydı onlar. Bozmamak için oyunlarını usulca ayrıldım yanlarından.

Biraz ilerde, sola, kuşlara yem atanlara doğru yöneldim. Yaklaştıkça yanlarına yükselen tiradları duyar gibi oldum. Biraz daha yaklaşınca şu sözleri seçer oldum. “Sevinçten doğan umut/Umudun verdiği sevince eşittir” Evet, bu Shakespeare’den başkası değildi. Peki onun yanında duran, yuvarlak gözlüklü, ağzında piposu, muzip gülüşüyle Brecht değil mi? Evet, evet o... Toplamışlar etraflarına kalabalığı, bir yandan kuşlara yem atıyor, bir yandan da karşılıklı tiradlar atıyorlar kendi dillerinde. Bu güzel buluşmayı izliyorum hayranlıkla.

Fazla vaktim yok. Kongre saati gittikçe yaklaşıyor. Önümde daha uzun bir yol var. En iyisi devam etmek. Hızlanan adımlarımı, “Benim meskenim dağlardır” diye yükselen sesin nereden geldiğini anlayabilmek için yavaşlatıyorum. Etrafıma bakındığımda bir grup kalabalığın arasından Sabahattin Ali’yi seçiyorum. Hep bir ağızdan “Benim meskenim dağlardır” diye haykırıyorlar. Kimler yok ki... “gezden gözden arpacıktan” diyen Enver Gökçe, “Başta allah sonra devlet ve hükümet, sonra da ben” diyen Murtaza’nın yaratıcısı Orhan Kemal, “Ben şair olmuştum özgürlük/yalansız riyasız söylüyorum/senin aşkından olmuşum” dizelerinin sahibi Hasan İzzettin Dinamo. Birara bir kakhaha yükseliyor kalabalıktan... Kısa boyu, pamuk gibi bembeyaz saçlarıyla Aziz Nesin’de aralarında. Aziz Nesin olur da kakhaha eksik olur mu hiç? Aziz Nesin beni de gıdıklıyor. Gülümseyerek yürümeye devam ediyorum.

Mimar Sinan Üniversitesi’nin önünde bir başka kalabalıkla karşılaşıyorum. Bu kez müzik sesi yük-

seliyor kalabalıktan. Bu melodiyi ve sesi tanyorum bir yerden. Şili stadyumundan faşizme karşı yükselen özgürlük şarkısı değil mi bu? Gitarıyla Victor Jara karşımda, yanında Kazım Koyuncu. Onları dinleyenlere göz gezdiriyorum. Aşık Veysel'in koluna girmiş Ruhi Su'yu görüyorum şaşırarak. Latin dağlarından esen özgürlük rüzgarının melodilerini bizim dağlarımızdan yükselen özgürlük ateşinin melodileriyle harmanlıyorlar.

Kulaklarımda Latin rüzgarı devam ediyorum yoluma...

Hepimizin çok iyi tanıdığı bir binanın önünden geçiyorum. Her zaman ki gibi kalabalık... Ring araçları bekliyor önünde ama bir farkla, o ring araçlarının içindekiler özgür tutsaklar değil, yıllarca karşı-devrimci cephede yer almış, halkın bilincini dumura uğratmış kalemşörlü. Binanın üzerindeki tabelada DGM değil Devrim Mahkemesi yazıyor. Ring aracının kapısı açılıyor ve Ertuğrul Özkök, Fatih Altaylı, bir de Engin Ardıç'ı görüyorum. Mahkeme salonuna doğru ilerlerken ne kadar da zavallı görünüyorlar.

Sanat kongremizin yapıldığı gün, oturdukları köşelerden, yıllarca insanların bilinçlerini zehirleyen bu adamların yargılanıyor olduğunu görmenin iç rahatlığıyla devam ediyorum yoluma.

Geçirdiğim yolculuğun ağırlığından yorulmuş beynimi dinlendirmek için Yıldız Parkına doğru yöneldim. Beynimin içi yol boyunca karşılaştığım dostlarımla dolu... Onlardan aldığım güçle kendimi toparlayıp kongre binasına doğru yola çıkmalıyım.

Yavaş yavaş dolaşıyorum parkın içinde. Şaşarak izliyorum bir yılda yapılan değişiklikleri...

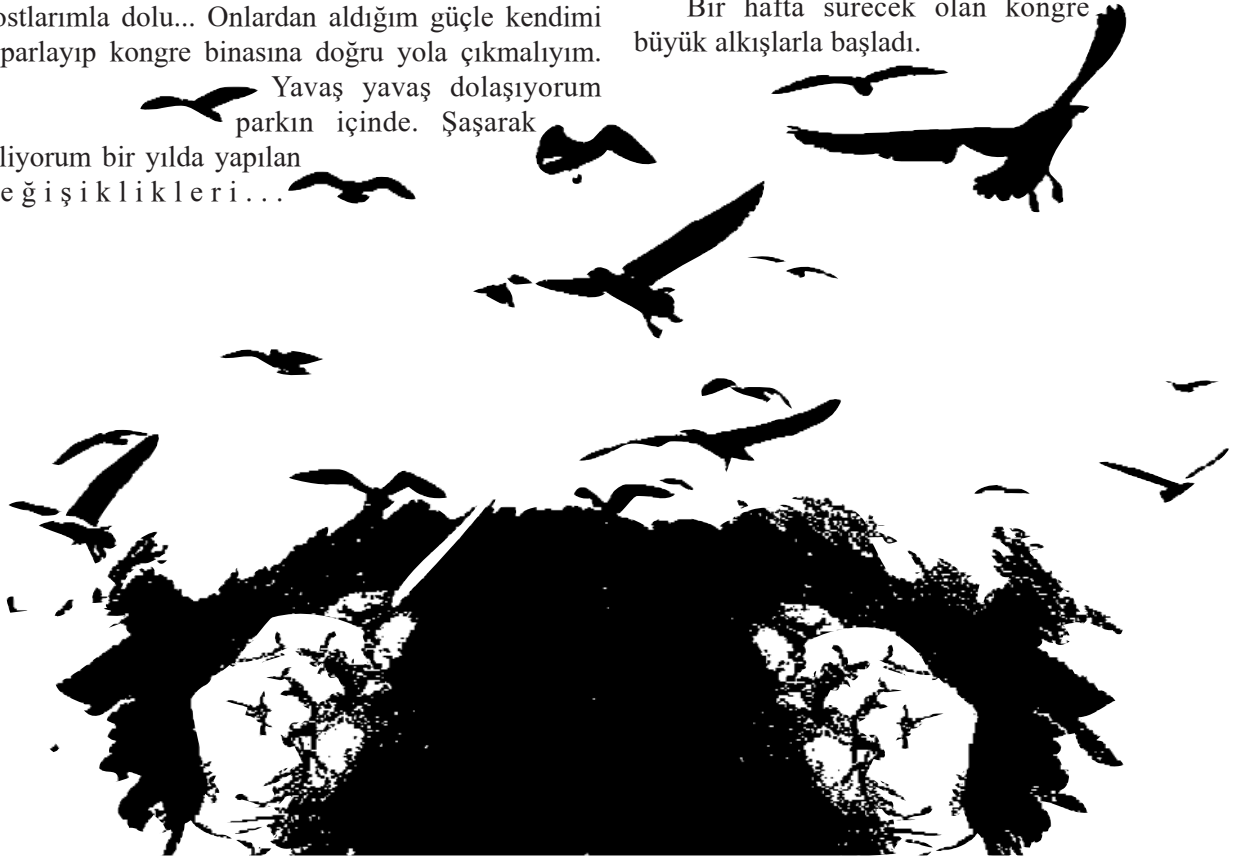
Bakımının botanikçi bir grubun denetiminde, sokaklardan alıp devlet güvencesi altına alınan çocuklar tarafından yapılan yalnızca bu park bile yaratacağımız dünyanın nasıl bir güzellikte olacağını kanıtı değil mi?

Çırağan Kültür Sanat Sarayı'na doğru parktan aşağıya yürüyerek indim. Yol boyunca yürüyen insanların bir çoğu ülkenin dört bir yanından gelmiş olan yazar, çizer ve sanatçılarımız olsa gerek. Hızlı hızlı, ama güvenli adımlarla ilerliyorlar sarayın kapısına doğru. Kendi evlerine girer gibi rahat ve doğal... Artık bizim olan her yer gibi...

Heyecanımı anlatacak kelimeler bulamıyorum. Kapıya yaklaştığımda biraz durakladım. Derin bir nefes alıp geçmişten aldığımız güçle, bugünü ve geleceği yaratmak için biraraya gelen, yaratan üreten, yeniden vareden insanların arasına karıştım. Salon tıkabasa insan dolu, her yan kızıl bayraklarla, ölüm-süzleşen sanatçılarımızın fotoğraflarıyla donatılmış durumda.

Kürsüde genç bir kadın var. Onun migrofondan yükselen sesiyle birlikte uğultuyla dolu olan salon bir anda sessizliğe kesiyor. Herkes sabırsızlıkla bize bugünleri armağan eden, ama aramızda olamayan tüm savaşçılarımız adına saygı duruşuna çağrılacağı anı bekliyor. Sıkılı yumruklarımızla kalkıyoruz hep beraber ayağa. Sahnede yer alan devrim korosu Enternasyonal'i söylüyor. Biz de eşlik ediyoruz hep bir ağızdan. İşçi şair Potier'i görür gibiyim.

Bir hafta sürecek olan kongre büyük alkışlarla başladı.

Sosyalizm'de Sanat

KAPİTALİZM VE SANAT

Her ekonomik sistem, kendine uygun üst yapı yaratır. Kendi devamlılığının garantisi bu üst yapı unsurlarını ne kadar güçlü kıldığıyla ilgilidir. Kültür ve sanatta bir üst yapı unsuru olarak hangi ekonomik ilişkilere dayanıyorsa onun değerlerini estetize eder ve yüceltir.

Bugün kapitalizmin çürüme ve asalaklıkta ulaştığı düzey, kültür ve sanatı, bu çürüme ve asalaklığın aracı durumuna düşürmüştür. Kapitalizmin yükselen yeni değerlerinin sözcüsü olmuştur. Nasıl ki kapitalizmin insanlığa verecek bir şeyi kalmadıysa, burjuva sanatın da verecek birşeyi kalmamıştır. Kültür ve sanat, yıkıcı, yok edici bir araca dönüşmüştür.

“Özgür yaratım”, “sanatın özgürlüğü”, “sanatın herşeyin üstünde olduğu” gibi söylemler, her şeyin metaya dönüştürüldüğü, alınıp satıldığı kapitalizm koşullarında safsatadan başka bir şey değildir. İnsan hem toplum içinde yaşayıp hem de ondan özgür olamaz. Burjuva yazarın, sanatçının özgürlüğü para kesesine, çürümeye, satılık olmaya bağımlılıktan başka bir şey değildir.

Kapitalist çöküşün, çürümenin, yozlaşmanın sanatı Postmodernizm, modernizm sonrası anlamında kullanılan bir kavram olup, kapitalizmin modernlik dönemini aşarak yeni bir döneme geçtiğini ifade etmek için kullanılır. Postmodernizm neo-liberal söylemin kültür-sanat alanındaki adıdır.

Postmodernizm, tarihsel ve toplumsal bir olgu olan kültür ve sanatı kendi bağlarından kopararak ele alır. Her şeyi gelip-geçici, tarihsel bağı olmayan, toplumsal olmayan, toplumla bağı olmayan, geleceği olmayan şekilde ele alır.

Postmodern sanatçının ne kendine ait, sahip çıkabileceği bir geçmişi vardır ne de yarın olarak bir hayali, düşü... O geçmişine baktığında gördüğü kar peşinde koşarken yaratılan kan ve vahşetten başka bir şey değildir. Yarına baktığında ise, geleceğin sınıfını, proletaryayı ve onun toplumunu görür. Yani devrimi, kendi yokoluşunu görür. Bundan dolayı da şimdiki zamanda kalır. Gelecek mistik, fantastik bir örtüyle örtülmüştür.

Sanat artık, dünyayı anlamaya ve onu değiştirmeye uğraşan bir yaratım olmaktan çıkmış, hoşça vakit geçirmeye yarayan bir nesneye dönüştürülmüştür. Büyük idealler sanatın konusu olmaktan çıkarılmıştır. İşlenmesi gereken malzemeyi dağıtan, yazara konu ısmarlayan büyük bir endüstri haline dönüşen sanat piyasası, sanatçıyı bu çarkın bir dişlisi haline getirmiştir. Sanatçı artık bir teknisyenden, bir kameramandan, bir doktordan farklı değildir. Sponsorluk adı altında tekel-

lerin, bankaların denetimine giren sanat, gelişme dinamiklerinin tümünü yitirmiştir. Artık piyasanın ondan beklediklerini, pazarda çabuk tüketilmeye uygun olanı yaratmak zorundadır. Popüler olanın kazandığı bir dönemdir bu dönem.

Sanat, popüler kültürün bir tüketim nesnesi durumuna getirilmiştir. Popüler kültür ise egemen olan kültürdür. Bu yolla geniş yığınlar sistemin egemenliği altına alınır. Hatta onu destekler duruma getirilir. Popüler kültürün yaygınlaşması için her yol ve yöntem denir. Tekelci basın ve medya popüler kültürün yaygınlaştırma araçlarıdır. Evlerimize kadar giren ve bizi, bırakalım dışımızdakilere, en yakınlarımıza hatta kendimize bile yabancılaştıran, rakip haline getiren, gerçeklikten uzaklaştırıp imajlar ve markalar dünyasına mahkum eden bir saldırı araçlarıdır basın ve medya kuruluşları.

Tüm toplumun dikkati en önemsiz konulara, ayrıntılara, dedikodulara çekilerek beyinler dumura uğrattılıyor. Yaratılan yalan dünyalarla insanlar kendi gerçeklerinden uzaklaştırılıyor. Onlarca televizyon kanalından, kitap raflarını dolduran binlerce kitaptan, sinema salonlarında gösterime giren sayısız filmde bize ulaşan gerçek, kapitalizmin yarattığı yabancılaşmadan başka bir şey değildir.

Yeni bir çağ açan Ekim Devrimiyle birlikte kapitalizm ve sosyalizm arasındaki savaşım yeni biçimler alarak sürmüştür. Sosyalist sistemin kültür-sanat-bilim alanında yarattığı muazzam etkiyi yoketmek onun varlık nedeni haline gelmiştir. Bu anlamda sosyalizmin kapitalizme karşı verdiği mücadele yalnızca siyasal alanla sınırlı değildir. Bir o kadar önemli savaşım kültür ve sanat alanında sürer.

Kapitalizmle sosyalizm arasındaki bu savaş İkinci Dünya Savaşımının ardından Soğuk Savaş biçimini alarak sürmüştür. Soğuk Savaş, dünya hegemonyasını kurma çabasındaki ABD'nin sosyalizme karşı açtığı bir savaştı. Aynı zamanda Sovyetler'de inşaa olmaya başlayan yeni kültüre, sanatsal yaratımlara karşı açılmış bir savaştı. Bu savaş, merkezi Berlin'de bulunan 35 ülkede oluşturulan “Kültürel Özgürlük Kongresi” aracılığıyla yürütüldü. ABD'nin yağmacı, talancı kültürünün yegane olduğunu ve bunu herkesin benimsemesi gerektiğini savundu ve bunun için her yol mübahdı. CIA tarafından oluşturulan bu soğuk savaş aracının etkili olabilmesi için, bağımsız bir örgüt gibi görünmesi gerekiyordu. Ford gibi Rockefeller gibi tekellerin desteklediği bu örgüt “siyasetler üstü olan sanat özgürlüğünün” hakim olması için kampanyalar yürüttü. Onlara göre Sovyetler Birliği'ndeki aydınlar ve sosyalist sanatçıların çoğu özgür değillerdi. Sanat ürünlerini emir-komuta ilişkisi içinde yapıyor bu da yaratıcılıklarını öldürüyordu.

Propagandanın amacı, bu aydın ve sanatçıları sosyalist dünyanın etkisinden çıkarıp ABD'nin değerlerine yaklaştırmaktır. CIA bu amaçla kongreler toplamış, sergiler açmış, konserler düzenlemiştir. Bu çizgiye bağlı ünlü yazarların kitaplarını basmış, soyut sanat savunucusu olan yayınların çalışmalarını desteklemiş, onların sponsoru olmuştur. Bazılarını ise maaşlı memurlarına dönüştürmüştür. Askeri alanda NATO'nun üstlendiği görevi kültürel alanda "Kültürel Özgürlük Kongresi" üstlenmiştir.

"Kültürel Özgürlük Kongresi", Marksizmi, komünizmi ve devrimci politikaları eleştiren, Sovyet karşıtı olan, Stalin'i her fırsatta gündeme taşıyan aydın ve sanatçıları destekledi. Bu sanatçılar tarafsız araştırmacılar, putları yıkan hümanistler, özgür ruhlu aydınlar ya da sanat için sanat yapan sanatçılar olarak tanıtıldı tüm dünyaya. Ekim devrimi ile birlikte daha da güçlenen marksizmin, bilim, sanat, felsefe üzerindeki etkisi mutlaka kırılmalıydı. Kapitalizmin daha uzun süre varlık gösterebilmesi buna bağlıydı. CIA bu amaca yöneldi. Dünya üzerinde bu türden bir yol izlerken, içerde Mc Carthy döneminde komünist avı başlattı, birçok aydın ve sanatçı çeşitli saldırılarla karşı karşıya geldi.

"Kültürel Özgürlük Kongresi", gerçekçi sanatın yerine soyut sanatı koydu. Bu tarz üretimleri destekledi, baş taçı yaptı. Pekçok yazar, şair, sanatçı ve müzisyen politikayla ilgilenmediklerini, sanatın sanat için olduğunu ilan ettiler. Politikadan uzak sanat ve sanatçı düşüncesi CIA'nın bu alandaki başarısı oldu. Sosyalist gerçekçi sanat anlayışına karşı, sanat sanat içindir görüşü ve soyut sanat birçok aydın ve sanatçı arasında hakim görüş haline geldi. Bugün bile sık sık duyduğumuz "sanatçı hiçbir partiye üye olmamalıdır, o bağımsız olmalıdır" türünden düşünceler, bu alanda yürütülen karşı kampanyanın sonucudur. Oysa sanatın ve sanatçının bağımsızlığından dem vuranlar, sanatçıları her bir yandan kendilerine bağlamışlardır. Günümüzün apolitik aydın, akademisyen, sanatçı tipi bu şekilde yaratılmıştır. Bu bir yana, sanat dünyasında bir eserin yüksek sanatsal değeri, onun ne kadar toplumsal-siyasal öğeleri barındırmamasıyla ölçülür hale gelmesidir. CIA'nın asıl başarısı işte bu yaşamdan soyutlanmış sanat anlayışdır.

"Kültürel Özgürlük Kongresi"nde yer alan isimler söyle sıralanabilir: Arthur Coestler, Ignazio Silone, Bertrand Russell, Nicolas Nabokov... Ayrıca Doğu Avrupa'yı terkeden kişiler, Avrupa Komünist Partilerinden ayrılan isimler, liberaller ve Sovyetler Birliği düşmanı Troçki yanlılarından isimler seçilmeliydi. CIA'nın gizli faaliyeti etkili olabilsin. Sadece ABD yanlılarından oluşacak bir kongre bu amaca ulaşamazdı. CIA'nın kültürel alanda sürdürdüğü bu savaş, 1960 yıllarda ortaya çıkmış ve maske düşmüştür.

Peki bu savaş bitmiş midir? Elbette hayır. Kapitalizmin kendi devamlılığının önemli bir aracı olarak gördüğü kültürel, sanatsal alanla ilgili çabalarını sonlandırmış değil. Bugün adı birçok yıkım planıyla birlikte anı-

lan, çeşitli ülkelerin iç işlerine müdahale ederek darbeler örgütleyen Soros, kültür, sanat ve eğitim alanında da karşımıza çıkıyor.

George Soros, 1979 yılında ilk vakfi olan Açık Toplum Fonu'nu New York'ta, Doğu Avrupa'da ilk vakfi olan Avrupa Vakfı'nı ise 1984 yılında Macaristan'da kurmuştur. George Soros, bugün 31'i aşkın ülkede (Orta ve Doğu Avrupa, eski SSCB ülkeleri, Orta Asya, Guatemala, Haiti, Mongolistan, Güney Afrika, ABD v.s) faaliyet gösteren bu vakıflar ağının başkanlığını yaparken, bu vakıfların giderleri de Açık Toplum Fonu tarafından karşılanmaktadır.

George Soros tarafından yönetilen bu vakıflar gerçek hedeflerini gizlerken, kamuoyuna yönelik olarak bu vakıfların ortak hedefi "açık toplumların gelişimi ve devamlılığını sağlayacak kurumların kurulması ve güçlendirilmesi" olarak gösterilmektedir. Emperyalist güçlerin çıkarları doğrultusunda ülke yönetimlerini değiştirmeyi hedef alan bu vakıflar amaçlarının "dünya çapında açık toplumların altyapısını ve kurumlarını oluşturmak" olduğunu açıklamaktadırlar. Türkiye'de kurduğu Açık Toplum Enstitüsü aracılığıyla bu alanlara egemen olmak istemektedir.

SOSYALİZM PROJESİ

İşçi sınıfının ve ezilen halkların verdiği zorlu savaşımın ardından iktidarın ele geçirilmesi başarılmış ve ilk görev olarak devrimin yürütme ve savaş organı Geçici Devrim Hükümeti kurulmuştur.

Geçici Devrim Hükümeti aldığı bir dizi kararlar, tekelin ve bankaların kamulaştırılması ile birlikte bunların sanat alanına müdahalesine son verilmiştir.

Özel sermayenin elindeki kağıt işletmeleri, kağıt stokları, basım-yayın-dağıtım tekelin kamulaştırılmıştır.

Tekelci faşist basın kuruluşları ve televizyon kanalları kamulaştırılmış ve yayınlarına son verilmiştir.

Alınan bu kararlarla, emekçi kitlelerin kendi kültürlerini kurma, geliştirme ve yaymasının önü açılmıştır.

İktidarın sağlamaştırılması ve toplumsal devrimin gerçekleştirilmesi için bir dizi kararlar alan hükümet, işçi sınıfının eğitiminde, yeni kültürünün yaratımında büyük etkisi olan sanat alanının örgütlenmesi için Kültür ve Sanat Bakanlığının oluşturulmasına karar vermiş ve bu alandan sorumlu bir bakanı atamıştır.

Geçici Devrim Hükümeti bu alanla ilgili Bakanlığa şöyle bir genel yaklaşım sunmuştur:

Her kişi için söz, düşünce, yayın çıkarma, toplama ve örgütlenme özgürlüğü konusunda alınan karar doğrultusunda, sanat alanında üretimde bulunan, devrim karşıtı cephede yer almamış, tüm yayın ve sanat örgütlerinin çalışmalarını yürütebilmeleri için uygun ortamın yaratılması, bu alandaki örgütlerin merkezi otoritelere, belediyelere karşı özerk oldukları kabul edilmiştir.

Görev, bir an önce işçi sınıfı iktidarının güçlendirilmesi için sanat cephesinin şekillendirilmesi ve yenden örgütlenmesi, neler yapılacağına belirlenmesi, bunun için bir program çıkarılması için ülke çapında bir sanat kongresinin örgütlenmesi.

GÖREV VE SORUMLULUKLAR

Sanat alanında yapılacak olan tüm çalışmalardan birinci derecede sorumludur.

Geçici Devrim Hükümetinin verdiği yetki doğrultusunda, sanat ve sanat yaratıcısının sosyalizmin kuruluşuna etkin bir şekilde katılmasını sağlamak göreviyle karşı karşıyadır.

Sosyalist kültürün ve sanatın kesintisiz ve verimli gelişimi için, yeni bir kültür-sanat yaratmak için, işçi sınıfı ve emekçi halkın dünya görüşünü marksist-leninist ilkeler doğrultusunda biçimlendirmek için, çok yönlü gelişmeyi güvence altına almak için bir dizi çalışma yapmakla görevlidir.

İnsanlığın bugüne kadar yaratmış olduğu tüm sanatsal değerler, tüm insanlığa aittir. Yeni kültürün ve sanatın oluşumunda bu güçlü damardan yoksun kalmak demek, çoraklaşmak, güdükleşmek demektir.

Yeni toplumun sanatçısının yaratıcılığı, bir takım orjinallikler, biçim denemeleri adına yapılan gariplikler olmamalıdır.

Sosyalizm kendine uygun düşen, idealleri ile örtüşen sanatı destekler, kendi ideallerinin karşısında yer alan, insansız, umutsuz, geleceksiz sanat üretimlerini ise desteklemez.

Sosyalizm kendi elindeki kaynakları en gerekli alanlarda kullanmak zorundadır. İlk beş yılda sosyalist devletin kaynakları kıt ve yetersiz olacaktır. Bu kaynakların büyük bölümü yaşamsal sorunların çözümüne ayrılacaktır. Bu süreçte sanatın gelişimi belki beklenen hızda olmayacaktır. Devrim mücadelesinin yetiştirdiği sanatçılara bu dönemde büyük görevler düşecektir.

Sosyalizm, sanatı değersizleştiren, onu renkler, sesler ve matematik formüller topluluğuna, sanat izleyicisi ile sanat eseri arasında aşılmasız mesafeler koyan, halkların sanat eserlerini anlayamayacağı düşüncesini durmaksızın körükleyen, yaşadığı çağda anlaşılmasız sanatçı mitini bir doğma haline getiren sanat anlayışı ile sonuna dek mücadele eder.

Sanatta sosyalist gerçekçi sanat anlayışının hakim kılınması, bu anlayışla yeni eserlerin üretilmesi, tanıtılması ve yaygınlaştırılması en önemli görevler arasında yer almalıdır.

Sosyalist gerçekçilik oldukça geniş bir programdır. Ekim devriminden bugüne yaratılan ve daha yaratılacak olan birçok yöntemi kapsamaktadır.

Sosyalist gerçekçilik, yapıcıdır, insanlığın geleceğinden umutludur. Dünyayı yalnızca tanımak değil değiştirmek ister.

Sosyalist gerçekçilik bir biçim sorunu değildir. O belli bir çağ boyunca egemen olacak bir öğretinin tamamıdır.

Sosyalizm, sanat alanını ele alırken, hiçbir zaman proleter sanatın, edebiyatın biçiminin ne olması gerektiğini belirlemek için soruna yaklaşmaz. Bu anlamda sanat üretiminde bulunan sanatçılara biçim aramada en geniş özgürlüğü tanımak zorundayız. Sanatta biçim çalışmalarının eleyicisi sanat tüketicileri olacaktır. Toplum beğenisi eleme ve ayırıştırma yapacaktır. Ortaya çıkan örneklerin başarı ve başarısızlıklarından sosyalist sanat yaratımının ana biçimlerini bulabiliriz.

Sosyalizm, eski sanattan kalma değerli her şeyi elinden geldiğince korumayı ve halkın gelişimine yararlı yenilikçi her bakışı destekleyecektir. Henüz ham ve cılız da olsa yaşamaya layık hiçbir şeyi yoketmez.

Kentlerdeki ve kırsal kesimlerdeki kültür düzeylerinin aynı seviyeye getirilmesine katkıda bulunmak zorundadır. Kurulan kültür kuruluşlarının eşit düzeyde dağılımını güvence altına almakla yükümlüdür.

Sanatçı ve pazar ilişkisinin devrim aracılığıyla kesilmesinin ardından, sosyalist devletin sanatçılara vereceği destek daha bir önem kazanacaktır. Bu anlamda sanat üretimlerine bir bütçenin ayrılması gerekecektir. Bu bütçe aracılığıyla sanat eserlerinin üretimi kesintisiz devam edebilecektir.

Profesyonel ve amatör sanatçıların uğraşlarının kaynaşmasını sağlamalıdır.

Bireylerin kişiliklerini her bakımdan ortaya koymalarını sağlayacak, tüm emekçileri estetik değerler karşısında duyarlı bir hale getirecek, onların ince bir sanat beğenisini kazanma ve kültüre yön verme yeteneği kazanmalarına olanak tanıyacak koşulları yaratmalıdır.

Sanat alanında üretim yapanlarla üretim alanında üretim yapanlar arasında sıkı bir ilişkinin kurulması hedeflenmelidir. İşçi ve emekçiler yalnızca konser salonlarına beklenmemeli, sanatçılar üretimleriyle onların üretim alanı olan fabrikalara, tarlalara ve atölyelere gitmelidirler.

Eğitim Bakanlığında, kreşlerden başlamak üzere ilköğretim ve lise eğitimi boyunca tiyatro, resim, müzik, dans vb. sanat alanlarında eğitim verilmesi talep edilmeli

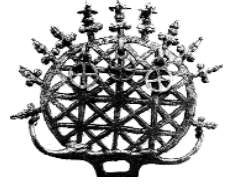
Eğitim programına güzelin bilimi Estetik'in ders olarak konulması, ayrıca sanat tarihinin ders programına dahil edilmesi

Amatör sanat üreticilerinin ürünlerini sergileyebileceği alanların yaratılması. Devlet tiyatrolarının boş günlerinde amatör tiyatro gruplarına açılması. Aynı şekilde sinema salonlarının yeni sinemalara açılması

Akademilerin kendi bünyesinde her türden salon, anfi, sergi salonu, sinema salonu gibi eksiklerinin bir an önce giderilmesi

Farklı ulusal ve etnik kültürlerin sanatsal üretimlerinin önünün açılması

Sosyalizm'de Kültür

Sovyet halk sanatçısı, tiyatrocusu, sinema oyuncusu, müzisyen, besteci Vladimir Visotski'den bahsederek başlamak istiyorum sosyalizm için kültür projesine. Visotski 1993 yılında ölmüş; Gorbaçov dönemini kabullenemediği için kalp krizinden ölüyor. Onun bir heykeli yontulmuş; heykelinde başı eğik, kolları bacakları zincirli ve kollarından kanlar sızıyormuş. Bu bir yönüyle toplumsal gerçekçi bir sanatçının trajedisinin sanat diliyle anlatımıdır, bir yönüyle de sosyalist sistemler de yaşanan karşı devrimlerin sanatla dile getirilişidir.

Engels'in anti-Duhring'te bahsettiği o "uğursuz tur"un yeniden başlaması sonucu insanlığın neler kaybettiği gözler önündedir. Sosyalist sistemlerde yaşanan geriye düşüşlerin bir bütün olarak insanlığa neler kaybettiğini, insanlık, kapitalizmin bu yeni evresinde daha iyi anlıyor kuşkusuz. Başta ABD olmak üzere emperyalist ülkelerin başlatmış oldukları 3. Dünya Savaşı sadece uygarlıkların yıkımını değil, aynı zamanda kültürlerin, doğanın ve insanın da yıkımını beraberinde getiriyor. Marx'ın insanlığın gerçek tarihinin başlangıcı olarak gördüğü komünist devrim yerine karşı devrimlerin yaşanması insanlığı geriye götürmüştür, özellikle de kültür ve sanat alanında.

Ama biliyoruz ki, "Komünizm... insanın bilinçli biçimde tam anlamıyla kendisine dönüşmesidir... Komünizm, tarih bilmesinin çözümüdür; çözüm olduğunun da bilincindedir." (K.Marks) Bunun anlamı açıktır; insanlık, zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına bilinçlilikle, her yönden kendisini bir üst düzeyde yeniden üretmek üzere geçecektir. İnsanlığın ortak birikimi, sınıfsız, sömürsüz bir dünya kurabilecek denli gelişmiştir. Yeni bir toplumun, yeni bir toplumun yeni insanların yaratılmasının maddi koşulları oluşmuş durumdadır. Bugüne kadar ki toplumsal sistemler, özellikle de sosyalizm insanlığı bu büyük sıçramanın eşiğine getirmiştir.

İnsanlığın, hem kendisini, hem doğayı bilinçlilikle değiştirmesinin, onu estetiksel bir dönüşüme uğratmasının en önemli araçlarından biri hiç kuşku yok ki, kültür ve sanattır. Ancak bunu mantığa işkence ettirircesine, toplumun üretim ilişkilerinin ulaşılmış olduğu düzeyden kopuk ele alırsanız, mekanik bir "kültür devrimi" ile herşeyi halledeceğinizi düşünebilirsiniz. Bu konuda tek örnek Çin'de yaşanan "Büyük Proleter Kültür Devrimi" değildir, daha Ekim Devriminin ilk yıllarında Lenin de böyle bir zorlamayla, daha doğrusu ısrarla karşılaşmıştır. Daha sistem yerine oturmamışken, ekonomik ve siyasal olarak çalkantılar sürerken, ülke hızla bir iç savaş sürecine sürükleniyorken birileri çıkıp "kültür devrimi" yapılmasından bahsetmiş; Lenin, bu ayakları havada kalan öneriyi şiddetle reddetmiş ve "Neden önce olanaklı olandan başlamayalım?" diye sormuştur. Önce siyasal iktidarın oturması ve sosyalizmin maddi alt yapısının sağlanması ama bu da yine çok kaba bir biçimde değil, sadece gelişimin bir yönünü alıp diğer yönünü kesip atarak değil; bütünlüklü bir gelişimi bir an olsun gözden irak tutmayarak, öncelikleri iyi tespit ederek. Bu en zor koşullarda dahi 1918'de "I. Proleter Kültür ve Aydınlanma Örgütlerinin Tüm Rusya Konferansı" toplanıyor ve bu konferansta "sanat eserlerinin incelenmesinde en verimli yöntem sınıfsal analizdir" denilerek, kültür sanatta sınıfsal bakışın önemi ortaya konuluyor. Aynı Lenin, bu zor dönem biraz hafifleyince yine maddi imkansızlıklar içerisinde olunmasına rağmen kültür ve sanata ödenek ayrılmasını sağlamış, büyük tiyatroların, sanat merkezlerinin açılması için ön ayak olmuştur. Onun döneminden başlayarak sanatçılar her zaman korunmuş ve desteklenmişlerdir. Onun için kaynak yaratmanın zorluğu ortadadır; ama aynı zamanda bunun zorunluluğu da ortadadır (burada bir parantez açarak aslında bir "zorunluluk"tan bile bahsetmenin yanlış olacağını vurgulamak gerekiyor. Aslında "doğallığında" bunun böyle olması gerekiyor; ama kültür ve sanat alanı bir şeylerden feragat edilmesi gerektiğinde ilk akla gelen, ya da gelenlerden biri olduğu için böyle düşünülüyor.) Hiçbir alanı kendiliğindencilığe bırakamayacağınız gibi kültür ve sanat alanını da kendiliğindencilığe bırakamazsınız. Hiçbir alan için söyleyemeyeceğiniz gibi bu alan için de "kendi yağıyla kavrulsun" diyemezsiniz. Bu nedenle ortaya bir proje koymak zorundasınız; koymak zorundayız. Ve yine "hele bir devrim olsun ondan sonra düşünerüz" de diyemezsiniz. Düşlerinizi, umutlarınızı, devrim sonrasına erteleyemeyeceğiniz gibi projelerinizi de devrim sonrasına erteleyemezsiniz. En azından bugünden bir çok insanın sizin devrimden sonra bu alanda somut olarak ne yapacağınızı, ne yapmak istediğinizi bilmek isteyeceğini düşünerek ortaya somut hedefler, projeler koymak zorundasınız. "Sosyalizmin kapitalizme karşı mücadelesi en büyük kültür mücadelesidir" diyor Lunaçarski. O halde bu mücadelenin bu-

günden somut olarak başlatılması gerekiyor. Sosyalist kültürün kapitalist kültürden üstün olan yanlarının insanların kafasında somutlanması gerekiyor.

Marx, kültürü tanımlarken “doğanın yarattıklarına karşılık insanoğlunun yarattığı herşeydir” diyor. İlkel komünal dönemden bugüne kadar, insanlığın yarattığı şeyleri şöyle bir düşünmek bile ne kadar devasa bir yol aldığımızı görmeye yeter. İnsanlığın ortak kültürel mirası gerçekten müthüştür. İnsanın değiştirici, dönüştürücü gücü bugün artık devasa kütüphanelerin mikro-chiplere kaydediliyor oluşu gözönünde bulundurulursa daha iyi anlaşılacaktır. İlk yazıdan edebiyata, mağara duvarlarına çizilen ilk resimlerden günümüzün resim sanatına, ilkel seslerden günümüzün çok sesli müziğine, mağaralar inşaa etmekten günümüzün mimarisine kadar her şey, insanlığın ne büyük bir yol katettiğini gözler önüne seriyor.

“Kültür, en geniş tanımıyla insanın fiziksel ve toplumsal çevresine uyarlanış tarzıdır”. Ve bu anlamıyla da tıpkı devlet, din, ideoloji, politika, hukuk vb. gibi bir üst yapı kurumudur. Üretim ilişkileri dediğimiz maddi alt yapı tarafından belirlenen ve daha çok egemen sınıfın çıkarlarına göre şekillendirilen bir üst yapı kurumu. Ve bütün üst yapı kurumlarının sahip olduğu alt yapı üzerinde etkide bulunma yeteneğine sahip bir üst yapı kurumu.

İnsanın fiziksel ve toplumsal çevresine uyarlanış tarzı pasif bir etkinlik değildir. “Uyarlanış tarzı” aynı zamanda insanın kendisini ve kendisiyle birlikte çevresini de değiştirme eylemini içerir. Ve bu süreç tüm üretim ilişkileri boyunca devam eder. Kültür aynı zamanda hem yaratılan, hem taşınan hem de aktarılan bir şeydir. Yani kültürlerin kuşaklar boyunca korunuyor oluşu bir tesadüf değildir. Bunda insanların “alışkanlıklarının gücü”nden çok, yaşayış tarzları ve deneyim aktarımları önemli rol oynamaktadır.

Demek ki “sosyalist kültür”de bir “tabula rasa” (üzerine yazı yazılacak boş sayfa) olmayacaktır. Onun da bir geçmişi ve geleceği olacaktır. “Sosyalist kültür” gökten zembille inmeyeceğine göre onun da bir oluşum ve gelişim süreci olacaktır mutlaka. Yani, hiçbir zaman kültür konusunda sıfırdan başlamayacağız. Bugün yaptığımız kültürel, sanatsal çalışmalar, üretimler bile bunun böyle olmayacağını gösteriyor. Hepsi yarının sosyalist kültürünün oluşturulması için bir birikim yaratıyor. Proletarya kültürü, bugünden, benzetme yerindeyse, ilmek ilmek örülüyor. Bu davranış torundan, yaşayış biçimine kadar beğenilerimizden, alışkanlıklarımıza kadar her konuda bir dönüşüm sürecidir. “Yeni insan”ın, “yeni kültür”ün yaratım sürecidir. Bugünden yarına sürdürülmesi gereken, yarınki kuşaklara aktarılması gereken edinim sürecidir.

Burada bir parantez daha açıp devrimci kültürle, sosyalist komünist kültürü karşılaştırmak istiyorum. Birincisi bunları birbirinden kalın duvarlarla ayırmak gerekiyor. Aşamalı devrim anlayışını savunuyor oluşumuz, demokratik devrim ve sosyalizm aşamalarını birbirinden kopuk ele aldığımız anlamına gelmiyor. Bu süreç bizim için tek bir süreçtir. Bu nedenle kültür üzerine proje üretirken de bu süreci gözönünde bulunduracağız. Devrimci kültür, kendi içinde ister istemez küçük burjuva devrimcilerinin kültürünü de taşıyacaktır. Somut durumun somut tahlili bize bunu gösteriyor. Haliyle proletaryanın kültürünü, yani sosyalist kültürü egemen kılmak zaman alacaktır. Bu aynı zamanda küçük-burjuva kültürene karşı verilecek bir mücadeleyi de zorunlu kılıyor. Bu saflaşma ve netleşme için gereklidir. Kültür alanı tıpkı diğer alanlarda olduğu gibi asla, kendiliğindencilige bırakılamayacak bir alandır. Bu anlamda, daha devrimin ilk yıllarından başlayarak hızla bu alana yönelmek bugün sahip olmadığımız kimi imkanlarla kültür alanını geliştirmek zorundayız. Proletarya kültürü ile küçük-burjuva kültürü bir çatışma içinde olacaktır doğallığında, ama aynı zamanda birarada da olacaktır. Proletarya bu süreç boyunca ikna yoluyla en önemlisi gelişkin bir kültüre sahip kadrolar aracılığıyla devrimi sürekli kılacaktır. Her alanda olduğu gibi bu alanda da hegemonyasını tesis edecektir. Bu alanda da proletarya sektör ya da liberal tavırlardan uzak duracak, toplumun diğer sınıflarını kendi kültürüyle eğitmek için çaba harcayacaktır. Proletarya bir yandan da kültür alanında da küçük burjuvazinin dar ufku aşacak, yerel kültürle evrensel kültürün diyalektik kaynaşmasını sağlayacaktır. Ulusal yerel çitlerin kırılması, evrensel kültürün normlarının yerleşmesi ve gelişmesi için sürekli bir çaba içinde olacaktır. Bunun için aynı zamanda ülkelerimizde varolan bütün kültürlerin araştırılıp günyüzüne çıkarılması için yoğun bir enerjiyle çalışacaktır. Komünist partisi bütün bu sürece önderlik etmek zorundadır. Ve bu nedenle de kendisini, kadrolarını buna uygun bir şekilde geliştirmek zorundadır. Toplumun değişimine ve dönüşümüne önderlik edemeyen bir komünist partisinin zaman içinde çürümeye ve yozlaşmaya başlayacağı, kültürel dokusunun da bozulacağı açıktır. Kadrolarını çok yönlü geliştiremeyen bir komünist partisi, yeni bir toplumun kurulmasına önderlik edemez, kendi iç dinamizmini yitirir ve donuklaşır. Kültürel yenilenme bu anlamda önemlidir. Proleterlerin aydınlaşması ve aydınların proleterleşmesi süreci, kültürel alanda da devam etmelidir. Ve bu sürece önderlik edecek olan komünist partisi, her anlamda komünist toplumu bünyesinde temsil edebilmelidir. Ve komünist kadrolar, bu kolektif dehanın her bir parçası, kendi kişiliğiyle örnek olabilmeliler. Bu anlamda her bir komünist, kendisini kapitalist sistemin mezar kazıcısı olarak gördüğü gibi, sosyalist sistemin de mimarı olarak görebilmelidir.

İnsan emeğinin olmadığı yerde kültürden bahsedilemez. Ve yine kültürden yoksun bir toplumsallığı tahayyül etmek mümkün değildir. Bu nedenle sosyalizmde kültür alanına ayrılan insanların gecelerini gündüzlerini bu işe vermeleri gerekecektir. Yeni toplumu yeni bir kültürle inşa edecek olan insanların arı gibi çalışkan, üretici ve yaratıcı olmaları gerekecek. Proleter kültürü toplumun tüm gözeneklerine yayabilmek, kültür hizmetlerinin yaygınlaşması için kaynak yaratmak amacıyla durmaksızın kafa yormak gerekecek.

Bugünden sosyalizmin kaynaklarının kısıtlı olacağını düşünerek hareket etmek zorundayız. Elbette sosyalizmde toplam üretilen toplumsal değer (kapitalist sistemde buna gayri safi milli hasıla deniyor) paylaştırılırken, sağlık, kültür-sanat gibi alanlar önemsenecek. Bu alanların payı özellikle yüksek tutulmaya gayret edilecektir. Kültür-sanat alanına ayrılacak ödeneğin fazla olması, kültürel faaliyetlerin sıklıkla yapılabilmesi ve insanların bunlara katılabilmesi anlamına gelecektir. Yine, “kültürel arkeoloji” için ödenek ayrılması gerekiyor. Kültürel açıdan müthiş bir zenginliğe sahip olan Türkiye ve Kürdistan’da, yaşamış olan medeniyetlerin kültürel mirasının günyüzüne çıkarılması için gönüllü kültür araştırmacıları olmalı ve bu insanların yaşamı üretilen toplam toplumsal değerden karşılanmalıdır. Bu araştırmacılar, belli süreler sonunda raporlarını hazırlamalı ve belirli bir komisyona önerileriyle birlikte sunmalıdırlar. Her ayrıntı kuyumcu titizliğiyle ele alınmalı ve bilgisayarlar da arşivlenmeli ve başkaları tarafından paylaşılabilmesi sağlanmalıdır. Bu, mimari bir eserin görüntüsü olabileceği gibi, bir el zanaatının incelikleri, ya da bir şarkı sözü, kılanı vb. olabilir.

Büyük ve merkezi kütüphanelerin açılması hedeflenmeli; bu kütüphanelerin kitap ve cd vb. ile desteklenmesi için kampanyalar yürütülmelidir. Bunun yanı sıra gezici kütüphaneler olmalıdır. Ülkemizin her yanında turneye çıkan, her gittiği yerde belli bir süre konaklayan, örneğin okuma günleri organize eden, bir megafon ya da başka tür ses düzenekleriyle herkese ulaşabilen kütüphaneler. Yine gezici tiyatrolar, resim sergileri, sinemalar vb. mutlaka olmalıdır. Bu işleri organize eden gönüllülerin geçimi üretilen toplam toplumsal değerden karşılanmalıdır. Hem insanların kültür ve sanata olan ilgisini artırmak hem de kültür-sanat alanında yapılacak faaliyetleri finanse etmek için kampanyalar düzenlenebilir. Halktan toplanacak yardımla belirli bir fon oluşturulabilir. Kültür ve sanata olan ilginin artması insanların bu tür kampanyaları desteklemesini kolaylaştırır.

Yine en ücra sokaklara kadar ulaşacak kültürevleri olmalı, bunlar bizzat halkın kendisinin organize ettiği kurumlar olarak çalışmalarını yürütmelidir. Bu şekilde kültür-sanat toplumsallaştırılmalı, yaygınlaştırılmalıdır.

Bugün “halk kütüphaneleri”ne benzer uygulamalar daha planlı ve sistematik olarak ele alınmalı, kitap bağış kampanyaları ile bu kütüphaneler zenginleştirilmelidir. Bu “kültürevleri”nde kurslar verilmeli, cüzi miktarda alınacak kurs ücretleri ile kurslar finanse edilmelidir. Konservatuarlar yaygınlaştırılmalı ve her yönden desteklenmelidir. Güzel sanatlar akademileri de artırılmalıdır. Hem konservatuar hem de güzel sanatlar akademileri öğretmenleri poli-teknik eğitimden geçirilmelidir. Stajyer olarak görevlerini bahsettiğimiz kültürevlerinde yapabilirler. Böylece hem halkla kaynaşmış olurlar hem de pratik olarak kendilerini geliştirirler. Yine günümüzün festivalleri sosyalist dönemde yaygınlaştırılmalı ve geliştirilmelidir. Devlet bu konuda ilk elden girişimlerde bulunmalı, yerel yönetimleri teşvik etmelidir. Her yerel yönetim de projeler hazırlayıp merkezi organlara sunmalıdır. Merkezi planlamalarda kültür ve sanat alanı en öncelikli olanlar arasında yer almalı. “Yeni insan”ın yaratılması için masraftan kaçınılmamalıdır. Bu alanda feed back (geri-besleme) işletilmeli. Merkezi kararlar, yerellerin inisiyatifi üzerinden şekillenmeli, görüş ve öneriler yerellerde şekillendirilip sunulmalıdır. (çünkü kültür ve sanat alanında da her yerin kendi özgül koşulları vardır ve bunu en iyi o yerin çalışanları bilir) merkezin onayı alındıktan sonra uygulamaya geçilmelidir. Ve merkez her uygulamanın sonucunu mutlaka denetlemeli ve her uygulamadan dersler çıkarmalıdır. Her örneğin içinde genelleştirilebilecek olanları seçmeli, kitlelerin yaratıcı katkısını mutlaka evrensel ölçeklere taşımalıdır.

İnsanlığın ortak mirasının sahiplenilmesi kadar, zenginleştirilmesi de hedeflenmelidir. İnternet aracılığıyla, kültürel anlamda yaratılan her şey, tüm dünyaya taşınmalı, dünyadaki gelişmeler anında içeriye yansıtılmalıdır. Ancak bu konuda bir denetim mutlaka olmalıdır. Kültür alanı kendi haline bırakılmayacak kadar hassas bir konudur. Hele de kültür emperyalizminin bu kadar yaygın olduğu günümüzde! Bir filtreleme ister istemez gerekecektir. Bu sansür olarak algılanmamalıdır, kültür alanında uzmanlaşmış, gerçekten dünya kültür ve sanatını iyi bilen, proleter kültürü özümsemiş, yetkin insanlar bu filtreleme işinin başında olmalı ve uydu yayınlarından tutalım, internetin kullanımına kadar bir çok konuda denetleme işini yapmalıdırlar. Sosyalist sistemi zararlı etkilerden korumak için bu gereklilik olarak önümüzde duruyor.

Elbette aslolan öz denetimdir. Yani insanların kültürel seviyelerinin yükselmesi ve onların kendilerinin filtreleme yapabilmeleridir, amacımız bu olmalıdır. Ama toplum bu düzeye gelene kadar korunmalıdır. Burjuva kültürün ne olduğunu insanlara iyi anlatmak zorundayız. Onun suyu nasıl bulandırdığını, nasıl kirlettiğini/zehirlediğini, insanların bilincinde hiçbir kuşku bı-

rakmayacak şekilde açığa kavuşturmalıyız. Bu konuda eğitime özel önem verilmelidir. “Geçmiş dönemin kalıntıları”, insanlara anlatılmalı, özellikle yeni kuşak kapitalizmde “kültür” adı altında insanlığa sunulan şeyleri iyi bilmeli ve karşılaştırma yapabilmelidir.

Sosyalizm’de daha çok küçük yaşlardan başlamak suretiyle, çocuklar yeteneklerine göre yönlendirilmelidirler. Tiyatrodan sinemaya ve müziğe, resim-heykelden spor faaliyetlerine kadar çocuklar istedikleri her alanda yetiştirilmeliler. Ve bunun için her türlü olanak seferber edilmeli, bugünkü okul-aile birliği, çok daha gelişkin bir tarzda ve kolektif bir anlayışla yeniden organize edilmelidir. Bu şekilde hem ailelerin yardımıyla küçük çocukların okula adaptasyonu sağlanmalı, hem de ihtiyaç duyulan malzemelerin temini için ailelerin yardımına başvurulmalıdır. Ve kolektif olarak bunlar temin edilmelidir.

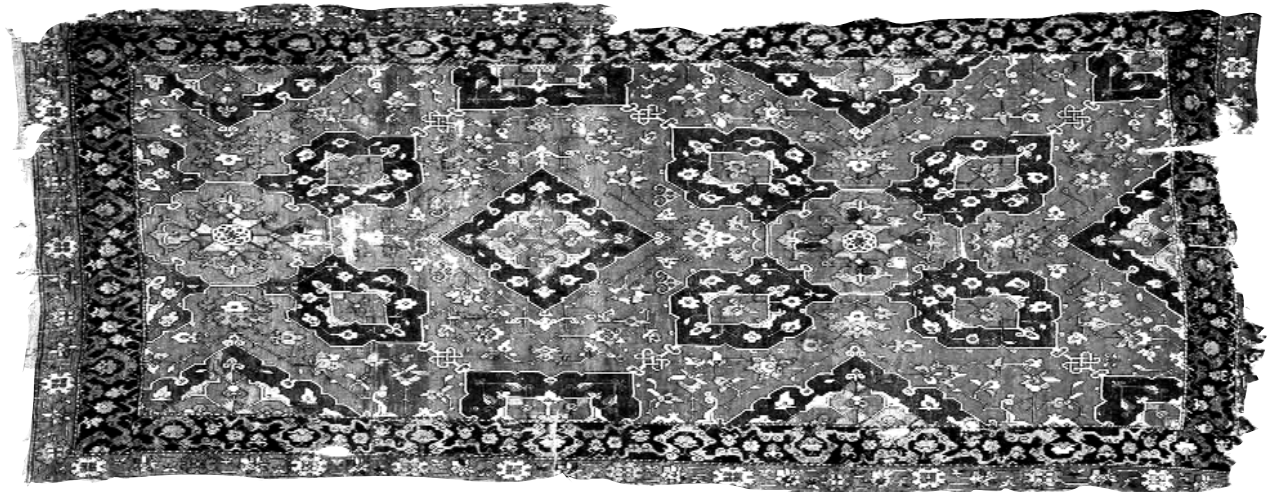
Çocukların küçüklükten yetiştirilmesi konusunda Sovyetler Birliği ve bugünkü Küba önemli örnekler teşkil ediyorlar. Sovyetler Birliği’nde pionerler evi adı verilen okullarda küçük yaş çocuklar yetenekleri doğrultusunda eğitiliyorlardı. Dünya satranç şampiyonlarının hemen hemen hepsinin Sovyetler Birliği’nden olması örneğin bir tesadüf değil. Daha çok küçük yaşta aldıkları eğitim sonrasında onlar bu düzeye gelebilmişlerdir. Küba’da bugün çocuklar kendi yaratıcı oyuncakları ya da resim malzemeleri ile daha şimdiden biçimlendiriliyor, asla zorluklara boyun eğmiyorlar. Sosyalizmde kültür-sanat alanında yapılacak ilk işlerden biri kültür sanat eserlerinin koruma altına alınması olacaktır. Geçmiş dönemden kalan mimari eserler vb. başta olmak üzere tarihi eserlerin hepsi korunmalıdır. Sadece ırkçı mantıkla dikilmiş olan heykeller, ya da kurulmuş olan müzeler vb. bunun dışında tutulabilir. Bunlar başta da söylediğimiz gibi bu işin uzmanlarınca iyi bir elekten geçirilmelidir. Tarihi eserler, sabotaj vb. tehlikelerine karşı ciddi anlamda koruma altına alınmalıdır. Bunlar

aynı zamanda restore edilmeli ve güzelleştirilmelidirler. Toplam üretilen toplumsal değerden bu alana da fon ayrılmalıdır. Bu alanlar için komisyonlar oluşturulmalı örgün bir çalışma örgütlenmelidir.

Yazarlar ve sanatçılar, devlet tarafından desteklenmeli, serbestçe üretimde bulunabilmeleri için onlara koşullar hazırlanmalıdır. Devlet sanatçılığı diye bir unvan olmamalı ama yazar ve sanatçıların tümü devlet koruması altında olmalı, onların yurtiçinde, yurtdışında toplantılara katılmaları sağlanmalı, bu konuda devlet imkanları seferber edilmelidir. Komünist partili olsun olmasın tüm sanatçılar, bu imkanlardan faydalanabilmelidir. Kültür sanat alanında başarılı çalışmalar yürüten herkes, topluma örnek olacak şekilde ödüllendirilmelidirler; ama bu ödüllendirme asla maddi araçlarla olmamalıdır. Maddi özendiriciler, yeni insanın gelişim sürecinden tamamen çıkarılmalı, yeni kültür bu temel üzerinde inşa edilmelidir.

Toplumun en küçük birimlerinden başlayarak, ileri olan herşey desteklenmeli ve ilerletilmelidir. Kastro’nun ünlü sözünde söylediği gibi “devrim içinde herşey ve herkes devrime karşı hiçbir şey ve hiç kimse”, ilkimiz bu olmalıdır. Ve tek tek insanlardan bütün topluma proleter kültürün içselleştirilmesi için yoğun bir çaba harcamalı, herkes kendini bu konuda sorumlu hissetmelidir. Proleter kültürün geliştirilmesi sadece belirli kurumlara bırakılamaz. Kültür, yaşamın kendisidir. Herkes yaşamını devrimcileştirmek zorundadır. Nazım’ın Davet şiirinde dediği gibi, “Yaşamak, bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine” İşte biz bu hasretle, bu düşüncenin gerçeklik bulması için azimle çalışmayı sürdürmeliyiz.

Yeter ki isteyelim ve istediğimizi elde etmek için canla başla çalışalım. Başaramayacağımız şey yoktur. Sosyalist bir dünyanın sosyalist kültürle donanmış insanları olarak buluşma özlemiyle! Venceremos

Sosyalizm'de Eğlence

Tarihten günümüze eğlence kültürüne hızla bir gözatarak başlayalım konumuza...

Şamanizm döneminde eğlence; söz söylemek ve saz çalmak olarak kendini gösterir. Şamanlık inancının ve göçebe yaşamın etkisi eğlence kültürünü etkilemiştir. Örneğin Uygurlar gümüş ve pirinçten kaplar yaparak su doldururlardı. Birbirlerine su serpererek, atarak eğlenirlerdi. Bu hem serinlemek için hem de şamanizmin kalıntısı olarak yağmur yağdırmak için yapılırdı.

Yine Hunlarda üç tane ejderha festivali vardır. At ve deve yarışları yapan uluslarda vardır. Uygurlar ne zaman gökkuşağı görse şenlik yaparlarmış. At üstünde ok atma, hayvan figürlü danslar, kaçma, kovalama vb. eğlence biçimleri arasındadır.

Müzik, içki, ziyafetler eğlencelerin vazgeçilmezlerindedir.

Cirit atma, av ve savaş oyunu, güreş vb. sporlarda eğlencenin bir biçimidir. Eski zamanlarda futbolun babası olan tokmak oynanırdı. Öküzün ödünü şişirip ayak topu olarak oynarlardı ve buna da tepük denildiği bilinmektedir.

Düğünler, bayramlar, taht törenleri, resmi törenler vb. eğlenceler düzenlenirdi. Şaşalı giyimleri, haremeleri, dansları, müzikleri, cariyeleri, kımızlar içilerek eşlik edilen bu eğlencelerde komikler, hokkabazlar, soytarılar, cambazlar vb. olurdu. Ancak özel mülkiyetin doğası gereği tüm bu eğlencelerde eğlenmesi temel alınan başta padişah ve asillerdir.

Ayrıca savaşa gidecek ordulara moral vermek amaçlı müzik ve eğlenceler düzenlenirdi. Zafer kazanan ordular içinse kutlama törenleri düzenlenirdi.

İslamiyet döneminde ise kadın ve erkeklerin daha fazla ayrı alanlarda eğlendikleri görülmektedir. Dinin etkisiyle... Av ve savaş oyunları öne çıkarken futbolun babası olan tokmak ya da tepük de öne çıkar.

Saray eğlencelerinde çubuk tüttürmek ve kahve içmek, rakkaselerin dansları çok ünlüydü. Yine Osmanlı döneminde eğlence organizasyonlarını yapmak üzere Eğlencehane-i Osmani Kumpanyası gibi kuruluşlar vardı.

Geleneksel gösterilerimizden olan meddah, kukla oyunu, ortaoyunu, sahne eğlenceleri de eğlendirici, sevilerek izlenenler arasındadır.

60'lı yıllarda batı etkisindeki eğlence anlayışı Türkiye'yi de etkisi altına aldı. Bunun tamamen ekonomiyle bağı vardır. ABD etkisindeki bağımlı ülke durumundaki Türkiye'de eğlence artık tamamen sektörleşmiş. İnsanların daha sağlıklı daha mutlu bir yaşam sürmesini değil, para kazanmayı amaçlar olmuştur. Bu da kültür emperyalizminin bir parçasıdır.

Kapitalizmde eğlence kültürü denince, uyuşturucu, fuhuş, tüketim kültürü, gecehayatı, alkol vb. anlaşılır olmuştur.

Kapitalizmde Eğlence

Kapitalizmin içindeki "eğlence"yi biraz açacak olarsak:

2001'de sadece Taksim'de 3500 cafe bar vardır. Bunun bugün 6000'i aştığı tahmin edilmektedir. Bir bardan içeri giriş 100-200 YTL arasında değişirken en az 50 YTL ile başlayan fiyatlar gecede milyarları bulan harcamalara kadar çıkabilmektedir.

Örneğin Kültür ve Turizm Bakanlığının bugünkü bütçesi 632 tirilyonken, Kıbrıs Sortie adlı eğlence yerinde bir gecede harcanan para 1 milyon dolardır. Eğlenceye harcanan para 2,3 ile eğitimden yüksektir yani 413,5 milyon dolar.

Yapılan bir ankette bugün insanların eğlence anlayışları şöyledir: %51 dinlenme, çünkü eğlence ciddi bir bütçe gerektiriyor gücü yetmeyenler mecburen evinde TV karşısında dinlenerek geçiriyor tatil zamanlarını, %25 ailemle tatil yapıyorum diyor, %16 eğlence merkezlerinde, %10 doğa kamplarında, %7'si macera yani rafting, dağcılık kampları vb. %5 Anadolu turları, %4 kültür seyahatlerini tercih ediyor. Yine çarpıcı olduğunu düşündüğüm bazı istatistikler şöyle: Türkiye'de 67 bin okul, 1220 hastane, 6300 sağlık ocağı, 85 bin cami, 270 klise, 100 cemevi, 1435 kütüphane var. Almanya'da ise 11 bin kütüphane var. Türkiye'de sadece 13 kentte var.

Kapitalizmde uyuşturucu, alkol, fuhuş eğlence sektörünün başrolünde dedik. Örneğin, Beyoğlu karakolunun bitişiğindeki içkili mekan en bilinen uyuşturucu satılan yerdir ancak orası polis tarafından kesinlikle rahatsız edilmez. Reyna, Laila'da yine böyle mekanlardandır. Çünkü sosyete rahatsız edilmek istenmez, böyle büyük burjuvaların gittiği yerler dene-

tim dışıdır. Buraların kendi mafyaları vardır. Ve tüm bunlar Susurluk'ta ki gibi (milletvekili, emniyet müdürü, mafya babası) işler...

Güzel kızlar ve yakışıklı erkekler kullanılarak gençlik önce uyuşturucuya alıştırılır, sonra ise satıcı olması sağlanır. Rock Barların çoğu böyle döndürür kendini. Yine içkili mekanların hatırı sayılır olanlarında gece saat 12.00'yi geçtiğinde şifreli bir parça çalar ve ardından bilinir ki uyuşturucu servisi başlamaktadır. Haplar, sigaralıklar, eroin bu "eğlencenin" bir parçasıdır.

Fuğuş ise yine bu sektörün vazgeçilmezidir. Çarpık, yoz ilişkilerin tümünü buralarda bulmak mümkündür. Para karşılığı herşeyi buralarda yapmak ve yaptırmak mümkündür. Adeta kadın ve erkekler hatta çocuklar pazarda kiloyla satılır gibi satılmaktadır. Metalaşan bedenler artık insanlığa oldukça yabancıdır. Eğlence bu mudur? Evet burjuva kültürün eğlence anlayışı budur.

SOSYALİZMDE EĞLENCE KÜLTÜRÜ

Şimdi sizi Küba'ya götürmek istiyorum. Küba'da eğlence kültürü yeni insanın gelişimine uygun olarak üretmenin bir parçası olmuştur. Üretim zevkli bir hale getirilmektedir. Ya da tersten söylersek eğlence üretmektir, üretmek eğlencelidir.

Latin müziği ve dans etmek 7'den 77'ye herkesin severek yaptığı birşeydir. 7 ve 77 şaka değildir. Okullarda çocuklar, yaşlılar evinde ihtiyarlar Guantemara (Jose Marti'nin sözlerini yazdığı çok ünlü bir parça) çaldığında yerinde duramaz.

Küba'da öğrenmek eğlencelidir. Nasıl mı? Görelim. Öncüler okulundayız. 6-14 yaşındaki çocuklar var burada okulun bahçesinde. Don Kişot ve Sanca Panco'nun heykelleri var, 3 blok ve ortasında oldukça güzel bir park var. Çocuklardaki o müthiş özgüven dolu bakışlar, gülümsemeler ve rahat davranışları dikkatlerimizi ilk çeken şey oluyor.

İlk yardım sınıfında bir çocuk gönüllü hasta oluyor ve çeşitli ilk yardım müdahaleleri başka çocuklar tarafından uygulanıyor. Nasıl yapacakları gösteriliyor. Adeta bir oyun oynuyorlar. Hayat öpücüğünü uygularken ise sınıftakiler gülüşüyorlar. Koridor boyunca kültür sınıfı, cinsel eğitime yönelik programlar, Radyo, Tv sınıfı vb. var. Nasıl mı eğleniyorlar? Fırın kullanmayı ve hamur yapıp ekmek pişirmeyi öğrendikleri sınıf var. Çocuklar fırında ekmek pişirmekle meşgul. Dahası da var. Başka bir sınıfta çocuklar yine eğlenmek için hep birlikte dondurma yapıyorlar. Evet çocuklar ve dondurma... Okulun ekmek ve dondurma gibi ihtiyaçları bu atelyelerde yapılan çalışmalarla karşılanıyor.

Sanat Akademileri, Spor Akademileri hepsi toplumun ve insanlığın gelişimine akan nehirler gibi. Sessiz ve özgüven yoksunluğu çeken öğrenciler için destek programları var.

Sınıflardan birinden içeri giriyoruz. Karşılıklı sohbet başlıyor. Sınıfın sloganı "biz geleceğiz" sorular sorulurken hepsinin elleri havada, konuşmak istediklerini belli ediyorlar. İçlerinden biri soruyu anlamadığında diğerleri hemen ona yardım ediyor. Bir arkadaş "matematikte hanginiz daha iyi" diye sorunca söz alan bir çocuk gülerken, "bunu sormanıza çok şaşırdım tabii ki hepimiz en iyiyiz" diye cevaplıyor. Arkadaş "çokta kibarsınız" deyince bizim çocuk "biz hepimiz kibarız" diyor. Bir alkış kopuyor sınıfta...

Tamam bir de büyüklere bakalım. Çikolata fabrikasındayız. Günde 8 saat, haftada 5 gün çalışıyorlar. %60 parti üyesi 547 kadın işçi. En düşük işçi 250 peso alıyor. Yönetici ise 340 peso alıyor. Kakao asıl olarak İtalya'ya ihraç için üretiliyor. Tıpkı puro fabrikalarındaki gibi işinizi yaparken kitap okunabilir, ayrıca tercihen müzik eşliğinde de üretebilirsiniz.

Şimdi sanattan çarpıcı bir örnekle devam edelim. Taş hayvanat bahçesi bir çiftçi taştan hayvan heykelleri yapmış. Bu sanat harikalarını, Küba toplumuna ve insanlığa kazandırmış olan sanatçıya soruyoruz; bu tek parça taştan oyulmuş harika heykelleri hangi araçlarla yaptınız diye, bize gösteriyor, ve anlatıyor herkesin bildiği balta, keski ve demir zımpara... Yorum yapmıyorum.

Okullarda çocuklar doğum günlerini kollektif doğum günleriyle kutluyorlar. Her ayın son Cuma günü o ay doğanların doğumgünleri birlikte kutlanıyor. Dans grupları, müzik grupları ve palyaçolar, gülmekten kırılan çocuklar. Tek kelimeyle inanılmazdı. Muzam etkilendim.

Devrim müzelerinin yanısıra devrim savaşçıları için yapılmış olan bir ormanda var. Ölümsüzleşenler için bir orman, her ağacın bir adı var.

İlk bağımsızlık savaşı tiyatrosunu izledik. Çocuklar iyi hazırlanmışlardı. Tüm bunların yanı sıra Komünist Gençlik Örgütü, Devrimci Savunma Komiteleri, Kadın Fedarasyonu vb. yerlerde yine dikkatimizi çeken şey toplumsal ilişkilerde politik konunun pek bir önemi yok. Politik sorumluluk ayrıcalık değil. Yani sahip oldukları ünvanlar toplumsal hizmet ünvanları.

En anlamlı eğlence ise 1 Mayıs olsa gerek. Her yer kızıl bayraklarla bezeli, 1 Mayıs töreninde tam bir müzik şöleni yaşanıyor. Dans gösterileri, rengarenk bir kalabalık, kadınlar, çocuklar, yaşlılar bütün meydan bir milyondan fazla insandan oluşuyor. Konuşmaların ardından Fidel askeri üniformasıyla emperyalistlere mesajını veriyor. 2 saate yakın konuşuktan sonra tören 1 milyondan fazla insanın hep birlikte Enternasyonal'i söylemesiyle bitiyor.

Tüm bu anlattıklarım bir tür hayal değil, hepsi somut hepsi gerçek hepsi yaşanıyor. Bu örneğe de dayanarak, eğlenceye ilişkin Kültür Bakanlığıyla birlikte ilk 5 yıl için gerçekleştireceklerimiz ve alacağımız kararlarımız şöyle.

SOSYALİZM PROJESİ

1- İnsanların sağlıklı büyümesi ve yetiştirilmesi mutlu olabilmek, rahat ve özgür hissetmekten geçer.

2- Kültür, sanat, spor olanaklarının artırılması ve geliştirilmesi.

3-Tatil beldelerinden herkesin yararlanması ve çeşitli gezi programları ve kamplar düzenlenmesi.

4- Yarışmalar, kutlamalar, festivaller, karnaval- lar, sirk ve benzeri etkinliklerin planlı ve programlı bir şekilde yapılması.

5- Yeni insanın geliştirilmesine paralel olarak es- piri yapma ve eğlenme kültürünün düzeyinin yüksel- tilmesi. Kimseyi küçük düşürmeyecek, rencide etme- yecek, alçaltmayacak espiri anlayışlarının geliştiril- mesi.

6- Eğlence tüketim kültürüne değil üretmeye dö- nük olmalı.

7- Güler yüzlü, espirili yöneticiler, asık yüzlü sert imajlı komünist figürü silinmeli. Gülmek, eğlenmek, devrimin bir parçası gibi olmak. Mutlu, neşeli insan- lar.

8- TV programları düzenlenmeli, yanlış eğlence anlayışlarına kısıtlamalar getirilmeli.

9- Uyuşturucu, kadın ve erkek bedeninin satıldı- ğı tüketime dayalı yerler kapatılmalı. İçkili vb. yerler sıkı bir şekilde denetlenmeli.

10- Dinin eğlenceyi ve mutlu olmayı engelleyen, yasaklayan anlayışı açıklanmalı, kadın ve erkeklerin birlikte eğlenebileceği anlatılmalı. Günah, yasak, a- yıp vb. önyargılar hızla kırılmalı.

11- Yaşamaktan zevk alan, mutlu sağlıklı insan- lar yaratmak için eğlence ve dinlenme bakımından yaşamın her anı ele alınmalı, toplu taşıma içinde mü- zikten, okullardaki tenefüs zamanının ziline kadar es- tetik olmalı, yaşamı daha yaşanılır kılmalı.

12- Tüm öneri, istek ve ihtiyaçlara açık bir birim oluşturulmalı. Mesela, Alo Acil Eğlence (Şaka değil)

13- Masaj salonları, saunalar ve dinlenme tesis- lerinden herkesin yararlanması sağlanmalı.

14- Her yerde müzik sesi, heykeller, temiz ve ye- şil bir çevre, saygı, sevgi, paylaşım dolu bir toplum.

15- Bütçe sınırlı tutulmalı, yapılacak işleri eğ- lenceli hale getirmeli. Birlikte yapmak...

16- Çocukların eğlenmesi ayrıca ele alınmalı, bunun onlar için su ve güneş gibi olduğu sağlıklı bir kuşak için çocukların her daim eğlenmesi sağlanmalı hatta eğitim kültür vb. çalışmalar eğlenceli bir dille anlatılmalı. Mutsuz, suratı asık bir çocuk görüldü- ğünde hasta gibi düşünülüp ilgilenilmelidir.

manuel librado

Sosyalizm'de Sağlık

GİRİŞ

Kapitalizm özel mülkiyete dayalı bir üretim biçimidir. Kapitalizmin hakim sınıfı burjuvazi için her şey karını arttırmak ve sermayesini büyütmekten ibarettir. Ayakta kalabilmek ve büyüebilmek için yarattığı zararlar bugün dünyayı geri dönüşü güç durumlara getirdi. İnsan ve doğanın yıkımı tüm çağlarda görebileceğimizden daha hızlı gerçekleşiyor. Bu yıkım, sadece fiziksel değil aynı zamanda değerler ve birikimlerin yıkımı olarak da karşımıza çıkıyor. Bugün yöneldiği biyolojik savaş, geçmişte ve bugün yarattığı sonuçlardan öte gelecek açısından daha büyük yıkımları karşımıza çıkaracak.

Sağlık alanında da farklı bir işleyiş beklemek doğaya aykırı olurdu. “Çağımızın hastalığı” diye adlandırılan onlarca hastalık kapitalizmin savaş sanayisi tarafından yaratılmıştır. Gelir uçurumunun gitgide büyüdüğü bir ortamda eşitlikten bahsedilemeyeceği gibi, kapitalizmde de sağlıktan bahsetmek imkansızdır. Beslenme, temiz su sağlama, altyapı, atıkların kontrolü, çevre sağlığı gibi temel konular çözümlenmedikçe sağlığın kazanılması mümkün olamaz. Kapitalist için tüm bu alanlar kar değil gider alanlarıdır. Dolayısıyla ne doğanın ne de insanın sağlığıyla ilgilendir. Tersine sağlıksızlığın kaynağıdır, sağlıksızlıktan beslenir.

Kapitalist ülkelerde sağlık ticari bir araçtır. Bu nedenle sağlık sistemini, ilaç tekelleri ve tıbbi cihazların patentlerini ellerinde bulunduranlar yönetirler. Dolayısıyla sağlığa kavuşmak değil hastalığın devamını ancak kazanç sağlayabilir. Nasıl ki sosyalizmde merkezi bir ekonomi söz konusuysa ve hastalıktan korumak daha ekonomikse, kapitalizmde de hastalıktan korumak kar değil ancak zarar getirir. Bu nedenle sosyalist ülkelerde korunmaya yatırım daha fazla tedavi giderleri daha azken, kapitalizmde tersidir.

İşçi sınıfının mücadelesi ve baskısı, sosyalizmin etkileri ve yarattıkları olmasa bugün tek bir aşığı bulmak bile imkansız olurdu. Tüm sermayeyi ellerinde bulunduranlar, olanakları yalnızca kendi amaçlarına hizmet edenlere akıtırlar. En iyilerini kendi azımlık sınıflarına ayırmak üzere...

Klinikteki doktorun yazacağı reçeteden, yapacağı ameliyata, doktorasını verecek olanın tezine, bilim insanlarının araştırmalarına onlar karar verirler. Onlardan bağımsız davranan hekimin ya da kuruluşun

hareket alanı yoktur. Sponsor bulamaz, hiçbir kongreye çalışmasını sunamaz, eğitim ihtiyaçlarını karşılayamaz.

Sermaye sadece hizmetin sunum özelliklerini değil yönünü de değiştirir. Kar elde edemeyeceği alanlardaki personeli karlı alanlara kaydırılmasını yine devlet eliyle sağlar. Ülkemizde olduğu gibi, hizmetin dağılımındaki eşitsizlik, ev ziyaretlerinin kaldırılması, sağlık ocaklarının niteliklerinin zayıflatılması, döner sermaye, hekim ve hemşirelerin iş güvencesinden yoksun bırakılarak ya da ekonomik yaptırımlarla özel sektöre çekilmesi gibi ülke sağlığını ciddi tehdit edecek kararları almaktan çekinmez. Kapitalizm, merkezi bir organizasyon sistemi olmadığı ve kar değişkenlerine göre hareket ettiği için, sağlık sisteminde gerekli olan düzenli ve sürekli gelişmeyi sağlayamaz.

Kapitalizmde en gelişmiş “sosyal güvenlik sistemi” dahi halkın tüm kesimlerini kapsamaz. Sosyal güvenlik sistemlerinin tümünde kesilen sağlık primleri, hizmetin alımıyla birlikte yeniden dolaşıma katılarak kar halinde burjuvaziye geri döner. Sosyal güvenlik sistemleri burjuvazinin mücadelelerle tıpkı iş yasasında olduğu gibi sınıf savaşımalarında kaybettiklerinden başka bir şey değildir. Bu nedenle diğer bütün kazanımlarda olduğu gibi her güç kazandığında geçmişte kaybettiklerini yeniden geri almak için uğraşır. Sosyal hakların budanması ya da “Sağlık Reformu” denilen reformlar burjuvazi için tam da reform niteliği taşır. Sosyal hizmet şemsiyesine daha geniş kesimlerin dahil edilmesi ise hizmet değil tüketim amaçlıdır. Burjuvazi, bu alandaki yatırımlarına daha fazla ama geliri devlet ya da yerel yönetimler tarafından güvenceye alınmış müşteriler istemektedir. İlaç ve tıbbi malzeme tekelleri, özel hastaneler, özel sigorta şirketleri böylece sosyal kurumlardaki birikimleri sermayelerine katabileceklerdir.

Aynı çıkar ilişkileri uluslararası sermaye ile de kurulmaktadır. Emperyalist ülkeler kendi ülkelerinde deney alanı bulamadıkları ilaç ya da uygulamayı sömürge ya da yarı sömürge ülkelerde deneyerek sonuçları değerlendirirler. Bu ilaçlar, devlet eliyle, sağlık kurumu ya da özel sermaye yoluyla ülkeye girer ve yüksek karlarla piyasaya sunulur. Bu gün piyasada bulunan pek çok ilaç bu gruba girmekte ve rahatlıkla reçete edilip etkinlikleriyle ilgili tezler uluslararası yayınlara konu olmaktadır. Yine emperyalist tekel sağlık işleyişini yönlendirir. Tıbbi teşhis araç-

ları yoluyla yönelimleri belirler. Ülkemizde son yıllarda artan önce tomografi ve sonra MR cihazları hekimleri daha kesin sonuca götüreceği için çekim merkezlerine bağımlı kıldı. Son yıllarda yetişen hekimler röntgen filmlerinden bir haber durumdalar. Bu durum bağımlılığı arttırdı. Daha da önemlisi gereksiz tetkikleri arttırdı. Tıbbi personeli teknoloji üretemeyecek kadar geride, kendi teknolojisini kullanamayacak kadar ileride bıraktı.

Bugün ülkemizde sağlık sistemi kontrolsüz, ihmale ve ihlale uygun, doğal olarak da tüketimi arttırıcı özelliktedir. Teknolojideki kirlilik ve anarşi, teşhis ve tedaviyi desteklememekte aksine geciktirmektedir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde çözülmesi gereken sorunlar üçüncü basamakta biriken teknoloji ve insan kaynaklarından dolayı yukarıya doğru yığılmaktadır. Aynı sorun kırsal ve kent arasında da yaşanmaktadır. Sağlık alanında da diğer alanlarda olduğu gibi tam bir bilgi enflasyonu ama bilgisizlik hüküm sürmektedir. Hizmet alanları sağlık sorunları olduğunda önce nereye başvuracaklarını bilememekte, birçok kurumu dolaşarak zaman kaybetmekte, daha fazla işgücü ve maddi kayıp yaratmakla birlikte sağlıklarını da kaybetmektedirler.

Tıbbi personel de aynı karmaşadan dolayı etkin bir biçimde görevlerini yerine getirememekte hatta yan yollara itilmektedir. Hizmet alanlarının sisteme ve dolayısıyla tıbbi personele güvensizliği hayati bir durum almış, bu durum hizmeti alanları karmaşaya ve çaresizce bilim dışı çözümler aramaya yöneltmiştir. Bilim insanlarının alanla bağları koparılmış, olanakları burjuvaziye hizmetle sınırlandırılmış ve dolayısıyla beyin göçünün zeminleri hazırlanmıştır.

Sosyalizmdeki örnekler gösteriyor ki sağlık sistemi ancak insanı temel alan merkezi ekonomik organizasyonla çözülebilir. Toplumun ihtiyaçlarını temel alan bir sistem olarak sosyalizm, hem insan kaynaklarının hem de maddi kaynakların en ekonomik kullanımıyla bugünkü birikimi toplumun ihtiyaçlarına göre yeniden örgütleyebilecek bir sistemdir. Dünyada hiçbir dönemde hiçbir sistem sağlığa sosyalist ülkeler kadar yatırım yapmamışlardır. Üstelik sosyalizm yapısı gereği altyapı sorunlarını ve toplumsal eşitsizliği ortadan kaldırdığı anda sorunun büyük kısmını aşmış olacaktır. Doğrudan demokrasi sayesinde en uçlara kadar hizmetin ulaşması mümkün olacaktır.

Birçok alanda olduğu gibi daha fazla tüketimin getirdiği yıkım sona erecek, hastalıktan değil sağlıktan kazanan bir sistem kazanılmış olacaktır. Böylece sağlık hizmeti herkese ulaşabilir bir standart kazanacak, ülke olanakları ihtiyaca göre paylaşılır ve organize edilebilecektir. Bilim insanlarının kendisini sistemin bir parçası olarak hissetmeleri, beyin göçünü

durduracak hatta geriye çevirecektir. Bugün yurtdışında çalışmalarını yapan bilim adamlarının çoğunluğu ekonomik zordan daha çok ülkelerinde çalışma alanı bulamamak ve desteklenmemekten şikayetçidir.

Sosyalist toplum, örgütlü toplumdur. Tüm emekçi sınıflar en küçük birimden başlayarak örgütlenir ve ülke yönetiminin bütün alanlarını denetleme yetkisini ellerinde tutarlar. Kapitalizmin yarattığı yıkımları ancak sosyalizm tersine çevirebilir.

Kapitalizm öldürür, Kapitalizmi öldürün.

SOSYALİZM'DE SAĞLIK PROJESİ

HEDEFLER

1- Mal varlığı gibi patentin de ortadan kaldırılması.

2- Tüm altyapının yeniden gözden geçirilip düzenlenmesi. (Temiz su, kanalizasyon, barınma, beslenme, zararlı haşereler, aşılama, gebelikten korunma vb.)

3- Tüm nüfusun kayıt altına alınması ve yeniden sağlık sistemine uygun demografik verilerin toplanması.

4- Sağlık Hizmetleri Konferansının toplanması, akademisyen ve klinisyenlerin bir araya getirilip, sağlık sisteminin yeniden ve birlikte organize edilmesi.

5- Başta koruyucu olmak üzere tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin çağın gereklerine uygun, geleceği gören ve sürekli gelişen bir biçimde yapılandırılması. Hizmeti almaya gelenler yerine, hizmeti vermeye gidenlerin temel olduğu bir sistemin organize edilmesi. Bölgesel farklılıkların, yetersiz olan yerlerdeki olanakların geliştirilmesi yoluyla ortadan kaldırılması. Sağlık göçünün en aza indirilmesi.

6-Sağlık sisteminin herkese ulaşabilir, ihtiyacını görüp, çözüm üretebilir olması için yeniden örgütlenmesi. Denetlenebilir, eksiklikleri tamamlanabilir, gelişime ve katılıma açık bir yapı kazandırılması.

7- Biyolojideki ilerlemelerin takip edilmesi ve insana zararlı yönelimlerin engellenmesi ve biyolojinin insan ve doğa dengelerini koruyan bir bilim olarak ilerlemesinin sağlanması. Genetik alanında çalışmalar için olanak sağlanması.

8-Toplumsal bilincin yükseltilmesi için, yaygın ve örgün eğitim programlarının merkezi olarak hazırlanması ve örgütlenmesi.Halkın bilgilendirilmesi gereken durumlarda merkezi açıklamaların tartışma yaratmayacak şekilde net ve en kısa sürede yapılması. Her türlü bilim dışı inanışlarla, topluma ve insana zarar veren yöntemlerle mücadele edilmesi. Alternatif tıp yöntemlerinden yararlı olanların tıbbın kapsamına alınması.

9- Sağlık çalışanlarının en sağlıklı ve en verimli çalışma ortamının hazırlanması. Tüm mesleklerde eğitim ve çalışmanın birleştirilmesi. Araştırmacıların ve bilim insanlarının ve geliştirici çalışma içinde bulunan herkesin desteklenmesi, tıp biliminde dünyaya öncülük yapar hale gelmesi. Tüm sağlık çalışanlarının etkin örgütlülüğünün ve katılımının sağlanması. Beyin göçünün tersine çevrilmesi.

10-Beklenen yaşam süresinin yükseltilmesi.

SAĞLIK HİZMETLERİNİN MERKEZİ YÖNETİMİ

Konferans

Konferansa katılacaklar kendi alanlarından gizli oyla seçilip gelmelidir. Temel sağlık eğitimi almış herkes bu konferansta eşit oranda temsil edilmelidir. Konferansa parti yönetimi yön vermemelidir.

Konferans, yılda bir kez toplanır, önceki yılı değerlendirir ve yeni süreci organize eder.

Her iki yılda bir genel seçim ve komisyon seçimleri yeniden yapılır. Komisyonlarda görev alan üyeler başka yerde çalışmaz, maaşları mesleki denklemler kadardır.

Genel yönetimde her meslek grubundan temsilciler yer almalıdır. Yönetici, Araştırmacı, Hekim, Eğitmen, Sosyal Hizmet Uzmanı, Tıbbi sekreter, Psikolog, Ev Hizmetleri Uzmanı, Hemşire vd.

Her konferans temsilcisi kendini seçenler tarafından geri çağrılabilir gibi komisyon üyeleri de konferans tarafından görevlerinden geri alınabilirler.

Komisyonlar

1-Bilim Komisyonu: Bilimsel çalışmaları değerlendirme komisyonu seçmeli, bu komisyon MK ya bağlı olarak çalışmalıdır. Bilimsel çalışma yapacaklarının ihtiyaçları bu komisyon denetiminde sağlanmalıdır. Böylece şişirme tezler, kaynakların kötüye kullanımını engellenmiş olur. Aynı zamanda bilimsel çalışmaların niteliği artacaktır.

2-Sağlık Hizmetleri Komisyonu: Sağlık Hizmetinin herkese ulaşması, ihtiyaçların net olarak belirlenmesi ve denetlenmesiyle ilgili olan bu komisyon; korumadan rehabilitasyona tüm alanları kapsar. İhtiyaçlarını bilim kuruluna ileterek araştırmalara yön verir. Aynı şekilde personel ihtiyaçlarıyla ilgili eğitim komisyonuna bilgi verir. Pratik alanın yönetimini üstlenir. Diğer komisyonları yönlendirir.

3-Eğitim Komisyonu: Tüm personelin teorik ve pratik eğitiminin gerektiği şekilde yürütülmesinden sorumludur. Eğitimle pratiğin birlikte sürdürülmesini ve her aşamadaki personelin eğitimini temel alır. Sağ-

lık alanında çalışacak tüm personelin üniversite düzeyinde eğitim görmesi kadar hizmet içi eğitimde de başarılı olması görevini yapabilmesi için şarttır. Her düzeyde branşlaşma ve sürekli eğitim şarttır. Bilim komisyonuyla birlikte kongreler ve bilimsel sempozyumlar düzenler, buradaki başarılarına göre personeli görevlendirir.

4-Çalışma Komisyonu: Tüm çalışanların ihtiyaçlarını karşılamak ve çalışma alanını düzenlemek bu komisyonun görevleri arasındadır. Personel dağılımını ve çalışma ortamının denetlenmesini de bu kurul sağlar. Personelin çalışma planını merkezi olarak düzenler. Maaşlar, iş yüküne ve riskine göre çalışma saatleri ve emeklilik, kreşler, dinlenme ve sosyal tesisler bu komisyonun alanındadır. Çalışma komisyonu Sağlık Sendikasıyla birlikte çalışır ona karşı sorumludur.

İşleyiş:

Alanlarda üniversiteler merkez yönetimi temsil eder. Her üniversitede komisyon temsilcileri bölge organizasyonunu, konferans kararlarına uygun olarak yapılındır. Üniversitelerin ihtiyaca göre yeniden donatılması ve kaynakların paylaşılması komisyonlar tarafından yeniden organize edilir. Üniversiteler arası uçurum, ve bölgesel ayırım ortadan kaldırılır.

Üniversitelerden uygun olanların Temel bilimlerde, özellikle genetik ve biyokimya alanlarında uzmanlaşması desteklenir. Kimyasal ve biyolojik saldırılara karşı bu birimler yeniden donatılır.

Alandaki her konuyla ilgili Ana Bilim Dalı reberlik ve yöneticilik yapar.

SAĞLIK HİZMETİNİN SUNUMU

Ülkemizde bugün tıbbi malzeme ve ilaç üretiminde ciddi bir sıkıntı yoktur. Şu anda varolan donanım ilk aşamadaki planlama için yeterlidir. Aynı yeterlilik personel için de geçerlidir. Bugün yaşadığımız yetersizlik dağılım eşitsizliğinden ya da yeteneklerin dışında konumlanmaktan kaynaklanmaktadır.

Ülke genelindeki sağlık merkezlerinde, sağlık donanımları ve personelinin yeniden dağılımı sağlanmalı, personelin dağılımdan doğacak zararları telafi edecek olanak yaratılmalıdır. Öncelikle gönüllülük temelinde, özendirici olanaklarla bu yöntem denenmelidir. Personelin ailesiyle birlikte gittiği yerdeki tüm ihtiyaçları devlet tarafından sağlanmalı, gerekli teknoloji de birlikte taşınmalıdır. Bu konuda nerede ve hangi olanaklarla çalışmak istediklerine dair başvurular hızla değerlendirilmeli ve sağlanmalıdır. Her tıp personeli yeteneklerine ve donanımına uygun a-

landa konuşlandırılmalıdır. (Örneğin, bugün olduğu gibi iyi bir cerrahı zorunlu hizmet adı altında hiçbir tıbbi donanımı olmayan bir yerde poliklinik hizmeti vermeye göndermemeli, gideceği yerde gerekli donanım sağlanmalı, ya da olması gözetilmelidir.) Bugün özel hastanelerin bir çoğu yarım ev ziyaretlerinin etkinleşmesiyle etkisiz hale gelecek, buralar bakım merkezlerine dönüştürülebilir. Aynı zamanda görüntüleme merkezlerinde bir yığılma var bunlar da ihtiyaca göre dağıtılır.

Sosyalizmde sağlık sisteminin temelini koruyucu sağlık hizmetleri ve ev, işyeri, okul, kreş, bakım evi vb, yerlerdeki tespit ve takip oluşturmalıdır. Tedavi hizmetlerinin büyük kısmı evlerde ve toplu yaşam alanlarında çözüldüğü için 2. basamak sağlık hizmetleri dediğimiz alanlardaki yığılma olmayacak, tüm kesimler sağlık hizmetini dolaysız alacaklar ve kaynaklar israf edilmeyecektir.

İlk olarak her bölgede ev ziyaretleri ekipleri oluşturulmalı, Sağlık Hizmetleri aşağıdan yukarıya şu şekilde organize edilmelidir:

1-Gezici Ekipler:

Gezici ekipler, bölgelerindeki Temel Sağlık Merkezleri' ne bağlı olarak çalışırlar. Temel Sağlık Merkezleri'nde gezici ekipler için bir servis oluşturulacak, yeteri kadar aile hekimi bu ekiplerin sorumlusu ve danışmanı olacaktır. (Bugün dört dalda uzman hekimlik yetkisi olan bu uzmanların çalışma alanları yoktur.) Her 50 ekibe bir aile hekimi atanacaktır. Her gezici ekip, bölgenin coğrafi özellikleri de gözetilmek üzere yeterli araç, sürekli iletişimi sağlayan sistem, kayıt sistemi için gerekli malzeme, tıbbi malzeme ve ilaçla donatılacaktır. Bu ekip ebe ya da hemşire ve bir pratisyenden oluşur.

Bölgedeki evler gezici ekiplere paylaşılır. Her 100 eve bir ekip düşecek şekilde planlanır. Hastalar, evlerine gelen gezici ekip tarafından bilgilendirilecek, ilk olarak kimi arayacakları, nereye bağlı olduklarıyla ilgili bilgiler kendilerine iletilecektir. Yeni sistem tam olarak anlaşılacak şekilde anlatılmalıdır. Gezici ekipler bu konuda merkezi bir programla eğitilmeli ve sürekli bilgilendirilmelidir. İnternette sağlıkçıların tartışma ve bilgi paylaşma forumları olabilir.

Gezici ekip, evi tespit edip, yaşlı, yatalak, bakım-tedavi ihtiyacı olan, psikiyatrik tedavi görmesi gereken, bağımlı, gebe, 0-5 yaş çocuk varsa takip altına alınması, gerekenlerin yapılması için kayıtlarını yapar ve harekete geçer. Pratisyen hekim, bütün aileyi kontrolden geçirir. Tedavisini üstlenebileceklerini takibine alır. Aile hekimine danışabilir, kanlarını alabilir, ön muayene bilgilerini veri ağına girerek ilgili dala yönlendirebilir.

Hemşire ve ebeler de evde tespit ettikleri bakım gereksinimlerini planlar ve ziyaretler yoluyla takip ederler. Bu konuda bölgelerinin bağlı olduğu Hemşirelik Yüksek Okuluyla birlikte çalışır ve rapor verirler. Hemşirelik Yüksek Okulları aynı şekilde sağlık sisteminin her aşamasında görev alacak ve yetkili olacaklardır. Tıp eğitiminde olduğu gibi hemşirelik eğitimi de çalışmayla birleştirilecektir. Yüksek hemşireler de pratisyenler gibi görevlendirilebilecek şekilde yetiştirilmeli ve yetkileri genişletilmelidir.

Gezici ekipler, sağlığın sosyal, psikolojik ve fiziksel olarak tam bir iyilik hali olduğundan hareketle evlerdeki tüm sorunlarla ilgilenirler. Sosyal Hizmetlere, eğitim kurumlarına, belediyelere gerekli bilgiler için kaynaklık yaparlar.

Sağlık ekibi evin fiziksel koşullarını, atıkları, haşereleri, kişiye göre beslenme ihtiyaçlarını, ailenin temel ihtiyaçlarındaki belirlemelerini, aile içi şiddete yönelik bilgileri verilerine kaydeder.

2-Temel Sağlık Merkezleri

Gezici ekipler birinci basamak sağlık merkezlerine bağlı çalışırlar. Birinci basamaktaki sağlık merkezlerinde tıbbi sekreterler demografik verileri toplamak ve yönlendirmek için çalışır.

Aile hekimi verileri takip eder ve düzenli aralıklarla tüm ekipleriyle birlikte durum değerlendirmesi yaparak gerekli durumlarda bağlı olduğu tıp fakültesine bilgi verir, danışmanlık ve yardım alır. Hastaları ilgili dala yönlendirir. İlgili dal, tedaviyi kendisinde çözebiliyorsa tedaviyi üstlenir. Ya da tıp fakültelerine yönlendirir.

Bugün varolan özel ya da devlet hastaneleri gezici ekiplerin merkezleri olacak. Her merkezde en az bir Kadın Doğum Uzmanı, bir Çocuk Hastalıkları Uzmanı, bir Psikiyatrist, bir Dahiliye ve Genel Cerrahi Uzmanı bulunur. Dağıtımın koşullarına göre diğer alanlar da tamamlanır ya da bu alanlardaki hekim sayısı artırılır. Bu sürede gerekli durumlarda Tıp fakültelerine yönlendirilir. Bölgedeki uygun hastane ya da sağlık merkezi bu hale getirilebilir. Yığılmış olan merkezlerden ihtiyacı olanlara kaynaklar aktararak eksiklikler tamamlanabilir.

Ev ziyaretlerinde çözülen sorunlardan tıp fakültesine kadar herkesin gideceği kanal düzenlenir ve sağlık bilgileri, yapılanlar kayıt altına alınır.

Örneğin kayıtlarda: 15 Ocak ev ziyaretinde Dr. A tarafından iyileşmeyen ayak yarası tespit edilmiş hasta 16 Ocak'da Diyabet ön tanısıyla Temel sağlık merkezindeki Dahiliye Hekimine, onun tarafından da diyabetik ülser ön tanısıyla Üniversite plastik cerrahiye yönlendiriliyor. Plastik cerrahi, basınç odası, operasyon vb tedavileri uyguladıktan sonra, önerdiği

bakım ve ilaç tedavisiyle hastayı geri gönderiyor. 2 Şubat'ta Temel Sağlık Merkezindeki Dr.C, insulini ayarlarını yapıyor. Ev ziyaretçisi doktor bu doğrultuda pansumanı yapıyor, ilerleyen tarihlerde yine bu takibin gerektirdiği ilaç uygulaması ve ölçümleri ev ziyaretçisi hemşire ya da hekim tarafından uygulanıyor. Hasta eğitimi sürdürülüyor. Yaranın iyileşme aşamaları sistemden izlenebiliyor.

Bu sistem aynı zamanda herkesin birbirini denetleyebildiği ve eksiklerin giderilip tespit edilebildiği bir sistem olmalıdır. İlk zamanlarda ev ziyaret ekipleri ulaşımına kadar herhangi bir şikayetleri olursa birinci basamağa başvurup, kayda girebilirler. Bu konuda internet ve telefon da aktif olarak kullanılacak şekilde iletişim ağları geliştirilmelidir. Her hasta kendi hekimine bu yolla danışabilir ya da ekibinden memnun değilse bu durumu bildirebilir. Devrim Hükümeti ilk 6 ayda tüm nüfusu kayıt altına almayı hedefler.

Aile hekimlerine temel sağlık hizmetlerinde bürokratik işleyişin dışında hekimlik işleri verilmeli. Temel Sağlık Hizmetlerinde, bürokratik işlerinin yönetiminde Sağlık Hizmetleri Yönetimi mezunları yer almalıdır. Tıbbi sekreterlik mezunlarıyla birlikte çalışmalıdır. (Bugün binlerce mezun veren bu okulların mezunları torpille alakasız bir sekreterliğe getirilmemişlerse işsizler.) Aynı şekilde otel hizmetleriyle ilgili alanlar da Ev Hizmetleri ya da otelcilik mezunlarının koordinasyonunda yapılabilir. Böylece çok miktarda tıbbi personel sağlık alanında görev alacaktır.

Temel Sağlık Merkezlerinde de yönetimler her meslek grubunun temsiliyle oluşturulmalıdır.

Acil müdahale birimleri ve hasta nakil hizmetleri de bu alandan süratle karşılanır. Telefonla arandığında adresi tespit edip ambulansı yönlendirebilen bir sistem tüm ülkede yaygınlaşmalı. Acil tıbbi teknisyenleri bu alanda yetkinleştirilmeli, eğitimleri çalışmayla birleştirilmelidir. Acil müdahale ekipleri, gelecekte bu alanın onlar tarafından organize edileceği düşünülerek geliştirilmelidir.

3- Üniversiteler

Üniversitelerde sosyalist sisteme cevap verecek acil müdahale uzmanlığı ve işyeri hekimliği ve hemşireliği alanlarında yeni uzmanlıklar oluşturmalıdır.

Her bölgenin bağlı olduğu üniversitelerin Halk Sağlığı Kürsüleri bu konudaki bilgilerin paylaşılıp yeniden organize edildiği ve aynı zamanda denetlenebildiği yerler olmalıdır. Temel Sağlık Merkezlerinden gelen bilgilere ve taleplere göre ihtiyaçları belirler ve çözer. Ülkenin sağlık istatistikleri de bu merkezlerdeki tıbbi sekreterler yoluyla oluşturulmalıdır. Sorunun çözümünün merkezi bir donanım gerektiriyorsa ilgili komisyonu bilgilendirir.

Üniversitelerin ana bilim dalları ve uzmanlıkları ilgili oldukları dalda bölgenin ihtiyaçlarını karşılamak üzere görevli ve yetkilidir. Geriatri kürsüsü aynı zamanda yaşlı bakım evlerinden ve bölgesindeki tüm yaşlı nüfusun ihtiyaçlarının giderilmesinden, Jinekoloji kürsüsü aynı zamanda çalışan kadınların sorunlarından, korunma ve gebeliğe kadar tüm takiplerden, Pediatri kürsüsü bölgedeki tüm çocuk nüfusunun, okul ve kreş gibi toplu yaşam alanlarının denetimi ve ihtiyaçların giderilmesinden, Psikiyatri kürsüsü, toplumsal ve kişisel ruh sağlığını etkileyen olaylardan korunma ve tedavi etmekten, Halk Sağlığı Kürsüsü tüm bölgenin enfeksiyonlardan korunma tedbirlerinin alınması, bina yapısı, dinlenme ve eğlenme olanaklarının yaratılması, toplumun spor alışkanlığının geliştirilmesi, kanalizasyonlar, hava kirliliği, gürültü kirliliği, atıklar ve haşerelerle mücadele gibi alanlardaki sorunları çözmekle yetkili ve sorumludurlar. Epidemiyoloji kürsüleri, tüm bulaşıcı hastalıkların tespiti, yalıtılması ve tedavi edilmesiyle sorumlu olacaktırlar vb. Temel Sağlık Merkezlerinden gelen verilerden hareketle palanlama yapar, tüm aile hekimleriyle sürekli bilgi alışverişinde bulunur.

Tüm alanlar, düzenli merkezi sempozyumlarda bilgi birikimlerini paylaşırlar. Sağlık hizmetleri konferansını çalışmalarını hakkında bilgilendirirler.

Bölgenin personel ihtiyacı üniversitelerde bulunan Çalışma Komisyonunca sağlanacağı gibi personelin tatil ve dinlenmeyle ilgili ihtiyaçları bu birim tarafından karşılanacak ve organize edilecektir. Bu alan Deontoloji kürsüsü ve sağlık sendikası tarafından organize edilebilir.

Her üniversitede merkezi konferansın alt birimleri olan ve seçimle başa gelen ve geri çağırılabilen çalışma, bilim, hizmet ve eğitim alanlarındaki temsilcilerden oluşacak sağlık merkezi konseyi bölgenin tüm sorunlarının çözümünü organize etmekle sorumlu olacaktır.

Afetler karşısında yine üniversiteler tarafından organize edilecek sistem oluşturulmalı ve bölgenin karşılaşılabileceği durumlara karşı önlemlerde illerdeki merkezi yönetimlerle ve ilgili bilim alanıyla birlikte çalışılmalıdır. Bu durumlarda halk eğitiminden, personel ve tıbbi donanımın organizasyonuna etkin görev almalıdır.

İlaç üretimleri fakültelerin eczacılık ve farmakoloji kürsülerinin denetiminde ve sorumluluğunda olacaktır. Aynı şekilde ilaç ihtiyaçları gelişen ihtiyaçlara cevap verecek şekilde buradan karşılanacaktır.

4-Toplu Yaşam Alanları

Sağlık merkezinin, sağlık ekibi ve tıbbi donanım bulunduracağı toplu yaşam alanları şunlardır:

1- Kreşler ve ana okulları.

- 2- Tüm eğitim kurumları.
- 3- İş yerleri
- 4- Yaşlı bakım merkezleri.
- 5- Engelliler bakım ve eğitim evleri.
- 6- Çocuk gelişim merkezleri.
- 7- Psikiyatrik hastaların bakım merkezleri ve sağlık kampları.
- 8- Tatil merkezleri ve yolcu-yük gemileri
- 9- Spor merkezleri
- 10- Kamplar, sosyal tesisler ve dinlenme tesisleri
- 11- Tren, gemi ve otobüs duraklama istasyonları.
- 12-Alışveriş merkezleri.
- 13-Cezaevleri.

Bu yerlerde alanın büyüklüğüne uygun donanım sağlanmalıdır. Bu merkezler de aynı şekilde temel sağlık merkezine bağlı çalışır. Malzeme ihtiyaçları buradan karşılanır.

Buralarda görev alanlar mesleki yetkilerine denk düşecek şekilde tüm sağlık sorunlarını takip edeceklerdir. Sağlık taramaları, koruyucu sağlık hizmetleri ve sağlık eğitimi bu çalışanların sorumluluğundadır. Teşhis ve tedavi hizmetleri de alanda karşılanacak şekilde donatılmalıdır. Hemşirelik Yüksek Okulu tarafından bu alanlardaki hemşireler, sürekli eğitime ve denetime tabi tutulacak ve danışmanlık yapacaklardır.

Toplu yaşam merkezleri sağlık hizmetleri kurumunun ihtiyacına göre 4 grupta oluşturulur.

1.Grup revir hizmeti: 1 hemşire, teşhis için laboratuvar malzemesi, gerekli ve acil ilaç ve malzemeler ve gözlem yatağı bulunur. Bu merkez bağlı olduğu Temel Sağlık Merkezindeki Aile hekimiyle birlikte çalışır. Sağlık taramaları ya da tedavi için ihtiyaca göre ilgili dalın uzmanı çağırılır.

2. Grup Revir Hizmeti: Yeterli sayıda hemşire ve bir pratisyen, laboratuvar, ultrason, tıbbi tedavi ve acil müdahale için gerekli donanım. Yeterli sayıda gözlem yatağı, gerekli ilaçlar.

3.Grup Revir Hizmeti: Yeterli sayıda hemşire, iki pratisyen, ilgili uzmanlık alanı hekimi, tıbbi sekreterlik, laboratuvar, görüntüleme cihazları, acil müdahale ve tıbbi bakım merkezi, gözlem yatakları, tam donanımlı ambulans, tıbbi malzeme ve gerekli ilaçlar.

4.Grup Sağlık Merkezi: 3. gruptan farklı olarak ilgili uzmanlıklar ve gerekli donanım. Cerrahi, dahiye ve bir cerrahi müdahale merkezi. Alana uygun uzmanlık dalı donanımıyla birlikte bu merkezde olmalıdır. Spor merkeziyse fizik tedavi ve ortopedi vb.

SSCB

....
Tüm nüfusun sağlığını korumayı ve sürekli düzeltmeyi yükümlenen tek devlet sosyalist devlettir. Bunun için bir sosyo-ekonomik ve tıbbi tedbirler sistemi ön görülmüştür. Hastalıkları önlemek ve hızla azaltmak, bulaşıcı hastalıkları ortadan kaldırmak ve ömrü daha da uzatmak için hazırlanmış yaygın bir program olacaktır.

Şehir ve köy nüfusunun her çeşit kaliteli tıbbi hizmet ihtiyacı tam olarak karşılanacaktır. Bu, hastane ve sanatoryumları da içeren yaygın bir tıp kurumları yapımını, tüm tıp kurumlarının modern cihazlarla donatılmasını ve bütün nüfus için düzenli tıbbi kontrolün sağlanmasını gerektirecektir. Şehirde ve köyde ana ve çocuk sağlık kurumunun yaygınlaşmasına özel ağırlık verilmelidir. (Doğum evleri, tıbbi konsültasyon merkezleri, çocuk sağlık evleri ve hastaneleri, orman okulları)

Mevcut parasız tıbbi hizmetlere ek olarak hastaların sanatoryumda yatırılması ve ilaç dağıtımı bedava olacaktır.

Halkın şehir dışında bir çevrede dinlenme imkânına sahip olması için, tatil evleri, pansiyonlar, köy o-

telleri ve turist kampları yapılacaktır. Emekçiler buralarda makul bir ücret ödeyerek ya da bir ikramiye olarak, indirimli veya bedava kalacaklardır.

Parti, bedenen ve manen uyumlu, gelişmiş, sağlıklı bir genç kuşağın yetişmesi için ilk çocuklukta itibaren eğitimi sağlamayı en önemli bir görev olarak görmektedir. Bu da, özellikle okullarda, her türlü kitle sporunun ve beden eğitiminin olabildiğince teşvik edilmesini halkın, özellikle gençliğin gittikçe artan kesimlerinin spor yapmaya çekilmesini gerektirmektedir.

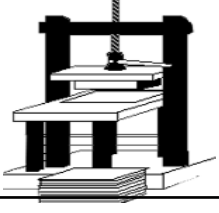
...

Devlet organları sendikalar ve kolhozlar, sakatlık ya da yaşlılıktan aciz duruma düşen tüm yurttaşlarının bakımını üstlenecektir.

Hastalık ve sakatlık tazminatları ve emeklilik, kolhoz üyelerini de kapsayacaktır. Yaşlılık ve sakatlık aylıkları sürekli artacaktır. Baş vuran bütün yaşlılar ve sakatlara bedava yer sağlanacak huzur evlerinin sayısı köyde ve şehirde büyük oranda arttırılacaktır.

KAYNAK:

Sovyetler Birliği 24 ve 25.Kongre Raporları ile Parti Programı s:353

Sosyalizm'de Yayın

İLK TEDBİRLER

* Tekel durumundaki basımevleri, yayınevleri başta olmak üzere büyük ölçekteki basımevlerine, matbaalara, baskı makinelerine el koymak,

* Yerli kağıt üretim fabrikalarına el koymak,

* Kağıt depolarına, ülke topraklarına girmiş bulunan ithal kağıtlara el koymak,

* Baskı makinesi yedek parçaları, boya, vb hammadde üretim fabrikalarına el koymak,

* Baskı makinesi sahalarına el koymak,

* Tekel durumundaki ve yerel-bölgesel dağıtım şirketlerine, araçlarına ve arşivlerine el konulması.

El konulmuş olan bu materyallerin denetiminin, kullanımının GDH bünyesinde oluşturulacak merkezi bir yayıncılık kurumunda-komitesinde toplanması.

Merkezde ilk planlanması gereken işlerden biri, basılan materyalleri, süreli yayınları kontrol altına almak. Basılan yayınlara basım miktarı, dağıtım yerleri, tirajları belirlemek ve bu yayınlara aşamalı olarak durdurmak. İlk önce de bulvar gazetesi olarak tabir edilen magazin-el-pornografik-haber özelliği olmayan tabloid gazeteleri ve yüksek tirajlı gazetelerin küçük kopyalarının yayınına, dağıtımını durdurmak. Bu bize, kağıt, hammadde ve enerji kullanımında önemli bir tasarruf sağlayacak. Ardından da yüksek tirajlı gazeteler.

El koyma, kamulaştırma işlevi kadar önemli bir nokta da, GDH-Parti eliyle çıkarılacak olan bir merkezi yayın. Kağıt stoğu-hammadde-baskı araçları-dağıtım araçları elimizde olacağı için, hızla oluşturulacak bir yayın komitesi tarafından hazırlanacak olan günlük bir yayın çıkarmak ve dağıtmak hiç zor olmayacak. Partinin kararları, GDH'nin yaptıkları, hedefleri, sosyalizmin ne olduğu, bölgelerde, yerellerdeki gelişmeler-yaşananlar vb anlatıldığı, hizmetlerin, başarıların ve hedeflenenlerin halka anlatılması için yayınlanacak bir merkezi yayın çıkarılması gerekli. Şu anki baskı kapasitesi günde 20 milyon gazete basıp-aynı gün içinde tüm ülkeye dağıtılabilecek dağıtım filosuna sahip. YAY-SAT, Birleşik Dağıtım, Merkezi Dağıtım gibi dağıtım tekellerinin dağıtım filosuna el koyan Ulaştırma Bakanlığı, bu dağıtım filosunu kiralama yoluyla ya da kullanım haklarını bu Yayın Komitesine devretme yoluyla dağıtımın hizmetine sunmalı. Bahsi geçen basın tekellerinin bölgelerde hali hazırda bulunan çoğaltım tesisleri, merkezde hazırlanmış olan yayını, merkezle aynı anda basmaya başlayarak dağıtımını hızlandırmalı.

Bu merkezi yayının politik yayın kurulunun dışında, bugün İletişim Fakültelerinden mezun olmuş fotoğrafçı, tekniker, grafikçileri yayın merkezinde ve bu yerel şubelerde istihdam etmek gerekiyor.

YAYIN ÇEŞİTLİLİĞİ

Yayın dediğimizde aklımıza elbette sadece yayınlanacak merkezi bir günlük yayın gelmiyor. Bugün baktığımızda, yayınlanan en fazla süreli yayın, Küba'da, öncesinde de Sovyetler Birliği'nde yani sosyalist ülkelerde.

Her kurumun, her oluşumun, komitelerin, yerel yönetimlerin, bölgelerin kendi yayınları olmak zorunda. Bunun yanında kültür-sanat, spor, gençlik, bilim-teknik kadın vb alanların, kendi seslerini duyurabildikleri, sorunlarını dile getirebildikleri, gelişmeleri anlattıkları, politikalarını kitlelere aktarabildikleri yayınlara çıkarmak zorunda. Elbette ki okul kitapları, edebi eserler, sanatsal, bilimsel kitaplar, romanlar, öyküler yayınlanmalı.

Tüm bu yayınlanacak eserlerin, süreli yayınlara yayınlanma önceliği var elbette. Üretilen kağıt miktarı, baskı kapasitesi vb ne bağlı olarak, belirli yayınlara öncelik tanınacaktır.

Yayınlanacak olan her yayının kontrolü, yayınlanıp yayınlanmama kararı, onu çıkaracak olan kurum-komitenin denetimi, kontrolü altında olmalıdır. Kağıt stokunu ve baskı araçlarını elinde bulunduran GDH-merkezi yayın kurulu, bu tür kararları verecektir. Ve elbette ki bu yayınlara doğrudan karşı-devrimci görüşler savunması halinde basılmayacaktır. Ancak her tür görüş, düşünce, eleştiri bu yayınlarda yer alacaktır, alınmalıdır. Bu kontrol, hammaddeleri elinde bulunduran güç olduğu için, yalnızca basımına izin vermek ya da vermemek yoluyla sağlanabilecektir.

Yerel-küçük ölçekte matbaalar, basımevleri ise, yerel komitelerin yayınlamaları, özel yayınlara basabilecek. Bunun kontrolü de zaten hammadde stokunu elinde tutan devlet yapacaktır, kağıt satma ya da satmama. Gerekli-yararlı olmayacak tabloid türü yozlaştırıcı yayınlara ise hiçbir şekilde izin verilmemelidir. Küçük esnaf konumundaki bu yerel matbaalar, zaman içinde verimlilik-karlılık oranları düştüğü için yerellerde oluşturulacak büyük basımevlerine eklemenecektir. Ya da basım kapasiteleri düşük olduğundan ambalaj, kağıt, paketleme vb alanlarında çalışmayı sürdürecektir.

Sosyalist devlette olması gereken, herkesin düşüncelerini rahatlıkla ifade edebildiği, eğitim-bilgilendirme yönü ağırlıklı, süreli yayınlar, kitapların sayısının ve çeşitliliğinin mümkün olduğu kadar fazla olması. Burada dikkat edilecek en önemli iki nokta, yayınların karşı-devrimci içerik taşınması (karşı-devrimci faaliyetler ve yaptırımları zaten anayasa ve kanunlarla belirlenmiş, yasaklanmış olacaktır) ve kamu yararı taşınması olacaktır.

GELECEK İÇİN KAĞIT KULLANIM ÖNERİLERİ

Başlangıçta ortaya koyduğumuz gibi, kağıt üretimi için yılda kesilen ağaç miktarı, kullanılan enerjinin büyüklüğü, çıkan zararlı katı ve gaz atıklar, artık doğanın korunması, kaynakların verimli kullanılması zorunlu hale geldi.

Bunun yöntemlerinden biri daha az maliyetli ve daha az zararlı kağıt üretmek, diğeri de kurumlar arası tüm yazışmaları, dosyalamayı, arşivlemeyi ortadan kaldıracak olan dijital ortamda yazışmalar ve dijital imzadır. Dijital ortamdan bahsedecek olursak, artık günümüzde pek çok insan, gazeteleri, gündemi, gelişmeleri internetten takip ediyor. Bu da basılı haldeki gazete dergi vb ne olan ihtiyacı azaltıyor. Günümüzde pek çok kitap, araştırma, bilimsel makale de sanal ortama taşınmış durumda. Teknolojik gelişimle birlikte bilgisayarların ve kullanımının yaygınlaştırılması sayesinde artık pek çok gazete, kitap, rapor, makale, araştırma internet üzerinden yayınlanabilecek. Bu da kağıt kullanımını ve dolayısıyla doğanın tüketilmesini azaltacak. Günümüz kapitalist toplumun teknik gelişimi ve kanunları, dijital imzayı geliştirdi ve alt yapısını hazırladı. Bu, kurumlar arası yazışmaların, haberleşmelerin de sanal ortama taşınarak kağıt-dilekçe-arşiv-dosyalama işlemlerini en aza indirecek gelişmeler. Biz de bunları kullanarak hem tasarruf yapabilir, hem de doğayı koruyabiliriz.

Kağıt konusunda tasarruf ve doğayı korumanın bir yolu da geri dönüşüm sistemi. Bugün, atık kağıtların yeniden kullanılabilmesi teknolojileri gelişmiş durumda. Bizim, bu geri dönüşümü %100'lere çıkarabilmemiz gerekli. Bu dönüşüm teknolojilerini daha da yaygınlaştırmalı, geliştirmeliyiz.

Bunun üçüncü bir yöntemi de şu an yeni geliştirilmiş olan "Yüksek Randımanlı Kağıt". Bu kağıt, dijital baskı ve kopyalama makinelerinde kullanılmak üzere geliştirilmiş. Bu üründe, ağaç tüketimi yarı yarıya azaltılıyor. Bu yeni mekanik fiber kağıdın üretiminde, fosil yakıt yerine hidroelektrik enerji kullanılarak sera gazı emisyonu da %73 azalıyor. Bizim bu ve bu tür kağıtların üretimini ger-

çekleştirmemiz, yaygınlaştırmamız ve gazete vb yayınında kullanmamız gerekli.

ÜLKELERİN YILLIK KİŞİ BAŞINA DÜŞEN KAĞIT ÜRETİMİ

ABD 332 / Almanya 187,7 / Japonya 239 / Hollanda 203,2 / İngiltere 163,5 / AB Ülkeleri 190 / Diğer Batı Ülkeleri 203 / Asya Ülkeleri 26 / Afrika Ülkeleri 5,5 / Dünya Ortalaması 50,4 / Türkiye Ortalaması 42 / İstanbul 53

SEKA ÜZERİNE

SEKA, TC'nin ilk kuruluş yıllarından itibaren varolan bir kuruluş. Türkiye'nin kağıt ihtiyacının %75 ini tek başına karşılayan ve Selüloz-kağıt üretimi yapan SEKA, dünyanın en büyük 150 şirketi arasında sayılıyordu. 90'lara gelindiğinde, "özelleştirme" furyası içinde, SEKA parça parça kapandı, küçüldü. Üretim kapasitesi düşürüldü. Burada amaç her ne kadar kağıt pazarını dünya çapında kağıt tekellerine ve özel sektöre teslim etmek olsa da, gerekçeleri, SEKA'nın makinelerinin eskiliği, verimliliğinin düşük olduğu, modernizasyona ihtiyacı olduğu, kirli atıklarla çevreyi kirlettiği vb olarak sunuldu.

Oysa SEKA'nın üretim miktarının bugün pek çok özel şirketin toplam yıllık üretim miktarının çok üzerinde olduğunu görüyoruz. Kapatılan SEKA fabrikalarında satılan kağıt üretim makinelerinin bu şirketler tarafından satın alınarak kullanılmaya devam ettiğini görüyoruz. Bunlar bize, SEKA'nın yok edilmesinin gerçek nedeninin bu olmadığını gösteriyor. Üstelik yapılacak modernizasyonla, maliyetinin çok üzerinde verim elde edileceğini de gösteriyor. Çevre kirliliği konusunda ise, bu konuda köklü ve çok gelişmiş bir üretim tesislerine sahip olan SEKA fabrikalarının, aynı şekilde çok gelişmiş bir arıtma ve filtreleme sistemi vardı ve SEKA bacalarından çıkan zehirli gazlar değil, sadece su buharıydı. Oysa bugün özel kağıt üretim şirketleri için bunu söylemek mümkün değil.

Bizim yapmamız gereken, kamulaştırmalardan sonra dünya çapında bir üretim ölçeğine sahip olan Selüloz ve Kağıt üreticisi SEKA'yı, yeniden işler hale getirmek, dağıtılan satılan mainelerini bir araya getirmek, kuşaklar boyunca SEKA'da yetişmiş uzman işçileri, teknisyenleri, mühendisleri istihdam etmeliyiz. İlerleyen süreçte makineleri yenilemek ve daha verimli hale getirmek gerekli. Daha önce bahsettiğimiz kağıt üretimindeki yeni teknolojik gelişmeleri uygulamaya sokmalı, SEKA'nın teknolojisini buna uyumlu hale getirmeliyiz.

Bir İşçinin Hayali

G ünün altı saati çalışmak, uykun bitinceye dek uyumak... Beş saat sosyal faaliyet. Sinema, tiyatro, müzik ve şiir... doyasıya, ücretsiz... Kitap okumak, araştırmalar yapmak... Bireysel kitaplara gerek olmayacak. Her mahallede kütüphaneler oluşturulmuş, şu anki kahvehanelerin yerinde kültür-sanat merkezleri kurulmuş. Kadın, erkek rahatça gidilebilen yerler şeklinde dizayn edilmiş. Hala beş saatim var... kendim için. Çocuklar için, geliştirici eğitim veren devlet bünyesinde kreşler var. Çocukların gelişimi göz önünde tutulmuş. Günün her saati açık. Gözümüz arkamızda kalmıyor.

Ulaşım toplu taşıma ile ücretsiz... İnsan yaşamı için en uygun şekilde projelendirilmiş konutlar yapılmış ya da mevcut olanlar uygun hale getirilmiş. Mülkiyet yok, kira yok... Elektrik ve su ücretsiz...

Sağlık ve eğitim yeniden yapılandırılıyor. Eğitim bilimsel ve zevkli. Bizler bilimin sosyalist işçileri, düzenli bir eğitimle sınıfsız, sömürsüz bir dünyanın neferleri olacağız. İnsanlığın bilincinde yeni ufuklara umut taşıyacağız... Sosyalizmden hemen sonra olmasa bile kuruluşundan bir kuşak sonra bunun gerçekleşeceğine inanıyorum. Yeni sosyalist devlet modeli daha öncekileri göz önüne alarak daha sağlam ve ileri bir düzeyde şekillenecek. Hedef, insanlığın bilimin ışığına kavuşmasıdır. Herkes yeteneğine göre bir alanda çalışacak. Bireyler yetenekli oldukları alanda başarılı olurlar. Bunun önü sosyalizmle açılacak. Bölgelere göre eğitim ve gelişim programları hazırlanıp bütün bölgeler aynı düzeye getirilecek.

İş yerlerinde patron olmayacak. Yerine yöneticiler olacak. Yöneticileri işçiler seçecek. Yöneticilerin görevi işyerinde düzeni sağlamak, işçilerin öneri ve şikayetlerini dikkate alıp çözüme kavuşturmak olacaktır. Tabii ki tek başına karar yetkisi yok. İşyerinde seçilmiş kuruldandan yardım isteyecekler. İşçiler, gerektiğinde yönetimi süresi dolmadan önce de değiştirebilecekler. Yöneticiler işçilerle aynı yemekhanede, aynı yemekleri yiyip, aynı dinlenme odasında çay ve sigara içecekler. Aynı maaşı alacaklar.

Çalışma alanlarımızı işçiler olarak yeniden düzenleyeceğiz. Fabrikalar sağlıklı koşullara kavuşturulacak. Mesela gün boyu yorulan işçiler için dinlenme odaları olacak. Düzenli dinlenme saatleri olacak. Çay, sigara saatlerinin yanında yemekten sonra din-

lenme araları için sigara içenin ve içmeyenin odası ayrı olacak. İçenlerin odasında sigara dumanını emecek tertibatlar olacak. Her iki odada ise dinlendirici hafif müzik ve günlük gazeteler bulunacak.

Her fabrikada sağlık merkezi bulunacak ve iş kazalarında ilk müdahale için gereken araç gereçlerle donatılacak. Her fabrikanın doktoru ve tıbbi personeli sadece o fabrikada, işçileri sağlıklı bir ortama kavuşturmak için çalışacaklar. Kadın işçiler, hamilelik ve buna benzer özel durumlarda gözetim altına alınacak. Doğum öncesi fabrika doktoru, izin süresini belirleyecek ve doğum konusunda uzman doktora sevk edecek.

Teknolojiyi en doğru şekilde kullanma yolları aranacak, gelişiminin önündeki engeller kaldırılacaktır. Devlet başkanı, yöneticiler, üniversite öğrencileri ve sanatçılar da üretime katkıda bulunacaklar. Çünkü toplumun içinde yer almayan bir devlet başkanı halkın sorunlarına çare bulamaz. Yine halkın arasında olmayan sanatçı toplumsal olamaz, toplumcu sanat üretemez.

Aslında daha anlatılması gereken bir yığın şey var. Şimdilik ancak bu kadarını düşünme bildim. Böyle bir konferansta bulunmak, sosyalizmi düşünüp anlatmak ve paylaşmak apayrı bir duygu. Bu kadar güçlü umutlarımızla elbette sosyalizmi kuracağız...

Sosyalizm'de Ulaşım

Sosyalizm ve ulaşım projesine slayt gösterimi ile başladık. Moskova metrosunun görüntülerinden oluşan slaytla birlikte yine bu metronun yapımını anlatan Bertolt Brecht'in şiirini okuduk. Bu görüntüler ve şiir aslında bütün projeyi anlatır gibiydi. O görüntülerin güzelliği hepimizi büyülemişti.

...
emeğin tüm meyvalarının emek dökenele düştüğü
nerede görülmüştü?
bir yapıdan, onu yapanların kovulmadıkları
nerede görülmüştü?
onları vagonlarımıza giderken gördüğümüzde,
kendi eserleri olan vagonlarda,
hemen anımsadık:
klasik yazarların bir vakitler hop oturup hop kalkarak
önceden gördükleri o büyük tablo buydu.

Slayt ve şiirden sonra ulaşımın bugünkü durumu istatistiklerle anlatılmaya çalışıldı.

Bu verilerde göstermiştir ki bugün ulaşım sorununda ağırlık karayolu taşımacılığına verilmiştir. Karayollarının çevre ve insan sağlığı üzerinde oluşturduğu çeşitli tahribatlar vardır. En başta da insan hayatını etkileyen trafik kazaları gelmektedir.

Bugünkü sistemde yaşadığımız ulaşım ile ilgili sorunlardan kurtulabilmek ya da en aza indirebilmek için sosyalist sistemde nasıl bir yöntem izleyeceğiz.

1- Herşeyden önce toplu taşımacılık özendirilecek, ulaşım da toplu taşımacılık, kitle taşımacılığı tercih edilecektir.

2- Benzin vs. masrafların karşılanacağı asgari bir yol ücreti alınacaktır.

3- Özel araçların benzin fiyatları toplu taşımacılıktan daha pahalı olacaktır. Benzin fiyatları artırılarak özel araçların devlet tarafından belli bir fiyatla alımı sağlanacaktır.

4- Özel araçların kimlere, nerelere, hangi kurumlara vs. gerekli olduğunu ya da talep eden kurumların gerçekten buna ihtiyaçları olup olmadığı çeşitli kesimlerden oluşturulan heyetler tarafından belirlenecektir. Örnek, hastalar için helikopter talebine olumlu yanıt verilip verilemeyeceğini yine bu komiteler belirleyecek ve denetleyecek.

5- Trafikte öncelik ambulans, itfaiye gibi araçların olacak ve onlar için acil durum şeritleri boş tutulacaktır.

6- Ayrıca bisiklet yolları ayrılacaktır.

7- Engelliler için uygun yollar ve kaldırımlar oluşturulacak, şehirde rahatça dolaşmaları sağlanacaktır.

8- Toplu taşımacılıkta araçlar engellilerin rahatça binebileceği duruma getirilecektir.

9- Her semte yeterli miktarda ulaşım aracı bulunacak fazlasına izin verilmeyecektir. Ulaşımında seriliği sağlamak içinde şoförler arasında nöbet sistemi oluşturulabilir.

10- Her saatte her semte ulaşım sağlanacaktır. Bunun için belli noktalarda oluşturulmuş bulunan araç merkezlerinde nöbet sistemi olabilir ve belirli bir saatte sonra yolculuk yapacak kişiler bu ulaşım merkezlerine bildirmekle yükümlü olacaktır (gitmek istedikleri yere ulaşmak için)

11- Belli noktalarda trafikteki sorunları düzenlemek için meslek odalarından oluşan konusunda uzman kişilerden oluşan ekipler kurulacaktır. Bu ekiplerin içerisinde bir sağlık personeli olmalı acil durumlar için.

12- Trafik denetimi için gönüllü trafik müfettişleri. Bunlar da toplumun aktif hale gelmesi gereken kesimlerinden oluşabilir.

13- Ulaşımında raylı sisteme ağırlık verilecektir. Metro ve tranvay sistemi şehiriçinde her yere en kısa sürede yapılmalıdır.

14- Çin Şangay'da kullanılan 500 km hıza sahip manyetik mıknatıslı sistemi uygulayabilmek için ilk andan itibaren altyapı girişimlerine başlanmalıdır.

15- Petrol, benzin gibi yakıtlardan hızla geri dönüştürülebilir yakıtlara (rüzgar enerjisi, güneş enerjisi, elektrik enerjisi) geçmek için çalışmalar şimdiden başlatılmalıdır.

16- Likit yükleri taşımak için boru hatları kullanılabilir.

17- Yük taşımacılığında nehir taşımacılığından da faydalanılabilir.

18- Nakliyecilikte demiryollarına, ve deniz yollarına önem verilecektir.

19- Bugün karayolları ile yapılan yük taşımacılığı demir yolu ile taşınabilir duruma gelmelidir.

20- Ülke içi ve ülke dışı uçak seferleri devam edecektir.

21- Özellikle uçaklarda öncelik belli bir sağlık

problemi olanlara tanınacaktır. Hatta onlara ücretsiz olacaktır.

22- Tüm ulaşım araçları çocuklara, hastalara, yaşlılara ve komitelerin uygun gördüğü kişilere ücretsiz olacaktır.

23- Trafığe çıkan araçlar, tek başına değil, dolu olarak yola devam edecektir. Taksim'den özel aracıyla B.Çekmeceye giden bir araç nereye gittiğini üzerine yazacak ve böylece aynı yeri gidecekleri götürmekle yükümlüdür.

Tüm bu maddeler sıralanırken hararetli tartışmalar yaşandı. Konferansa katılan tüm bireyler, adeta yeniden bir proje üretircesine aktif katılımcı oldular. Beklenen değişim ulaşımın ilk günden ücretsiz yapılması idi. Bunun üzerine yoğun tartışmalar yapıldı.

Projeler tartışılırken herkes kendinden de bir şeyler katmak istedi. Proje bittiğinde ve 2 saate yakın yapılan tartışmalardan sonra verilen arada bile sosyalizmde ulaşım tartışmaları devam ediyordu.

Sosyalizm'de Bilim

Öncelikle konumuza başlamadan önce belirtmek istediğimiz birkaç nokta var. Süremizin kısıtlı. Konumuz ise yıllardan çok daha uzun. Burada sadece sosyalizm sürecinde bilim, teknoloji ve iletişimin nasıl geliştirilmesi gerektiğine ve elimizdeki mevcut teknolojinin ne şekilde kullanılacağına değinebiliriz. Umarız isabetli olmuştur.

Kapitalizmde Bilimin Koşulları

Bilim alanında son iki yüzyılda devasa adımlar atıldı. Özellikle son yarım yüzyılda, tüm bir bilim tarihindeki aşan gelişmeler yaşadık. Ama tüm bunlara rağmen gerçek şu ki, insanlık için yapılanlarla bilim aracılığıyla insanlık için yapılabilecekler arasındaki uzaklık daha çok genişlemiştir. Bilim, toplumun sıradan bir üyesine olduğu kadar bilim adamına da artık verici ve yararlı bir şey olarak değil, ister istemez, giderek daha yararsız ya da yıkıcı amaçlar doğrultusunda kullanılan bir şey olarak görünmektedir. Toplumdan soyutlanmış bir bilim düşünmek giderek güçleşmektedir. Kapitalist ülkelerde bilim adamları artık hükümetler ya da tekkeler tarafından, üstelik çoğunlukla hoş olmayan bir biçimde, doğrudan denetim altında tutulurlar. Bilimin giderek karmaşık bir hale gelmesiyle birlikte maliyeti öylesine yükselmiştir ki bilim hükümetin ya da tekellerin desteğine neredeyse bütünüyle bağımlı kalmamıştır. Günümüzde bu destek, doğrudan veya dolaylı olarak, giderek artan bir oranda askeri amaçlar doğrultusunda verilmektedir. Hükümetlerin bütçelerindeki askeri harcamalara ayrılan büyüklüklere, bunun içinde de AR-GE (araştırma-geliştirme) faaliyetlerine ayrılan bölüme bakmak durumu anlamaya yeter. Çünkü bir avuç insanın bütün dünyaya pazarlar açabilmesi az gelişmiş veya toprağı, zenginliğı (hammadde) olan ülkelere silah zoruyla hammaddelere el koyar. Dünya pazarlarında hükmünü sürdürebilmek

ve kendi sermayesini koruyabilmek için bilim ve teknolojik gelişmeleri takip eder, bilim insanlarının patentlerini metalaştırır.

Bilimin, insanlığın yararına kullanılması olasılığı konusunda yerleşmiş bir kötümserlik, bu gericiliğe eşlik etmektedir. Bilimdeki yıkıcı öğeler göklere çıkarılmakta, yaratıcı olanlar ise aşağılanmaktadır.

Bilimin Sosyalist Dünyadaki Gelişimi

Sosyalist ülkelerde bilim, bilim adamlarından oluşan küçük bir elitin şu ya da bu bilgi alanında ilerlemesi değil, üretimin, tarımın, sağlığın ve stratejinin tüm sorunlarının, sınanmış deneyimlerle ve istatistiksel sonuçlar temelinde, bilimsel yanıtlar getiren sorunlar olarak ele alan evrensel bir pratiğin kurulmasıdır. İnsanın çok yönlü gelişimi esasına göre hareket eden sosyalizm, sosyalist toplum bireyinin tüm alanlarda olduğu gibi bilim alanında da gelişimini temel alır. Ve bilimin her alanında çok sayıda insan yetiştirir. Bilimsel bilgi, toplumun geneli için ulaşılmaz yerlerde değildir. Bilim, insanlar içindir ve bilimsel bilginin edinimi, sosyalist birey için hem hak, hem ödev olarak vardır.

Her yerde, kapitalist ülkelerde bile, insani gereksinimleri karşılamak için bilime örgütlü bir biçimde yön verme düşüncesi yaygınlaşmakta. Özgürlük maskesi ardında gizlenen geri güçler, doğal olarak, diğer alanlarda olduğu gibi, bu alanda da bu görüşe karşı çıkıyorlar. Fakat anarşik kapitalizmin özgürlüğü yanıltıcı ve kendisini tahrip edicidir. Yaratmanın değil, sömürünün özgürlüğüdür.

Sosyalist düzende bilimin başlıca özellikleri şunlardır: ilkin bilime, insanların en temel gereksinimlerini -giyecek, yiyecek, barınma-karşılacak üretim ve ulaştırma araçlarının sağlanması görevinin verilmesi; ikinci olarak da bilimin, diğer toplumsal etkinliklerden kopuk, seçkin (elit) aydınların tekelinden kurtarması ve günlük yaşamın bir parçası, nüfusun ezici çoğunluğunun bir parçası, nüfusun ezici çoğunluğunun uğraşı haline gelmesidir.

Bu, bilimin kapitalizm koşullarındaki konumundan çok farklıdır. Kapitalizm koşullarında bilimi bir bütün olarak ele almak ve onun çeşitli bölümlerini insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi yönündeki herhangi bir tasarıyla ilişkilendirmek söz konusu olduğunda bilimsel çabaların şiddetli bir reddiyle karşılaşılır. Kapitalist bir ülkede böylesi bir plan doğrusu tamamen anlamsızdır; çünkü üretimin kendisi kişisel karın ve askeri amaçlar dışında bilimin gelişimini sağlayan tekellerin çıkarlarına bağımlı iken planlamayı düşünmek saçmadır. Oysa sosyalist bir ülkede sınırlama kaldırılır ve bilim doğal olarak üretkenliği sürekli ve ilerici bir tarzda geliştirmeyi sağlayan olağan bir araç olarak yerini alır.

Sosyalist bilim planlaması çarpıtılarak çoğunlukla düşünceleri ve niyetleri önceden planlama girişimi olarak gösterilmekte ve karikatürize edilmektedir. Asla böyle bir girişimde bulunulmamıştır. Eğer bilim bu şekilde kullanılmış olsaydı, başlangıçtaki büyük sefalet ve birbiri ardına gelen yabancı askeri müdahalelere karşın Sovyetler Birliği, barışta ve savaşta başarılı sonuçlara ulaşamazdı. Aynı şekilde Küba, örneğin tıp biliminde bu denli ileri gidemezdi. Bu, bilimin hem daha geniş hem de daha derinlemesine kullanılması demektir. Bu derin anlayış, 17. Yüzyılda Avrupa'da bilime karşı kurulmuş olan ve o zamandan beri resmi bilim tarafından sıkıca korunan engellerin aşılmış olmasından ileri gelir. Bu engeller, geçmişte bilim adamlarının, çalışmalarının felsefi veya toplumsal temelini göz önünde bulundurmalarını önlemiştir. Marksist teorinin bilim açısından değeri, var olan teorilerin sonuçlarının ötesine bakmamızı ve bu teorileri biçimlendiren güçleri görmemizi sağlamıştır.

Gerçekten de, bilim tarihi ciddi olarak incelendiğinde, uygarlığın henüz başlangıcında bilimin, pratik el sanatlarından ayrıldığı andan itibaren, sınıflara bölünmüş olan toplumda üst sınıfların düşünce yöntemlerini ve karakterlerini edindiği görülecektir. Bu açıdan bir bilim adamının konumu, yanında yer aldığı ve dünya görüşünü benimsediği sınıf, bilimsel bilginin gelişimi açısından önemlidir.

Kuracağımız sosyalist sistemimizde bilimin ve bunun yanında teknolojinin insanlığa yarar sağlayan gelişimi için bilim adamlarımızın ve mühendislerimizin Marksist olmaları elbette tercih edilir. Marksist olmamasına rağmen mesleğini seven, bilimsel ilkelere bağlı pek çok insan da, emeniz ki, sosyalizm yolunda büyük bir istekle çalışacaklardır. Daha önce sosyalizm karşıtı olan ve sermaye sınıfına hizmet etmiş olanlara elbette ki pek güvenebileceğimiz söylenemez. Bu önemli konuda ilk baş vuracağımız kuruluş eğitim kuruluşudur. İkinci başvuru noktamız

ise tabii ki sistem içerisinde bolca mevcut olan işsizler ordusudur. Bilim adamlarımız ve mühendislerimiz ister eski sistemden kalma ister işsizler ordusundan bulma olsun yine de buradaki en büyük iş eğitim alanındaki yoldaşlarımıza düşmektedir. Burada elimizdeki topu sanki eğitim üzerine atıyormuşuz gibi. Fakat diyalektik materyalizmin bilimin ilerlemesinin temel taşı durumunda olduğunu ve hatta diyalektiğin sadece geçmiş ve günümüz bilimini çözümlemesi değil onun geleceğine ışık tuttuğunu söyleyebiliriz. Neden eğitime bu kadar önem verdiğimizde anlaşılacaktır. Bernal'ın yazdığı Marksizm ve Bilim adlı kitaptan bir alıntı aktarmak istiyorum;

“Bilimler akademisinin 1946 yılının savaş sonrası 5 yıllık planında doruğuna ulaşan çeşitli planları, temel bilimlerle ülkenin ihtiyaçları arasındaki ilişki biçimini gösterir. Plan, farklı bilim disiplinlerinin içsel gereksinimlerini bizzat görüp saptayan, bunları sanayi, tarım ve tıp ile sayısız ilişkisi içinde ve tutarlı bir bütün halinde bir araya getiren bilim adamlarınca kaleme alınmıştır. Diyalektiğin katkısı bu çözümlemede görülecektir. Tüm bir halk, maddi ve toplumsal sorunların üstesinden gelmede bu yeni diyalektik yöntemi öğrenmektedir.”

Sosyalist ülkelerdeki bilimin bir başka özelliği de işbirliğine dayalı olması ve halkçı niteliğidir. Gerçekten de, kapitalist ülkelerdeki işçiler, haklı olarak, bilimin üretimde kullanılmasının faturasını kendilerinin ödediğini, bunun ilk başta üretimin hızlanması, sonra işsizlik demek olduğunu hissediyorlar. Bilimden duyulan bu doğal ve son derece makul korku, ancak denetimin işçilerin elinde bulunduğu ve işsizliğin olanaksız olduğu bir düzende ortadan kalkar. Ayrıca, sosyalizm koşullarında bilim yığınların malı haline gelir. İlk bilim adamlarının çoğunluğunu emekçiler arasından çıkması, ardında da emekçilerin kendi sorunlarıyla ilgili bilimsel araştırmalara doğrudan katılmaları sağlanarak bilim, tüm bir halkın malı haline getirilmektedir. Böylece sosyalist ülkelerde bilim, kapitalist ülkelerde sporun veya cinayet haberlerinin uyandırdığı ölçüde bir ilgi uyandırmaktadır.

Modern üretim bilimsiz bir adım bile atamaz. Bilimin buluşları ve mühendislerin icatları, gelecek sosyalist dünyanın maddi temelini hızla yaratılması için sınırsız kaynaklar oluşturulmaktadır. Araştırma merkezleri, yüksek öğrenim kurumları, fabrika laboratuvarları sosyalist ülkelerde en önemli bilimsel ve teknik sorunların çözümün-araştırma birimleridir. Deney alanı genişlemeli laboratuvar donanımları gözle görülür ölçüde mükemmelleşmiştir.

Bilimin sosyalist ülkelerde bu kadar hızlı gelişmesinin en iyi sebebi sosyalizmdir. Sovyetler, ilerlemesinin en yüksek noktasını, dünyada ilk yapay uy-

duların fırlatılması ve yerle ay arasındaki uzay uçuşudur. Biz de uzayın sırlarını çözmeye başlayacağız. Bilim ve teknoloji çok ileri durumda, neden olmasın. Türkiye’de de uzayın sırlarını çözmek için, astronot, bilim adamlarına ihtiyaç olacak. bunun için eğitim alanları hızlı bir şekilde hazırlanmalı ve kendi enerji santrallerinin oluşması gerekir. Teknik ilerlemelere yeni yollar hazırlayan ve üretimi kökten değiştiren bilimlere özel bir rol düşmektedir. Bu bilimler nükleer fizik, yarı iletkenler bilimi, polimer kimya, radyo-elektronik, vs. Birçok büyük bilimsel sorunlar, değişik bilimlerin sınırlarında ortaya çıkmaktadır; örneğin kimya, fizik, biyoloji ve tıbbi birbirinden ayıran sınırlarda bir takım başka teorik sorunların yanı sıra, polimerlerden, yani albümin, yün, doğal kauçuk vs.den canlı organizmalar yaratılması mekanizmasını inceleyen ve bunları yeniden yapay biçimde üretmeyi amaçlayan biyofizik ve biyokimyanın bugünkü hızlı evrimi yukarıda açıkladığımız sebebe dayanmaktadır.

Hayvanlar aleminin var oluşunu ve evrimini yöneten yasaların daha iyi bilinmesi insanlık için olağanüstü sonuçlar vermiştir. Mikroplar dünyasında buluşlar bağışıklık hallerinin keşfi, kimyasal tedavi yöntemlerinden yararlanma eskiden sayısız kurbanlar verilmesine yol açan çiçek, veba, kolera, kuduz gibi pek çok hastalıkların pratikte ortadan kaybolmasını sağlamıştır. Bütün bunlar, daha başka bazı hastalıkların, örneğin göğüs hastalıklarının, veremin biçimlerinin tedavisini kolaylaştırmıştır. Bunun sonucu insan ömrünü büyük ölçüde uzaması, yüzyılımızın ilk yarısında 20 yıla yakın bir artış gösterebilir. Bugün için habis urlar (altı ölümden birinin sebebi kanserdir) ve kalp damar sistemi hastalıkları başlıca ölüm nedenleridir. Bilim bu hastalıkları da yendiğinde, insan hayatı daha da uzayacaktır.

Bilim ve teknik, yerinde saymaz, bu günkü buluşlara hayran olan bir kimse, şimdiki başarıları nedeniyle hak ettiği dinlenmenin verdiği uyuşukluk içinde, günün birinde kendini geri kalmışlar arasında bulur. Tutucu zihniyet ve basma kalıpcılık daima bilimsel ve teknik ilerlemelerin en büyük düşmanları olmuştur.

Sosyalist Sanayileşme ve Sosyalist Tarım Sistemine, Bilimin ve Teknolojinin Etkisi

Sosyalizmin maddi ön koşulları kapitalizmin bağrından doğar. Fakat bunun anlamı, devrimden sonra, bu alanda işçi iktidarının önüne yeni yeni görevler çıkmayacağı değildir. Sovyetler’de daha iç savaş sürerken, Rusya’yı elektrikleştirmek için hazırlanan devlet planı -GOELRO- doğrudan doğruya Le-

nin’in denetiminde uygulamaya konulmuştur. Bu; ulusal ekonominin 10-15 yıllık gelişmesi için ilk bilimsel plandır. Bu planda, modern bir teknik temel üzerinde ağır endüstrinin temel dallarının yani enerjetik, metalürji, mekanik inşaat, kimya endüstrisi ve ulaşımın gelişmesi ön görülüyordu. 1917’lere baktığımızda sosyalist devrimin ne kadar zor şartlar altında sosyalizmi ilerlettiğini görüyoruz.

Ama şimdi 2007 yılındayız. 20. yüzyıl sosyalizmlerinden çok daha elverişli şartlara sahibiz. Türkiye kapitalist sisteminde ihtiyacımızın %80’i gibi bir oranda alt yapısı oluşmuş durumda. Ağır sanayinin gelişmesi, tarımın modern makinesel teknik temelinde sosyalist dönüşümünün anahtarıdır. Sosyalist sanayi, tarımı traktör, biçer-döver ve diğer tarımsal makinelerle besler ve böylelikle kırdaki kolektif iktisadi düzeni zaferi için gerekli olan yani üretici güçlerin oluşmasının ve gelişmesinin temelini oluşturur. Sosyalizm, yalnızca makinesel büyük üretim temelinde kurulabilir. Lenin şöyle yazıyordu: “ Sosyalizm’in tek maddi temeli yalnızca tarımda yeniden örgütleyebilecek durumda makinesel büyük üretim olabilir “. Kapitalist rejim altında yüksek bir sanayi düzenine erişmiş olan ülkelerde, temel olan, sanayinin kapısının yeniden kalıba dökülmesi, yeni ekonomik ilişkilerin kurulması ve geçmişten miras kalan dengesizliklerin ortadan kaldırılmasıdır.

Tarım bu güne kadar, insanın doğa güçlerine bağımlılığının en fazla bir alan olarak kalmıştır. Tarımın verimi sanayinininkinden gözle görülür ölçüde düşüktür; çünkü tarım üretiminde el emeği hacmi büyüktür. Ama burada da temel eğilim, bir makineler sistemi yaratmak, üretkenlik artışını gerçekleştirmektir. Agro-kimya ve agro-biyolojideki buluşların uygulanması gereklidir. Kimya çiftliklerin zararlı otlar ve parazitlere karşı mücadelelerinde büyük el emeği israfından kurtulmalarını sağlar. Büyük ölçekli üretim, küçük işletmelerin kolektif çiftlikler halinde birleştirilmesi, tarımda üretkenliği artırır.

Sağlık Sistemi ve Teknolojik Gelişmeler ve Yaralanma Gerekliliği

Sağlık hizmetleri alanında bilimsel gelişmelere ve teknolojik araçlara çok büyük bir ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyalist deneyimler bu alanda da kapitalizme olan üstünlüğü göstermektedir. Bilimin halkın hizmetinde olduğu sosyalist ülkelerde bilim ve teknoloji, sağlık alanında büyük başarılarla imza atmıştır. Bugün bile örneğin göz ameliyatlarında Rusya’nın başarıları, Küba’nın başta çocuk felci aşısı olmak üzere pek çok alanda buluşlara imza atması bunu gösteriyor.

Bu alanda bilimin ve teknolojinin gelişmesinde çok büyük bir önemi var. Hastaneler vb. sağlık kurumlarının teknolojik olarak alt yapının büyük bir kısmı oluşmuş durumda. Lazer sistemine geçilmesi, bilgisayar sistemine geçilmesi, ameliyatlarda kullanılan araçların geliştirilmesi, ambulansların ani müdahalelerde donanımlı olması vb. alt yapının teknolojik olarak büyük oranda sağlık kurumlarında oluşmuş durumda, diğer sağlık kurumlarının Kürdistan ve çevre illerinin sağlık sisteminin devlet tarafından önemsenmediğinden teknolojinin gelişiminden yararlanmalı ve sağlık kurumlarının çoğaltılması gerekir. Bütün sağlık kurumlarının, insan sağlığını en yüksek noktada koruyabilmek için bilimin teknolojik gelişmelerinden yararlanmalı.

Bilim ve Teknolojinin Savunma Sanayiindeki Önemi

Komünistler savaş istemez. Doğanın ve insanın tahrip edilmesi demek olan savaşlara karşıdır. Ne var ki üretim araçlarının özel mülkiyetine ve sınıflara dayanan toplumsal yapı, bunun en gelişmiş biçimi olarak kapitalizm, kaçınılmaz bir şekilde savaşları gündeme getirir. Doğayı ve insanı acımasızca yokoluşun eşiğine getiren kapitalist sistem, tamamlanmış olduğu ömrünü uzatabilmek için her tür çılgınlığa başvurmakta, sosyalist ülkelere, askeri saldırılar dahil, her türlü araçlarla saldırmaktadır. Bu şartlarda sosyalist ülkelerin kendilerini bu saldırılar karşısında korumak, caydırıcı bir güç olmak için güçlü savunma sistemleri olmak zorunda. Askeri sanayi geliştirilmesi, emperyalist-kapitalist saldırıların püskürtülmesi için askeri teknolojinin geliştirilmesi gerekiyor. Bilim, bu alanda da zorunlu olarak görev alacaktır. Sınıfları, ve onunla birlikte savaşları tarihin çöplüğüne atıncaya kadar bu bir zorunluluktur.

Eğitim Sisteminde Bilimin Geliştirici Özellikleri

Çocukların 6-7 yaşlarında çocuk eğitim yurtlarında kayıt olmaları gerekir; çünkü küçük yaştaki çocukların sosyalist bilinçle eğitimlerini sağlayacaktır. Bu da çocuk yaştan eğitimli olarak ilk okullarına başlamaları, eğitici ve çocukların önceden, yaşayacakları okullarında deneyimli olmalarını sağlayacaktır.

İlk okullarda teknolojik eğitimleriyle tanımlarını sağlayacak olan demokratik halk iktidarı, okullarda bilgisayar dersleri ve diğer dersler için laboratuvar teknolojik malzemelerden ücretsiz yararlanımları sağlanmalıdır. Evet kapitalist eğitim sistemi düzeninde çok ciddi bir sorun olduğunu her zaman görüyoruz.

Eğitim sistemlerinde önemli rolü sağlayan bilimden, her zaman yararlanılmalı. Eğitim yaşına göre düzenlenmesi gereken laboratuvarların teknolojik gelişimlerden yararlanılmasının faydalarını sosyalist ülkelerde gördük. Bizim de eğitim sistemimizin teknolojik gelişmelerden doğru yararlanmamızın faydaları, genç kuşağın çok yönlü gelişmelerini eğitim kamplarında sağlaması ancak sosyalist sistemde mümkündür. Eğitimde üniversiteler, akademik kurumları ve ilk öğrenim alanlarında burjuvazinin eğitim sistemi Sovyetler Birliğinde'ki kadar zor olmayacak, Çünkü; Sovyetler de Halk Demokrasisini kurduğu zamanlarda halkın büyük bir kısmı kara cahil ve okuma yazma bilmiyordu. Bu alanda da işimiz, sosyalist deneyler ışığında daha kolaydır. Geldiğimiz düzey daha ileridir. Türkiye'de eğitim alanlarının alt yapısının büyük bir bölümü oluşmuş durumda.

Teknoloji Kavramı Nedir?

İnsanın içerisinde yaşadığı doğal koşulları değiştirmeye başlamasından bu yana yaklaşık olarak yetmiş bin yıl geçtiği sanılmaktadır. Yapılan araştırmalar, tüm insan topluluklarının kendilerine özgü birer teknoloji olduğunu göstermektedir. Bu teknolojinin gelişmesinde bilgi daima büyük bir etken olmuş ve bu günümüze dek böyle devam etmiştir. Bilgi bilim tarafından sağlanırken pratik ise teknoloji olarak kendisini göstermiştir. Yani anlaşılacağı gibi teknoloji bilimin ham ideolojisinin pratiğe çevrilmişidir.

Bugün bilim ve teknoloji yaşamımızın her alanına girmiş bulunmaktadır. Dünya globalleşirken bilimin ışığında büyük bir teknolojik patlama yaşanmaktadır. Bu patlama işçi sınıfını ve emekçileri olduğu kadar günümüz ofis çalışmalarını da etkilemektedir. Ofisler yeniden biçimlenirken ve bunun yanı sıra tabii ki fabrikalar, atölyeler, tarım da biçimlenirken teknolojinin kullanımıyla daha entegre bir biçim almaktadır.

Fabrika binalarının yerine büroların bulunduğu binaların inşa edilmesi çağdaş kentleşmenin başlıca simgesi olarak kabul edilmektedir. Ya da proletarya ve emekçi sınıfın bertaraf edilerek yok edilmesinin başlıca simgesi olarak kabul edilmesi olabilir. 19. yüzyıl sanayi kentlerinde proletaryanın işgücü fabrikalarda istihdam edilirken 20. yüzyılda istihdam hizmetler sektöründe ve daha çok bürolarda gerçekleşmektedir.

Günlük dilde, bilim ve teknoloji kavramlarının çoğu kez birbirinin yerine kullanıldıklarını görmekteyiz. Gerçekte bu ikisi birbirleriyle ilişkili olmakla beraber aynı değildir.

Bilim: Gözlem ve gözleme dayalı, akıl yürütme yoluyla önce dünyaya ait olguları, sonra bu olguları birbirine bağlayan yasaları bulma çabasıdır. Ve yine günümüzde mevcut sistem içerisinde bilimsel buluşlar sermayenin çıkarlarına ne kadar büyük fayda sağlıyorsa o kadar büyük bir buluş olarak görülmekte ve ne gariptir ki insanlık yaşamının kolaylaştırılması ve iyileştirilmesi amacıyla yapılan bilimsel araştırmalar proleter, emekçi ve bazı küçük burjuva sınıfları yok etmeye hizmet etmekle kalmayıp doğrudan müdahalede bulunmaktadır.

Teknoloji: Üretim faaliyetlerinde bulunurken insanların kullandığı yol ve yöntemler şeklinde tanımlanacağı gibi, insanın çevresini değiştirmek için sahip olduğu ve kullandığı tekniklerin tümü olarak tanımlanabilir. Burada dikkat etmemiz gereken noktalardan biri üretim faaliyetlerinde bulunurken insanların kullandığı yol ve yöntemler olmasıdır. Oysa mevcut sistem içerisinde teknolojik gelişme ve buluşlar insanlığın üretimine faydadan çok üretimi oluşturan proletaryanın bulunduğu konumdan bertaraf edilmesinde ve zaten mülksüzleşen proletaryanın daha çok dibe çökmesinde kullanılmaktadır. Günümüzdeki bilimle aynı biçimde hareket ederek teknolojiye proletaryayı yok etmeye hizmet etmekte kalmayıp doğrudan müdahale etmektedir. İşte buradaki tanımlama sanırım anlatmak istediğimizi çok daha iyi bir biçimde anlatacaktır. Teknoloji, Belirli bir amaca yöneltilmiş bir dizi tekniğin, işin amaçlarına göre sıralanması ve kullanılması yollarının bilimsel kurallara uygun olarak sistemleştirilmesidir. Belirli bir amaca yöneltilmiş bir dizi tekniğin işin amaçlarına göre sıralanması... Mevcut kapitalist sistem içerisinde işin tek bir amacı olabilir o da kardır. Bu amaçtan yola çıkarak teknolojinin kapitalizm içerisinde gelişimini ve kullanımını tahmin edebiliyoruz. Daha fazla kar daha fazla pazar için bilimin ideolojisi ve buluşları, teknolojinin yok edici gücü ve gelişimi.

Teknoloji, bir yandan sanayinin çeşitli dallarında kullanılan üretim, donanım ve yöntemleri, diğer yandan belli bir teknik alanda, bilimsel ilkelere dayanan tutarlı bilgi ve uygulamaların tümünü anlatmaktadır. Buradan anlaşılacağı gibi teknolojinin sanayi içerisindeki gelişimi bilimin tutarlı ilkelerinden ve uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Peki ya teknolojinin savaş alanındaki gelişimleri? Tabii ki bu gelişimler de bilime dayanmakta sistem içerisinde onun burjuvaziye karşı biricik tutarlı ilkelerinden ve uygulamalarından yararlanarak gelişmektedir ve kendisine yeni pazarlar oluşturacak topraklarla savaşlara ve katliamlara hatta imhalara bile girişmesini sağlamaktadır.

Unutulmamalıdır ki; teknoloji, aniden ortaya atılmış ne olduğu bilinmeyen bir kavram değildir. Teknoloji, insanın düşünme yeteneğini kazandığı andan itibaren, hayatını kolaylaştırmak için yarattığı her araçta mevcuttur. Sadece gelişim hızı yavaş olmuştur.

Teknoloji nedir başlıklı konumuzu bitirmeden değinmek istediğimiz birkaç önemli nokta var. Yazımızda teknoloji sanki çok kötü bir olguymuş insanlığa ve tabii ki proletaryaya yıkımdan başka hiçbir şey getirmeyecekmiş gibi bir izlenim oluşmasın. Fakat her alanda olduğu gibi teknoloji alanında da kapitalizm insanlığa sadece yıkım getirmek ve sermayesini güçlendirmek için gelişim sağlar onun doğası budur. Başka türlü sürekliliğini sağlayamaz ve yok olur. Yalnız kapitalizm farkında olmasa da yaptığı bu tehlikeli adımlarla kendi kendisinin sonu getirmekte ve tabiri caizse kendi mezarının kendisi kazmaktadır.

Teknoloji ve tabii ki doğal olarak onun yanında bilim insanlığa çok daha faydalı bir biçimde gelişim sağlayabilir ve ilerleyebilir. Peki bu nasıl olacak; Bunu yapmamızın tek bir yolu vardır ki bu yol mevcut siyasal erkin daha ilerici bir erkle yer değiştirmesidir. Yani toplumun ezici çoğunluğunun demokratik halk devrimi ile iktidara gelmesi ve demokratik halk iktidarını oluşturmasından sonra bilimin ve teknolojinin insanlık yararına gelişimi sağlanabilir. Bu hareketi oluşturamadığımız sürece bilim ve teknoloji sermayenin yanında yer alarak insanlığa şimdikinden daha fazla kan ve yok oluş getirecektir.

Teknolojinin Gelişimi

Teknolojinin sosyalist sistemimiz içerisindeki gelişimi her yaşanmış sistemde olduğu gibi bilime dayalı, onun ayrılmaz bir parçası olarak sürecektir. Yalnız, her sistemde yaşandığı gibi küçük bir azınlığın inisiyatifine değil halk kitlelerinin belli üretim alanları ve onların dalları içerisinde oluşturulan o alan veya o dalın gereksinim ve gelişimleri doğrultusunda, araştırma ve geliştirme laboratuvarlarında düzenli olarak yapılacak fikir ve bilgi alışverişleri doğrultusunda ilerleyecektir burayı bir örnekle açıklayacak olursak;

Teknoloji alanı AR-GE si (araştırma geliştirme) olarak bizler teknolojimizin kullanılacağı koşullara ve alana göre kullanılacağı koşullara dayanabilecek kullanılacağı alanda zorluk çıkarmayacak bir ürünün üretim maddesi için hammadde AR-GE kurumuyla, bu ürünün kullanılacağı alanda çevreye ve onun ekolojik dengesine vereceği zararların en asgari düzeye indirilmesi için ise bu alanlarda yetkili ko-

mitelerle ürünün üretim süreci içerisinde sürekli fikir ve bilgi alış verişi yapmalıyız.

Tabii ki ürünün gelişiminde veya üretiminde sadece hammadde ve çevre dallarında değil ürünün veya kullanılacak teknolojinin vasfına göre enerji, sağlık, basın yayın, ulaşım, eğitim gibi alanlara ve bu alanların kollarına başvurulacak sistemimiz ve halkımız için en verimli teknolojik sistemler oluşturulacaktır.

Yani salt Marksist bilim adamları ve mühendislerin bir araya gelip kokuna kuşu gibi kendilerini bir binaya aylarca kapatıp “ bulduk ” naralarıyla dışarı fırlamalarıyla oluşan buluş değil tüm bir halkın üretime katıldığı bir teknoloji.

Sosyalizm’de İletişim Teknolojileri

Aslında iletişim konusunda bizim üretimimizi isteyen pek fazla bir konu yok. Fakat bunun yanında mevcut alt yapının değiştirilmesi ve geliştirilmesi yönünden bizlere çok iş düşüyor. Bizlere diyorum çünkü her konuda olduğu gibi iletişim teknolojileri alanında da bir bütün halinde üretimde bulunmamız gerekmektedir. Bu bütünlüğü ilk olarak hammadde alanıyla kuralım. Şu an Türkiye toprakları dünya bor rezervinin %70 ine sahiptir. Bor ne işe yarar peki; bor madeni süper iletken üretiminde kullanılır. Yani mevcut iletken teknolojisinden 4 kat daha verimlidir. Bu iletkenin elektronik devrelerde kullanımı başarılı olduğu zaman ki bu başarı oranı çok yüksek seviyelerdedir. Dünya teknolojisinin sahip olduğu bilgisayar, İnternet, telefon, TV gibi önemli iletişim araçlarından %400 çok daha hızlı teknolojilere sahip olabiliriz. Bu iletkeni işleyip hayata uygulamamız demekse mevcut alt yapının tümüyle değiştirilmesi demektir. İkinci bütünlüğümüz çevre ve ekolojidir. Bu alandaki görevli yoldaşlarımızın kurulu tesislerinde bor madeni üzerindeki gerekli araştırmalarını yapıp raporlarını bize sunmalıdır. Raporların olumlu olması ihtimali sonucunda, yayın ve ulaşım alanlarıyla iletişime geçilecek ve bu alanlarda kullanımı uygun görülen cihazlara uygulanacaktır. Örnek olarak yayın yönünde radyo ve TV alıcı vericileri gibi. Ulaşım yönünde ise gemilerdeki ve uçaklardaki mevcut iletişim sistemlerinin gelişiminin yanı sıra hava üslerindeki radar sistemlerinde kullanılabilir. Bu sistemin radarlarda uygulanması ile birlikte belkide G3 teknolojisindeki uçakların az bir zaman farkı olsa da radara yakalanmaları olanaklı olabilir (Bu tamamen bizim tahminimizdir).

Şu an Türkiyede bu madeni işleyen tek bir kuruluş vardır. O da T.C. ait Eti adında bir kuruluştur ve bu süreçte eti kuruluşunun özelleştirilmesi T.C. gündemindedir.

Merhaba...

A rkadaşlar, candan selam, sevgi ve saygılarımızla... Ağustos sıcaklığını yaşarken yürek ve bilinçlerimize işlenen büyük özgürlük ütopyası ve insanlığa olan sevgiyi nakşeden şanlı atılımların öncülerine olan bağlılık ve zafer kararlılığı içinde insanlığın varacağı en görkemli doruğa-insanlık ve halklar barışına doğru olan yürüyüş temposunun coşkusuyla tüm dostları selamlıyoruz.

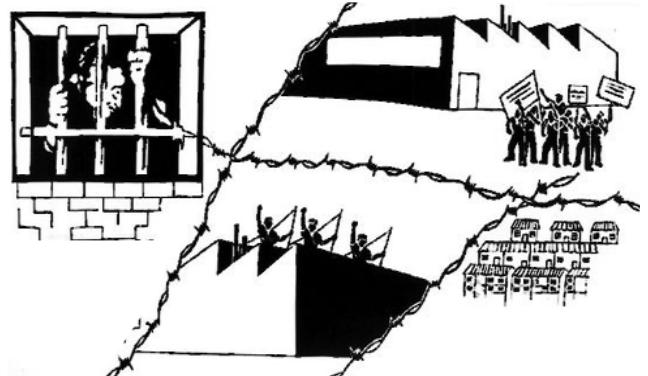
On üç on dört yıldan beri içerdeyiz. Hayatın canlılığı kadar, Türkiye emekçileri ve Kürt halkının bir çok acısını ve sevincini ancak izleyerek yüreğimizle ve bilincimizle bir paylaşımın ötesine geçememenin acısını ve sancısını çekiyoruz. Bir çok etkinliğe katılmadığımız gibi, toplantılar, konferanslar ve festival gibi etkinliklerin insanın duygusal, ruhsal yönden zenginleştirdiği ve bilinç tohumlarımızın gelişimine de vesile olacağının farkındayız. Yıllığınızı gerçekleştireceğinizi birkaç gün önce öğrendik. Gönül isterdi ki bizlerde aramızda olalım, olabilelim. Fakat buna imkan olmadığını en az bizler kadar bildiğimize inanıyoruz.

Yitirilen, aşılın temel insani değerlerin toplumun hayati kavramlarından tutalım, kapitalist dünya sisteminin içinde bulunduğu kriz ve kaosun olası sonuçları ve bu sonuçlardan bizlerin çözümleyici gücü ne olabilir? İnsan toplumunun en yoğun yaşadığı bir gerçeklik olarak teknolojik ve bilimsel gelişmelerin düşüncelerimiz üzerine etkileri karşısında dönüşüm yasalarının gücüne ve bilicini oluşturabilme sisteminin krizi karşısında ortak hareket edebilme kabiliyetini gösterebilme, dünya emekçileriyle bulaşabilmenin önemi konusunda duygu ve düşüncelerimizi paylaşmak isterdik. Zamanın kısıtlılığından bu konuda sınırlı kaldık.

Mazimizin Denizlerin, Mahirlerin gerçeğinde saklı olduğunun farkındalığıyla konferans öngününde en derin duygularımızla başarılar diliyoruz.

Adnan Çelebi-Zeki Eşin, Yücel Kızmaz

Antep H Tipi Kapalı Cezaevi

Sosyalizm'de Çocuk

KAPİTALİZM'DE ÇOCUK

Milyonlarca çocuğun risk altında bulunduğu ülkemizde ne yazık ki çocukları koruma altına alınacak bir sistemimiz yok. Daha doğrusu ülkemizde "ÇOCUK BAKANLI" yok. Kapitalizmin bütün tekelleri, çocuk emeğinin sömürsünü pekiştirmek için her türlü yöntemi kullanmaktadır. Bundan dolayı kapitalizm çocuk sorunlarını görmezlikten gelmektedir. İnsanlık suçunu işlemeye devam ediyor. Kapitalizm insanların okumasını istemez. Neden mi? Çünkü okuma-yazma oranı ne kadar yüksek olursa insanların yönetilmesi o kadar zor olacaktır. Yani bilinçli bir toplumla başede-

mez. Öncelikle, kapitalizmde çocukların durumlarını sizlere araştırdığım kaynaklardan, derlediğim istatistiklerle aktarmak istiyorum.

Dünya çocuk nüfusu 2 milyar 850 milyon, gelişmekte olan ülkelerde 5 yaşın altındaki 200 milyon çocuk mutlak yoksulluk düzeyinin altında mücadele veriyor, yoksulluk içinde yaşayan çocuk sayısı 10 yıl öncesine göre daha fazladır, dünyada 110 milyon çocuk, okula gitmek yerine çalışıyor. Dünya'da her yıl yapılan 781 milyar dolarlık savunma harcamalarına karşın, eğitim harcamaları yaklaşık 7 milyar dolar. Her gün 30.500 çocuk önlenebilir hastalıklardan dolayı ölüyor, her yıl 4 milyon bebek bir aylık olmadan ölüyor, hamilelik ve doğumdaki yetersiz sağlık koşulları nedeni ile 600 bin anne hayatını kaybediyor, gelişmekte olan ülkelerde yaşları 5-14 arasında olan 252 milyon çocuktan 120 milyon kadarı tam gün çalışmakta, yaşları 5-14 arasında 60 milyon çocuk tehlikeli işlerde çalışıyor, 7-14 yaşları arasında 300 bin çocuk aktif olarak savaş ve silahlı çatışmalara katılıyor, son 10 yılda savaşlarda ölen çocuk sayısı 2 milyon 325 bin, savaşlarda 16 milyon çocuk psikolojik travma geçirdi, 15 milyonu evsiz, mülteci çocuk sayısı 5 milyon 433 bin, mülteci çocukların 2 milyonu ailesinden ayrılmış çocuklar

Türkiye'nin 0-18 yaş arası çocuk nüfusu 27 milyon, yıllık doğum sayısı 1 milyon 400 bin, bebek ölüm oranı binde 37, 2003 yılında sokakta yaşamak, evden kaçmak, kaybolmak, terkedilmek, eylemlere katılmak, suç işlemek, suç mağduru ve şüpheli gibi nedenlerden dolayı polis tarafından haklarında işlem yapılan çocuk sayısı 83 bin 249, suç işlediği gerekçeyle şüpheli olarak göz altına alınan çocuk sayısı bin

811, Türkiye'de işkence görenlerin % 10'u çocuk, her üç çocuktan biri sağlıklı beslenemediği için gelişme ve büyüme bozukluğu içinde büyümektedir.

Her yıl 125 bin çocuk okuma yazma dahi öğrenmeden zorunlu eğitim dışında kalmaktadır, 7-13 yaş arası okula kayıt olmayan kız yüzdesi 31.9, 7-13 yaş arası okula kayıtlı olmayan erkek çocuk yüzdesi 21.2, Türkiye'nin dünya ortalamasına göre 143 bin sınıf açığı var. Her yıl okullarda şiddet yaygınlaşıyor. Türkiye üstün yetenekli çocukların eğitmeyen, milli gelir içinde dünyada eğitime en az kamu harcaması yapan ülkeler arasında.

Türkiye nüfusunun % 12'si özürlü, 0-18 yaş grubunda 9 milyon özürlü ya da özel ihtiyaçları olan çocuk yaşamaktadır. Özel eğitim dahil ilköğretimden yararlanan özürlü çocuk sayısı 28 bin.

Türkiye'de korunmaya muhtaç ve kimsesiz çocuk sayısı 1 milyon 400 bin, koruma altındaki çocuk sayısı ise 17 bin.

Türkiye'de her 5 çocuktan 2'i çalışıyor, 6-14 yaş grubunda çalışan çocuk sayısı 1.07 milyon; 15-19 yaş grubu çocuk sayısı ise 2.4 milyon, 12-19 yaş grubundaki 3.639.050 kişinin toplam işgücü içindeki oranı % 17.2, sağlığa zararlı işlerde çalışan çocukların oranı % 60, çocukların % 50'den fazlası stresli ortamda çalışıyor, % 60'dan fazlası eve yorgun geliyor ve % 80'den fazlasının boş zamanı yok, çocukların % 57'si güvenliksiz ve sağlıksız koşullarda çalışmakta. Ağır sanayide çalışan çocuklarda yaralanma oranı % 26, tarım sektöründe % 12, taşıma ve iletişim sektöründe ise % 18. Çalışan çocukların % 30'u okula gitmiyor. % 10'ndan fazlası haftada 56 saat veya daha fazla çalışıyor. Çalışan çocukların yarısı hasta veya yaralanmıştır.

NEDEN SOSYALİZM?

Merkezi Planlı Ekonomi Sistemi ile ülke kaynakları eşit bölüşülür. Beslenme, sağlık, eğitim, spor, sosyal hizmetler gibi alanlarda her çocuk merkezi olarak ekonomik planlamanın çatısı altındadır.

Bütün insanları içeren bir planlama var. Tüm çocukların bugünü ve geleceği hiçbir ayırım gözetmeksizin güven altındadır. Yeni bir toplum kurulacak. Sınıfsız, sömürsüz, çıkarsız, bunalımsız, sürekli gelişmekte olan, ekonomiye, sosyalist ilişkilere ve özgürlüğe sahip, gerçekçi bilimsel materyalist dünya görüşüyle yöneten, geleceğe sağlam bir güvenle inanan, parlak bir komünizm isteyen bir toplumu kuracak, yeni insanı yaratacağız.

KAPİTALİZM İÇİN ÇOCUK NEDİR?

Çocuklar geleceğin iş gücüdür. O sadece üretimini devam ettirebilmek için sağlıklı insan ister. Onlar sadece servetinin araçlarıdır. En zekileri, en güçlüleri, en sağlıklıları kendisi için alır ve gerisi onu ilgilendirmez. Bir değeri olmadığı gibi kendine yük görür. Kapitalizm, aileleri, “ya kadın ve çocuklar da çalışacak ya da sefalet, açlık içinde perişan olacaksınız” çatışmasıyla karşı karşıya bırakır.

SOSYALİZM İÇİN ÇOCUK NEDİR?

Sosyalizm insanlığın gelişimi için bir araçtır. Onların yeteneklerini ve enerjilerini yine bütün insanlığın geleceği için geliştirir. Çocuklar sosyalizmde geleceği temsil ederler. Sosyalizm onları sağlıklı, donanımlı, bilimsel tüm yeteneklerini ortaya çıkaracak şekilde yetiştirir. Onlar yaşamı tanır. Sosyalist bilinçle hareket ederler. Kapitalizm ne kadar örgütlülüğe karşıysa, sosyalizm de o kadar örgütlü bir toplumdur.

HEDEFLER

- 1- Tüm ülkedeki çocukların devlet koruması altına alınması,
- 2- Devrim hükümetinin ilk işi, tüm çocukları güvence altına alacak il konseyleri ile merkezi bir organizasyonu oluşturmaktır.
- 3- İllerdeki il konseylerinin bağlı olacağı Merkezi Çocuk Konseyi (MÇK) hızla oluşturulur.

İL KONSEYİ

İl konseyinde görevli ve yetkili olacaklar; sosyal hizmet uzmanları, öğretmenler, kreş ve ana okulu öğretmenleri, psikologlar, pedegoglar, bakıcılar, doktorlar, hemşireler, temizlik elemanları il bölge komitelerinden seçilerek oluşturulur.

Her komite temsilcisini geri çağırabilir. Konsey üyelerinin maaşları en yüksek işçi maaşını aşamaz. İl konseyi hem il komitesine, hem de Merkezi Çocuk Konseyi'ne karşı sorumlu ve yetkilidir. MÇK, 1 yıl sonrası için Merkezi Çocuk Konferansı'nı organize etmekle görevlidir.

İL ÇOCUK KONSEYİ PROGRAMI

A- İl Merkez Konseyi ile birlikte;

Bölgenin ihtiyacına göre, tüm çocukların güvence altına alınması için bakım, anaokulu, kreş, eğitim, eğitim kampı, sosyal bakım merkezleri vb. kurumları ve binaları belirler.

B-Sağlık Konseyi ile birlikte;

1- Annenin hamilelik sürecinden itibaren çocuk bakımı, acil müdahale, enfeksiyonlardan korunma gibi

konularda sağlık komisyonu tarafından eğitimini takip eder.

2- Çocukların bulaşıcı hastalıklardan korunması için gerekli tedbirlerin uygulamasını sağlar.

3- Çocukların yeterli ve dengeli beslenmesi için özellikle süt ve mama dağıtımlarını ve temel gıda malzemesini organize eder. Anne sütü ile beslenme konusunda sürekli eğitim yapılmasını sağlar.

4- Temizlik ve sağlıkla ilgili tüm kesimleri bilgilendirir, gerekli önlemleri alır ve denetler. Ailelerin temizlik ihtiyaçlarının düzenli olarak temin edilmesi sağlanır.

5- Tüm çocukların sağlık taramalarının yapılması ve tedavilerinin düzenlenmesi görevini organize eder. Bu alanda sağlıkçılardan talep eden ve denetleyendir.

6- Tüm kadınların sağlık eğitimi, sağlık taraması ve sağlıklı beslenmeleri için kadın komisyonu ile birlikte çalışma yapar.

7- Çocukların tatil, dinlenme, gezi gibi etkinliklerde refah ve huzuru için çalışır. Ayrıca futbol, jimnastik, basketbol, buz patenti vs. gibi spor tesislerinden yararlanmasına özen gösterir. Çocuk nüfusuna uygun olarak bölgenin oyun ve spor alanı ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.

8- Engelli çocukların engellilik düzeylerinin ve ihtiyaçlarının tespiti, gelişimleri için gerekenleri yapmasını organize eder.

9- Kimsesiz, şiddet gören, yurttan kalan, bağımlı olan çocukları tespit eder onları yaşama bağlamada gereken en üstün çalışmayı ortaya koyar. Çocuklarımızı geleceğe bağlamada adımlar atarlar.

C. Eğitim Konseyi İle Birlikte;

1- Annenin istediği andan itibaren, çalışıp çalışmadığına bakılmaksızın kırdı ya da kentte olsun çocuğun kreşlerde bir eğitim-öğretim sürecine girmesini, 0 yaşından sonraki çocuklara müzik dinletme, oyun oynama, spor yapma, ana dil eğitimi, oyun kurma, müzik aleti öğrenme, ses çalışma, dans etme, nesnelere tanıma ve kullanma, kitap okuma, sayı sayma vb. gibi alanlarda il eğitim konseyi ile birlikte hareket eder. Bu alanlarda görev alacak insan kaynakları üniversiteler tarafından sağlanabilir. (gönüllü üniversite öğrencileri)

2- Kreşte bulunacak, rehberlik, dans, müzik, spor öğretmenleri, hemşire, doktor, pedagoğ, psikolog, temizlik elemanı ile ilgili birimlerde çalışacak kişilerin sürekli eğitimi sağlanır.

3- Devrim hükümeti her çocuğun doğumdan itibaren ücretsiz eğitimini tamamlamasını güvence altına alır.

4- Çalışan annelerin çocuklarının kreşlerde teslim alınıp, teslim edilmesi annenin çalışma saatlerine göre ayarlanır. Gece çalışan kurumlarda kreş, 24 saat açıktır.

Sosyalizm'de Tarım

TÜRKİYE'DE TARIM'ın MEVCUT DURUMU

Uzun yıllardan beri kentleşme alanında kaydedilen gelişmelere karşın, Türkiye nüfusunun halen % 35'i kırsal alanda yaşamaktadır. Türkiye'de kentleşmenin önemli bir sorun alanı oluşturmasında ve kalkınma alanında gösterilen çabaların arzulanan sonuçları vermemesinde, kırsal alandan kaynaklanan sorunların çözülememiş olması önemli pay sahibidir. Tarım, sanayi ve hizmet sektörü yanı sıra ekonomik olarak da önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Tarım sadece ekonomik değil, sosyal, kültürel, bölgesel ve ekolojik, toplumsal değerlere sahiptir.

Tarım Sektörünün Genel Ekonomi İçindeki Yeri:

Gayrisafi milli hasılanın, genel ekonomi içinde tarımın yerine bakıldığında, uzun bir durağan dönemden sonra, hızlı bir gerileme gözlemlenmektedir. 1920'li yılların başında GSMH'nın yaklaşık %45'i tarımdan elde edilirken, yarım yüzyıl sonra, 1960'ların sonunda, bu oran hala %40'lar düzeyindedir.

Teorik olarak, ulusal ekonomiler güçlendikçe büyüyen GSMH içerisinde tarımın payı görece olarak azalır. Bu durum, tarımda yaratılan katma değerin, diğer sektörlerle oranla daha düşük olması ve gelir arttıkça tüketim harcamalarının sanayi mallara ve hizmetler sektörüne kayması ile açıklanır.

Türkiye tarımında, kişi başına GSMH oranının düşüklüğünde, tarımda istihdam edilen nüfus oranının yüksekliği büyük rol oynamaktadır. Ancak bu "sorun", aşağıda değinileceği üzere, tekil olarak tarım sektöründen kaynaklanmamakta olup, sanayi ve hizmetler sektörünün istihdam emme kapasitesinin, istenen oranda geliştirilememesinden ileri gelmektedir.

Tarım Sektöründe Dış Ticaret Eğilimi

Türkiye, 1980'li yılların başında, işlenmiş ve işlenmemiş tarımsal ürün dış ticaret dengesinde ortalama 1.5 milyar ABD dolarına yakın fazla vermekte iken, aynı rakam 1980'lerin sonunda – 1990'ların başında ortalama 750 milyon ABD doları dış ticaret fazlasına; 1990'ların sonunda – 2000'lerin başında ise yine ortalama 250 milyon ABD doları dış ticaret fazlasına gerilemiştir.

2003 yılı verilerine göre, Türkiye, 1.8 milyon ton mısır, 1.5 milyon ton ekmeçlik buğday, 500 bin ton pamuk, 450 bin ton çeltik dışalımını yapmıştır. Dışalım bedeli olarak tahıllara 400 milyon ABD Doları, yağ bitkilerine 850 milyon ABD Doları, pamuğa ise 500 milyon ABD Doları ödenmiştir.

Türkiye, kahve gibi kendi ekolojisinde yetişmeyen ürünlerin dışalımını yapmak durumundadır. Ancak yukarıda belirtilen ve toplamda 1.8 milyar ABD dolarına yakın dışalım bedeli ödenen tahıl, yağ bitkileri ve pamuk, Türkiye'nin kendi ekolojisinde yetişen ve doğru tarım politikaları uygulandığında kendine yeterliliğin sağlanabileceği ürünlerdir.

Türkiye'nin tarımsal dışsattım verileri incelendiğinde, geleneksel ürünlerin baskın bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu bağlamda 2003 yılında; 134 bin ton fındık dışsattımından 395 milyon dolar, 48 bin ton incir dışsattımından 84 milyon dolar, 276 bin ton yaş ve kuru üzüm dışsattımından 215 milyon dolar, 480 bin ton turunçgil dışsattımından 183 milyon dolar, 72 bin ton zeytinyağı dışsattımından 154 milyon dolar, 104 bin ton tütün dışsattımından 302 milyon dolar gelir el-

de edilmiştir. 406 bin ton baklagil dışsatımı, ekonomiye 175 milyon dolar sağlamıştır. 542 bin ton buğday unu satışından ise 101 milyon dolar elde edilmiştir.

Türkiye'nin tarımsal dışsatımının, geleneksel ürünlere dayandığını göstermektedir. Bu alanda, ülkenin değerlendirilemeyen ve hatta son yıllardaki gelişmelerle geriye giden tarım potansiyelinin altının çizilmesinde yarar görülmektedir.

Kırsal Nüfus

Ülkelerin gelişmişlik derecesi açısından konu ele alındığında, nüfus hareketliliği en yoğun olarak bağımlı (gelişmekte olan) ülkelerde gözlenir. Azgelişmişlik sarmalını aşamayan ülkelerde, genel olarak nüfusu harekete geçirecek bir önemli değişimden söz edilemez. Öte yandan emperyalist ülkelerde de toplumsal ve ekonomik dönüşüm büyük oranda tamamlanmış olduğundan, istatistiksel açıdan önemli sayılabilecek bir nüfus hareketliliği yoktur. Bağımlı (gelişmekte olan) ülkelerde ise, nüfusun sektörler ve mekanlar arasındaki hareketliliği oldukça yüksektir. Bunda bir yandan özellikle emek yoğun üretim tarzına sahip başlangıç sanayinin ucuz işgücüne duyduğu gereksinim etken olurken, öte yandan kırdaki yaşam koşullarının ve gelir düzeyinin sınırlılığı önemli rol oynar.

Türkiye'de yetmiş yıllık süreç içerisinde nüfus yaklaşık 5 kat artmakla birlikte, nüfus artış oranı giderek düşmektedir. 1927'de her 4 kişiden yalnızca biri kentlerde yaşarken, 2000 yılında Türkiye'nin kent sel nüfusunun toplam nüfusa oranı %65'ler düzeylerine ulaşmıştır. Başka bir deyişle Cumhuriyet'in başında %75 düzeyinde olan kırsal nüfus 1950'lere kadar sabit kaldıktan sonra, kentlere doğru hareketlenmeye başlamış, özellikle 1980 sonrası bu hareketlilik kır nüfusunun mutlak azalma eğilimine girmesiyle bir göç dalgasına dönüşmüştür. Türkiye'de ilk kez 1980-1985 döneminde kırsal nüfus mutlak olarak azalmaya başlamıştır

Tarımsal Uğraş – Hane Halkı İlişkisi

1980, 1991 ve 2001 yılı sayım sonuçlarına göre toplam yerleşim yeri sayısı 1991'de 1980'e göre % 0.68 oranında, 2001'de 1991'e göre %1.77 oranında artış göstermektedir. Bu sonuçlara göre son yirmi yılda yerleşim yeri sayısında %2.46 oranında artış söz konusudur.

Toplam hane halkı sayısı 1980, 1991 ve 2001 itibarıyla karşılaştırıldığında, 1991'de 1980'e göre % 25.56 oranında, 2001'de 1991'e göre %8.32 oranında artmıştır. Son yirmi yılda toplam hane halkı sayısında %36.01 oranında artış olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan, 1980 yılında Türkiye kırsalında bulunan toplam hane halkının %90'ı tarımsal faali-

yette bulunurken, aynı oran 1991 yılında %86'ya, 2001 yılında ise %71'e gerilemiştir. Toplam hane halkı sayısında her üç sayım sonucunda artış görülürken, tarımsal faaliyette bulunan hane halkı sayısında 1991'de 1980'e göre %19.14 oranında artış görülmüş, ancak 2001'de 1991'e göre %9.62 oranında azalma kaydedilmiştir.

Tarımsal gelir olanakları azalan ve bu bağlamda kendini yeniden üretebilme gücünden yoksun kalan hane halkı üyelerinin bir kısmının tarım dışı geçici ve çoklu işlerde ücret karşılığı çalışmaya başlamaları, bu sonucun ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre 1, kırsal işgücünün %22.9'u, yani yaklaşık dörtte biri imalat sanayi, ticaret, ulaştırma, inşaat, toplum hizmetleri gibi tarım dışı gelir getiren iktisadi faaliyet kollarında çalışmaktadır.

Sonuçlar, tarımsal işgücünün bir kısmının, kendini yeniden üretebilmek için emek gücünü satmak ya da ek iş yapmak zorunda kaldığını ortaya koymaktadır.

“Tarım-ormancılık-avcılık ve balıkçılık” dışındaki iş alanları, (a) Madencilik ve taşocakçılığı, (b) İmalat sanayi, (c) Elektrik-gaz ve su işleri, (d) İnşaat ve bayındırlık işleri, (e) Toptan ve perakende ticaret ile lokanta ve otel işleri, (f) Ulaştırma-haberleşme ve depolama işleri, (g) Mali kurumlar-sigorta-taşınmaz mallara ait işler ve kurumların yardımcı iş hizmetleri olarak sayılmaktadır.

İstihdamın sektörel dağılımının değişimi, son onbeş yıllık süreçte tarımın istihdamdaki payının % 46'dan %34'e gerilediğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık sanayi istihdam düzeyi, ancak %18.9 dolayındadır.

GSMH içindeki payı %11.36 olan tarımın istihdam içindeki payının %34 olmasına karşın; imalat sektörü, enerji sektörü, ticaret sektörü ve ulaştırma sektöründe, sektörlerin GSMH içindeki payları, istihdam içindeki paylarından daha yüksektir. Mali kurumlar GSMH'ya katkılarından daha yüksek bir istihdam katkısı sağlarken, inşaat sektörünün her iki açıdan payları birbirine eşittir.

Kırsal nüfus (%65), tarımın GSMH'ya katkısı (%11.36), istihdam içinde tarım sektörünün payı (% 33.88) ve tarımda kişi başına düşen GSMH (1.384 ABD Doları) rakamları birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye tarımının barındırdığı atıl istihdam düzeyine ilişkin kestirimlerde bulunmak kolaylaşmaktadır.

Ancak atıl istihdam düzeyi, tek başına tarım sektörünün sorunu olarak değerlendirilemez. Ülkede başta sanayi olmak üzere, diğer sektörlerin istihdam emme kapasitesinin artmaması, tarım sektöründen fazla nüfusun çekilmesi süreci önünde en büyük engeli oluşturmaktadır.

Kriz dönemleri, bu yapıyı olanca çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. 2001 sonu ve 2002 başlarında ülkenin yaşadığı iki büyük ekonomik krizden sonra genel istihdam düzeyinde önemli daralmalar yaşanırken; yalnızca tarım sektörünün istihdam düzeyi yükselmiştir. Bunun, sektördeki bir canlanma ile ilgili olmadığı açıktır.

Konu ile ilgili bir başka önemli gelişme de, sektördeki kadın istihdamı ile ilgilidir. Tarım sektörü, kadın işgücünün en yoğun olduğu sektör konumundadır. 2003 yılı itibarıyla, genel istihdamda kadınların payı %27.86 düzeyinde iken, aynı oran, tarım sektöründe %48.10'a çıkmaktadır. Yine 1999 yılı verilerine göre, kadınların %72.2'si tarım kesiminde çalışmaktadır. 1990 – 2000 yılları arasında kadınların genel istihdamında %34'ten %28'e olmak üzere %6'lık bir daralma olmasına karşın, aynı zaman diliminde tarım istihdamındaki kadınların payı %49'dan %49.2'ye yükselmiştir. Bu sonuç, "tarımın kadınsallaşması (feminizasyonu)" olarak nitelenebilir.

Tarımın kadınsallaşması, krizler sarmalındaki Türkiye kırsalında kadın emeğinin konumlanışına işaret etmektedir. Kırdan kente göç, erkekler için işgücüne katılımda küçük bir düşüşe neden olurken, kadınların neredeyse tamamının işgücü dışında kalması sonucunu doğurmaktadır. Tarım sektörü ise, emek yoğun ve az getiri sağlayan özellikleri ile öncelikle erkek işgücü tarafından terk edilen bir üretim alanı olma özelliği taşımaktadır. Bu sonuç, "tarımın kadınsallaşması"nın, kadın emeğinin giderek daha çok istismara açık hale gelmesine ilişkin bir kavramsallaştırma olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, tarım kesiminde istihdam edilenlerin %1.1'i ücretli, %5.1'i yevmiyeli, %0.6'sı işveren, %39.4'ü kendi hesabına çalışan ve %53.8'i ücretsiz aile işçisi durumundadır. Başka bir deyişle, tarım sektöründeki faal nüfusun %91'i fiilen kendi işinde veya aile işletmesinde çalışmaktadır.

Bütün bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, tarım sektöründe genel olarak aile işletmesi için ücretsiz çalışma biçiminin egemen olduğu, işgücünün büyük oranda bucak ve köylerde konumlandığı, sektörde giderek artan bir kadın işgücü yapısının varlığı ve buna koşut olarak eğitim düzeyinin düşüklüğü not edilmelidir.

Türkiye'de Arazi Kullanımı

2001 yılı GTS Köy Genel Bilgi Anketi sonuçlarına göre toplam 668 781 782 dekar arazinin %27,63'ü koruluk ve orman arazisi (fundalık ve makilik dahil), %22,78'i tarla arazisi, %21,86'sı daimi çayır ve otlak (mera) arazisi, %14,47'si tarıma elverişsiz arazi (taşlık, bataklık, çorak arazi, yerleşim arazisi, mezarlık, harman yeri vb. dahil), %5,60'ı nadas

arazisi, %3,87'si meyve ve diğer uzun ömürlü bitkiler için ayrılan arazi (kavaklık-söğütlük dahil), %2,91'i tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan arazi, %0,88'i sebze ve çiçek bahçeleri arazisi (örtü altı dahil) şeklinde kullanılmaktadır.

2001 yılı verilerinden de izleneceği üzere, Türkiye yüzölçümünün ancak 176 milyon dekarında işlemeli tarım yapılmakta olup, bunun da yine 146 milyon dekarını tarla arazileri oluşturmaktadır. Yaklaşık 36 milyon dekar nadas alanı ve yaklaşık 19 milyon dekar kullanılmayan arazinin toplamı olan 55 milyon dekar alan ise, tarıma elverişli olduğu halde, su yokluğu ve tarımsal faaliyetlerin ekonomik olmaktan çıkması, göç vb. nedenlerle işlenememektedir.

Tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan arazi oranının en yüksek olduğu bölge %5,11 ile Karadeniz Bölgesi iken en düşük olduğu bölge %1,61 ile Akdeniz Bölgesidir.

Arazi – mülkiyet ilişkileri

1991 Genel Tarım Sayımı sonucuna göre Türkiye'de tarım işletmelerinin %99.45'i 2001'de ise %99.77'si tek bir hane halkı işletmesidir. Yasal durumu birden fazla hane halkı ortaklığı olan işletmelerin toplam tarım işletmeleri içindeki oranı 1991 GTS'de %0.54 iken 2001 GTS'de %0.22'ye düşmüştür. 1980 Genel Tarım Sayımı sonucuna göre Türkiye'de ortalama arazi parça büyüklüğü 9.82 dekar, 1991'de 10.85 dekar, 2001'de ise 14.96 dekar olarak belirlenmiştir.

Tarımsal işletmelerin küçük ve parçalı olması, işletmenin teknoloji, bilgi, sermaye kullanımını olumsuz etkilemekte, ortalama işletme maliyetlerini yükseltmekte ve verimsizlik sarmalı yaratmaktadır.

Arazinin işletilmesinde ortaya çıkan tasarruf ilişkileri ise, şöyle bir görünüm sergilemektedir;

1991 GTS ve 2001 GTS Tarımsal İşletmeler Anketi sonuçlarına göre Türkiye'de tarımsal işletmelerin büyük bir kısmı (sırasıyla %92.57 ve %81.34) yalnız kendi arazisini işletmektedir.

Türkiye'de kendi arazisi olmayıp başkasından kira, ortakçılık, yarıcılık vb. şekillerde tuttuğu araziyi işleten işletmelerin toplam işletme içindeki oranı 1991 GTS'de %1.65 iken 2001 GTS'de %3.56'ya yükselmiştir.

Kendi arazisi olmayan işletmelerin 1991 GTS'de %71.27'si, 2001 GTS'de %51.03'ü yalnız kira ile arazi işlettikleri belirlenmiştir.

Diğer taraftan, hayvancılık işletmelerinde de benzer yapısal sorunlar bulunmaktadır.

Örneğin, süt sığırcılık işletmelerinin yüzde 84 gibi önemli bir bölümü sadece 1-4 baş hayvana sahip bulunmaktadır. Faal durumda bulunan sığır besi işletmelerinin ise yüzde 87'si 10 baş'ın altında hayvana

sahiptir. Koyunculuk işletmelerinin yüzde 72,2'sinde ise ortalama koyun sayısı 50 başın altındadır.

Tarımsal işletmelerde uzmanlaşma alanında hiçbir iyileşme sağlanamamıştır. 1970 yılı verilerine göre işletmelerin %83,3 gibi önemli bir bölümünde bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yürütüldüğü geleneksel polikültür bir yapı bulunmaktadır. İşletmelerden %7,3'ü yalnızca bitkisel üretimde; %9,4'ü ise sadece hayvansal üretimde uzmanlaşmış durumdadır.

2003 yılında yapılan toplam 1.8 milyon ton mısır dışalımının 1.1 milyon tonu ABD'den, 357 bin tonu ise Arjantin'den yapılmıştır. Bu iki ülkenin, dünyadaki genetiği değiştirilmiş üretim alanlarında en büyük paya sahip olduğu düşünüldüğünde, mısır dışalımı ile ülkeye giren transgenik mısırların ayrı bir sorun alanı oluşturduğu açıktır.

1928 yılında 6.9 milyon baş olan sığır varlığı 1950 yılına kadar çok hızlı bir artış göstererek 10 milyona ulaşmış; 1950-1960 arası dönemde azalan bir hızla da olsa yine artmış ve 1960 yılında 12.4 milyonu bulmuştur. 1980 yılına kadar artışını sürdürerek 15.9 milyon başa ulaşan sığır varlığı, bu tarihten sonra belirgin bir şekilde düşmeye başlamış ve 2002 yılında 9.8 milyona gerilemiştir.

Ülke hayvan varlığının bir diğer önemli unsuru olan koyun varlığı da sığır sayısındaki değişmelere koşut olarak gerilemiştir. Koyun varlığı 1928'de 13.6 milyondan 1950'de 23 milyona ve 1982'de 49.6 milyon başa kadar artmıştır. Bu tarihten sonra, ise koyun varlığı azalma sürecine girmiş ve 2002 yılı itibariyle 25.2 milyon başa düşmüştür.

Kıl keçisi ve Ankara keçisinde sayısal düşüş dönemi 1960'lı yıllarda başlamıştır. 1928 yılında 8.9 milyon baş olan kıl keçisi 1960'da 18.6 milyon'a kadar yükselmiş, daha sonra azalmaya başlamış ve 2002'de 6.5 milyon başa gerilemiştir. Ankara keçisinde ne yazık ki 1960 öncesinde de önemli bir gelişme sağlanamamıştır. Nitekim 1928'de 3.2 milyon baş olan Ankara keçisi 1960'da yaklaşık 6 milyona ulaşmış, 2002 yılında ise 261 bin başa gerilemiştir.

Meraların yok edilmesi, tüm hayvansal üretim için çok önemli bir kaynağın da yitirilmesi yanında, geleneksel olmakla birlikte yığın halinde üretimde bulunan ve düşük maliyetli yem girdisi sağlayabilmeleri nedeniyle rantabl olan ekstansif koyunculuk işletmeleri için de bir yıkım olmuştur. İşte koyun varlığının azalmasının gerçek nedenini bu bulgular da aramak gerekir.

Hayvan varlığının ıslahı konusunda ulaşılan seviye, 80 yıl gibi uzun bir zamanı aldığına dikkat edilirse yeterli olmaktan uzaktır. Sığırcılıkta ıslah çalışmalarında ise; koyunculüğün ihmal edilmesi pa-

hasına ve tüm ıslah olanakları bu alt sektöre sağlanarak belli bir dereceye kadar iyileşme sağlanabilmiştir.

Koyunculukta da 1928 yılında başlayan merinoslaştırma çalışmaları sonucunda başta Türk Merinosu olmak üzere Anadolu'nun iklim ve çevre koşullarına uyumlu, verim yönünden yerli ırklardan yüksek, çeşitli koyun tipleri meydana getirilmiştir. Ancak bunların yaşama alanları haralar, devlet üretme çiftlikleri ya da zootekni araştırma enstitüleri ile sınırlı kalmış, halk elindeki kullanımının yaygınlaşması sağlanamamıştır.

Tarımsal Mekanizasyon Yapısında Değişim

Türkiye tarımsal ekipman ve makine parkında 1994 - 2003 yılları arasındaki değişim incelendiğinde, traktör sayısının 757.505'ten 997.620'ye %32 oranında arttığı, karasabanın 340.020'den 125.335'e %63 oranında gerilediği görülmektedir. Kulaklı traktör pulluğu 746.554'ten 930.943'e çıkmış ve traktör sayısındaki artışa koşut bir şekilde, %25 oranında artmıştır.

Belirtilen dönemde, kendi yürür biçerdöver sayısının hemen hiç değişmeyerek 11.649'dan 11.721'e çıktığı, sellektör sayısının 3.141'den 4.092'ye %30 oranında arttığı, yağmurlama sulama tesisinin %54 oranında artarak 122.482'den 188.258'e çıktığı, damlama sulama tesisinin ise ilk kez 2002 yılında 58.069 olarak başladıktan sonra, izleyen yıl olan 2003'te %114 oranında artarak 124.036'ya çıktığı görülmektedir.

Aynı dönemde elektrik motorlu motopomp sayısı 112.094'ten 147.909'a çıkarken, termik motorlu motopomp sayısı ise 213.722'den 197.888'e gerilemiştir.

SOSYALİZMDE TARIM PROJESİ

1-Yerleşim Bölgelerinin Kurulması

Kapitalizm gerek teknolojik, gerekse diğer alt-yapı olarak tarım alanında birçok imkânları gerçekleştirerek toplumsal üretime hazır hale getirmiştir.

Sosyalizm projemizde tarım alanında yapılması gereken, hızla yerleşim bölgelerinin kurularak, Üniversiteleri, hastaneleri, sinemaları, kültürel ve sosyal yaşam alanları oluşturarak, cazip yerleşim merkezleri oluşturmak ilk 5 yıllık planımızda hayati önem taşımaktadır. Bunun için, tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi, böylece hem istihdam olanaklarının artırılması hem de metropollerde yaşayan insanların bu cazibe merkezi tarım alanı yerleşim bölgelerine yerleşmeleri ile metropollerdeki nüfus yoğunluğunun giderilmesi öngörülmektedir.

Yerleşim bölgeleri kurulurken olmazsa olmaz kuralımız, KAMULAŞTIRMALARDIR. Bugün ülke nüfusunun sahip olduğu ve pratikte mülksüz olarak tanımladığımız ve üretimin hiçbir getirisi olmayan ve 50 dekaradan az olan toprak büyüklüğü oranı %65 dir. Zaten pratikte mülksüz olarak tanımladığımız bu toprak büyüklüğünü kamulaştırırken, zorlanmayacağımız büyük olasılıktır. Öte yandan, yukarıdaki istatistik bilgileri, orta köylü dışında kalan, %6 oranına sahip zengin köylüler ile, %5,26 oranına sahip, büyük kapitalistlerin topraklarına da zorla el koyduğumuzda, kamulaştırılan toprak oranı %76,26 gibi bir büyüklüğe ulaşacaktır. Özellikle aile emeğinin kullanıldığı arazi alanı 25 dekar düzeyindedir. 25 dekarın üzerine çıkıldığı zaman, tarım işçiliği kullanılmak zorunda kalındığı için bu durum maliyeti artırmakta ve 50 dekarın altındaysa ekonomik olarak kazanç sağlamamakta, tersine, aile emeğini nispeten azaltmakla beraber, üretimi caydırıcı kılmakta, bu durum ise mülksüzleşmeyi beraberinde getirmekte ve bu toprağa sahip olan nüfusu sanayinin olduğu şehirlere göçe zorlamakta. Böylece, tarım alanındaki insanların bu şehirlerde sanayi dallarındaki istihdama akmasına, vasıfsız, yedek iş gücünün doğmasına neden olmakta ve yoksul tarım nüfusunun proleterleşme sürecinin koşulları kapitalizmin geldiği sürecin kendisi sağlamaktadır. Özellikle Kürdistan bölgesinden göçebe yoluyla, sanayi tarımın yapıldığı diğer bölgelere çalışmak üzere giden tarım işçileri, insanca yaşam koşullarını hiç olmadığı, çadırlarda yaşayan, günde 2 YTL için trafik kazalarında ölen ve genellikle aynı aileden onlarca insanın hayatlarını kaybettiği haberleri, gerek görsel basından, gerekse yazılı basından oldukça sık gören ve buna aşına olan toplum haline gelmiştir. Bu insanlar da proletaryanın yanında yer alacak ve sosyalizm projemizde önemli yere sahip tarım işçilerini oluşturmaktadır.

2-Komitelerin Oluşturulması

Komiteler tamamen proletarya önderliğinde ve denetiminde olacaktır. İlk 5 yıllık planlama çerçevesinde, başlangıçta büyük ve orta köylüler bu komitelere alınmayacak, daha sonraki yıllarda ise Merkez Denetim Komisyonu ve Sekreterliğin onaylaması durumunda orta köylülük de bu komitelere dahil edilebilecektir. Köy Komiteleri, her türlü güvenlik, işleyiş ve örgütlenme görevlerini, proletaryanın denetiminde ve önderliğinde yapacak, bürokrasi ve mülkiyet konusunda oluşabilecek tehlikeler karşısında, taviz verilmeyecek, her türlü sert tedbirlere başvurulabilecektir. Bu Komitelerde çalışacak olan memurlarda, Merkez Denetim Komisyonu ve Sekreterlikle yakın çalışma içerisinde çalışmalarını yürüteceklerdir.

3-Kooperatiflerin Oluşturulması ve Tarımsal Üretim

Üretimin toplumsallaştırılması, üretimin verimliliğinin artırılması ve orta köylülüğün, mülksüzleşmesinin cazip hale getirilmesi için, Sovyetlerde olduğu gibi Kolhozlar ve Solhozlar örneği bu aşamada rehberimiz olacaktır. Bilindiği üzere bu büyük ve küçük işletme sistemleri ile üretilen ürünler sosyalist devletin yaptığı planlamalar ölçüsünde yıllık tahmini öngörülen üretimin stoklarını yaparak, ilk 5 yıllık süreçte ambargolar ve savaşımında hesaba katılarak, ilk etapta TEMEL TARIM ÜRÜNLERİ üretilerek bu savaşım sürecinde, temel gıda tarım ürünlerinin üretimine ağırlık verilecek, üretim fazlası ürünler için, %20 oranında fazla ödenek ayrılarak, üretimin verimliliği sağlanacak, öte yandan, diğer orta köylülükten ürettikleri tarım ürünleri, bu köylülüğün kooperatiflere katılımını sağlamak amacıyla, ticaret yapmalarını engelleyecek miktarda satın alınarak, geriye kalan ürünlerini kooperatiflere vermesi sağlanarak, orta köylüde kazanılacaktır.

Emek yoğun üretime ağırlık verilecek ve organik tarım yapılarak, sermaye yoğun üretim ise tarım ürünlerinin genetiğinde, insan sağlığına herhangi zarar verecek durumlarda reddedilecektir. Bugün bağımlı ülkeler, Emperyalist ülkeler tarafından emek yoğun üretim yapmaya zorlanmakta, kendilerinin sermaye yoğun üretimle ucuza mal ettikleri ürünleri, bağımlı ülkelere pazarlamaktadırlar. Bu ürünler ise, teknoloji kullanılarak, genellikle genetikleriyle oynanmış tarım ürünleri oldukları içindir ki hem çevre hem de insan sağlığını tehdit etmesi nedeniyle birçok zararlar oluşturmaktadır.

Öte yandan teknoloji, insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde en verimli şekilde kullanılacak ve ekonomik olarak desteklenecektir. Şimdi de kullanılan TOPRAKSIZ TARIM üretim şekli daha da geliştirilerek, kullanılan suyun tekrar kullanılması gibi avantajlarından faydalanılarak, teknoloji en verimli şekilde kullanılacaktır.

Sonuç olarak, kapitalizm tarımsal alanda birçok sorunu çözmüştür. Bu haliyle oluşturacağımız devrim hükümetinde, gerek teknoloji (traktör, biçerdöver v.s) gerekse, teknik personel (ziraat mühendisi) anlamında avantajlarımızı kullanacağız. her şeyden önemlisi Türkiye tarım alanında teknoloji, toprakların gerektiği gibi kullanılması gibi birçok etmenin verimli kullanılması durumunda, KENDİ KENDİNE YETEBİLEN BİR ÜLKE olması nedeniyle, tarım ve kırsal kesim alanında, devrim hükümeti için bir avantaj olarak, sosyalizm projemizde büyük yarar sağlayacaktır.

Sosyalizm'de Enerji

Gelişen teknoloji insan yaşamını çeşitli biçimlere evirirken buna bağlı olarak farklı ihtiyaçları da beraberinde getiriyor. Elbetteki teknoloji ve ihtiyaç kelimeleri bir arada kullanılmıca ilk olarak çağrıştırdıkları kavram enerji oluyor. Elektronik ve mekanik cihazların en önemli gereksinimi enerji. Peki hayatımıza bu kadar nüfuz etmiş olan teknolojik cihazların çalışması için gerekli enerji nasıl temin edilebilir? Bunun için geliştirilmiş olan birkaç yöntem üzerinde duracağız. Ancak bunu yaparken gözeticeğimiz bir nokta var; o da incelemelerimizi yaptıktan sonra sosyalist bir toplumda nasıl bir uygulama ile enerji ihtiyacının karşılanabileceğine karar vermek.

Hidroelektrik:

Akarsular üzerine kurulan barajlar ile su akışının kontrol altına alınarak bu akış hareketi sayesinde elektrik üretmek için kullanılan bir yöntemdir. Biriktirilen su, kontrollü olarak baraj üzerindeki kanallardan geçirilip türbin adı verilen ve kendi etrafındaki dönüşü sayesinde elektrik enerjisi üreten cihazlara taşınır ve türbinlerin harekete geçmesi sağlanır. Bu türbinlerden elde edilen enerji, nakil hatları ile şehirlere ve diğer kullanım alanlarına ulaştırılır.

Güneş Enerjisi:

Güneş üzerinde meydana gelen nükleer tepkimeler sonucu çok yüksek miktarda enerji açığa çıkar. Bu enerjinin bir bölümü ışınım yolu ile çevreye yayılır. Dolayısıyla dünyaya da ulaşan güneş ışığı, taşıdığı enerjiyi çarptığı noktada açığa çıkarır. Açığa çıkan bu enerji güneş pilleri denilen cihazlar sayesinde akümülatörlere taşınarak depo edilebilmektedir. Bu yöntem, daha çok hesap makinesi gibi elektronik cihazlarda ve sokak aydınlatmalarında kullanılmaktadır.

Jeotermal Enerji:

Yeraltından yüzeye çıkarılan su ve gazların çeşitli işlemlerde kullanılması ile enerji açığının kapatılması sağlanabilmektedir. Özellikle sıcak su kaynaklarına yakın yerleşim yerlerinde binaların ısıtma sistemleri için kullanılabilirler. Ayrıca gayzer adı verilen ve yeraltından fişkıran basınçlı sulardan da çeşitli alanlarda yararlanır.

Nükleer Enerji:

Bir reaktör içerisinde kontrollü olarak, uranyum, toryum gibi radyoaktif elementlerin atomlarının nötronlar ile çarpışarak bölünmesi sonucu çok yüksek miktarda enerji elde edilir.

Nükleer enerji bugüne kadar bulunan yöntemler içerisinde en verimli olanıdır. Öyle ki, 365 Kg. uranyum (U235) ile bir hidroelektrik santralinin bir yılda ürettiği enerjinin tamamı çok daha kısa bir sürede elde edilebilmektedir. Ancak nükleer enerjinin en önemli handikapı enerji üretimi sonrasında atık maddelerin radyasyon taşıması ve bu radyoaktivitenin yüzyıllar boyunca sürmesi. Bu atık maddelerin kurşun ile kaplı beton muhafazalar içinde nesiller boyunca bekletilmesi gerekmektedir. Ancak bu durumun aşılması için de öneriler ve yöntemler geliştirilmektedir.

Rüzgar Enerjisi:

Bilinen yöntemler içerisinde doğa ile en uyumlu ve zararsız olanlardan birisi rüzgar enerjisidir. Bir kulenin üst noktasına yerleştirilen pervanelerin rüzgar yardımıyla döndürülmesi ve bu dönme hareketinin bir elektrik motoruna iletilerek enerji elde edilmesi şeklinde çalışır. Ancak üretilen enerji açısından verim fazla yüksek değildir. En önemli dezavantajı ise ses kirliliğine sebep olmasıdır. Ancak hava hareketlerinin yoğun olduğu bölgelerde çok avantajlı olabilir.

Termik Santraller:

Kömür, petrol, linyit gibi yakıtların kazanlarda yakılarak elde edilen ısı sayesinde kazanlardaki suyu buharlaştırıp, bir buhar türbininden geçmesi yoluyla enerji üretilen santrallerdir. Kullandığı yakıtlar nedeni ile hava kirliliğine sebep olduğu için doğaya en çok zarar veren enerji üretim biçimi olarak bilinirler.

Önermeler

Kullanılan bu yöntemlerden bazılarını bizler seçmek ve uygulamak durumundayız. Yazının başında da belirttiğimiz gibi, bunu yaparken sosyalist bir toplumu baz alarak o toplumun ihtiyaçlarına yine o toplumun değer yargıları çerçevesinde cevap verecek olan sistemi seçmektir. Şu halde ilk yapacağımız yöntem termik santralleri devre dışı bırakmak olacaktır. Diğer yöntemler içinse önerilecek en doğru kullanım şekli şöyle belirlenebilir: Coğrafi şartlar gözetilerek o bölgenin durumuna en uygun enerji üretim yöntemi seçilmelidir. Örneğin Fırat, Dicle, Kızılırmak, Sakarya gibi akarsuların bulunduğu bölgeler için hidroelektrik santralleri, rüzgarların hiç eksik olmadığı yüksek bölgeler için yel değirmenleri gibi. Ya da düşünülebilecek bir başka yöntem - gerekli güvenlik önlemleri alınarak - bir nükleer bir santral kurularak çok geniş bir bölgenin enerji ihtiyacının nakil hatları ile taşınarak giderilmesi olabilir.

Sosyalizm'de Sokak Çocukları

Kapitalizm kar getirmeyecek olan tüm toplumsal kesimleri gereksiz bir yük olarak görür. Sokağa terk edilmiş bebekler onun sorunu değildir. Dilenen yaşlılar hiçbir zaman onun gündeminde yer almaz, sokak çocuklarıysa onun için bir asayiş, güvenlik sorunudur. Bugün kapitalizm, başta çocuklar olmak üzere tüm insanlık için felaketler ve yıkımı beraberinde getirmektedir. Bir toplumun özgürlüğü kadının ve çocukların özgürlük derecesi ile ölçülür.

Bugün sokak çocukları Brezilya'da topluca katlediliyor, Arjantin'de av hayvanı gibi tek tek avlanıyor. Yani tüm ülkelerde ya asılıyor ya kesiliyor ya da cezalandırılıyorlar. En iyi çözümlerde "bu çocukların hasta olduğu, ıslah evlerinde, rehabilitasyon merkezlerinde tedavi edilerek topluma yeniden kazandırılmaları gerektiğinden" bahsediliyor. Bunun gibi dünya örneği çokça sergilendi benzerleri ise sergilenmektedir. Türkiye'de ise Cezaevleri-ıslah evleri yetmemekte, onları kapatacak ada aranmakta, yani sorundan kurtulma hesapları yapılmaktadır.

Rakamların diliyle bugün dünyada;

- * 1 milyar çocuk yoksulluk içinde yaşıyor.
- * 300 milyon çocuk evsiz yaşıyor.
- * 140 milyon çocuk ilkokula gitmiyor.
- * 7 milyon çocuk mülteci.
- * 5-14 yaş grubunda 270 milyon çocuk çalışıyor, bunların 150 milyonunu sağlıksız ve ağır işlerde çalıştırılıyor.

- * 2 milyon çocuk seks pazarında köle.

- * 2010 yılında 1 milyon çocuk AIDS olma tehlikesi altında.

- * İnternet aracılığıyla çocuk pornografisi yaygınlaşmakta ve arama motorlarında arama istatistikleri ilk sırada Türkiye'yi gösteriyor.

- * 1994-2000 yılları arasında çocuk mahkemelerine açılan davalardaki çocuk sanık sayısı yıllık ortalama 5 bin 884 iken, 2001 yılında 6 bin 312'ye, 2002 yılında 7 bin 152'ye ve 2003 yılında 28 bin 888'e ulaştı. Bugünse 40 binlerde.

- * Türkiye'de ise bugün 6 milyon korunmaya muhtaç çocuk bulunmaktadır. Bunun 200 bini sokakları mesken edinmiş durumdadır.

Tanım

Kapitalist dünyada hepimizin sıkça karşılaştığı, her gün yolda yürürken karşımıza çıkan, önümüzü kesen, bir şeyler isteyen ya da satan bu çocuklar kimdir?

Sokakta çalışan çocuklar;

Ailesinin geçimine katkıda bulunmak ya da kendi masraflarını karşılamak için günün bir bölümünde sokakta çalışan, gecenin erken ya da geç bir saatinde evine dönen çocuklardır. Mendil, sakız, su ve kart satanlar, ayakkabı boyacılığı, dilencilik yapan çocuklar buna örnektir. Genelde tiner, bali vb. madde bağımlılıkları yoktur. Ancak madde bağımlılığı konusunda ciddi olarak risk grubu oluşturmaktadırlar. Bu tanımdan sonra sokak çocuklarını iki grupta toplamak mümkündür. Birinci grup 24 saat sokakta yaşayan; ikinci gruptaki çocuklar ise hayatlarını sokakta kazanan çocuklardır. Bu çocuklar, aileleriyle az çok bağlantısı olan, başka bir deyişle akşam eve dönebilme imkanları olan çocuklardır. Ayrıca sokakta çalışmak çocuklar için pek çok olanaktan yoksun olmanın yanı sıra, okula gitmek yerine erken yaşta çalışmaya başlamak anlamına da gelmektedir. Sokakta çalışan çocuklar okula devam edemedikleri gibi, sigaraya-uyuşturucuya alışma, kolay yoldan para kazanma, suça itilme, dışlanma, aşağılanma, şiddet, cinsel istismar gibi tehlikelere de maruz kalmakta ve aynı so-

kakta yaşayan diğer çocuklar gibi o kültüre dahil olmaya zorlanmaktadır.

Sokak çocukları;

24 saat sokakta yaşayan, geçimini sokaktan sağlayan, aile desteğinden yoksun çocuklardır. Suça itilip tiner bali gibi uçucu maddeler kullanan ve bunlara gereksinim duyan, sokağı mekan edinen çocuklardır. Aile ve toplumla bağları tamamen kopmuş olan bu çocuklar, sistemin dışına itilmişlerdir. İstanbul, Ankara, Uşak, Diyarbakır sokak çocuklarının çok olduğu bölgelerdir.

Sosyalizm'de sokak çocukları;

Sokak çocukları daha önceki devrimlerde de temel sorunlardan biri olarak görülmüş hızlı ve pratik çözümler getirilmiş ve bu deneyimlerin sonucunda birçok değerli bilim, spor, sanat, yönetim vb. alanda insan yetiştirmiştir.

Somut bir örnek verecek olursak Ekim devrimiyle birlikte sokak çocukları ve suçlu çocuklar için yetiştirme yurtları, eğitim toplulukları, özellikle evsiz yurtsuz sokak çocuklarıyla cezaevlerinden çıkartılan çocukların barınma, beslenme ihtiyaçlarını gidermek amaçlandı. Sovyet hükümeti her bir çocuğa ödenek ayırıyor. Çalışma olanağı yaratılana kadar ödenek devam ediyordu.

Sosyalist sistemlerde özellikle dikkat edilen hususlardan bir tanesi çocuğun geçmiş yaşamında yaşadığı ya da karıştığı suçlardan dolayı bir sorgulama ya da atıfta bulunulmamasıdır. Geçmiş bırakmak bugüne bakmak onları kırmadan, rencide etmeden çalışmanın zorunluluğunu uyguluyorlardı.

O zamanki çalışmalardan bir fikir edinmek için yaşam yolu kitabından bir alıntı yapmak yerinde olacaktır:

İç savaşın alevlerinin henüz tümüyle sönmediği ve yaşamın daha yeni yeni normale dönmeye başladığı dönemde,1920 güzünde, Eğitim Bakanlığı, o zamanlar genç bir öğretmen olan Anton Semyonoviç Makarenko'ya kimsesiz çocuklarla çocuk suçlular için bir topluluk kurma görevini verdi.1921 yılında Gorki Topluluğu adını alan bu çalışma-öğrenme-yaşama okulu, ana babaları iç savaşta ya da hastalıktan, açlıktan ölen sokak çocuklarını bir araya getirdi. Bu toplum dışına itilmiş gençleri değiştirmek ve onları birer dürüst, değerli, üretici insan haline getirmek, Makarenko'nun yaşamının ereği oldu. "Bu toplulukta, bedensel çalışmayla, kafa çalışması iç içeydi. Toplulukta herkes günde 4-5 saat ortaokulda okumak, o günün en son olanaklarıyla donatılmış elektrikli aygıtlar ya da fotoğraf araç-gereçleri fabrikalarında da dört-beş saat çalışmak zorundaydı. Toplulukta yaşayanların kazandıkları para, yaşama koşullarının dü-

zeltilmesine harcanıyordu. Son derece güzel örgütlenmiş çeşitli dersler vardı: Spor etkinlikleri, bir orkestra, tiyatro saatleri, ülkenin türlü bölgelerine geziler, toplulukta yaşayanların kültürel düzeyinin yükseltilmesine yardım ediyordu..."

İlk kurulan Gorki topluluğunda bulunan çocuklar daha sonra diğer kurulan topluluklarda aktif rol almışlardır

*1927'de kurulan Zerjinski Topluluğu için bunları söylüyor.

Proje

Kurulan yeni iktidar, tüm alanlarda olduğu gibi elimizde verileri bulunan çocuk ve gençler için eğitim, sağlık, barınma, kültür-sanat, iş atölyeleri, eğitim toplulukları gibi alanlarda gelişmeleri hem kişisel hem toplumsal kazanım sağlayacaktır. Daha önce verdiğimiz verilere göre 6 milyon korunmaya muhtaç ve 200 bin sokak çocuğu olduğunu gösteriyor cezaevleri ve islahevleri boşaltıldıktan sonra rakam büyüyor fakat Merkez Çocuk Komitesinin yapacağı ayrıştırma sonucunda 2. ve 3. grup bizim çalışma alanımızı oluşturuyor ve bu rakam bugünün verileriyle 100 bin kadardır.

1. Eğitiminde ve iş atölyelerine gidebilecek çocuklar. Suça bulaşmamış, madde kullanmamış çocuklar ve ebeveynsiz çocuklar bu gruba girer. Bu çocukların içerisinde sosyal hizmetlerde eğitimini sürdürmesi uygun olanlar, eğitimciler ve pedagoglar tarafından tespit edilip, uygun alanlara yönlendirilmiştir.

2. Suça bulaşmış cocuklar (cezaevleri ve islahevinden gelen çocuklar)

3. Uyuşturucu ve uçucu bağımlıları.

Bu iki grupta çalışma planına göre çocukların korunması, eğitimi, ve barınması ile ilgili öncelikle Çocuk Merkez Konseyi'nin içinde bir komite kurulması kararını alacak, bu komite aşağıdaki görevlerden sorumlu ve yetkili olacaktır.

Merkez Çocuk Komitesinin yapması gerekenler ve yetkileri

1- Yukarıdaki tanımlarda geçen çocuklar için merkezi bir birim oluşturmalı.

Pedagoglar, sosyal hizmet uzmanları, eğitimciler, gönüllüler

2- Çocukların geçmiş yaşamlarında ne yaptıklarını sorgulamaksızın, onların geleceğini hazırlamak üzere koruyucu ve geliştirici yasalar çıkartılmasını sağlar.

İl konseylerinde ve komitelerde tüm çocuklarda olduğu gibi bu tanımda geçen çocuklarda da bu maddeyi uygulama alanına geçirmeyi kabul eder. Konsey aynı zamanda eski sistemdeki gibi çocukları izole et-

meyecek ve bu çocuklara karşı işlenebilecek ya da davranış bozukluğu yaratabilecek durumlar hakkında çocuklar hakkında koruyucu yasalar çıkartılması, toplumu bilinçlendirme çalışmaları yapacaktır

3 9- 19 yaş arasındaki gençler için kurulacak eğitim toplulukları, işlikler, barınma, beslenme ve eğitim ihtiyaçlarını gidermeyi üzerine alır.

Cezaevlerinden, sokaklardan getirilip bu topluluklarda yaşamaya başlayan her çocuğa kurulacak iktidar belli bir ödenek ayırmalı, çalışma olanağı yaratılana kadar bu ödenek kesilmemelidir.

İl konseyinin yapması gerekenler ve yetkileri

1- Oluşturulacak komitedeki pedagoglar, sosyal hizmet uzmanları, eğitimciler, gönüllüler yaptıkları çalışmalarda ilerideki süreçte bu topluluklarda yetişen ve uyum gösteren çocukların komitede yer almasını teşvik etmelidirler.

2- Çocuk Merkez Komitesi'nin belirlediği ilkelere doğrultusunda, bu çocukların, sosyalist inşaya katılmaları hedefiyle, sosyal ve psikolojik yönden eğitilmeleri için özel kurumların açılması sağlanmalıdır.

Barınma:

Kurulacak olan yaşam alanları insanlardan uzak ücra köşeler olmayacaktır. Yaşamın içinde sorumluluk alabilecekleri, kendini geliştirecekleri ve toplumsal bağlar kurabilecekleri yerler olmalıdır.

Sağlık:

Sağlık komisyonuyla birlikte kaybedilmiş sağlıklarını yeniden kazanmaları ve toplum sağlığını geliştirmede öncü hizmetlerde bulunmaları için birlikte çalışılacaktır.

Eğitim ve iş eğitimi:

Kurulacak olan yaşam alanları, çocukların yaşamda sorumluluk almalarına olanak sağlayacak şekilde seçilmelidir. Bu sorumluluk projelerinde amaç, hem onların üretken yönünü ortaya çıkarmak hem de yaşamlarını sağlamak için ileriki yıllarda mesleki beceriler geliştirmek olacaktır. Bu işlerden bazıları; Montaj sanayisi (elektronik/bilgisayar/küçük ev aletleri), yaşlılar evi, hayvanat bahçesi, orman köylerinin ağaçlandırma ve koruma çalışmaları, çiftlikler gibi yerler olabilir. Aynı zamanda toplumun da bu çocuklarla ilgili eğitilmesi ve önyargılarla savaşılması önemlidir.

Kültür-Sanat:

Her bir çocuğun sanat eğitimi almasını, tiyatro sinema ve bunun gibi alanlara ulaşmasını, katılmasını, gezici tiyatro ve sanatçıların bu yaşam alanlarına gelip bilgi vermesini ve bu alanlarda okuyan gönüllü kişilerin ilgilendikleri sanat alanında ilgi uyandırıcı çalışmalar yapmasını sağlayacaktır. Çocukların sanat ve spor alanlarında üretimde bulunmaları teşvik edilmelidir.

Sosyalizm'de Belediye

Nüfus hareketini yaratan ekonomik ve toplumsal değişimlerdir. Kentleşme toplumun ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimlerden doğar. Bu nedenle kentlerin oluşumunda ve gelişiminde (nasıl bir kent sorusuna verilecek cevapta) belirleyici olan üretim araçlarının mülkiyeti ve üretim tarzı ve ona uygun planlanışıdır.

Örneğin, Türkiye'de toprakta çalışan nüfusun mülksüzleşmesi ve 1950'lerden itibaren kentlere göç etmesi düzensiz genişlemeye neden olmuş, merkezden çevreye doğru aşırı biçimde büyüyen kentler, bu şekilleriyle kapitalizmin hızlı ve çarpık gelişimine paralellik gösterirler. Burjuvazi ucuz işgücü ele geçirmek için gecekondulaşmayı bir çözüm olarak kullanır. Gündüz fabrikada gece evinin yapımında çalışan işçiye kirasını kapsayacak bir miktar ücret vermektan kurtulmuş oluyordu. O dönem arsa rantları düşüktü ayrıca kent dışında işgal edilen gecekondu arazisi hazineye aitti.

Kentler önce işbirlikçi burjuvazinin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlendi. Şimdiyse işbirlikçi burjuvaziyle-emperyalist tekellerin çıkarlarına göre sermaye akışkanlığını arttıracak uluslararası burjuvaziye yeni iş alanları oluşturacak biçimde yeni birikim modeline uygun olarak düzenleniyor.

Bugünkü kentlerin mekansal tasarımları yollar, geçitler,...vs. kapitalist ekonominin ürettiği mallar önceliğine bağlı olarak gerçekleşmiştir. Sosyalizmin yaratacağı ekonomik koşullar altında yapılacak bütün planlamalar temelde insanların gereksinimleri baz alınarak yapılacaktır.

Arz ve talep arasında ekonomik bir denge kurulmalı, kentle köy arasındaki karşıtlığın ortadan kaldırılması için bir dizi önlem alınmalı. İnsanların yaşadıkları toprakları terk etmesinin nedenleri ortadan kaldırılmalı.

Yerleşim alanları belirlenirken tarımsal alanların korunması, ekolojik denge uyumu gözetilmelidir.

Sosyalizmde belediye (adı belki farklı olur) düzeni şöyle olmalı:

1- Mahalle komiteleri kurulmalı sorunlar ve çözümleri halka açık tartışılmalı, alınan kararlar belediye komitesine iletilmeli

2- Belediye komitelerini, mahalle komiteleri; mahalle komitelerini halk seçmeli, seçimler seçim çağrısı yapıldığında yinelenmeli, seçim çağrısı komitelerin yetersizliği gözlemlenir ve somutlanırsa yapılmalıdır.

3- Kır ve kent emekçileri için yaşanabilir büyüklükte evler yapılmalı ve mimari tasarım zorunlu tutulmalı.

4- Ağaçlandırma ve çevre korunması için önlemler hemen hayata geçirilmeli

5- Kültür-sanat merkezleri her mahalleye açılmalı kütüphaneler kurulmalı düzenli aralıklarla kontrol edilmeli.

6- Her bireyin sağlık, konut, eğitim ve yaşama hakkı güvence altına alınmalı. Konutların yanında park, kreş, okul, yiyecek giyecek mağazaları, yeşil alan, sosyal tesisler inşa edilmeli.

7- Kadınlara yönelik çalışmalar yapılmalı

8- Beklenen Marmara depremiyle ilgili çalışma yapılmalı (İstanbul ve çevresi en tehlikede olan bölgeden başlanarak boşaltılır ve apartmanlar günün teknolojiyle desteklenerek güçlendirilmeli)

9- Kentin mimarisi engelliler düşünülerek planlanmalı

10- Bugün alt yapı deyince aklımıza yol, su, elektrik dışında termal enerji, doğal gaz, iletişim ağı(elektro-nik-manyetik), çevre temizliği, hava kirliliği, gürültü vb. gibi gelmelidir. Altyapı çalışmalarının belli bir sürede tamamlanması hedeflenmeli. İhtiyaç duyulduğunda birçok tesisatı bir arada bulabileceğimiz dev yeraltı sistemleri inşa edilmeli.

11- Ayrıca trafik sorununun çözümü için hızlı raylı sistem geliştirilmeli, metro yapımı için gerekli olan teknoloji ülkeye taşınmalı, toplu taşıma özendirilmeli, eş güdümlü yapılacak toprak planlamasıyla kentlere daha fazla göçün önü kesilmeli,

Her biri halkın el birliğiyle yapabileceği büyük işlerdir

Komiteler bireyin yönetime katılarak, kendini ve parçası olduğu topluluğu geliştirerek yol alabileceği bir sistemdir.

Artık bulunduğumuz bölgenin gelişim planında söz sahibi olduğumuza göre bugüne kadar bize ulaşmaz gelen makamlar bizzat bizler olduğumuza göre kendimizi daha yetkin kılmalı, birçok konuya kafa yormalı, yaşadığımız dünyayı nasıl en yaşanılır kılarız düşünmeliyiz. Ayrıca olumlu ya da olumsuz ortaya çıkan her durumun bizim attığımız adımlardan kaynaklandığını öğrendiğimizde her şeyin yolunda gitmesi için herkesin üstüne düşeni yapacağından şüphem yok.

Sosyalizm'de Kadın

KADIN SORUNUN

TEMEL KONULARDA ÇÖZÜMLERİ

Geleneksel kadınlık rollerinin ve yükümlülüklerinin kadınların ekonomik-sosyal ve politik yaşama katılımının tam ve eşit olması.

Komünist Partisi kadınların partide ve devrim hükümetinde aktif olarak temsil edilmesi için kadınların tüm parti ve devlet organlarında yer alması ve özelde yönetici organlara seçilmesi ve atanmasını sağlamak için aktif olarak bilgilendirme ve özendirme çalışması yürütülmesi.

Nedeni :

Kadınlar kendilerini doğrudan etkileyen politika ve kararların oluşum süreçlerinde alınamakta böylece kendi özgün sorunlarına doğrudan çözüm getirme şansındanda uzak kalmaktadırlar. Bunun en önemli sonucu olarakta, kadınlar yaşamın her alanında (eğitim, çalışma yaşamı, aile yaşamı, sağlık v.b) ağır sorunlarla karşı karşıya iken, bu sorunları ortadan kaldıracak politika ve programların geliştirilmemesi, bütçe ve kaynak ayırmaların yapılmamasıdır. Bu bir yanda mevcut eşitsizliklerin sürmesi, diğer yandan her kararda, örneğin her yıl bütçe kanununda kadınların dikkate alınmayarak bir kere daha ayrımcılığa, haksızlığa uğraması ve fiili eşitlik anlayışını yerleştirecek süreçlerin yaşama geçirilmemesi demektir. Kamuda görev yapan personelin ¼ ü kadın olmasına rağmen, yönetim düzeyinde kadın sayısı çok düşüktür. Türkiye'de halen tek bir kadın vali ve vali yardımcısı yoktur. Bugüne kadar da yalnızca bir kadın vali olmuştur.

ÇOCUK EĞİTİMİ VE EV İŞİNİN TOPLUMSALLAŞTIRILMASI

Kırda ve kentte kreş, yuva, ana-okulları, mevsimlik ana-okulları, gençlik ve çocuk kampları gibi kolektif kurumlarla okul öncesi yaştaki tüm çocukların toplumsal bakım ve eğitimini sağlanacak.

Ev işlerinin toplumsallaştırılması, büyük çamaşırhanelerin, yemekhanelerin kurulması Ayrıca yırtık-söküklerin dikilmesi için terzihaneler kurulması.

Ailenin bir ekonomik üretim birimi olmaktan çıkarılarak kadınların ev köleliğinden kurtarılmasıyla tüm emekçilerin ve kadınların yönünü ileriye doğru olacaktır.

Nedeni :

“Kadının kurtuluşunun ilk koşulu, bütün kadın cinsinin yeniden toplumsal üretime dönmesidir” (Engels)

Emekçi kadın “evdeki burjuva” olarak tanımlanan erkek proleterin karşısında “evdeki proleter” diye adlandırılıyor. Buna göre, nasıl ki “Başka bir ulusu ezen bir ulus özgür olamaz”sa, proletarya da kadının ezilen cins konumuna tüm görüngüleriyle son vermeden özgür olamayacaktır

Kadınların eşlerinin hizmetkarları, sanayiden eve iş alma, temizliğe gitme, çocuk bakımı, hasta bakımı, konfeksiyonda çalışma , evde yemek, örgü, dikiş yapma gibi kadının kadınlık rollerinde çalışması, ücretsiz işçi yada düşük ücretle sağlıksız koşullarda çalışması , bilime, sanata ve sosyal aktivitelere zaman ayırmak gibi konularda kadın hep geri planda kalmıştır.

NAMUS VE TÖRE

Devrimle halkların ulusal sorununa son verirken, kürt, arap ve tüm etnik emekçi halk kadınların da ulusal geleneklerden kaynaklı yaşadığı cinsel, sınıfsal sömürü ve gerici töre anlayışlarına karşı yasalar çıkarılması. Bu konu ile ilgili yürürlüğe konulacak yasa tasarısı: “Hiçbir insan diğerinin sahibi olamayacağı gibi, kölesi de olamaz. hiç kimse diğerinin bedeni üzerinde hak talep edemez bundan dolayı onu hiçbir şekilde cezalandıramaz veya dışlayamaz” . Ve böyle bir suç teşkilinde bu suçun kadına yönelik cinsel ayrımcılıktan kaynaklı, adli boyutundan alınarak tüm topluma işlenmiş bir suç olarak kabul edilmesi.

Nedeni:

Namus davranışının içeriği cinsel davranışa ilişkin gelenek ve göreneklerden kaynaklanır. Bu kavramın kuralı, cinsel saflık ve sakınmadan oluşur. Saflığı korumak, kadına düşen sorumluluklardan birisidir. Sakınma ise, her iki cinsi ilgilendirir. Kadının namusu, saflığını evlenmeden önce herkese karşı korumak biçiminde kendini gösterir. Evlendikten sonra ise cinselliğini sadece kocasına sunmak zorundadır. Bunun dışındaki her cinsel eylem namussuzluk sayılır, işte bu durumda cinayetler devreye girer. Çünkü kadın, cinselliğini koruyamamıştır.

Namus cinayetlerinde söz konusu olan, sert ve acımasız törelerdir. Töre, sosyolojik bir kavram olan toplumsal "norm" içinde yer alır. Toplumsal değerlerden, normlardan sapmalar genellikle sert ve acımasız yaptırımları içerir. Ataerkil toplumlarda kadının iffeti, erkeğin namus ve şerefi sayılır. Kadınlar bu yapı içerisinde düşük bir statüye sahiptir. Böylece kadın cinselliğine aşırı derecede bir değer atfedilmiştir. Ülkemiz de bu ataerkil düzenine sahiptir

EVLİLİK

- a). Resmi ve fiili evlilik eşdeğer kabul edilmesi.
- b) Çokeylilik yaşamın yasaklanması.
- c) Boşanmanın serbest olması ve eşlerden herhangi birinin başvurusu ile gerçekleşerek aile bağları eşler için birer boyunduruk olmaktan çıkarılması.
- d) Evlilik süresince var olan eşya veya malın ortak sayılması, ev kadınına da üretici emekçi kabul edeceğimizden boşanmada kadınlar için caydırıcı engelleri ortadan kaldırılmış oluyor. .
- f). Kadınlar, eşlerinin soyadını seçme zorunluluğundan kurtarılarak soyadı seçiminde özgür olacak, erkekler de eşlerinin soyadını kullanabilecek.
- g) Kadının hamilelik durumunda isteğine göre ve sağlık durumu göz önünde bulundurularak kürtajin serbest olması.
- h)Evlilik içi ve evlilik dışı çocuklar arasındaki yasal farklılıkları da ortadan kaldırılması. Tek yaşamayı tercih edenler için ev komünlerinin kurulması.

EĞİTİM

Engels'in de belirttiği gibi, "kadının kurtuluşunun ilk koşulu" olan . Üretime kazanmak için kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi.

Kadınlarımızın çoğunluğu köyde ve kentte hizmetçi, ücretsiz aile işçisi konumundaki olan emekçi kadınlardan bir proletarya ordusu yaratmak için önce okur yazarlık ve mesleki eğitimin yanı sıra kadının fiziksel özelliklerinin eğitimi için eğitim kampları kurmak.

Kadınların mesleki eğitim yoksunluğuna karşı meslek ve çırak okulları, kurslar açılırken, fabrikalarda kadınlar için kültür klüpleri kurulması. Fabrikalardaki eğitim komisyonları tiyatro, şiir geceleri, konser ve bale gösterimleri düzenlenmesi; işçi ve emekçilerde yeni ihtiyaçlar ve beğeniler geliştirilmesi için gerekiyor. Böylece kadınların geleneksel

olarak kadınlarla anılan mesleklerde değil, sağlığa zararlı işler dışında her işkolunda çalışmalarını, bunun için üniversite öğretimi almaları olanaklı hale gelecektir. Böylece kadınlar sanata ve bilime açık hale gelecektir.

Hayat kadınlığını bir suç değil, sınıflı toplumların ürünü olarak gördüğümüz için, hayat kadınları için kooperatif tarzı imalathaneler açmak ve oluşturulan eğitim kamplarında toplum için üretimde bulunan proleter kadını yaratmak.kadını hiçleştiren hayat kadınlığına son verilmiş olunuyor.

GERİCİLİK

"Kadınlar politikaya çekilmeden yığınlar politikaya katılamaz". Kadınların üretimdeki varlığı yeterli değil; bu bir yandan teşvik edilip niteliklendirilirken, aynı zamanda ve hızla kadınların devrimci enerjisinin başta politika olmak üzere yaşamın her alanında seferber edilmesi, kadınların tüm devlet ve işletme kademelerinde erkeklerle eşit düzeyde temsilinin gerçekleştirilmesi, kadını bağlayan dinci gerici örümcek ağlarının sökülüp atılması, parti ve kitleler içerisinde kadınlara ilişkin gerici önyargıların, kadınlara yönelik her türlü aşağılama ve istismarın giderilmesi yaşam tarzındaki gericilikle mücadele ancak kadınların kendi savaşımı ile mümkündür. Kadınları, bastırılmışlık ve cehaletlerinden gelen gericilikleriyle hatta kölelikleriyle alarak komünist yeni insanı yaratmak ancak kadın ve erkeğin birlikte mücadelesi ile mümkün olacaktır .

Örnek: 1984 yılındaki bir yıllık büyük greve kadar İngiliz maden işçileri sendikasının gazetesinin üçüncü sayfasında burjuva gazetelerinde olduğu gibi yarı çıplak bir kadın resmi basılırdı. Ancak grev boyunca madencilerin eşleri ve kadın arkadaşları mücadelede güçlü bir biçimde yer alınca sendika gazetesindeki bu yarı çıplak kadın resmi ortadan kalktı.Maden işçilerinin gösterilerine katılan, toplantılarda kalkıp konuşan kadınların kazandığı kendine güven ve bu güvenle madenci erkeklerin cinsiyetçi tutumlarına karşı verdikleri mücadele devrimci mücadelenin nasıl yığınsal değişimler gerçekleştirdiğinin iyi bir örneğidir.

ÇOCUK

Sosyalist inşa süresince bile, kadın işçiler tehlikeli ve ağır işlerde, doğum öncesi-sonrası dönemde de gece çalıştırılmayacak, iş seyahatlerine gönderilmeyecek. Anneler çalışsın ya da çalışmasın tarım sektöründe dahi altı aydan sonra bebek-

lerini kreşe bırakabilecek. Annelerin çalışma düzeni-
ne göre, bebek yada çocuklar kreş ve anaokullarında 14
saate kadar kalabilecek. Üretim birimi nerede bulunur-
sa bulunsun ihtiyaca göre, her bir üretim biriminde
mutlaka kreş ve anaokulu olacak; eğitilmiş sağlık ve
sosyal hizmet emekçileri burada istihdam edilecek

Diğer bir görünümü de sağlık alanındaki ilerleme-
nin sadece sağlık hizmetleriyle değil, eğitim, yeterli ve
dengeli beslenme olanaklarının yaratılması, sosyalist
ahlakın yapı taşlarını oluşturan okul öncesi kurumları-
nın her yerde bulunması büyük önem taşımaktadır. Ço-
cuklar buralarda kolektif yaşamın bütün gereklilikleri-
ni, temizlik alışkanlıklarını öğrenir, günlük spor, fizik-
sel kültür çalışması yapar, okuma alışkanlığını küçük
yaşlarda kazanır.

Çalışma Koşulları:

- 1). Kadınların üretime katılımlarının önünü aç-
mak.
- 2). Eşit işe eşit ücret ve 8 saatlik işgünü
- 3). Kadınların gece çalışması yasaklanması
- 4). Kadın emeğinin kullanılmayacağı işkolu ve a-
lanlar belirlenmesi
- 5). Kadınların işyerlerinde yük taşımaları ve ağır
işlerde çalıştırılmalarının yasaklanması
- 6). Toplu iş alanlarında küfretmek ve kaba konuş-
manın yasaklanması.
- 7). Kadınlara doğum öncesi ve sonrası 16 haftalık
izin ve ücretsiz sağlık hizmeti, çocuk için 1 aylık ücret
kadar giysi ve bez ile ücretin dörtte biri kadar çocuk pa-
rası ile 3,5 saatte bir yarım saatlik emzirme süresi veril-
mesi.
- 8). Burjuvazinin işçinin yeniden üretimi için kulla-
nım değeri üretmeye mahkum ettiği kadının evdeki e-
meği, üretici çalışmayla eşdeğer kabul edilmesi.
- 9). Yasa ve yönetmeliklerin uygulanıp uygulanma-
dığını denetlemek için iş müfettişlikleri kurulması.

Merhaba...

Öncelikle hepinizi selamlıyoruz. Bundan önce konferansınızı selamlamak için faks gönderdik ama ne yazık ki “örgüt-
sel ifadeler içeriyormuş!” Yani anlayacağınız sansüre takıldı. Konferansa katılan tüm dostlara sevgi ve selamlarımızı iletiyoruz. Konferansta hepinize başarılar diliyoruz. Kendinize çok iyi bakın. Sevgi ve özlemlerimizle hoşçakalın.

Daima...

Kürkçüler F Tipi zindanından özgür tutsaklar

Serkan, Mesut, Sami

Sosyalizm'de Çevre

Çevre ve ekoloji konusu konferansın son gününü tartışılan konulardan birisi oldu. Bir saatlik süre boyunca tartışmalar çok hararetli bir şekilde sürdü. Konuyu inceleyen arkadaş çalışmasını iki başlıkta toparlamıştı; Çevre sorunu ve Küresel ısınma.

Konuya önce çevre sorununun ne olduğu ile başladı. "İnsanın çevresiyle oluşturduğu doğal dengeyi meydana getiren zincirin halkalarında meydana gelen kopmalar, zincirin tümünü etkileyip, bu dengeyi bozulmasına sebep olmakta ve çevre sorunlarını oluşturmaktadır". Bu sorunları şöyle özetledi: çarpık kentleşme, ozon tabakasının delinmesi, küresel ısınma, doğal kaynakların hızla tükenmesi vs.

Teknoloji ve sanayinin hızla gelişmesiyle birlikte çevre sorunları da artmıştır. Artan nüfusla birlikte plansız endüstrileşme ve sağlıksız kentleşme, nükleer denemeler, bölgesel savaşlar, tarımda bilinçsizce kullanılan kimyasal maddeler, sanayide arıtma tesislerinin kurulmaması vs çevre sorunlarının hızla artmasına neden olmuştur. Dünyadaki çevre kirliliğinin % 50'si son 35 yılda meydana gelmiştir.

Daha sonra da hava kirliliğinin vs ne olduğunu anlattı. Havada katı, sıvı ve gaz şeklindeki yabancı maddelerin insan sağlığına, canlı hayatına ve ekolojik dengeye zarar verecek miktar, yoğunluk ve sürede atmosferde bulunması hava kirliliğine yol açar. Hava kirliliğine yol açan üç etken sayıldı. 1) İnsandan kaynaklanan hava kirliliği, 2) Motorlu taşıtlardan kaynaklanan hava kirliliği, 3) Sanayiden kaynaklanan hava kirliliği.

Su kirliliğine değinildi; Yer altı yer üstü, akarsu, göl ve deniz kirliliği olarak karşımıza çıkar. Su kirliliğine yol açan en önemli etkenler şunlardır. Endüstriyel zehirli atıkların arıtılmadan denizlere bırakılması, kanalizasyon sularının arıtılmadan bırakılması, petrol atıkları vs sayılabilir. Ülkemizde endüstri kuruluşlarının %98'inde arıtma tesisi bulunmamakta...

toprak kirliliğine neden olan faktörler anlatıldı. Yerleşim alanlarından çıkan atıklar, egzoz gazları, endüstri atıkları, kimyasal gübreler, kirliliğe sebep olan en önemli etkenlerdir. Ülkemizde erozyon sorunu; her yıl 500 milyon ton verimli toprak kaybol-

maktadır. Erozyon, toprağın bulunduğu yerden; yağışlar, sel suları, rüzgar, çığ vb etkenlerle taşınması olayıdır. Su, rüzgar, çığ, yerçekimi ve buzul erozyonu olarak nedenlerine göre sınıflandırılabilir.

Çölleşme ve kuraklık sorunları genel bir nitelik taşımakta ve dünyanın bütün bölgelerini etkilemektedir.

Tüm bunların yanında birde insan hayatını olumsuz etkileyen gürültü kirliliği bulunmaktadır.

Radyoaktif kirlilik, yani canlı yaşamına zararlı olan radyasyon da çevre kirliliğini oluşturmaktadır.

SERA ETKİSİ VE KÜRESEL ISINMA

Dünya atmosferi çeşitli gazlardan oluşur. Atmosferin, ışığı geçirme ve ısıyı tutma özelliği vardır. Atmosferin ısıyı tutma yeteneği sayesinde suların sıcaklığı dengede kalır. Atmosferin ısıtma ve yalıtma etkisine sera etkisi denir. Sera gazları; karbondioksit, kloroflourkarbon gazları, (CFC-11, HCFC-22, CF4, vb) metan, azot oksitleri, ozon ve su buharıdır. Bu gazların herbirinin oranındaki değişimler küresel ısınmaya neden olmaktadır. Bunların içersindedeki karbondioksit gazındaki artış en fazla küresel ısınmaya yol açmaktadır. Son yıllarda atmosferdeki karbondioksit miktarı hava kirliliğine bağlı olarak artmıştır. Karbondioksit ve ısıyı tutan diğer gazların miktardaki artış, atmosferin ısısının yükselmesine sebep olmaktadır. Bu da küresel ısınma olarak ifade edilir. Atmosfere karışan karbondioksitin % 80-85'i fosil yakıtlardan (petrol vb) kaynaklanmaktadır. Bu gaz küresel ısınmada % 50 paya sahiptir.

Bugün yaşadığımız çevre ve ekoloji sorunları insanlığı olduğu gibi doğayı da yoketmekte olan canlıların yaşam alanlarını daha da zorlaştıran kapitalizmden kaynaklanmaktadır. Çevre kirliliğini ve küresel ısınmayı önleyecek tedbirlerin alınması ile bu sorunlar en aza indirilebilecektir. Fakat gerekli tedbir ve önlemleri almak kapitalistlere maliyetli geldiğinden doğayla birlikte canlı yaşamı da yok etmeye devam etmektedirler. Tüm çevre ve ekoloji sorunları insana değer veren bir sistemde bilimsel ve planlı projelerle çözüme kavuşturulacaktır.

Sosyalizm'de Eğitim

Türkiye ve K. Kürdistan'da devrim gerçekleşmiş ve Geçici Devrim Hükümeti oluşmuştur. Devrim öncesinde en önemli sorunlardan biri olan eğitim sorununu çözmek ve sosyalist eğitimi inşa etmek için geçici devrim hükümeti bir bakanlık oluşturmuştur. Devrimin ilk beş yılında yapılacak olanlar karar altına alınmıştır. Kararlar şöyledir:

1. Bakanlık ilk olarak bütün özel okul ve eğitim yerlerinin kamulaştırılmasını kararlaştırır.

2. Devrim öncesinde öğrenci gençliğin baş sorunlarından olan YÖK kaldırılır, var olan eğitim sistemi iptal edilir.

3. Her türlü yanılığdan uzak, eğitim durumumuz konusunda, yeni bir araştırma hazırlar. Bu araştırmanın kapsamı (Okul sayısı ve öğretime uygunluğu, ne kadar okul ihtiyacı olduğu, öğrenci sayısı, dışarıda kalıp okuyamayan öğrenci sayısı, öğretmen sayısı, açıkta kalan öğretmen ve ihtiyaç duyulan öğretmen sayısı, var olan öğretmenlerin öğretime uygunluğu.)

4. Bu araştırmanın gerçekliği tam olarak yansıtması ve her kesime ulaşılması için her il, ilçe ve mahallelerde durum tespit komiteleri kurulmasını kararlaştırır.

5. Eğitim durumumuzun durumu devrim öncesi araştırmalardan da anlaşılacağı üzere ciddi bir sorundur ve ilk dönemlerimizde bu araştırmalar bize ışık tutacaktır.

6. Devrim öncesi Türkiye ve K.Kürdistan'da 25 milyon okuma çağında insan, 18 milyon öğrenci, 10 milyon veli, 7,5 milyon insan okuma bilmeyen kişi vardır. Aynı zamanda 640 bin kız çocuğu okula gidemiyor. Ülkede 135 bin derslik ihtiyacının yanı sıra, 200 bin öğretmen ihtiyacı vardı. Bu nedenle eğitim bakanlığı devrim öncesi dönemden kalan bu sorunları hızla çözmeyi kendisine görev bilir.

7. Liseye kadar herkese eğitim parasız ve zorunludur. Bu zorunluluğun yerine getirilmesi ve denetlenmesi için bir kontrol merkezi oluşturulup, yasayı çiğneyenlerin gerekli yerlere bildirilmesi sağlanacaktır.

8. Okul öncesi eğitimin 4-7 yaş arasındaki çocuklara zorunlu olmasına karar verilir. Okul öncesi eğitim yerleri kreşler, ilkokullara ait kreşler ya da fabrikalara ait kreşler olabilir.

9. Üniversiteler özerk demokratik bir yapıya kavuşturulup, gerçek bir bilim üretim merkezi haline gelmesi sağlanır. Öğrencilerin olabildiğince yönetime katılması teşvik edilir.

10. Okul öncesi eğitimden başlayarak, ortaokulun sonuna kadar çocuğun bütün yeteneklerini, ilgisini ve çok yönlü gelişimini sağlayabilecek olan bir eğitim politikası izlenecektir. Buralardan mezun olanlar, ilgi duydukları, ya da kendi yetenekleri yönünde eğitime devam edeceklerdir.

11. ÖSS gibi bir sınav sistemi olmayacaktır ama öğrencilerin ne derece eğitim aldığını ve kapasitelerini, yeteneklerini ortaya çıkarabilecek sınavlar uygulanacaktır. Bu sonuçlar üzerinden eksiklikler giderilecektir.

12. Her sınıfta okuyan öğrenci sayısı en fazla 30 kişi ile sınırlandırılacaktır. Tüm ülkede bu standartta eğitim yapılması hedef alınır.

13. Televizyon, radyo gibi araçların toplumun eğitimi de dahil eğitim politikasına hizmet eden bir yayın politikası olmalıdır. Basından toplumu geliştiren yayınlar talep edilip, eğitim politikamızın dışına çıkan yayınların yasaklanması istenir. Aynı zamanda bu durumu takip eden bir "Basın yayın izleme komitesi" eğitim bakanlığı tarafından oluşturulur.

14. Toplumun bütün kesimlerinin eğitimini sağlamak için, her bölgede işçi eğitim merkezleri ya da halk eğitim merkezleri oluşturulur.

15. Yepyeni bir eğitim sistemi için, öğretmen ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde ve hızda çalışma yürütecek öğretmen yetiştirme okulları açılmasına karar verilecektir.

16. Sosyalizmin temelini oluşturacak olan, üretim ile eğitimi birleştiren politeknik eğitim temel alınacak ve yaygınlaştırılacaktır. Her sanayi bölgesi ve üretim yapılabilecek tüm alanlarda, politeknik okullar kurulacak ve sosyalist eğitim her yere yayılacaktır.

17. Devrim öncesi dönemde bazı yerlere sıkışan sanayi bölgeleri, politeknik eğitimin her yere yayılması konusunda sorun yaratacaktır. Bu yüzden sanayinin her yere taşınması konusunda sanayi bakanlığına talepte bulunup, bu sorunun birlikte çözülmesi sağlanmalıdır. Tarım bölgelerinde de en yüksek verimi almak için aynı şekilde politeknik eğitime geçilmesi yine ilgili bakanlık aracılığıyla sağlanacaktır.

18. Eğitimin, sosyalizmin tüm temel konularında önemli bir yeri vardır. Bu nedenle temel konularda eğitim kurum ve çalışanları diğer kurumlarla (sağlık, trafik vb.) birlikte çalışılmayı temel alır.

Sosyalizm'de İnsan

Bizler, etrafımızı kuşatmış zincirlerden, dogmalardan, sömürden kurtularak yeni insanı nasıl yaratırız? Öncelikle “büyük kurtuluşu” beklemeden insan malzemesindeki değişikliği nasıl sağlayacak, yeni insanı nasıl yaratacağız.

Özellikle bunu yapmak isteyen çekerdek kadronun “yeni insanlar” olarak kendini tamamlamış olması ve yaptığı işe inanması gerekir.

Kendimize ve yaratacağımız insanlara soracağımız soruların başında “Ben kimim” gelir. Neye karşıyım; insani özelliklerimi deforme eden güçlere, yani rantçılığa, gericiliğe, dogmalara, sıradanlığa ve bunların kaynağı olan kapitalizme...

Dönüştürücü bireylerin insan psikolojisini, insanın derinliklerini iyi bilmesi gerekir. Çünkü bilimsellikten uzak olan her şey insandan da uzaktır.

Kapitalizm bütün gerici değer yargularından ve kurumlardan beslenir. Yeni insanla ilkin bunların bağına koparmak gerekir.

Sosyalist bir dünyada emperyalistlerin basın, yayın, medya ağından arındırılıp, onların dayattığı rekabet, örnek olarak sunduğu sahte devler ve teneke starlardan da kurtarılmış olacak. Bunlara özenmeyecek.

Yeni insan, devlerle cücelerin aynı şeyler olduğunu mühim olanın insan boyutlarında olmak olduğunu bilecek. Salt yetki taşımaktan değil, kolektif üretimden, paylaşmaktan zevk almayı öğrenecek.

Müziğimizle, şiirimizle, resimlerimizle en doğru mesajı veren ve estetiksel anlamda belli bir düzeye ulaşmış ürünler insanın yeniden üretiminde çok büyük bir etkiye sahip olacaktır. Onlardan yeni şairler, müzisyenler, ressamlar yaratılmasını sağlayacak.

İnsan güçlü ve zayıf yönleriyle bir bütündür. İnsanın sosyal varlığını belirleyen bilinci değil, bilincini belirleyen sosyal varlığıdır, ilkesinden yola çıkarak, önceki dönemin etkilerini daha güzel etkilerle sileceğiz. Anlayışlı, yapıcı ve insana yakın olmak dışlamaktan çok önemli.

Özgürlük, konunun çok önemli bir anahtarı. Schiller der ki, “insan hürdür, ayaklarında zincirlerle doğsa bile yaradılışı hürdür” der.

Yeni insan özgürlüğün aynı zamanda sorumluluk da getireceğini bilmeli. Yeteneklerine göre uzmanlık dallarında yetiştirilmeli. Özgürlüğünü başkalarının özgürlüğünü kısıtlamadan, sorumluluğuyla yaşamayı öğrenmelidir. Buna eğlence, dinlenme zamanları, alkolün

istismardan uzak olarak nasıl bir yer alacağı, rant haline getirilmiş eğlence mekanları, uyuşturucu, insan bedeninin meta olarak kullanılması ortadan kalkacağından, eğlencesini yine dinlendirici, yenileyici bir biçimde, belli bir düzeyde yaşayacaktır.

Yeni düzende yeni insan saçma sapan pop şarkılarının sözlerinden, tarihte diğer uluslara karşı yanlış ya-

zılıp öğretilmiş şovenist yaklaşımlardan da sıyrılacaktır.

Yeni insan tüm kalıpcı, taklitçi yaklaşımlardan kendini arındırır. Araştırmacıdır.

Gelişmesini ulaşılmaz bir marifet değil başka insanlarla paylaşabileceği bir kürsü olarak görür. Kendi cehennemini aşan her insan çölden çıkılması için ışıklı ayak izleri bırakır.

Yeni insan parçalanmış roller karmaşası içinde kendini alabildiğine bütünleşmiş insandır.

İşte emeğin karşılığını alacak, çocukların bakımını devlet üstlenecek, daha doğrusu çocuklar hepimizin olacak.

Yeni insan eviçi emeği, kadın-erkek eşitsizliği gibi engelleyici sorunları kesinlikle aşmış olmalıdır.

Aşk ne feodal bir hapishanedir, ne de kucaktan kucağa yalnızlıklar. Yeni insanın yüreği ve bedeni özgürdür. Duygularını, düşüncelerini ve sevgisini paylaşabildiği insanla yaşamını sürdürür.

Yeni insan içtendir. Zaafalarını da bilince çıkarır ve aşmaya çalışır.

Düşüdüklerini çekinmeden ifade eder, inandıklarını savunur.

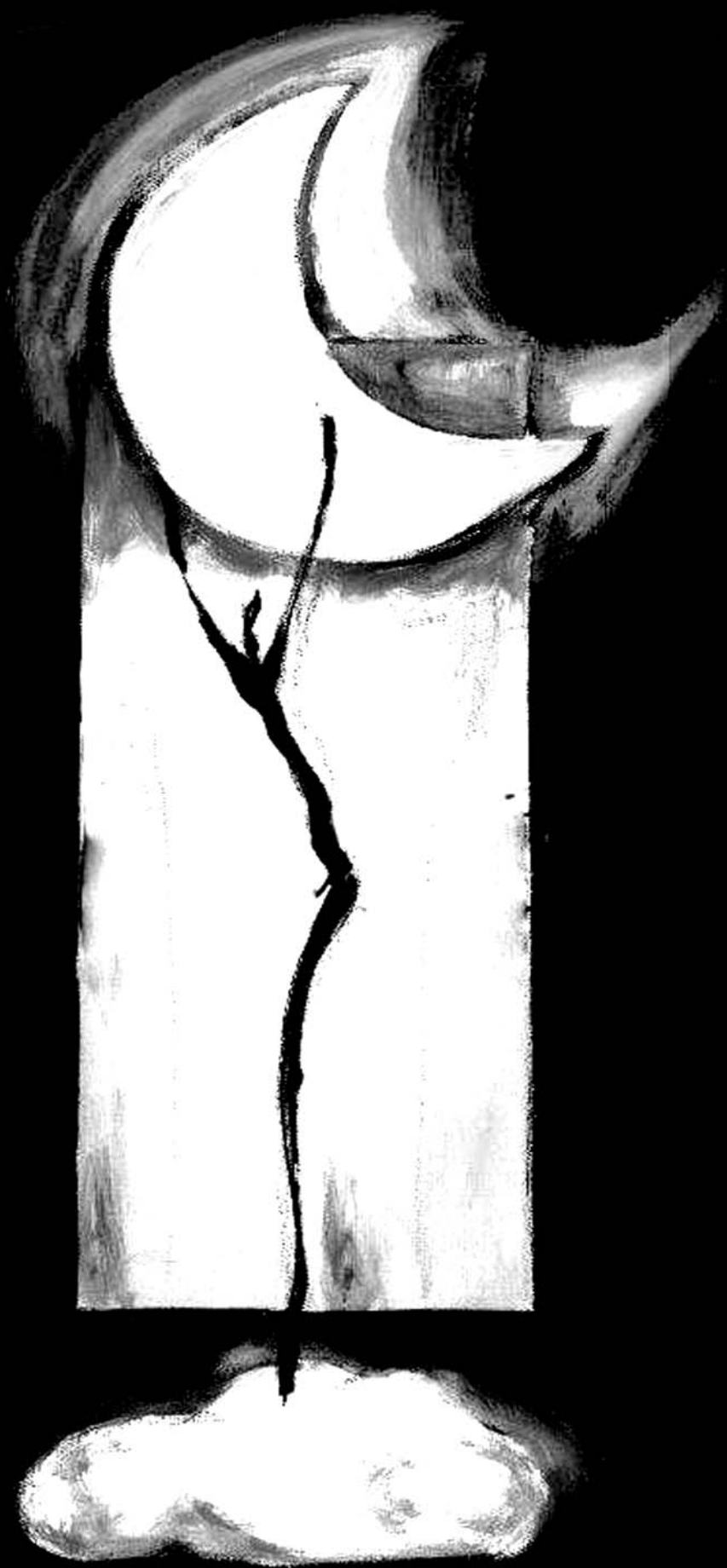
Sevgili Berrin Taş şöyle söyler bir önsözünde, "İnanmadıklarına inanır gibi yapıyorsan gerçekten inandıklarını savunamıyorsun demektir."

Yeni insan tabularını aşmaya çalışır. Yakınlarda kaybettiğimiz şair, yazar İsmet Kemal Karadayı'nın bir önsözüyle açıklayayım: "Sürekli olarak denizler ölüyorsa bir insanın içinde o insan ölümsüz bir denize benziyor derim..."

Son olarak, Yeni insan bireyselliğini korur ama bireyci değildir. Kovan için iyi olan arı için de iyidir, felsefesiyle üretken, bilimsel, kol ve kafa emeğinin bütünlüğü içinde bir proleter olarak yaşar.

Ruhan Mavruk

Ruhan Mavruk

kalmaya dair

babama...

*gitme diyorsun
şiiirler vurmasın bizi
dostun yüzü ölüm tadında
varoşlar tuşan şimdi*

*dolunay beklemez gece devriyeleri
demir örse özlemine unutulmuş çoktan*

*tanımaz taş ustasının ellerini
gözleri bağı sorguevleri
gitme, yağmurlar bile susar
kan yutar seni*

*oysa adımdan önce
yağmuru öğrettin bana
sen yazdın yollarıma
bu boran düşü
pavel'le başlamıştı biliyorsun
ömürümüzün bu uzun yürüyüşü*

*bırak kanasın aile albümleri
donuk ve gri bakma öyle
aya savurmuşsun tanelerimi
şimdi yapraklarımdan tutma*

*buzul çağlarımı geçtim
yağlı çiralarından ateş içtim
kimsesizler gömütliklerinde
çocuklarını arayan türkü benizlilerin*

*elbet gitmek var
akıp gidiyor soluğumu sarındığım
o ipek ırmak
bu toprağı çalınmış köknar
bu yangın tabutluklar atlasında*

*bir kibrit çaksam parlayacak açlığı
kan tadında bir ülke damarlarımda...*

okuma yöntemi

ya da inancın şövalyesi

Cihan Şan

Her şey çılgınca bir okuma sonrası başladı. Hiçte yasal olmayan bu okuma, esrarengiz maceraların, erdem yüklü tavırların, merhamet duygusuyla donanmış asil kahramanların romansı anlatımlarıyla doluydu. Sıradanlığın sıra dışı bir duruma dönüşmesi kaçınılmazdı artık. Malikanenin bodrumunda bu kitaplar birikirken... henüz ellisinde olan bu soylu adamı bir gizin içerisine almakta gecikmediler. Olasılıkların kesinliğin kurallarına dönüşmesi bu şövalyelik romanlarından ötürü olsa gerek...

Mağribin efsanevi zırhını bulabilir, dünyaya adaleti getirebilir ve tutkuyla sevdiği kadına kudretini sunabilirdi. Ortaçağın karanlığından, modern dünyaya doğru başlayacak olan bu yolculuk fazlasıyla çetin idi. Onu hiçte sadık olmayan bir dünya bekliyordu ve o bu dünyayla karşılaşmaya gidiyordu. Tıpkı dünyada, onun gibi, hangi gerçeklik evresi içerisinde olduğunun farkında değil... Tıka basa hayallerle dolmaya başladığında zihni... (Ki hayaller tehlikelidir ve gerçekleşme ihtimalleri vardır) o artık kendi okurunun kahramanı olmaya başlamıştı... Elde avuçta savunma amaçlı gövdesine bağladığı oldurma zırhından ziyade... Antik Yunan ve Roma kültürüyle beraber, sert bir Hıristiyanlık ahlakı da vardı. Ama...

-“Ekselansları baksınlar” diye yeniliyordu Sanço durmaksızın. Gördüğü şeyin bir yel değirmeni olduğu konusunda en az e-fendisi kadar ısrarcıydı. Peki görünen hakikat neydi?.

Cervantessin İllizyonu'na hoş geldiniz...

Cervantes dille gerçeğin gizine girer. Varolanı bir sorun diye algılar. Eşyayı, doğayı insanı ve insana ait bütün ilişkileri kendi sezgilerinde yeniden düzenler. Varolanın durağan ve ifadesiz dili duygularını, düşüncelerini iletmeye yetmediğinde, bu sessiz gözlem yeni kavramaları, yeni bakış açılarını zorunlu kılar. Tabi çatışma sadece kavram düzeyinde kalmaz, anlatımı da zorlar. Bu anlatım öznenin doğuşu ve zaferidir. Belirsiz sıfatlar belirlenir, hayatın içerisinden koparılan tipler kendisine ait hikayeleriyle kahramanlaştırılır, ve geriye sadece yüklem(ek) kalır.

Don-kişot şövalyelik romanlarını okumayı bıraktığın da bir dönemde kapanmış olur ve yeni bir okuma düzeyi başlar. Bu düzey artık eylem düzeyidir. Modern zamanlardan önce yazılmış olan bu son kutsal kitap Cervantes'in kendi döneminin tüm kötülüklerini anlatmasından ziyade onun kendisine dair yapılanlara karşı bir intikam girişimidir. Dolayısıyla yazarın cevabı sert olur.

Cervantes aldatmacasına gerçek üstü bir kahraman yaratarak başlar. Bizim bildiğimiz tanıdığımız ve yaşamını onaylamadığımız bir kahramanla... onu onaylamamız kendimizi ve varolan mevcut ahlaki düzenimizi sarsa bilir. Ama gerçek her zaman Absürd karakterlerin tekelindedir. Bu yüzden şövalyenin gördüğü nesnenin kötü devler olması olasıdır. Cervantes'in kışkırtmaları boşuna değil görünen nesne karşısında vereceğiniz karar aynı

Cervantes dile gerçeğin gizine girer. Varolanı bir sorun diye algılar. Eşyayı, doğayı insanı ve insana ait bütün ilişkileri kendi sezgilerinde yeniden düzenler. Varolanın durağan ve ifadesiz dili duygularını, düşüncelerini iletme yetmediginde, bu sessiz gözlem yeni kavramaları, yeni bakış açılarını zorunlu kılar.

zamanda bir taraf olmanızı beraberinde getirecektir. Okuyucuya teslim edilen yeni bir okuma düzeyi.

Fakat bildiğimiz hiçbir şey şövalyenin umurunda değil. Çünkü her ayrıntıyı fazlasıyla önemsiyor. Şövalye evinden çıkıp kötü devlerle karşılaştığında dünya tamamıyla çıldırmış bir durumdaydı zaten... Tek gözü kör korsanların yüzen gemileri, Cumhuriyet hesabı, dünyaya hakimdiler. Cihan hükümdarı Kanuni Süleyman'ın Akdeniz'deki korsanı Kapudan-ı Deryası ine bahtı da bozguna uğrayınca rahat bir nefes almıştı İspanyol korsanları. Vatikan'ın teşvik fonlarıyla korsanlar, yeni dünya denilen madenleri keşfedip yağmaya başlamışlardı bile. Kırk beş derece kuzey enlemi etrafında konumlanan topraklara akıyordu tüm dünyanın zenginlikleri. Fidyenin, haracın ve yağmanın hakim olduğu düzen Kiliseler aracılığıyla idare ediliyordu. Yerleşik üretime dayanmayan zenginlik, yarattığı kaosla beraber ahlaki bir çöküntüyü de beraberinde getiriyordu... Şövalyenin işi bu yüzden hayli zordur. Tüm kötülüklerin anası olan bencillik, kılık değiştirmiş bir şekilde karşısında duruyordu işte. Bilgelik ile delilik arasında duran bu soylu adam hiç tereddüt etmeden mahmuzladı altındaki zavallı Rozinanteyi. Okuma artık yerini inanca bırakmıştı. Asıl soyluluk cüret etmesini bilmeyi belki de.

İnancın Şövalyesi Don Kişot'u bekleyen erdemsiz dünya, kuşkusuz düklerin sarayıydı... Yalın karmaşık ve sahte insan ilişkilerinden oluşan bu sarayın sakinleri şövalyeyle alay etmek için bir sirkün kumpanya tiyatrosu gibi çalışmaktaydılar. Cafcaflı karışılma töreni, Düşüşün sahte nezaket gösterileri, Papaz'ın hırçın ve saldırgan tutumu şövalye ye karşı başlatılan gizli savaşın kendisiydi.

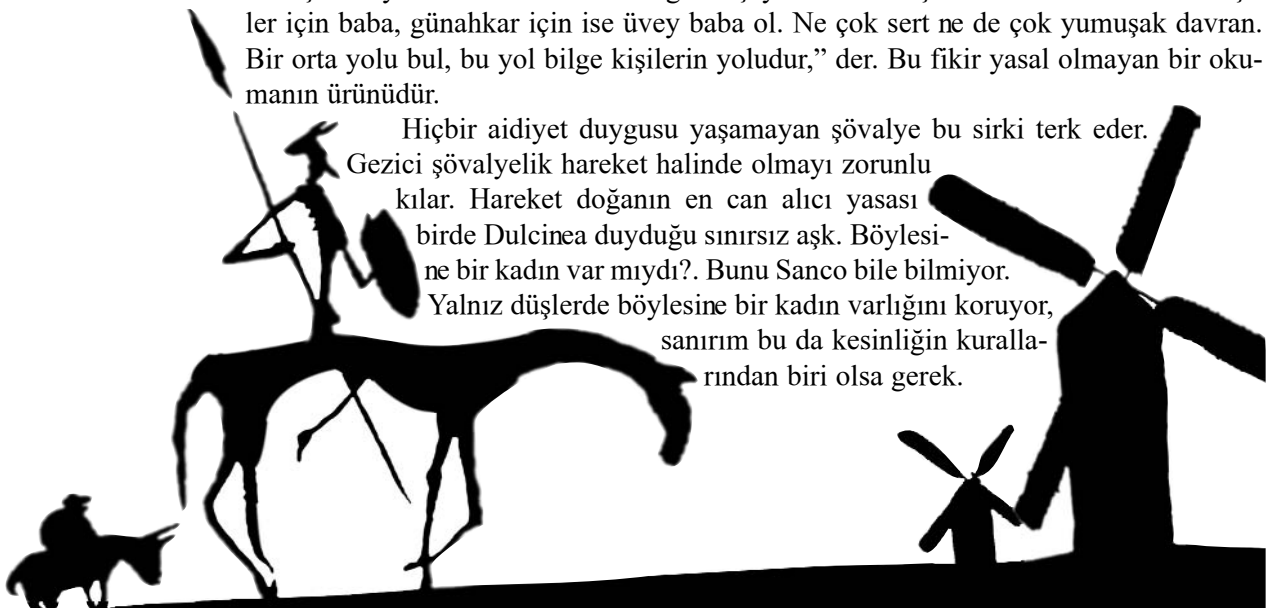
Yaşanan olaylar ve Cervantes'in bir sarraf inceliğiyle işlediği karakterler, yavaş yavaş şövalyenin kurduğu dünyanın bir parçası olmaya başlarlar. Komik bir gerçeklik, ironik bir mizah gibi çıkar karşımıza tüm olaylar ve örgüsü. Şövalyeyle alay etmek için ona özgü takıtlara bürünürler,. Fakat Salvador Elinzo'nun 'kılık değiştirmenin teorisi'nde dediği gibi kimse kendinden daha kötü bir kılığa bürünemez. Latif, nüktedan ve inanç sahibi şövalye gerçeğin temsilcisidir artık. Düklerin sarayına geldiğinde orayı bir şato olarak görmez. Cervantes bizi yeni bir okuma yöntemine sürükler.

Dünyanın yaşadığı felaketler karşısında, duyarlı hümanist ve sağduyu sahibi insan kılığına bürünür, saray denilen sirkün sakinleri. Akşam yemeği sohbetlerinde bu küçük insanlara güler şövalye. Rahip denilen adamın burjuva şımarıklığına karşı devrimci küstahlığın kendisi olur. Çünkü o dünyayı değiştirmek için oradadır, vicdanını rahatlatmak için değil. Sanço, dükün köyü olan Micomico'ya (adasına) vali olduğunda ona yazdığı mektupta, "Yönettiğin insanların kalbini kazana bilmen için, iki şeye ihtiyacın var. Birincisi, hep güler yüzlü, tatlı dilli olmaz. İkincisi; halkını bolluk içerisinde yaşatmaz çünkü yoksulların katlanamadığı bir şey varsa oda açlık ve kıtlıktır. Erdemli kişiler için baba, günahkar için ise üvey baba ol. Ne çok sert ne de çok yumuşak davran. Bir orta yolu bul, bu yol bilge kişilerin yoludur," der. Bu fikir yasal olmayan bir okumanın ürünüdür.

Hiçbir aidiyet duygusu yaşamayan şövalye bu sirki terk eder.

Gezici şövalyelik hareket halinde olmayı zorunlu kılar. Hareket doğanın en can alıcı yasası birde Dulcinea duyduğu sınırsız aşk. Böylesine bir kadın var mıydı?. Bunu Sanco bile bilmiyor.

Yalnız düşlerde böylesine bir kadın varlığını koruyor, sanırım bu da kesinliğin kurallarından biri olsa gerek.

Nazım Akarsu

*Umudun çocuk elleri vardı
yaşamı kucaklamaya hazırlanan
Saf bir gülüşü
ve büyüğü vardı
Büyüdü sağnak yağışlar altında
Çocuksu kalarak
dokunarak
uzak
yıldızlara
Çarşılardan
kırmızı kumaş çalarak
gökkuşağı dokudu yalınzlara
Tuzlara basıp yarasını
buzlara yatırdı sevdasını
Umudun kavgası vardı
hep var
tanıştığundan beri insanlık
Pandorayla
sırayla pervane oldu
güneşin sofrasında
yaşlanmayan
ama tutuşan
kanatlarıyla
Düştü
ateşin tam ortasına
kalktı
küllerinin tam ortasından
sırları aralayıp bir bir
yürüdü bir başına
umudun umudu var
kırılmayan
kırmayan
ihtiyarlamayan
daima genç kalan*

İŞÇİ KİM ?

Belki “Bunu bilmeyecek ne var” denilebilir. Günümüzde o kadar kavram karmaşası yaşıyor ki... “İşçi kim?” diye sorduğumuzda insanlar şaşkınlıkla bakıyor.

Oysa çevremize baktığımızda işçinin elinin değmediği hiç bir araç, yapı ve gıda maddesi hatta sanat eseri yok. Bizi sevdiğimizimize kavuşturan hava, deniz, kara ve demir yolları taşıtları, giysiler, oturduğumuz ev, yediğimiz yemek... Şu an sayması mümkün olmayan bir çok şey... İşçi emeği bu denli önemli...Tüm bunların çok azından faydalanan işçi... Kendi emeğiyle var olan ve var eden işçinin penceresinden kendisine bakışını yansıtmak istedik. Sorduk işçiye “işçi kim?” diye...

**Fevzi Karakurt,
Tornacı, yaş:28**

Metal uçlu ayakkabıyla, işçi tulumu arasında sıkışmış insana işçi denir .

**Muhterem,
makine bakıcısı,
yaş:32**

İşçi üretendir, yani değerli varlıktır.

**Müslüm Aral,
poşet imalatçısı,
yaş:26**

Yaptığı emek karşılığında belli bir ücret alan, toplum içerisinde en az hak ve ücret alan kişiye işçi denir.

**Bülent Doğan,
elektrikçi, yaş:29**

Halkın en fedakar bireyidir işçi

**Halit Gündoğdu,
plastik işçisi, yaş:31**

Emeğinin karşılığında alın teri, göz nuru veren kişilere işçi denir. Ama yurdumuzda hakkımızı tam anlamıyla alamıyoruz, emeğimizin karşılığının olduğu bir yaşam istiyoruz.

**Fidan Toprak, esnaf,
yaş:30**

Ellerindeki karayı alın yazısı gibi görüp tokalaşmaktan çekinen, 12 yaşındaki, sigortasız, düşük ücretle çalışan, Ferhat'tır işçi (Ferhat 10 kişilik bir ailenin büyük çocuğu. Ayakka-

bı fabrikasında çalışıyor, bağımlılık yapan yapıştırıcılarla ayakkabı yapıştırıyor. 12 veya 15 saat sigortasız 25ytl haftalıkla çalışıyor. Ferhat'tan daha küçük çocuklar da aynı ortamda çalıştırılıyorlar.)

**Hikmet Doğan Yılmaz,
boyahane işçisi,
yaş:25**

İşverenin hor gördüğü ama sırtından geçindiği kişidir.

**Ahmet Yıldırım,
makine operatörü,
yaş:33**

Çalışma gücüyle hayatını kazanan kişiye işçi denir.

**Burhan Özaygut,
tornacı, yaş:32**

Çalışan, üreten, patronun en büyük sermayesidir işçi.

Serpil Bilgin, muhasebeci, yaş:26

Dünyanın yükünü sırtında taşıyana işçi denir.

**Hakan Aslan,
vasıfsız işçi, yaş:37**

Ezilen, sömürülen toplumun büyük bir kesimine işçi denir.

**Harun Dedeoğlu,
tornacı, yaş:21**

İşçi ezilmeye mahkum edilmiş dilsiz ağıttır.

**Turgay Babacan,
makine mühendisi,
yaş:27**

Emeğiyle hayatını kazanan insandır işçi.

**Keje, mahesebeci,
yaş:22**

Sırtında yük taşıyan, fabrika köşelerinde canını dişine takıp çalışan, evine ekmek alamıyandır işçi

Abdullah Güneş

Ücret karşılığı görevini yerine getiren, hangi bölüme verilmişse o bölümde daha iyi çalışmaya gayret eden kişidir.

**Cemil Kaya,
makine dişlilerinin
bakımcısı, yaş:28**

İşçi üretendir, patronun işine gelmedi mi kovulandır, patrona göre hırsızdır işçi

Burhan Özaygut, tornacı, yaş:32

Çalışan, üreten, patronun en büyük sermayesidir işçi.

**Mehmet,
serbest meslek,
yaş:33**

Sabahtan akşama kadar kuru bir ekmek için çalışandır.

**Habib Mercan,
tornacı, yaş:32**

En tabanda sürünen, her şeyde emeği olan kişilere işçi denir.

Günlük

Kazım Demir

BİR İŞÇİNİN GÜNLÜĞÜ

25.05.2007

Fabrikanın her tarafına yazılar asmışlar; makine operatörleri çalışmayıp sohbet ediyorlarmış. Üstelik bir de şakalaşıp gece vardiyasında depoda yatıyorlarmış. Gruplaşmalar vs... Kamera tesbit etmiş. Ho!!ha!! kusura bakmayın ağzımdan kaçtı. Bir de zam ayındayız... Bu uyarının altına da 21 kişinin ismi... İş kurallarına uymadıkları için işten çıkarılanlar! Sonradan öğrendim, bu kişilerin çoğu çeşitli nedenlerle kendileri çıkmış. Eski bir işçi anlattı; daha önce çok ilginç bir uyarı asmışlar, aynen şöyle yazıyormuş: “Son zamanlarda fabrikada, yönetim kurulu başkanımızın kendisine, ailesine ve yakınlarına küfür ediliyormuş. Küfür eden tespit edildiği an hiç bir hak talep etmeksizin ‘azminatsız işine son verilecektir.’”

28.05.2007

Gündüzleri uyukum gelmiyor. Gece vardiyasında çalışıyorum. Başım zonkluyor, ayaklarım bedenimi taşıyor. İşe gitmesem iki yevmiyem artı iki günlük sigortam eksik yatacak. Diyelim ki bunları göze aldım, cebimde bir kuruş bile yok. Bakkal, ev kirası, zamanı geçen faturalar... Kızım okulda söylemiş: “Öğretmenim niye bazıları okula servisle geliyor, bazıları yürüyerek, ya herkes servisle gelsin ya da hepsi yürüyerek!” Ben de soruyorum; niye yüzlerce çalışmayıp lüks içinde yaşıyor, milyonlarca insan ise hala şükür kasidesi eşliğinde çöplerde onların artıklarını topluyor? 12 hatta 16 saat çalışıp, ağzı açık onların yaşamlarını televizyondan izliyor, kim kiminle, nerede, kimin eli kimin cebinde... İtler vadisi, şükürcü isyankarlar, çeteler kurulup, sabahları işe giden işçilerin yolunu kesiyorlar. Cebindeki son ekmek parasını, sigarasını hatta elbisesini vermeyenin canını alıyorlar. Anlamıyorum, ben de daha önce kendimi toz pembe bulutların üzerinde zannediyordum. Artık Genç Emekçiler Birliği'ne gidiyorum. Oradaki arkadaşlar, emeğin nasıl sömürüldüğünü, insanın nasıl yozlaştığını anlatıyor. Artık kitap okuyorum. Şimdi biliyorum, işçiler yalnız değil, bir dernekleri, umutları ve gelecekleri var.

09.06.2007

Cuma günleri din dersi veriliyor. Gece vardiyasındakiler din dersine girerken gündüz vardiyası bir saat fazla çalışıyor. Fabrikanın işi aksamıyor, zaten gerisi önemli değil. Patronumuz dini bütün bir adamdır, karnımızı doyurmak için çabaladığı yetmiyormuş gibi cehennemde yanmayalım diye de çabalıyor. Din dersi hocası aynı zamanda dini bütün patronumuzun yaptırdığı, karşılığında cennete giriş bileti istediği caminin imamı. Maaşı dolgun, vaazları patrona uygundur. “Allah razı olsun patronumuzdan” diye söze başladı. “O olmasaydı bizler açlıktan ölürdük. Sokaklarda bir sürü işsiz, aç...

Biz şükür edelim, böyle hayır sever iş adamlarımız var... Yüce rabbim cennetini esirgemesin, mekanlarını cennet eylesin.” Hep bir ağızdan işçiler “amin” diyor. Hoca sözlerine devam etti “Lenin cehennemde yanıyor, bebek katilleri de onların peşinden gidenler de yanacak” Hoca birden kendi işini bırakıp, tanrının işine el attı. Kimler cehennemde yandı, kimler yanacak kararını vermeye başladı. Dini bütün arkadaşlara bu ayrıntıyı anlattım. “Hoca öyle bir şey demez,” demediler. “Dese bile bir bildiği vardır, alim adamdır, biz ondan iyi mi bileceğiz, ne haddimize.” “Peki sen cennete mi ceheneme mi gireceksin hocaya soralım mı?” dedim. “Tube! çarpılırsın, öyle söyleme, allahın işine karışma” dediler. “Peki” hoca?” dedim, “tube! tube! Allahım, bu günahkarı ıslah eyle ya rabbim, git işine bak, beni meşgul etme, şükür et, rabbimden af dile” dediler. Vardiya amiri bana pis pis bakıyordu, oradan uzaklaşmak zorundaydım. Böyle şeyler konuştuğum için iş yerinden çıkışımı verebilirler. Daha çok bilinçlenip, insanları bu uykudan uyandırmayı...

21.06.2007

Sanki bir avuç kum atılmış gibi gözlerim kapanıp kapanıp açılıyor. Bedenim bir kum çuvalı gibi... Ayaklarım ağırlığımı taşıyamıyor... Saat 03:15 gece vardiyası... Ölüm gibi geliyor insana. Ölümün nasıl olduğunu bilmiyorum ama yaşamın tam tersi yani acı çektirerek hayatın devre dışı kalması olsa gerek. Aldığım aylık bordroda gece vardiyası yok sayılıyor. Bunu Genç Emekçiler Birliği’ndeki arkadaşlara sordum. “Normalde bir yevmiye alırken, gece çalışmaya 1,5 yevmiye vermesi gerek”. Bunun yanı sıra bordroda hepimiz asgari ücretli gösteriliyoruz. Bir çoğu evli olduğu halde bekar gösterilirken, bütün çalışanlar çocuksuz gösteriliyorlar. Çünkü çocuk parası vermek zorunda. “Peki”, dedim “bunları kim denetliyor arkadaşlar?” Bunların bir kısmı sigortasız 8-10 yaşında çocuklar... Gece geç saatlere kadar, sigortasız, küçük bir ücretle çalışanlar da var. Üstelik ayakkabı ve boya fabrikası gibi işyerlerinde kullanılan yapıştırıcı, boya katkı maddelerinden dolayı bu çocuklar bali, tiner gibi bağımlılıklar kazanıyorlar... Yetkililer bunlara duyarsız kalıyorlar çünkü sermaye onları besliyor, onlar da sermayeyi. Yani insan hayatına karşılık bir çıkar ilişkisi içindeler. Güçlenip sesimizi yükseltmeliyiz. Sömürüldüğümüzü anlayıp, anlatmalıyız. Bilinçlenmeli ve çocuklarımıza hak ettikleri güzel günleri sunmalıyız...

ÇINAR (1)

Vakit gece yarısı. Soğuk kesiyor adamı.
Dışarıda çelikleşmiş, beyaz esiyor rüzgar.
İçeride kesiyor adam adamı, soğuk adamı.
Fabrikadayım
Katıksız ekmeğin, soğuşun, sefalettin,
Uykuya hasretin olduğu yerde.
Yeşil ejderhalar kızıl alevlerle yakıyor insanları
Cennete bir adım kaldı diyorlar
Kızıl bayraktan korkuyorlar
Kızıl alevlerde dehşeti gördükleri için.
Marks ne güzel söylemiş:
“Bunlar gölgesinden para kazanamadıkları ağacı keserler.”
“Afyondur” demiş “ejderhanın yeşili”
İşçiler gece vardiyasında tir tir titiyorlar
Sıcak bir yatağa, derin bir uykuya,
Doyasıya yedikten sonra
Yakılan cigaraya hasretler.
Düşün
İşçi sınıfı bilinçle var olacak.
Çaresini bulmamız gerek, nasıl bilinçlenecek?
İmam Amca ne güzel anlatır,
Sen dinlersin hayran bakışlarıyla
Bir fotoğrafta görmüştüm İmam Amca’yı
Yıl 1968...
Kahrolsun Amerika! Kahrolsun Emperyalizm!
6. Filo Defol!
Sanki fotoğraf canlanıyor,
O anki coşkuyu bize veriyor.
İmam Amca ağlıyor
Pul pul dökülüyor gözlerinden
Hiç görmedim dev adamın gözyaşlarını.
İşçi emeklisi İmam Amca
60 küsur yaşında
Devrimci, bilinçli bir delikanlı.
Anlatırken cezaevi tarihçesini,
19 Aralık katliamını, doldu taşı gözleri.
“Diri diri yakıldı yoldaşlarım”
Umursamazlığa, duyarsızlığa, bilinçsizliğe
Sitem ediyor İmam Amca.
Sıcacık elleri
O kadar içten, samimi.
Katliamda kolunu kaybetmiş bir yoldaş tanırım.
Onlar umudun neferi
Hayatını kaybedenlerin,
Ölümsüzlerin destanını okurum.

Kazım Demir

Çeto

Fethi Erdoğan, içimizden biri. Aksaray Fatih'te çiçekçilik yapıyor. Onunla tanışmamız da tam bu vesileyle oldu. Bir 8 Mart günü. "Dünya Emekçi Kadınlar Günü"nde bayan yoldaşlarımız için kendisinden çiçek almaya gittiğimizde bizimle ilgilendi. Doğrudan "Dünya Emekçi Kadınlar Günü için karanfil almaya geldik" demiştik. O da özene bezene karanfilleri hazırladı ve bize sundu. Sıra parasını ödemeye gelince kabul etmedi. "Arkadaşlara hediyem olsun" dedi. İlk defa tanıştığımız bir çiçekçinin böylesine bir incelik göstermesi şaşırtmıştı bizi. Ama Fethi ağbiyi yakından tanımaya başladığımızda bunun şaşırtıcı olmaması gerektiğini daha iyi anladık; çünkü o yalnızca bir çiçekçi değil aynı zamanda bir film yönetmeni, aynı zamanda bir şairdi. Etkili ses tonuyla çok güzel şiirler okudu bizlere. Ve sinema üzerine uzun uzun konuştuk kendisiyle, "çeto" adlı filminden bahsetti bize. Filmin her karesini on yıl boyunca kafasında tasarladığını, afişini bile ilk defa resim çizen biri olarak kendisinin hazırladığını söyledi. Çeto'nun hikayesi ilginizi çekti ve sizlerle de paylaşmak istedik.

Çekim hazırlıkları süren ÇETO adlı filmin yönetmeni Fethi Erdoğan ile yaptığımız röportajı sunuyoruz.

Ayışığı – Merhaba Fethi arkadaş, kamuoyu sizi yapmakta olduğunuz "Çok Ortaklı Film" projesiyle tanıyor. Bize biraz kendinizden ve filminiz ÇETO'dan bahsedebilir misiniz?

1954 Elazığ doğumluyum. Lisede Bayboran diye bir tiyatro kurdum Elazığ'da. Askerden sonra Arzu filmde Ertem Eğilmez asistanlığında sinemaya başladım. Sonraki yıllarda evlilikle birlikte aile sorumluluğum beni sinemadan kopardı. Şu anda aileme karşı sorumluluklarımı kendi gücüm nispetinde yerine getirdim. Ve onların iznini alarak bundan sonraki kalan ömrümü, asıl başarılı ve verimli olabileceğime inandığım sinemaya, film yapmaya adamaya karar verdim. Umarım başarı-

rım. 10 yıldır üstünde çalıştığım bir hikayem vardı, ÇETO (onlar da bir zamanlar çocuktu) Bunu çekmeyi düşünüyorum. Olanaklar elverirse. Bu bir kış filmi. Kasım ve Aralık ayında çekmeyi planlıyoruz (2007 yılının). Katılımcı ortakları, filmin maddi olanaklarını yaratabilirsek çekmeyi düşünüyoruz.

Ayışığı – Filmin sahiplerinin "hamallar, öğrenciler, manavlar" olduğunu söylüyorsunuz. "Çok Ortaklı Film" projesi aklınızda nasıl oluştu?

Oğlum önerdi bu fikri. Tabi çağ onların çağı. teknoloji-den faydalanyorlar. İnternet üzerinden halka açalım dedi. Tabi halk bu ülkede çok dolandırıldığı için bu filme ilgisiz kaldı. Bu filmi çekmek için icap ederse bana destek verecek her yere başvuracağız. Çünkü bu filme inanıyorum.

Ayışığı – Filminizin bir Yılmaz Güney filmi olduğu söyleniyor bunun nedeni ya da nedenleri nedir?

Bunu bilmiyorum. Bir yönetmen arkadaşım, "bu bir Yılmaz Güney filmi, bunu sen çekme, falanca kişi çeksin" dedi, "Hayır" dedim. 10 yıldır kafamda kare kare çektiğim bir film bu. Başaracağıma inanıyorum. Ayrıca ben yıllarca Atif Yılmaz, Orhan Aksoy, Kartal Tibet, Ertem Eğilmez'le birlikte çalıştım. Bu sokaktaki binlerce sahipsiz, yersiz yurtsuz insanlardan birinin geçmiş hayat hikayesidir ÇETO. Zira onlar da bir zamanlar çocuktu, hayalleri vardı, yaşama dair umutları vardı. Ve bu filmden sonra inanıyorum ki o kimsesiz sokak insanları bir kimlik kazanacak. Ve onlara artık ÇETO diyecekler.

Ayışığı – Sanat sizce az gelişmiş ya da orta düzeyde gelişmiş olan ülkelerde nasıl bir rol oynayabilir?

Dünyada hiçbir meslek yoktur ki kültür, sanat, spor kadar etkili olsun. En ufak bir ülkeyi bile sanatsal-kültürel ve sportif faaliyetlerle tanıtabilirsiniz. En kabarcık bir reklam bile sanatın yaptığını yapamaz. Duvara Karşı filmi Türkiye'de çekilmemesine rağmen Türk asıllı bir yönetmenin çekmesi, bir Yılmaz Güney'in ismi,

Ayışığı – ÇETO'dan sonra da film çekmeyi düşünüyor musunuz?

ÇETO kafamda hazır. Çok projem var. Çünkü kafam baya dinlendi. Kafamda bayağı bir düşünce oluştu.

Ayışığı – Önsöz Dergisi aracılığıyla kamuoyuna iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

Keşke imkanlarımız ve direncimiz sağlam olsa, illa da illa sevdiğimiz ve verimli olabileceğimiz işi yapsak. Ve sonra yaşlandığımızda, heyhat ömrüm boşa geldi geçti, demesek.

Öykü

Serhat Manası

Mesafe Sıfır

“Haydi şimdi, tam zamanı, fırla!”

“Şoföre, sağa çek, incek var, desem...”

“Aptal, köprünün ortasındayız. Trafik her an açılabilir. Bekleme. Aç şu kapıyı... Güzel, şimdi, arkana bakmadan koş. Korkulukları tırman.”

“Taksici bir şeyler söylüyor, ama rüzgarın sesinden, anlayamadım.”

“Sadece parasını istiyor, önemli değil, seni durdurmaya kalkmayacak.”

“Ne yani? Köprünün ortasında taksiden fırlıyorum, korkuluklara tırmanıyorum, ne yapacağım besbelli. Ama o, parasını mı istiyor?”

“Şaşırma. Böyle bir dünyayı arkada bırakıyorsun işte. Sevinmelisin. Çıkar cüzdanını... Hayır, para değil, bütün cüzdanı ona doğru fırlat. Güzel... İçindekiler nasılsa gittiğin yerde işine yaramaz. Görüyor musun? Taksici bağırmanı kesti, sana değil, cüzdana doğru koşuyor.”

“Onu suçlayamam. Tam sekiz ayı kredi kartı vardı içinde. Çoğu işe yaramaz. Biraz para, karımın fotoğrafı... hepsi bu... hayatımın tüm anlamı...”

“Ne güzel! Hayatının tüm anlamından bir atışta kurtulduğuna göre, şimdi geriye bakmanın da bir anlamı yok. Tırman şu korkulukları. Birileri yaklaşıyor, acele et. Tamam. Kendini öne doğru uzat, korkulukları tutan kolların iyice gerilsin. İşte böyle. Şimdi uçmaya hazır bir kartal gibisin.”

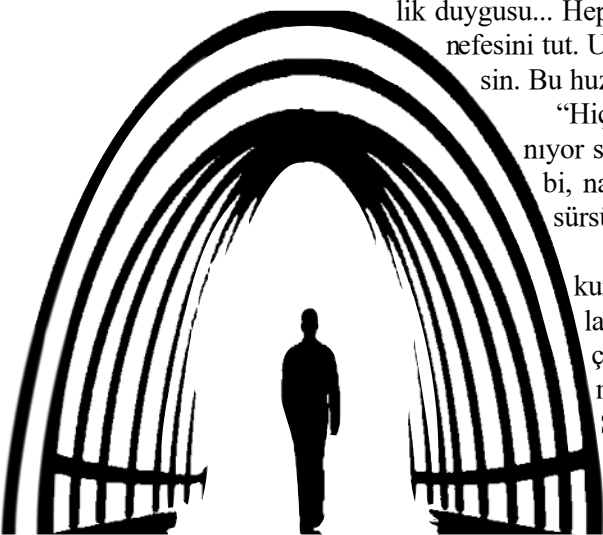
“Ne kadar da yüksekmiş, altmış metreden fazla. Serbest düşüşle aşağı inmem kaç saniye sürer acaba? Fizik dersinde bunu öğretmişlerdi. Bir formül vardı, ge eşittir yerçekimi ivmesi çarpı zamanın karesi, falan filan. Zihnim iyice bulandı. Herhalde dört beş saniye sürecek uçuşum, sonra, boğazın buz gibi soğuk suları. Beton etkisi yaparmış su, bu yükseklikten düşersen... Bir yerde okumuştum: Çok yükseklerden düşenler ya da atlayanlar, daha zemine çakılmadan, yaşadıkları dehşet yüzünden kalpleri duruyor ve ölüyor.”

“Okuduğun her şeye inanma. Doğru olsa bile, sen o dehşeti yaşamayacaksın. Asıl dehşet, arkada bıraktığın dünyada. Bütün o gecelerde seni tatlı uykularından eden huzursuzluk, ciğerini patlatan sıkıntı, sivri bir bıçak gibi boğazına batan o terkedilmişlik duygusu... Hepsi geride kalacak. Şimdi, kapa gözlerini ve bir saniye için nefesini tut. Uçmaya hazır bir kartalsın sen, hiç olmadığın kadar kendin. Bu huzur dolu duyguyu ciğerlerine çek şimdi. Nasıl?”

“Hiç böyle bir dinginlik duyumsamamıştım. Beynim karıncalanıyor sanki. Ve kalbim, üzerine abanan o ağırlıktan kurtulmuş gibi, nasıl da kendi doğal ritminde atıyor? Bu an sonsuza kadar sürsün isterdim. Hep böyle kalsın.”

“Kalmayacak, izin vermeyecekler, hiç vermediler. Seni kurtarmaya soyunan kahramanlar buraya doğru koşmaya başladılar bile, izin verme onlara, seni yine o dipsiz karanlığın içine çekecekler. Bedeninde ve ruhundaki rahatlık, bırak parmaklarına geçsin. Ellerini yavaşça serbest bırak. İşte oldu. Son yolculuğumuz başlıyor. Mesafe 60 metre.”

“Aklıma Teoman’ın şarkısı geliyor: Babamın öldüğü yaştayım...”

“Senin baban, senden çok daha yaşlı biri olarak kalp krizinden öldü... Olayı dramatize etme, yolculuğunun keyfini sür.”

“Onu hala özliyorum. Ne zaman babamı düşünsem, köselenin, rugan derilerin ve derbi yapıştırıcısının kokusunu duyumsarım. Bir de Alaaddin ustayı...”

“Oğlum, köprüden atladın, en geç dört saniye sonra, tüm hayatın sona erecek. Ve sen yine Alaaddin usta diyorsun... Neyse. Anlat bakalım. Sessizlikten iyidir.”

“Alaaddin ustanın kocaman bir kamburu vardı, boyu da kısacık... neredeyse bir cüce. Babam, ayakkabı sattığı dükkana bir asmakat çıkmıştı. Küçük bir çocukken bile, o asmakatta iki büküm yürürdüm, öylesine basık. Ama Alaaddin usta, sanki kendisine özel yapılmış bu asmakatta rahatça dolaşırdı. Vitrinde sergilenen en güzel ayakkabıları o burada elleriyle yaratırdı. Bazen, sırtındaki o kocaman kamburun, hep burada çalışmaktan dolayı çıktığını düşünürdüm. Ama hayır, öyle değildi. Babam dükkanı kiralayıp asma katı yaptırdı, bir ayakkabı ustası aramış, karşısına Alaaddin usta çıkmış. nasıl olsa o kocaman kamburuyla kolay kolay başka yerde iş bulamaz, evlenip çoluk çocuğa da karışamaz, bu yüzden benden fazla ücret istemez ve düşündüğünü, anneme övüne övüne anlatırdı. Okuldan çıkınca hergün dükkanda, asmakatta alırdım soluğu. Alaaddin ustanın karşısındaki küçük tabureye oturup, onun falçatayı sabırla bileylemesini izlemek, keyif verirdi bana. Kapkara ellerde, sapı da kapkara kesilmiş falçatanın, onun hüneriyle bir gümüş gibi ışıltılı, bir jilet gibi keskin hale gelmesi fazla sürmezdi. O zaman, ağzından hiç düşmeyen sigaraya veda edercesine yaşça kül tablasına bastırır, sonra eline karton ayakkabı kalıplarını alır, köseleyi bir kalemle işaretler ve onu tıpkı bir kağıt gibi kesmeye koyulurdu. Bir süre sonra babam asma kata çıkmamı yasakladı. Sürekli iki büküm yürümekten, sonunda Alaaddin usta gibi kamburumun çıkacağını düşündü herhalde. Babamın yanında sessizce otururken bile, yukarıda neler olup bittiğini anlayabilirdim. Falçata bile taşına sürülüyor, şimdi de hızlı hızlı masatlanıyor. Ve köselenin kesilirken çıkardığı o boğuk ses. Ve o koku, yapıştırıcının kapağı açıldı demek. Çekiç köselenin üzerine darbelerini indiriyor...”

“Hikayen burada bitmedi herhalde. Boğazına takılan sözcükleri istersen ben dile getireyim. Sen ilk sakal traşını olurken, baban Alaaddin ustaya yol verdi, asmakatı da yıktı. Çünkü artık kimse sipariş ayakkabı giymiyordu; şimdi altı kauçuk, üstü püsküllü, pençeyama gerektirmeyen ucuz fabrika malı ayakkabılar modaydı. Dükkanın seni büyüleyen havası kaybolmuştu. Üniversiteye hazırlanıyordun ve dükkana uğramaz olmuştun. Ama birgün... bir bayram arifesiydi di

mi... arife günlerinde dükkanda müşteri hiç eksik olmaz... babana yardım ediyordun. Müşterinin görüp beğendiği ayakkabıyı almak için vitrine uzanmıştın ki, onu gördün, önce tanıyamadın. Hırpani bir görünüşü vardı, kara kıvrıkcık sakalları yüzünü örtüyordu, ama o kocaman kamburu nerde görsen, bilirdin. Alaaddin usta, kan çanağına dönmüş ve dokunduğu yeri eriten kızgın lavlar fişkirtan iki yanardağ ağzı gibi öfkeli gözleriyle, vitrini dolduran püsküllü-kauçuk tabanlı yeni moda ayakkabılara bakıyordu. Böyle bir bakışa daha önce hiç tanık olmadın sen. Belki bu yüzden, Alaaddin ustanın ellerinde tuttuğu kocaman taşı farketmedin. Her şeyin Alaaddin ustanın gözlerindeki kara deliğe doğru çekilip donduğu o anda, hareket eden tek şey, kocaman taşı kavramış nasırlı bir eldi. Sonrası..., kırılan camlar, etraftan koşup gelenler, Alaaddin ustanın alınıp götürülüşü ve korkudan kan ter içinde kalan babanın ağzından çıkan “o kadar ekmeğimizi yedin Alaaddin usta. Tam arife günü yapılacak iş mi bu!?” lafı... Artık kösele ve derbi kokan bu yerde kalamazdın.”

“Kalamazdım. üniversite sınavında tercihlerimi hep kent dışından yaptım diye, babam bana “Sen adam olmazsın” demişti.”

“Lafını unutma. Bilmeni isterim. Mesafe 50.”

“Ne garip, aynı lafı üniversite kantininde tartışırken, çok yakın bildiğim bir arkadaşımın duymuştum. Dur bir dakika, dedim ona, böyle durumlarda genelde senden devrimci olmaz filan denir. Ama sen bana, “Adam olmazsın” diyorsun. Çok iyi hatırlıyorum, başını hafifçe arkaya eğip sessizce bana baktı. Kalın, kara ve neredeyse bitişik kaşlarının altından bana diktiği gözleri, anlamayacak kadar aptalsın diye haykırıyordu sanki. İki haftalık sakalında ellerini aceleyle dolaştırıp ensesini kaşdı. Bu hareket, söyleyeceği lafları iyi düşünüp tartıştığının ifadesiydi her zaman. Ne söylediğimin farkındayım, dedi. Sen bir devrimcinin sahip olması gereken mütevazılığın kıyısından bile geçmiyorsun. Çok okuyorsun, tartışmalarda çetin cevizsin. Güzel. Ama bütün bunları, çevrendeki insanlardan ne kadar zeki, ne kadar üstün olduğunu kanıtlamak için yapıyorsun. Birileri, oturduğun fildişi kulesini sarsıp sana yanlısını gösterdiğinde, sen ne anlarsın deyip, işin içinden çıkıyorsun. Lafı yapıştırma sırası bana gelmişti. Freud buna süperego diyor, her insanda vardır, sende de var ama onu mütevazılık maskesi altında gizliyorsun. Lafımı kesti. Ben Freud okumadım, bilemem ama sana kitaplardan değil yaşamın içinden sesleniyorum. Sen sadece çevrendekileri değil, emekçileri de küçümsüyorsun. Onları ne zeki ne de senin ulvi çabalarına layık görüyorsun. Bunlarla mı devrim yapacağız, deyip öfkeleniyorsun. Bu gidişle sen, değil devrimci olmak, hayat boyunca çevresindeki insanlara zarar veren biri olup çıkacaksın. Bu, ondan duyduğum son sözlerdi.”

“Fakat onu son görüşün değildi. Okulu bitirmiş, bir bankada çalışmaya başlamıştın. Maaşın iyiydi, bir araba almaya yetecek kadar iyi. Bir akşam arabana işten eve dönerken, az ileride yolun pek de kalabalık olmayan birileri tarafından kesildiğini gördün. Trafik durmuştu. Yaşlı kadınlar, gençler, birşeyler bağıryorlar, “izin vermeyin!” diye sesleniyorlardı. Bir an önce eve ulaşip, karnımı doyurup, buz gibi bira eşliğinde televizyon karşısında tembellik yapmaktan başka bir şey düşünmediğin için, yolu kapatanların dertleri umurunda değildi. Ama biri, gruptan ayrılıp, duran arabaların arasına daldı. Otobüslerin kapısını camlarını dövüyor, içerideki yolcuları aşağı inmeye davet ediyordu. Kulâğına “F tipi cezaevi”ne benzer laflar çalınıyordu. Haa, şu mesele, dedin. Haftalardır haber programlarından düşmeyen ve sen ne zaman rastlasan kanalı değiştirdiğin mesele. Arabaların arasında dolaşan adam, senin yakınına geldi, hemen önünde durdu, döndü. Ve sana baktı. İşte oydu. Herkesi çağırın sesi, seni görünce sustu. O da seni tanımıştı. Başını hafifçe arkaya atıp, kara gözlerini sana dikti. Dudağının kenarındaki o hafifseyici tebessüm, “sen değil, diyordu, sen arabanda kal” Polisler geldiler. Joplar havada keskin ve hızlı bir kavis çizip, senin içini ezen o tebessümü senden alıp uzaklaştırdılar.”

“Herhalde o zaman bile henüz Freud okumamıştı. Bir insan dünyayı niye değiştirmek ister; o zaten değişiyor. Sana düşen, o değişime ayak uydurmaktır. İşte asıl mütevazilik bu değil mi? Bu dünya, zeki, güçlü ve risk alma cesaretine sahip olanların dünyası. Bir insanın en güzelini istemesi onun doğasında var.”

“Yine harcı alem laflara başladın. Ama devam et, yolumuz uzun ne de olsa. Mesafe 40 metre.”

“En güzelini istemek, ona ulaşmak için çabalamak, yoluna çıkan taşların üzerinden teker teker atlamak, niye ayıplanacak bir şey olsun ki? Eğer ben o taşların üzerinden atlayacak kadar zeki ve yetenekliysem, ayakları taşa takılıp düşenleri neden umursayayım? En güzeli, en ihtişamlısı, orada, o yolun sonunda durmuş, birinin kendisini alıp götürmesini bekliyor. O kişi, sırf parasıyla göbek şişirmiş bir kodaman mı olmalı, yoksa zeka ve yeteneğiyle o yolu ezen ben mi? Bu açıdan bakarsan, benim yaptığım her şey, ceplerindeki paradan başka değerleri olmayan zenginlerin dünyasını içeriden değiştirmek değil midir? Bir de onların istediği eşitliğe bak: Bütün güzellikleri, ihtişamı, zenginliği ortadan kaldırıp her şeyi çirkin, güdük, kambur hale getir, olsun eşitlik.”

“Herhalde Freud’un tam bu noktada söyleyeceği çok şey olurdu. Neden o kadını eş diye kendine seçtiğin belli oluyor. “

“En güzeli... Bankada çalışan kadınlar arasında o, en güzeliydi. Hayır. Aslında, bugüne kadar gördüğüm

en güzel kadındı. Bankanın bütün erkekleri şekere yapışan sinekler gibi, onun çevresinde uçuşup dururlardı. Evli olanlar bile... O evet dese, hepsi karılarını boşamaya hazırды. Çapkınca bakışlar, imalı davetler, iltifatlar... O bir pamuk prenses, çevresinde dönüp duran cücelere tepeden bakıyor, onlara gülücükler dağıtıyor, ilgi ve iltifatlarını kabul ediyor, ama kendine layık görmüyordu. Ruhundaki açlık bambaşkaydı onun. Onaylamalara, iltifatlara, alkışlara tıka basa doymuştu. İstiyordu ki, ondan daha yüce bir güç, bu bataklık cüceleri arasından onu çekip alsın. Onu gördüğüm ilk gün anlamıştım bunu. Görmezden geldim, sürdürdüğüm parfümün markasını bir kez olsun sormadım. Ne bir iltifat duydu benden, ne çapkın bakışlar gördü. Takındığım bu kayıtsızlık hali, onu bana doğru çekti. Kayıtsız mıydım gerçekten? Hayır. Tersine, onun için deli oluyordum. Onu düşünmeden geçirdiğim tek bir an bile yoktu. Fakat, oyunumu iyi oynadım, riske girdim ve kazandım. En güzeli ben kapmıştım, benimdi artık.”

“Özür dilerim ama, çok sıradan bir aşk hikayesi. Hikayenin sonrası da, aynı ölçüde sıradan. Dur, ben anlatayım. Uzunca bir flört dönemi geçirdiniz. Belki de biraz heyecan varsa, bu dönemde yaşamışsındır. Ve sonrası, bildik hikaye. Nikah davetiyeleri üzerine bitmek bilmeyen tartışmalar, paket program bir balayı, aynı kaba konan diş fırçalarının yapay sevinçleri, ortak hesap cüzdamları, birlikte seçilen mobilyalar ve güvenli bir sitenin geniş balkonlu dairesinde içilen şaraplar eşliğinde gün batımları... İlk zamanlar, sarıldın mı sım sıkı sarıldın karına. En güzeli senindi, kimse almamalıydı elinden. Ama aradan geçen zaman, paranızı emen lüks mobilyaların gibi, aşkı da eskitti. Mobilyalarınızı değiştirir, ikinci el pazarda satabilirdiniz. Ama aşk, hayır. O bir kristal vazodur. Kırılınca, kimse parçalarını biraraya getiremez.”

“Kırılınca bir kez... Nerede, ne zaman, nasıl kırıldı, kim kırdı bilmiyorum. Birbirimize anlatacak hiçbir şeyin kalmadığını ilk ne zaman, nasıl farkettilik, onu da bilmiyorum. Evin içinde çınlayan kahaahalar nereye kaybolmuştu. Bana elveda derken, onu durdurmak için neden tek bir hareket dahi yapamadığımı, hiçbir şeyi bilmiyorum.”

“Üzülme, yalnız değilsin, milyonlarca aile var sızinki gibi hiçbir şeyin bilinmediği, hiçbir şeyin anlamının kalmadığı. Hiç değilse, senin karın, elveda diyebilme cesaretini gösterebilmiş. Kibirindendir herhalde. Pamuk prenses cücelerine döndü. Ve sen, beyaz atının taksitini hala ödeyen kahraman prens, lüks mobilyalar ve son model elektronik eşyalarla bezeli şatonda, en güzel olanın parmaklarının arasından kayıp gidişinin içini boşaltan acısıyla başbaşa kaldın. O gece, tıpkı bugün gibi, intiharı düşünmüştün. Seni bu kadar üzen, o gece karının tek bir elveda dışında hiçbir şey söyleme-

den çıkıp gidişi değildi. Senin kadar zeki, yetenekli, - hadi şu moda deyimle söyleyim, sen çok seversin-, senin gibi “vizyon sahibi” biri bir zirveyi fethetmişti ve şimdi oradan aşağıya hızla yuvarlanıyordu. Sana ait olan çok değerli bir şey, her zaman küçümsediğin cücelerden birinin malı olacaktı. Karın, kendisiyle birlikte senin özgüvenini de sürükleyip götürmüştü yanında. Aslında, başından geçen bir olay, seni intiharın eşliğinden döndürdü, o gece...”

“Ne de kolay söyleyiverdin: “o gece başından geçen bir olay”

“Özür dilerim, sakın önemsemediğimi düşünme... Aslında evet, şöyle söylemem gerekirdi. O gece başına gelen o korkunç olay!! Anlat, daha zamanımız var. Mesafe 30.”

“Güvenlikli site deniyordu kira ilanında. Ne de güvenliydik ya!! Apartman bloklarının çevresinde alçak bir duvar, ve eşantıyon kabilinde, site girişindeki kulübesinde hangi mesai düzenine göre çalıştığı meçhul bir delikanlı. Herhalde yakın çevredeki varoşlardan birinde oturuyordu. Kulübesinde oturduğu zamanlarda, resimli romanlar okumaktan başka bir şey yapmazdı. Sitemize musallat olan davetsiz misafirlerin her gece onun dibinden geçtiklerine ve onun bunu hiç farketmediğine, belki de önemsemediğine, adım gibi emindim. Evet, sitemizin bir de davetsiz misafirleri vardı. Onları ilk ne zaman farkettim, şimdi pek hatırlamıyorum. Bir kış gecesi sitenin küçük otoparkında, duvarın kenarında yakılmış bir ateşin külleri dikkatimi çekmişti. Oysa, etrafta kimseler yoktu. Bazen, geceyarısına doğru, otoparkın bulunduğu alanda garip ışıklar belirirdi. İçeride bir yerlerde küçük bir ateş yakıldığını, alevlerin ısıttığı karşı duvarda, bir takım sessiz gölgelerin gezindiğini, sanırım sitede bir çok kişi görmüştür. Süper güvenlikçimize durumu anlattığımda, okuduğu resimli romandan başını usançla kaldırıp; “Tinerilerdir abi” demişti. “Merak etmeyin, zararsızdırlar. Havalar soğuk ya, otoparkı kullanıyorlar ısınmak için. Ben birini yakalayıp kovdum, korkutmaya çalıştım ama nafile. Polis de çare değil. Kimsenin lafını dinlemezler. Ancak, kendileri isterlerse buralardan bıkarlarsa giderler.” Uyuz, dedim içimden. Karım iyiden iyiye tedirgin olmuştu. Ateşin aydınlattığı duvarda gezinen sessiz gölgeler, gecelerimize eşlik ediyor, enikonu huzurumuzu kaçıyordu. Aslında güvenlikçi çocuk haklıydı, zararsızdırlar. Hatta, sitede kimsenin gözüne görünmemek için özel çaba sarfettikleri belliydi.”

“Ama sen, onlardan birini gördün, o korkunç olayın yaşandığı gece...”

“Karımın beni terkettiği gece... O ev, içindeki eşyalar, her şey bir anda anlamını kaybetmiş gibiydi. İçimdeki öfkeyi bastırmanın olanağı artık kalmamıştı.

Önce, bir bıçakla bütün o İtalyan tasarımı lüks koltuk takımını delik deşik ettim. Plazma teveyi duvardan söküp müzik setinin üzerinde parçaladım. O hırsıyla, atladım arabaya. Gecenin ortasında, belki bir elektrik direği, belki bir kamyon, kaderime ne çıkarsa onunla karşılaşmak için bastım gaza... Çıka çıka, karşıma trafik polisleri çıktı. Aşırı hızdan ceza yedim. Öfke gitmiş, yerini kocaman bir boşluk almıştı. Boşluğun verdiği yarı uyusuklukla, siteye dönerken, o birden yola fırladı. Ben daha ne olduğunu anlamadan çarpmıştım ona. Frene bastım, site birkaç yüz metre uzaktaydı ve yol ıssızdı. Çarptığım şey her neyse, yolun kenarındaki çalıların oraya fırlamıştı. Yerde hareketsiz ve yüzünkoyu yatıyordu. Hareketsiz nesneyi çevirdim. En çok 15 yaşlarında gösteren bir çocuktü. Görünürde bir yarası yoktu ama, çarpmanın şiddetiyle havaya savrulmuş ve yere çakıldığında boynunu kırmıştı besbelli. Nabzını kontrol ettim. Nefesini duymak için üzerine eğildim. O kokuyu duydum. Derbi yapıştırmaları inceltmek için kullanılan tiner. Ölünün paltosundaki cebinden göğsüne doğru, o keskin kokulu tiner akıyor, elbiselerine buluşuyordu. Neden birden beynim uğulduyor, neden böyle bayılacak gibiyim, bilmiyordum. Henüz yakılmış bir sigara, cesedin biraz uzağında duruyordu. Etrafa baktım. Yol hala ıssızdı. Biraz uzaktaki gecekondularda tek bir ışık bile yanmıyordu. Sitenin ışıklı pencerelerinden bu yana doğru bakan tek bir gölge görünmüyordu. Ölünün yüzüne baktım. Açlıktan yanakları çökmüş, gözlerinin altında şimdiden mor halkalar... Demek ölüm böyle bir şeydi, poşete sarılı bir çöp gibi ıssız bir yolun kenarında değersizce yatmak. İçimi dolduran korkuya öfke karışmaya başlamıştı. Şu değersiz çöp poşeti yüzünden, hapsilere düşecektim. Biraz önce aşırı hızdan ceza yemiştım. Bu durumda bana kim inanırdı, birden yola çıktı, göremedim desem? Kırık şişeden sızan tiner ölünün göğsüne ve elbiselerine yayılmaya devam ediyordu. Biraz ilerde yanmaya devam eden sigarayı aldım. Ölünün gömlek yakasına dikkatlice yerleştirdim. Çok değil, birkaç dakika sonra, ateşle tiner buluşacaktı. Ertesi gün onu bulacaklardı, ve şöyle düşüneceklerdi: tineri çocuk, ağzında sigarayla uykuya daldı ve paltosunun cebindeki tineri tutuşturup yandı. Kimse ötesini sorgulamayacaktı.”

“Alelacele arabayı apartman girişine parkettin. Kapıdan girerken, ileride bir yerlerde alevler göğe yükselmeye başlamıştı bile. Evin balkonundan rahatça görebiliyordun alevleri. İçindeki korku ve panik, alevlerin boyu kıaldıkça yatıştı. Gün ışıdığımda, ince kara bir duman tütüyordu sadece. Dediğin gibi oldu. Kimse detaylı bir soruşturma gereği duymadı. Ertesi gün bir karakol polisi kapını çaldı. Korkudan dilin damağın kurudu bir an, ama sen hep korkularını gizleyebilen bir adamdın. “Birşey gördünüz mü” diye, sorup, gitti po-

lis. Bu iş bitmişti. Rahatlamıştın. Ta ki, bugüne kadar. Bu arada, yolculuğumuz epey ilerledi. Mesafe 20.”

“Tinerçiler ertesi gece, nasıl öyle apansız ortaya çıktılarsa, yine öyle sessizce çekip gittiler. Karın bunu görmeliydi. Siteyi tinerçilerden kurtarmıştın bir anlamda. Yine kahramandın. Kimse bilmiyor, alkış tutmuyor. Ama olsun. Ben biliyordum ya gerisi önemli değil. İçinde bir suçluluk duygusu var mıydı diye soracaksın. Garip. Yoktu, hem de hiç. Tersine, bir karabasandan uyanmış gibiydim. Terkedilmenin verdiği öfkeyle paramparça ettiğim mobilyaları elden çıkardım. Hemen yenilerini aldım. Yeni bir hayat başlıyordu benim için. Gerçi, biraz borca girdim. Hatta çalıştığım bankanın bilgisayarında, kredi limitlerini biraz yukarı çekmem icap etti. Kimsenin haberi olmayacaksa bu kredi limiti oyunundan, ne zararı olabilirdi ki? Üstelik, harcadığım parayı kuruşu kuruşuna geri ödeyecektim.”

“Yeni bir oyun bulmuştun kendine. “Kimsenin haberi olmazsa, zararı da yoktur” oyunu. Sadece senin kahraman, sadece senin seyirci olduğun bir oyun. Seni adım adım gerçeklikten uzaklaştıran fay hattının harekete geçtiğini farketmedin. Kendi oyununda kendini alkışlıyor, onaylıyor, iltifat ediyordun. Ama, bir hesap hatası yaptın. Belli bir limitin üzerine çıkan her hesap transferinin, otomatik olarak merkez şube tarafından incelemeye alındığını unuttun. 11 Eylül sonrası ABD, finans dünyasına bu kuralı zorla dayatmıştı. Merkez şubedeki üst düzey yöneticiler, bizzat kendi çalışanlarının karıştığı kredi yolsuzluğuna epeyce öfkelenmişler. Ama şube müdürün seni giyabında onlara karşı savundu. Ne denli hırslı, yukarıdan gelen talimatlara ne denli bağlı olduğunu, vizyon sahibi kişiliğini anlatıp durdu. Sen diğerlerine benzemiyordun, hovardalık için zevk için değil, başarı için, her seferinde daha büyük bir başarı için çabalıyordun. Şube müdürünüzün sözleri, merkezdeki yöneticileri yumuşattı. Herhalde senin şahsında kendi gençliklerini görmüş olmalılar ki, hakkında dava açmak yerine, tazminatını verip seni işten çıkardılar. Şanslı sayılırdın.”

“Ne şans, ne şans!! O verdikleri tazminatın hepsi kredi borçlarına gitti. Hatta arabamı bile satmak zorunda kaldım. Ama evet, haklısın, şanslı sayılırdım. Yeneden iş bulabilirdim. Yeteneklerim ve zekam buhar olup uçmamıştı ya. Ama önce, biraz aylıklığın tadını çıkartmak istedim. Bir süre evden hiç çıkmadım desem yeridir. Araba olmayınca, nereye gidebilirdi bir insan?! İnternet başında geçen saatler, buz gibi bira... Başka bir şeye ihtiyaç duymuyordum. Yine de, kendimi eğlendirmenin en güzel yolu neydi biliyor musun? Karanlık basınca, salonun ışığını kapatır, koltuğa oturup karşı pencereleri izlerdim. Tuhaf! Varoşlarda bütün evlerin perdeleri sıkı sıkıya kapalıdır, kimsenin içeriye görmesini istemezler. Mahremiyet duygusundan değil, yok-

sulluktan. Şaşırma. Benim de yoksulluk üzerine söylenecek sözlerim var. Ama bak, sitelerde öyle değildir. İlla ki salonu boydan boya gösteren pencerede, akşamları hiç örtülmez perdeler. Tavanda kocaman, ışıltılı bir avize yanar. Pencerenin tam karşısında kitapların, müzik setinin, sidi dividi oynatıcıların, onlara ait bir sürü uzaktan kumandanın görüldüğü, içine kristal takımlar doldurulan kocaman bir vitrin vardır. Ev halkı akşam yemeklerini oniki kişilik masada, o masanın bir köşesine toplanarak yerler. Her hareketlerinde bir ölçü, nezaket hakimdir, üzerlerinden çağdaşlık akar. İşten atıldığım dönemlerde beni en çok oyalayan, mutlu eden şey, karşı pencerelerde gördüğüm bu manzaralardı. İşsizdim, param hızla tükeniyordu ama, bize ait olan bu hayat tarzı, sessiz sedasız işlemeye devam ediyordu. Bu hayat tarzını ben yarattım, benim gibiler yarattı.”

“Seni başkalarının yaşamından tat alırken düşünmüyorum. Bir tuhaflık var bu manzarada, kişiliğine uymuyor... Neyse ki, bu tuhaflıklarını anlayacak kadar iyi tanıyorum seni. Sen korkularını kontrol etmeyi, en azından bastırmayı öğrenmiş bir adamsın. Karşı pencerelerde seyrine daldığın yaşamlardan kendine mutluluk damıtmışsan, eminim bunun nedeni, içinde bir irin başı gibi patlamaya hazır bekleyen korkuyu bastırmak içindi.”

“Gerçeği söylüyorum, o koltukta seyrettiğim manzaralar bana gerçekten huzur veriyordu. Bunun korkuyla bir ilgisi yok.”

“Sizin gibilerin yaşamları, öylesine çok korku, endişe ve kuşkuyla doludur ki, çoğu zaman korkularınızın gerçek nedenini unutursunuz. Birileri çıkıp size, işte asıl tehlike bu dediğinde, bayraklar kuşanırsınız; işte mutluluk bu dediğinde gider onu satın alırsınız. Ama hayır, benim sözünü ettiğim korku, sana özgü olmaydı. Seni biraz önce köprüden aşağı uçuran korku. Dün gece yaşadıkların. Tinerçi çocuğun ölümünden sonra, evinin balkonuna hemen hiç çıkmadın. Bazı günler, balkona çöp poşetini taşıdığında, gözcüyle ta uzaklardaki o noktaya endişeyle bakıyordun. Sanki o gece sabaha doğru sünen alevler yeniden canlanacakmış gibi. Ne zaman gözün o noktaya takılsa kalbinin patlarcasına çarptığını hissederdin. Sana göre bu, hayatın gelip geçici, buhar olup uçuveren korkularından biriydi; tıpkı asansörde kalmak korkusu gibi. Oysa, kendine söylediğin en büyük yalandı bu. Dostoyevsky Raskolnikov’a boşuna eziyet çektimedi roman boyunca. Vicdan, bizi milyarlarca insana bağlayan o incecek tel, kimilerinin içinde acıklı bir keman gibi öter, kimilerinde su sızdıran bir tesisat borusu gibi, ancak sessiz gecelerde kendini duyurur. Seni yaşamının bir yerinde pusuya yatmış bekleyen o sessiz gece, dün yaşandı. Ne seyrettiğin tivi, ne içtiğin bira, ne koltukta taniğin olduğun karşı pencere manzaraları, üzerine üzerine

gelen o sıkıntıyı hafifletmedi. Sıkıntı, nerden, nasıl gelip seni buldu, bilinmez. Son gecene seni hazırlamak isteyen bir işaretli belki. Karanlıkta salonun içinde saatlerce gezindin durdun, kar etmedi. Koşup balkonun kapısını açtın. Yüzüne vuran serinlikte gözlerini kapadın. Yorgun İstanbul gecelerinin rüzgarla taşınan bütün kokularını içine çektin. Gözlerini açtığında, birden boğazını yakan, nefesini düğümleyen ve dizlerinin bağını çözen şeyi gördün. İçinde yükselen dehşet duygusunu bir an için bastırarak, çalışma masandaki dürbünü almaya gittin. Yeniden balkona çıktığında, ellerin terliyordu, seni neyin beklediğini biliyor gibiydin. İçinden bir şey her zaman sana fisildamıştı: o ateş birgün yine yanacak. Ve şimdi, orada, her zaman gözünü kaçırdığın o kara noktada, geceyi çığlık çığlığa aydınlatan kocaman bir ateş yanıyordu. Biri sana oyun oynuyordu. Ve her kimse, senin ne yaptığını biliyor olmalıydı. İşte orada, alevlerin yanbaşında bir gölge dikilip duruyordu. Kıpırdamadan, doğruca sana bakıyordu. Dürbünü gözüne dayayıp, alevlerin yükseldiği noktaya baktın. Dürbünün ayarını yapmadığından, ilk anda oldukça bulanık bir görüntü gördün. Titreyen parmakların odak ayarına yapıştı. Ve yavaş yavaş odağı netleştirdin. Ve o anda nefesin kesildi, dürbün elinden düştü. Taa oradan, alevlerin içinde, dosdoğru sana bakan gözler, Alaaddin ustaya aitti. Yıllar önce vitrini elindeki taşla kırdığı gün, nasıl öfkeyle bakıyorsa öyle...”

“Gördüğüm şey, gündüz gözüyle görülen hayallerden olmalıydı. Ama hayır, gördüğüm şeyden eminim, Alaaddin ustaydı o. Kocaman kamburu, elinde ışıl ışıl parlayan falçatasıyla... Kalbim yerinden fırlayacakmış gibiydi. Nefes alamıyordum. Sanki göğsümün üzerinde kocaman bir fil oturuyordu. İçimde biriktirdiğim ne varsa; endişe, yalnızlık, başarısızlık kuşkusu, denizin derinliğine batırılan bir tahtanın hismiyle su yüzüne vuruyor, korkunun yönetiminde etrafımda dans ediyordu. Hayır. Hiç kimse beni Alladdin usta gibi kapısından kovamıyacaktı, açlığın kana buladığı o gözbebeklerini ben, baktığım aynada hiç görmeyecektim. Yolun ortasında, havada kavis çizip inen o coplar, benim tenime dokunmayacaktı. Ben o heyecan dolu ama cahil varoş çocuklarımdan değilim. Ben zekiyim, yetenekliyim. Bakın polis abiler, cüzdanımda taşıdığım şu bir dizi kredi kartına bakın... hiç onlara benziyor muyum? Benim güzel bir karım var polis abiler, çok güzel bir karım. Ama beni terkederken, kılım depremedi, tek damla göz yaşı dökmedim. Ben ağlamam, çünkü kaybetmem ben, kaybedemem, her zaman başarı, üstünlük benim olmalı...”

“Kes artık, bunun bir anlamı kalmadı. Yolun sonuna geldik. Mesafe 10 metre... Sana söylemiştim, köprüden denize uçarken yaşadığın dehşet, arkanda bıraktığın dehşetin yanında hiçbir şey. Üstelik, benim gi-

bi bir yol arkadaşın olduğu için şanslısın. Çok az kaldı yolculuğun bitmesine. Şimdi istersen, hayalleri bir kenara bırakalım, gerçekleri konuşalım. Yanılmıştın, Alaaddin usta değildi dün gece gördüğün, hatta dün gece orda hiç ateş yakılmadı. Seni adım adım gerçeklerden koparan fay hattının sana oynadığı bir oyundu hepsi bu. Üstelik Alaaddin usta, yıllar önce öldü.”

“Bunu biliyor muydun?”

“Elbette, arkada bıraktığın insanlara ne olduğunu, hatta şu anda ne yaptıklarını da biliyorum. Dinlemek ister misin?”

“Evet, isterim.”

“Sadece, o insanlara ne olduğunu merak ettiğin için mi, yoksa umursadığından mı?”

“Bunu dün sorsan, sadece merak derdim, ama garip, şimdi biraz umursuyorum.”

“Alaaddin usta, vitrin camını kırdığı gün, akıl hastanesine yatırıldı. Oradan hiç çıkamadı. Yıllar sonra bir akşam, Alaaddin ustanın tutulduğu odaya giren hasta bakıcılar onu kanlar içinde buldular. Bir elinde, nereden elde ettiği bilinmeyen kesici bir falçata, diğerindeyse kendi derisinden yüzdüğü kanlı et parçaları. O da arkadaşının anlattığına göre Alaaddin usta o gece kırk numara kösele taban kalıbını baldırlarının üstüne yerleştirmiş ve falçatayla özene bezene parçalar kesmeye başlamış. Arkadaşı, onun hiç bağırmadığını söylemiş. Sadece arada bir zor duyulur bir fısıltıyla, “Bu ayakkabı mükemmel olmalı” diyormuş. Kan kaybından öldü. Ve şu sana “adam olmazsın” diyen arkadaşın... Yolu kestikleri gün, onu da tutukladılar. Çok değil, birkaç ay sonra, soğuk bir Aralık gecesinde, şakağının bir karış ötesinde patlayan ses bombası yüzünden, sol gözünü avucunda buldu. Merak etme, inadına yaşadı. Belki sana, eskisi gibi, kafasını hafifçe arkaya eğip, kalın kara kaşlarının altından bakmayacak ama, onun adına bunun hiçbir önemi yok. Muhtemelen, şimdi sol gözü yerindeki kırmızı çukuru alışkanlıkla ovuşturup, 1 Mayıs için en güzel pankartı yapmaya çalışıyordu. Ve karın... o da herhalde şu saatlerde, eğer yaşasaydın mutlaka seninde yapmayı isteyeceğin şeyi yapıyor. Çağlayan’da toplanan o kalabalığa karışıyor.”

“Ben olmasam da hayat devam edecek. Bunu bilmek içimi rahatlatmadı. Taa derinlerde bir yerimde, bir küçük kıvılcımın çıktığını duyumsuyorum. Sevince dair, umuda dair, neşeye hatta aşka dair bir kıvılcım. Ama bunun bir önemi kalmadı. Yolculuğun sonuna geldik. Söyle, korkularım sona erecek mi?”

“Hayır, o korkular hiçbir zaman sana ait olmadılar. Sana, senin gözünden göründüler, o kadar.

Mesafe sıfır... Elveda.

ÖZGÜR HAVAYOLLARI

2002'den sonraki süreçte yazışmalarımızın önündeki engeller kısmen hafiflemişti. Ama özellikle 2005 Haziran'ından sonra yeni çıkan CİK (Ceza İnfaz Kanunu) ile birlikte yeniden mektuplara, fakslara el koyma yaygınlaştı. Zindanlardaki tecridin ağırlaştırılmasına yönelik çıkarılan bu kanun ile hem de politik düşüncelerimizin yazılıp, arkadaşlarımız, dostlarımız, ailemizle paylaşılmasının önüne geçilmesi; böylelikle düşüncelerimizin köreltilmesi düşünülüyor.

Beş yıllık F Tipi sürecinde bize gelen ve bizim yazdığımız pek çok mektupta şiirde sansürle karşılaştık. Özellikle devrim, zafer, yoldaş gibi bazı kelimeler çoğunlukla bu sansürün kurbanı oldu, karalandı. Hatta sansür bazen öyle keyfi boyutlara vardı ki, sırf okunmaz, anlaşılmasın diye karalandığını gördük. Bazen bir şey anlatırken geçen özel isimler bile karalandı. Kimileyin mektubun içeriğinin anlaşılmasını engellemek için, kimileyin de sadece baskı olsun diye yapılan karalamalara tanık olduk. Hatta bazen öyle şeyler yaşandı ki, bize gelen fotoğraflarda insanların surat kısmına gelecek şekilde "görölmüştür" yazılı mühürler basılarak verildi. Bu tür şeyler ilk yıllarda çok yaygındı, şimdilerde daha dikkatli davranılıyor.

İlk yıl içinde birkaç kez gazetelerdeki bazı haberler kesildikten sonra verildi. Sonradan öğrenebildiğimiz kadarıyla bu haberlerin bir kısmında, Kandıra F tipindeki işkenceler nedeniyle açılan dava ve bu davada yargılanan gardiyanların isimleri varmış. Bu nedenle kesmişler. Az daha unutuyordum. Buraya geldiğimiz günden beri, personel bizden isimlerini gizliyor. Sanırım bunu Bakanlık F tiplerinde merkezi olarak uyguluyor. Önceleri müdürlerde gizlemeye çalıştı, ama kısa sürede müdürlerin isimlerini herkes öğrendi.

Mektup yazarken edindiğimiz bir alışkanlık var; idare sansür nedeniyle karalandığı için, biz yanlış yazdığımız zaman üzerine çiziyor, yanına da (b.ç.) yazıyoruz. Yani "ben çizdim". Böylelikle idarenin karalamasıyla bizim çizdiklerimiz birbirinden ayırdediliyor. Bu, hepimizde bir alışkanlık haline geldi. Bazen özgür hava yollarını kullanırken de yaptığımız yazışmalarda karalamalar ve (b.ç.) yazısını görüyoruz, kendi kendimize gülmeden edemiyoruz böylece durumlarda.

Bu konuda Edirne'de yaşanan bir olay var. Yani mektuplaşma meselesinde. Bizim'le, yoldaş, birbirlerine yakın hücrelere düşüyorlar. yoldaş'e sesleniyor: "Durumun nasıl? Yaz bana yolla!". yoldaş oturup yazıyor, yazdıklarını bir zarfa

koyup pulluyor, adresi yazıp postaya veriyor. yol-
daş gelecek diye bekliyor. Birkaç gün sonra gardi-
yanlar (in yazdığı mektubu getirip yoldaşa
veriyorlar.) Mektup postanaya gidip mühürlenmiş ve
yeniden gelmiş. Oysa özgür hava yollarından bir a-
tımlık mesafe var aralarında. Biz bunu duyduğumuz-
da epeyce gülmüştük. Ama bu, bize Edirne’de iç ya-
zışma olduğunu, dolayısıyla F tiplerindeki uygulamaların
her yerde aynı olmadığını gösteriyordu. Bazı F
tiplerinde tutsakların birbirleriyle yazışmaları yasak
değilken, burada yasaktı. Zaten bu gerekçeyle hasta-
neye götördükleri ölüm orucundaki yoldaşlarla yazış-
mamız da engellendi, haberlerini diğer zindanlardaki
yoldaşların mektuplarından alabildik. Kandıra’da iç
yazışmalar 2005 yılı başlarında serbest bırakıldı. Öz-
gür hava yollarıyla bu zaten yapıldığı için, idare ken-
di kontrolünde yapılmasını sağlamak için herhalde,
serbest bıraktı.

Havalandırmadaki logarın su akıtma dışında bir
işlevi daha var: İletişim. Daha önce çiçeklik işlevine
değinmiştik. Logar, havalandırmanın ortasında
50x50 ebatlarında, üzeri demir parmaklıkla (2x2) ka-
palı 70 cm’lik bir çukur. Dip kısmında atık suyun git-
mesi için kanalizasyon boruları var. Ama bu borular
banyo-lavabodan gelen atık suyla bağlantılı değil, o-
nun için ikinci bir kanalizasyon sistemi var. İlk geldi-
ğimizde bu kapaklar açılabilirdi. Ama sonradan
(2002) kaynak yaptılar, artık sabitlendi. Bu logar hat-
tı 3. ve 4. havalandırmadan geçiyor. F tipine getiril-
dikten hemen sonra bu yol keşfedildi. Logar hattında
bulunan bazı kısımlarda 3. bazı kısımlarda 4. hava-
landırmada kalanlar birbiriyle konuşabilme olanağı
buldular. 4. hücreler tekli hücrelerin havalandırmala-
rı, atık su orayı da aştıktan sonra dış logara gidiyor.
Eminim, biz sohbet ederken oradan dinlemişlerdir.
Logar hattında sohbet varsa, hem sohbete katılan
hücreler, hem de yandaki havalandırmalarda sessiz
olmak gerekiyor. Yoksa konuşmalar karışıyor, anla-
şılmıyor.

Hücreler arasındaki bir diğer konuşma yolu ise
duvar. Üçlü hücrelerde bir hücre binasının ortasından
bir duvarla bölmüş, iki tane üçlü hücre yapmışlar. İş-
te bu duvara doğru yaklaşıp üst kattan konuşunca, bi-
raz yüksek sesle ve tane tane, anlaşılabilir.

Yine bir yöntem daha var: telefon. Banyo lava-
bolarındaki atık su hortumları bir sonraki sırada bulu-
nan hücrelere ses iletebiliyor. Bu yolla da tutsaklar ar-
rasında zaman zaman iletişim kuruluyor.

Bu yollar dışında camlara çıkıp yüksek sesle ba-
ğırarak da tutsaklar birbirlerine seslerini ulaştırabili-
yorlar. Kimi zaman, uzun süredir birbirlerini görme-
yen yoldaşlar, birbirlerine bağırarak seslerini iletiyor-
lar.

F tiplerindeki tecrit aynı zamanda tutsakların bir-
birlerini görmemeleri üzerine kurulu. Bina buna göre
kurulmuş. Görebileceklerin, birlikte kaldığın ya da
teklerde isen aynı havalandırmayı kullandığın insan-
larla sınırlı. Bu nedenle hücre kapılarındaki mazgal ö-
nemli. Çünkü koridorların en sonundaki hücrede ka-
lanlar bütün hücrelerin önünden geçerek ana korido-
ra çıkabiliyor. Böylelikle koridorların baş tarafındaki
hücre mazgalından bakan birisi, geleni-gideni görebil-
yor. Biz geldiğimizde, bu mazgallar kapıların kafa
seviyesinde 10x18 cm’lik, camla kaplı bir pencereydi.
Ama bir süre sonra bu deliği 8 parçaya bölen demir
parmaklıklar kaynaklılar. Aynı zamanda kaynak yapı-
lırken camlar da siyah is oldu ve böylece mazgal-
dan gelip geçenleri görme ya çok zorlaştı, ya da
görülemez oldu.

Devletin, F tiplerini uygulamaya koyarken a-
maçlarından biri de dayanışmanın yok edilmesi idi.
“Zaten bu komünler dağıtılmalı” derken de bir çok
kez bunu söylemişlerdi. Ama devrimcilerde çok güç-
lü bir davranış tarzı var: örgütlü düşüme ve örgütlü
yaşam. Böyle bir durumda ne duvarlar ne diğer uygu-
lamalar yetmiyor; baskı, dayak ve diğer fiziki uygu-
lamalar devreye giriyordu. Buna karşı da ortak bir
davranış geliştirildi. Sık sık, hücrede, ziyarete gidip
gelirken ya da sayımda herhangi bir nedenle tutsaklar
saldırıya maruz kalıyordu. Buna karşı saldırı olduğu
anda slogan atma ve diğer tutsaklara duyurma başla-
dı. Sloganlar anında bütün hücrelerden yükseliyor,
bunun yanısıra kapı dövme başlıyordu. Yani herhan-
gi bir yerde herhangi bir nedenle bir tutsağa saldırdık-
larında bütün hücrelerde sloganlar ve kapı dövmeler
hayata geçti. Özellikle kapı dövmeye adli tutuklular
da katılıyorlar. Bundan sonraki süreçte fiziki saldırı-
lar ve dayak her an yaşanır olmaktan çıktı, azaldı a-
ma sürdü. İlk iki yıl boyunca dayak ve saldırılar özel-
likle yoğun olarak uygulandı.

F tiplerinde akla gelen-gelmeyen her şey bir bas-
kı aracı olarak kullanılıyor. Bunlardan aklımıza ge-
lenleri, yaşadıklarımızı aktarayım. Zaten zaman za-
man çeşitli zindanlardan basına yansıyan “renkli don
yasağı”, “amaç dışı kullanılan bisküvi” gibi haberler
bile bu konuda bir fikir veriyordur, ama biz yazmaya
devam edelim.

Biz, 19 Aralık saldırılarının sonucunda gelenler
haricindekilere, yani bizden sonra gelenlere bize dav-
randıkları kadar sert davranmadılar. Biraz daha düşük
dozajda olsa da yeni gelenlere soyarak arama, dayak,
tehdit sürüyor. Özellikle cezaevine ilk girenlere “Hiç
kimseyle konuşmayacaksın”, “biz seni hep dinliyo-
ruz. Konuşursan görürsün.” gibi tehditler yapılıp
hücrelere öyle atılıyorlar. Bu nedenle yeni gelenleri
logardan, camdan, duvardan konuşturmak için çaba

sarfetmek zorunda kalıyoruz. Yeni gelenler, bizim sloganları, kapı dövmeleri, top trafiğini görünce ortama uyum sağlıyorlar. Ki bunlar ya tek tek getirilen adli tutuklular ya da dinciler için geçerli.

Bir de burada yerleşen bir gelenek oldu. Daha sonra adliler de buna uyum sağladı ve öyle davranıyorlar: Yeni gelen birisi olunca en yakın havalandırmada kalanlar yeni gelenlere çatıdan bir çay gönderiyor; bir ihtiyacı olup olmadığını öğreniyor ve elden geldiğince karşılamaya çalışıyor. Böyle olunca da yeni gelen üzerindeki baskı ve tehditle yaratılan tahribat daha baştan kırılıyor.

İlk iki yıl boyunca sürekli yer değişiklikleri yaşandı. Bunda amaç tutsaklar arasındaki ilişkiyi koparmak, dayanışmayı kırmak, baskı altına almaktı. Birçok kez bloklar arası top iletişimini koparmak, yani “özgür hava yollarını” engellemek için geniş kapsamlı yer değişiklikleri yaptılar, blok geçişlerine devrimcilerden kimseyi koymamaya çalıştılar vb. Bu yolla bir sonuç alamadıklarını görünce iki yılın sonunda kendileri vazgeçtiler.

İlk yıl ölüm orucu savaşçıların özellikle tek bırakmıyor, tekli hücrelerde havalandırmalarına, üçlülerde yanlarına mutlaka birini veriyorlardı. Zaten tekli hücrelere aldıkları da onlara göre ters davrananlardı. Sonra teklere alma, diğer tutsaklar içinde bir tehdit unsuru olarak kullanıldı. Sayımda, ziyarette, mahkemeye gidip gelirken herhangi bir nedenle sert bir tartışma olmuşsa, onu hemen teklilere almaya başladılar bir dönem. İkinci yıldan itibaren ölüm orucu savaşçıların teklere almaktan vazgeçtiler, ama bu kez üç kişilik hücrelerde yalnız tutmaya başladılar. Böylelikle günlük yaşamında hiç kimseden yardım, destek almaması sağlanıp, daha çabuk yıpranması, düşmesi amaçlandı. Tabi bu uygulamada bir diğer amaçları, ölüm orucundakilerin diğer tutsaklarla ve yoldaşlarıyla ilişkisini koparmak, eylemden vazgeçmelerini sağlamaktı. Bu yöntem de tutmadı, ama halen uygulamaya devam ediyorlar.

2001 yılı yaz aylarının en sıcak döneminde bir aydan fazla sularımızı kestiler. Gerekçesi su tesisatındaki arızaydı ama biliyorduk ki gerçek neden bu değildi. Üstelik su kesik olduğu dönemde kantinde satılan suya bile sınır koydular, vermediler. Aynı yıl kışın en soğuk döneminde, 2002 Ocak-Şubat aylarında bir ay kadar kaloriferleri yakmadılar. Gerekçe yine aynıydı; kalorifer tesisatında arıza. Ama biliyorduk ki, tutsakları yazın susuzlukla, kışın soğukla yola getirmek, teslim almaktı amaçları. Bundan eminiz çünkü gerçekten arıza olduğunda en çok bir-iki gün içinde yapılıyor. Bu yöntem de olmadı, vazgeçtiler.

Kışın ve yağmurlu havalarda en çok yaşanan elektrik kesintileridir. Sık sık arıza yapıyor. 2001-2002

kışında bir hafta kadar, bu nedenle ölüm orucu savaşçılarına sıcak su bile içirememiştik. O kesinti geceli-gündüzlü bir haftadan fazla devam etti. Bu kesintiler yağışlı havalarda halen oluyor. Jeneratör hemen çalışsa da sadece koridorları ve idareyle ilgili bölümleri aydınlattığından, hücreler karanlık. Bu nedenle bir dönem ilkel bir kandil bile yapmıştık, çünkü mum ya da benzeri bir aydınlatma aracı satılmıyor F tipleğinde bu da yasak.

Kısa süreli elektrik kesintileri hava karardıktan sonra olunca, hemen herkes camlara çıkıyor; şarkılar, türküler, şiirlerle bir moral dopingi için kullanılıyor. Belki onlar bu kesintiyi yaparken moral bozmayı hesaplıyorlar, ama durum tam tersine dönüştürülüp moral yükselten bir şenlik yapıyor anında.

Her şey bir baskı aracı olarak kullanılıyor dedik ya, işte bir örnek: Tutsaklardan Ufuk Keskin ileri derecede şeker hastası, diyabetli. Hem yemeklerinde diyet uygulamak hem de insülin almak zorunda. Bu konuda defalarca sorun yaşandı, saldırıya uğradı. Çünkü diyet gelmeyince yemek yiyemiyor, üstelik diyabetlilerin sık sık yemek yemesi gerekiyor. Bu nedenle hemen her hafta sorun yaşandı dersem abartmış olmam. Zaten zaman zaman bu durum basına da yansdı.

Ölüm orucu savaşçıların alın bantları da saldırı için bahane olarak kullanıldı. Pek çok hücreye bu nedenle olur-olmaz zamanlarda baskınlar yapıldı, gece yarısı operasyonları çekildi, itiş-kakış, tartaklama yaşandı. Alın bandı yapılıyor diye elbiselerdeki, tişörtlerdeki kırmızı desenler bahane edilip pek çok giysiye içeri almadılar. Bazılarını da yırtıp öyle verdiler. Zaten bir dönem kırmızı olan her şey yasaklıydı. Bir defasında bir kitabın arasında Redhouse’a ait bir kitap ayracı gelmişti yayınevini dağıttığı. Kırmızı kartondan 3 cm genişlikte 20 cm civarında bir şerit. Üzerinde de kitabevinin adı-arması var. Arama sırasında kitabın arasından onu bile alıp gittiler. Gelen mektup, kart vb. eğer kırmızı kağıda yazılmışsa vermiyor, “oku, geri ver” diye bekliyorlardı.

Baskı ve saldırı için öyle sudan bahaneler kullanıldı ki. Mesela çürük portakal!... Yemek dağıtımında, yemekle beraber portakal veriyorlar. yoldaş mazgaldan aldığı bakıyor portakal çürük. Hiçbir şey demeden hemen yanındaki çöp kutusuna atıyor. Çürük portakalı veren gardiyan bunu görüyor, kapının öbür tarafından bağırp çağırılmaya başlıyor. Yemek dağıtımını bittikten bir süre sonra havalandırmaları kapatırken hücre kapısını açtıklarında saldırıyor, yoldaşı hırpalayıp dövüyorlar. Elbette hemen bütün hücreler slogan atmaya başlıyor, kapılar dövülüyor. Bunun üzerine apar-topar hemen çekilip gidiyorlar.

2002’de teklere kalırken yemek dağıtımında

biz de yaşadık benzer bir sorun. Üç kişi aynı havalandırmaya açılan tek kişilik hücrelerde kaldığımız için, ekme-kemek dağıtılırken, ilk hücrede bulunan arkadaşımız üçümüzünkini birden alıyordu, sonra da birlikte oturup yiyorduk. Sorun çıkarmak için bahane arayan saldırı ekibinden bir gardiyan, arkadaşımız üç ekme-kemek isteyince, “burası tek kişilik, üç kişilik olmaz, herkes kendisi alacak” diyor vermiyor. Benim hücrenin mazgalanı açtı “ekmek” diye bağırды. “Yan tarafa verseydin ya” dedim, almadım. Üçüncü hücrenin mazgalanı açtığımda da aynı şey olmuş ordaki arkadaşta almamış. Tam bu sırada ilk hücrede ekme-kemek vermedikleri arkadaş, benim hücreye geldi. “Ne oldu” dedim. O da “Hayatımda en nefret ettiğim şey zindan bekçileridir” dedi. Meğer bu sırada, bu soruna neden olan saldırgan gardiyan, yanında birisi daha, kapıdan bizi dinliyorlarmış. Kendilerince bir tutanak tutup gidiyorlar. Tutanağa, arkadaş için “gardiyanlar domuz bokudur” dedi diye yazmışlar. Uydurdukları bu yalanla, arkadaşımızın bir ay görüş, altı ay da açık görüş hakkını gaspettiler. Zaten bunu yapan gardiyan bir çok hücrede benzer yöntemlerle pek çok arkadaşın disiplin cezası almasını sağladı, ziyaretlerini, mektuplarını engelledi. Bir çok kez de sudan bahanelerle adam dövdü Nazif gardiyan.

Burada slogan atma oldukça yaygın. Bu, ilk getirildiğimizde başladı. Herhangi bir nedenle birisi çıkıp bir slogan attığında herkes buna katılıyordu. Ama sonra sonra bunun bir düzene girmesi gerekti, ortak sloganlar belirlendi. “Yaşasın ölüm orucu direnişimiz”,,, yoldaşlar ölümsüzdür” Noktalı yerlerde en son ölümsüzleşen üç savaşçımızın adı yer alıyor. “Zaferi şehitlerimizle kazanacağız”, “Katil devlet hesap verecek”, “Kahrolsun emperyalizm yaşasın mücadelemiz” sloganının yerine daha önce, “Kahrolsun faşizm, yaşasın mücadelemiz” atıyorduk. Ama Afganistan ve Irak’a saldırıyla birlikte, bu sloganı atmaya başladık. Bu sloganlar günde üç kez, sabah, öğlen, akşam atılıyor. Bunlara ek olarak günün özelliğine göre sloganlar da atılabiliyor. Ekim devrimi, Sivas katliamı gibi olayların yıldönümünde, ya da dışarda yaşanan bir somut olayla ilgili, mesela SEKA işçilerinin işgali boyunca attığımız dayanışma sloganları gibi ek sloganlar oluyor.

Bir de burada yaşanan herhangi bir saldırı anında, saldırıya uğrayan hücre ya da arkadaşımız hemen slogan atar. Bunu duyan herkes slogana katılır ve slogan bütün cezaevine yayılır. Tabi bu durumlarda sloganla birlikte kapı dövme de yapılır.

Ayrıca F tiplerine karşı mücadele sürecinde, içerde ya da dışarda gerçekleştirdiği ÖO veya feda eylemiyle ya da zindanlarda herhangi bir nedenle ölümsüzleşen savaşçılarla ilgili haber alındığında, bütün

zindan sloganlarla çınlar. Anma etkinliği ayrıca yapılır, ama haber geldiğinde haberi ilk alan sloganı başlatır, böylelikle haber hemen herkese duyurulur ve herkes sloganlara katılır.

Sevgi Erdoğan’ın ölümsüzleştiği haberi geldiğinde tam sayım saatiydi. Derhal sloganlar atılmaya başladı. Bu sırada sayım ekibi yoldaşın olduğu hücreye giriyor ve yoldaş slogan atmaya devam ettiği için saldırıya uğruyor.

İlk getirildiğimiz günlerde pek çok hücrede kalan arkadaşın parası olmadığı için ihtiyaçlarını karşılayamıyorlardı. Bu sırada yoldaş, bitişik hücrede kalan arkadaşlara şeker yolluyor. İlk girişten başlayarak herkes açlık grevinde olduğundan, şeker ihtiyacı fazla. Arkadaşlara her gün şeker atıyorlar. Bir defasında içine şeker koyup attıkları karton kutu iki hücre arasındaki duvarda kalıyor. Akşam sayımda kapıyı kapatırken görüyorlar gardiyanlar. Birisi “şekeriniz fazla demek, bundan sonra size vermeyelim” diye tehdit ediyor. yoldaş da “Vermezseniz vermeyin. Zaten sizden hiçbir şey beklediğimiz yok” diyor. Bunu duyan başgardiyan saldırıyor hemen. Hırpalayıp, dövüyorlar. Zaten bu başgardiyan Bursa’dan getirilen özel işkence-dayak ekibinde yer alıyordu.

BİTTİ.

Sürzgün Yürek

Yücel Kızmaz
H Tipi Kapalı Cezaevi
Gaziantep

Güzel ova, düz ova... Seyhan ve Berdan çayının menderesler çize çize, güzelliğine güzellik kattığı Çukurova. Ova çukur olunca, herşeyi toplamakta, suyu, yeşili ve sivrisineği... gök mavisi de adeta burada toplanır. Kimileyin kavurucu olur, kimileyin serinler, ama soğumaz bizim Çukurova. Çukurovamızda yaz bunaltır, melankolikleştirir, bayıltır, ayıltır, kaçırır. Yaylalar zenginleri çeker, fakirlere kalır Çukurova. Ova ova olmaktan çıkar yazları, hamama döner her yan. Hele öğle vakti kim kendine güvenir gezmeye çıkmak için. Yoksulluk için içinde olunca; cehennem sıcaklığı da olsa insan yaşama mücadelesi verir işte...

Demirin eritildiği döküm atölyesinde çalışmak, kışın insana güç verirken, ısıtırken yazın, ölüm sınırına çeker. Ama yoksulluk insana çalışma azmi verirdi. Döküm atölyesinde bizler; ayrı hem de apayrı dünyaların insanlarıydık. Günlerce dökümün kalıbını hazırlar, kum eler, demir keser, demir kırardık saatlerce. Döküme hazır hale geldiğinde, heyecanlanır, hareketlenir, unutulurdu sıcaklığı, dökümün güzelliğine kaptırırdık kendimizi... Döküm kazanına karşılıklı potayı yaklaştırdığımızda, yarı çıplak bedenimiz, lavların ve alevlerin rengini alırdı. İlk başlarda zorluk yaşanırdı. Ustalaşanlarda artık yaşamın ayrılmaz bir parçasıydı demir döküm atölyeleri. İnsanların yeniden varolması, varedilmesi gibiydi, demiri yeniden dökmek...

Kazandan potaya dökülen lavlar, gözlerimizi, istem ve irademiz dışında parıltırdı. Parıldayan gözlerimizde acı mı, zorlanma mı, sevinç mi olduğu belli olmazdı. Hepsiydi belki de... Belki de iç içe olmanın aksiydi. Usta, kalfa, çırak, hepimiz potanın hareketiyle birleşirdik. Ayrım gayrım kalkardı aramızda; dostça, kardeşçe yardımlaşırırdık. Zayıf olanlarımıza destek verilir, güçlü olanlarımız gücünü paylaşırdı o anda. Yabancıydı gerçekte hepimiz birbirimize. Kürt, Arap, Türk ve Laz burada toplanmıştı; demirler gibi bir potadaydık. Hepimiz kendi toplumumuzla sevilirdik. Kürtoğlu, Arapuşağı, Türkmenoğlu yörük, Laz... Anadolu ve Mezopotamya halıları gibiydik. "Yörük", "uşak", "kıro" diye seslenir, şakalaşırdık birbirimizle aynı ailenin çocukları gibi.

Bekir usta, yarı çıplak olurdu sıcak zamanlarda... Lahana gibi göbeği her balyozunda demirlerle oynayıp dururdu. Kocaman kocaman pazuları, kolları vardı. Göğsü de az kıllı değildi. Göz göze geldiğimizde daha başka olurdu, daha tatlılaşırdı. Bekir usta, ustaların ustası. Meraklı bakışları daha gururlu kılardı onu. Ama sıcaklar onu da pişman ettirirdi yaşadığına ve yaşayacağına. Kimi zaman yoksulluğuna, kimse-sizliğine kızar, bedenine acı çektire çektire gömerdi acılarına içine. Kimsesiz oluşundan derlerdi ona. Bekes Kürtçe'de kimsesiz anlamına gelir gelmesine. Lakin! acı bir anlam yüklerdi bu isme Kürtçe.

Alnından, göğsünden, kollarından ter dökülürdü. Hınçla, öfkeyle sallardı balyozu demire. Ardından tuttururdu bir türkü. Türküyle acılarını unuttur, acıları sevince dönerdi. Paslı demirin kızgın lavlara dönüşü gibi. Ara sıra balyozu tersinden tutup, birkaç defa yere vurur, sağlamlaştırır ve devam ederdi kırmaya. Böylece demirler parça parça olurdu Bekir ustanın elinde. Ölmüş, paslanmış, işe yaramaz hale gelmiş, değersizleşmiş demirler yeniden canlanırdı böylelikle.

Güneş batımında dönerdik evlerimize yorgun argın. Karanlığın çökmesiyle babam gelirdi eve. Gelişini, el arabasının tıkırtısından anlardık. Mahallemizin sokakları hala toprak yollardı. Ziftlenmiş toprak yollar, kışın çamurdan yazın yarıklardan geçilmezdi. Arabanın tekerlekleri böylece daha çok ses çıkarıyordu. Elektrik henüz Muhtar beyin evinde bile yoktu. Şehir suyu da yoktu evlerimizde, komşularımızın tulum-basından çekerdik suyumuzu.

Babam eve zar zor atardı kendisini; yorgun ve bitkin olurdu çoğunlukla. Anam da babam gibi yorgun olurdu. Yalnız onun işi daha bitmemişti evde, o kadar yorgunluğun üstüne bir de yemek yapardı bize. Ablam sofrayı hazırlarken, annemin ellerime tutuşturduklarını da ben taşırdım sofraya. Hepimiz ter kokardık. Yorgunluk saatlerinde babamdan daha bir korkardık. Bir bakışıyla çivilerdi her birimizi. Yorgun olduğu anlarda hiç birimiz konuşmazdık. Kaşla-gözle anlaşırdık aramızda...

Şehirdeydik, fakat hala sofrada yemek yiyorduk. Bağdaş kurardık sofranın başına, annem ve ablam yanlara kırardı dizlerini, öyle otururdu. Biz erkek olduğumuz için bağdaş kurmak bize özgüydü. Belki de gelenekler böyle emrediyordu. Çoğunlukla yemeğimiz sebzeli olurdu. Bayramdan bayrama etli yemek yiyebilirdik. Annem tarladan ne getirmişse ya da babam sebze halinden ne getirmişse o olurdu yemeğimiz. Domates tava, "Tırşık" ya da patlıcan, kabak, patates, fasülye karışımı türlü olurdu kimi zaman yemeklerimiz. Yanına da kırdık mı bir soğan, keyfimize diyecek olmazdı.

Aynı tabaktan, büyükçe tabaktan birlikte yedik yemeklerimizi. Gözaltından abilerimle birbirimize bakar, kaşıklarımızı birbirine dokundurur, kaçır kaşık yediğimizi sayardı, babama çaktırmadan. Bu tür davranışlarımıza annem çok dikkat ederdi. Usulca uyarırdı bizi, babam ne olduğunu sorunca, "yok bir şey" derdi. Babam doğrusu bilerek karışmazdı, işi yorgunluğa vururdu. Bir terslik olunca, basardı tokadı, ya da sertçe bir söz. Anamızın yüreği dayanmazdı böyle sözlere ve tokatlara. Hemen karşı koyar, "yavrum! yavrum!" deyip kucaklardı bizi.

Çukurova'da iş bakımından kış yaz fark etmiyordu. Her zaman iş vardı. Kış geceleri babam hep Kürtçe masallar hikayeler anlatırdı bize. Kimi zaman yatağına

uzanır acıklı acıklı oflanır "yaralı gönlüm," der sızlanırdı. Kimi geceler eski zaman türküleri, aşk ve hasret türküleri söylerdi. Yoksul oluşumuzdan komşularımıza giderdik. Beş altı aile bir evde toplanırdık. Ambar amcının evinde akşamları kümelenirdik. Yemek saatinden sonra hemen damlardık oraya. Yabancı bir şehirde bir-birimizin yoksulluğuna sığınırıktık. Acılarımız çoğalırdı sığındıkça birbirimize. Yalnız çoğalan acılarımız unuttururdu yabancı memlekette oluşumuzu. Gecenin geç saatlerine kadar türküler söylenirdi, ayrılık, hasret, acı ve özlem dolu türküler, acılara acı katardı. Kadınlar ve çocuklar konuşmaz, türküleri dinlerdi. Zaman zaman yaşlı kadınlar araya girer, sesleri çığlığa döner, ardından yumuşardı. Perde perde yayılırdı ruhlarımızda kadın

sesleri. Türküler bittiğinde biz çocuklar, sessizliğimize ve kimsesizliğimize gömülüydük. Gündüz baş başa kaldığımızda, oyunlarımızı oynar, şakalaşır, dövüşür, sövüşür, koşuşur ve oynasaydık. İşte türkülerini dinlerken, büyüklerimizin yanında böyle mahsunlaşırız.

Evde Türkçe konuşulduğunu hiç görmedim. Ama ben okula gidince çabucak Türkçe'yi öğrendim öğrenmesine de lakin! Türkçe evde "geçer akçe" değildi, nasıl ki dışarda Kürtçe geçmiyorsa evde de Türkçe geçmiyordu. Hep aynı bölgenin insanları bir arada toplanırdı. Türküler gibi, kimi gecelerde zikir düzenlenirdi. Allah'a yakarmalar olurdu. Zikir yapanlar çoğunlukla yaşlılardı ve sayıları onbeşi geçmezdi. Ben büyüdüğümde de değişmedi bu hayat. Bilakis daha başka renk almaya başladı. Eskiden geçmiş yaşamlar konuşulur, eşiya yaşamları dillendirilirdi. Kış geceleri sıcacık odalarda sobanın çevresine toplanmış, aralıksız anlatılırdı welat. Welat denilir başka bir şey denmezdi. Welat, yaralı bir ceylan gibiydi. Welat, ak duvaklı bir gelinin yaralanması gibiydi anlatışlarda. Welat, uzak şehirlere taşınmıştı. Belki de bu yüzden çocukların ismini çoğunlukla Welat koyardı analar, babalar, dedeler ve nineler. Welat'ın vatan olduğunu biliyordum, ama böylesine derinliğine idrak edemiyordum. Welat köydü, Welat topraklı, Welat ağaçlardı. Welat göküyü ve dağdı, Welat aşkı, Welat hayattı, Welat'ı yüreğinde taşımayanın ölümüydü uzak şehirlerde. Her birinin gönlündeki Welat ayrı ayrıydı. Ama konuştuklarında, gönüllerindeki Welat'ın, bir genç kızın suretinden başka bir şey olmadığını hepsi görürlerdi.

Babam çoğunlukla bir köşeye çekilir, sessizliğine, kimsesizliğine bürünürdü. Duvar-
dan ses çıkar, ama ondan ses çıkmazdı o anlarda. Kimsesizlik, yabancılık, sevgisizlik, Welat'tan ayrı düşmüşlük, dışlanmışlık ve ayrılıktı belki de onu böylesine yalnızlaştıran. Ama hala yitirmemişti gönlündeki ışık kıvılcıklarını. Welat'ı elinden gitmesine gitmişti, o da habire namusuna sarılıyordu gayrı. Kadın onun için namustu. Ama namusunu da koruyamıyordu doğru düzgün. Babamın namusu her gün tarlalarda bahçelerde çalışıyordu. Namus, böyle mi korunuyordu acaba?

Ahşap evlerde yaşadık; tahta kurusu dolardı tahtaların aralarına ve içlerine. Bitlenirdik. Başımızda, elbiselerimizde ve yataklarımızda bit olurdu. Çoğunlukla bitler birden yayılırdı. Bir arada yaşamının en kötüsü de buydu. Bitler, elbiselerin dikiş yerlerinde toplanır, yumurtlardı. Çamaşırlarımızı kaynatır, elbiselerimizi ilaçlardı annem. Öyle kurtulurduk onlardan. Kimbilir belki de yaşadığımız zorluklar, çektiğimiz acılar horlanmadan dolayı, annem acılarımızı, acıları anlatarak gidermeye çalışırdı. Annem, hep Welat'ı anlatırdı bize, yaşantılarını, acılarını, sevinçlerini, korkularını nakşederdi içimize. Yeniden onları yaşamış gibi olurduk. Arıların çiçeklerde gezmesi gibiydi annemin Welat'ı anlatışı. Hiç görmedim hep hayal ettim Welat'ı. "Welaté mé" deyince, çok çok uzaklardan bahsediliyor gibi gelirdi bana. Kaf dağının ötesi Çin-Maçin çevresinde bir köy gelirdi aklıma.

Kış hazırlıkları, Welat'ta olduğu gibi yapılırdı Çukurova'da. Mercimek, bulgur, peynir, kuru üzüm, bastık köyden gelirdi. Buğday değirmene götürülürdü. Bu una "ev unu" denilirdi. Ev unu güç verir, kuvvet verir denirdi. Biz de böylece daha fazla severdik yiyeceklerimizi. Yiyeceklerimize sevgi koyardı annem, acılarımıza bile sevgi katmasını beceren annemdi.

Bizim yaşamımız Araplara acayip gelir, onlarınki de bize. Türklerin ayrıydı hayatları, ama hep severdik birbirimizi. Bir potada eriyorduk bu ovada, Çukurova'da belki değirmen gibi öğütülüyorduk, kimbilir...

Dökümcü Bekir Usta, Hamal Haso, Ambar Amca, Welat'ın değişik görüntüleriydi. Acıları ve yüzlerindeki kasvet ne kadar da birbirine benziyordu. Yabancı bir şehirde daha belirginleşiyordu suretlerinin benzerlikleri. Ya kadınlar ve çocuklar öyle değil miydi? Çocukların gülüşleri, kadınların sarı, kırmızı çiçekli kıraslarıyla, sevinçleriyle, hüznleriyle, kahırlarıyla Welat'ın değişik renkleri idi. Welat, Çukurova olmuştu çoğumuza. Ama yüreklerimizde, yüreklerimizin hem derinliklerinde, dağların ötesindeki hayatlar ve hayat biçimleri vardı. Bir gün dönmenin özlemini her zaman yaşamaktaydık.

Yakmasýnlar Yüredimizi

Geceydi. Sokaklar sessizliğe bürünmüştü, boğucu bir sıcaklık vardı. Bir ağırlık çökmüştü Amed'in sokaklarına, kale burçlarına. Korku vardı. Sessizlik insanın tüylerini diken diken ediyordu. Gece kötü haberi ha yaydı ha yaya-caktı. Yıldızlar pırıltsız. Amed büyük bir siste boğulmuş gibiydi. Yılların yorgun-luğunu gece taşıyor, hatırlar gibi oluyordu. Amed küsmüş gibiydi. Amed nice olay-lara ev sahipliği yapmış, kaç bin kere ölümün çılgılığıyla ürpermişti. İsyân ede ede, ölümlere “alışmıştı”. Tarih “utanmaz”, bir tekerrürün arifesindeydi, sırtında büyük ölümlerin darağaçların utancı vardı.

Unutamıyordu, dikilen darağaçlarını ve boğazlara geçirilen yağlı ilmiklerin çir-kinliğini. Boğulur gibi olmuştu bu gece. Ak sakallı pirlar de gecenin sessizliğine gö-mülmüşlerdi. Darağaçlarıyla yetinmemişti Amed. Bir de... Bir de gündüzlerin orta-sında, binlerce kalabalıkların içinde yaşamlarını yitiren, genç, yaşlı insanı bağrına basmıştı. Adı “Faili meçhul”du. Hepsini bağrına basmalıydı Amed. Çünkü tarihiydi. Hepsinin yeri vardı. Derya kadar geniş, Hz. Eyüp kadar sabırlıydı. Ne gecenin sessizliği ne de gündüzlerin kalabalıkları onu tarihinden kopartmayacaktı. Amed da-rağaçlarını, Amed zindanlarını ve Amed karakollarını biliyordu.

Daha on yaşındayken babasını kaybetmişti Alattin. Daha gelişme çağındayken kötü bir kaderle karşılaşmış-tı. Babasını “faili meçhul” bir saldırı sonucu kaybetmişti. Babasını kaybetmesiyle birlikte derin bir boğuntuyu ya-sadı. Bir türlü bu boğuntuyu aşamıyordu. Yalnızlık duy-gusu, içindeki boğuntuyu büyütüyordu. Bazen sessizce ağlıyor, yalnızlığını gidermeye çalışıyordu. İçine kapan-mıştı Alattin. İçindeki sorular dağ gibi büyüyordu. Gele-ceği ne olacaktı Alattin'in, boynu bükük mü büyüyecekti yoksa?

Alattin gün geçtikçe bu soruların girdabında dönüp dolaşıyordu. Her geçen gün bu girdap onu biraz daha yu-tuyordu, içine çektikçe çekiyordu. Çaresiz, zavallıydı A-lattin. Ne ahını ne de onun yüreğinin isyanını, feryat figa-nını duyan olurdu. Yaşam ruhunu daraltmıştı. Çıkmaz bir sokakta derin bir uçurumun kenarında bu iki duyguyu birlikte yaşamanın derinliğini yaşıyordu. Yaşam cehenne-min kızgın ateşi gibi etrafına alev saçıyordu. Alattin'in eli kolu bağlanmış, adeta şehrin tüm heybetiyle üstüne gel-diğini hissediyordu. Herkese küsmüş, herkesten uzaklaş-mış, herşeye yabancılaşmıştı, tek çaresi ve umudu vardı, o da annesiydi. Bir tek o ona yakınlaşabiliyor, onunla ko-nuşabiliyordu.

Alattin çocukluğunu doyasıya yaşamadan sokaklar-daki kimsesiz, evsiz-barksız çocuklara karıştı. Onlarla dost olmayı denedi. Ama bu dostluk çaresizliğin ve çık-maz sokağın dostluğuuydu. Alattin'in yeni mekanı Amed

Ruşen Tutku
H Tipi Kapalı Cezaevi
Gaziantep

sokakları olmuştu. Bu sokak senin bu sokak benim deyip yaşlılarıyla dolaşıyordu. Sonu belirsiz yeni bir girdap ve uçurumla karşı karşıyaydı. Ne bulsa onu yiyor, onu içiyordu. Bir de insanın içini parçalayan, onu an be an ölüme yakınlaştıran, adeta dirhem dirhem eritip ölüme götüren bir tuzağın içine çekmişti. Gün geçtikçe eriyor yaşama umudu tükeniyordu. Yüz hatları değişiyor, üstünden başından derin kokular geliyordu. Amed sokakları yeniden bir çocuk için mezar olmaya başlıyordu.

Yaşamın anlamsızlığı onu baliye dost etmişti. Baliyi içine çektikçe kendinden geçiyor, kendinden geçtikçe ölüme daha fazla yakınlaştığını hiç farkedemiyordu. Karlı bir dağ silsilesi içindeydi ve uykusu geliyordu. Uykunun onun ölümlü olacağını bilmeden.

Her geçen gün bunalımı büyüyordu. Daha çocuk sayılan yaşta bu dayanılmaz kötü alışkanlığı almıştı. Ne sokaklar ne de onun gibi sokak çocukları onu tatmin ediyor, dost olamıyordu. Tek dostu burnunu her dayadığında, onu hayallerine götüren bali oldu. Çocuk yaştaki hayalleri çok uzağa gidiyordu. Arayışı bir mezarın başında göz yaşlarını dökerek noktalanıyordu. Gittiği en uzak yer bir mezarlıktı, babasının yattığı mezarlıktı. Neydi Alattin'in sık sık mezarlığa götürdüğü şey? Acaba baba sevgisi mi, yoksa yeni mekanını görür gibi mi oluyordu? Belki bilinmez, belki de tüm bu duyguları birlikte yaşamının içindeydi.

Delikanlı çağına gelmişti Alattin. Babasının mezarına her gidişte doyasıya ağlıyor, ağladıkça çaresizliğini görür gibi oluyordu. Duyguları bir nebze de olsa rahatlıyordu. Her mezar ziyareti onu tekrar tekrar hayallerine götürüyordu.

Yaşamın acıları ve bunca çektiği ızdırap dayanılmaz noktalara varmıştı. Yaşam yüreğinde bir yük olmuştu. Yapacağı tek şey vardı, ya da elinde kala kala bir o kalmıştı. Çaresizdi, duygularıyla boğuşa boğuşa dizlerinde derman kalmamış, bitkin ve mecalsiz düşmüştü. Bali kullandığı için çokça götürüldüğü On Nisan Karakolunu gözüne kestirmişti. Kafasına koyduğu çaresizlik eylemini orada gerçekleştirecekti. Belki bu onun tarzıydı. Almalıydı ama nasıl. Elinde bir küçük bidonla yanına usulca yaklaştı. İçi benzin doluydu. Tam karşısında durdu önce, sonra etrafını kontrol etti. Benzini üstüne döktü. Ölüme birinci adımını attığını hissetti. Gözyaşları yanaklarından süzüldü. Yanlızlığı daha bir büyüdü. Artık 'geri dönüş yok' diyerek etrafına son bir kez göz gezdirdi, çakmağı çaktı, ateş tüm bedenini sarmıştı. Sessizlik ve çaresizlik içinde acılarını içine gömerek yanıyordu. Her şey bittikten sonra hastahane üçüncü derecede yanık teşhisi konuldu. Alattin ölümle pençeleşiyordu. Belki de ölüme çok yakınlaştığı andı. Yorgun, bitik, yürek parçalayıcı acılarla kıvranıyordu. Yarası ölümcül değildi ama sonunda yenik düştü ölüme. Kaldırıldığı Adana SSK hastahanesinde yaşamını yitirdi.

Artık çok sevdiği babasının kucağında idi. Ona doyasıya sarılıp yıllardır çektiği hasretinin acısını giderecekti.

Alattin yaşama veda ederken geride gözü yaşlı annesini bıraktı. Yaşlı yüreği bu ölümleri artık kaldıracak kadar güçlü değildi. Duyguları kabarıyor, kabardıkça tüm yaşamı gözlerinde bir film şeridi gibi geçip gidiyordu. Göz yaşlarına hakim olamıyordu. Önce bir olayla kocasını, sonrasında ise oğlunu kaybetmenin acısını yaşıyordu. Yaşlı yüreği isyanda sessiz ve çaresizlik içinde... "Bali onda hayat diye birşey bırakmamıştı. Çok sinirliydi. Ama bana karşı iyiydi. Sadece benimle konuşuyordu. Ölmek istiyordu. Ölmeden üç gün önce babasının mezarında gördük, ağlıyordu. Son nefesini verirken "hakkımı helal et" dedi. Onun sonu böyle oldu, başka çocuklar ölmesin. Kimse içmesin. İçerse kurtuluşları yok. Artık yanmasın çocuklarımız, yakmasın yüreğimizi". İsyanı buydu yaşlı ananın...

Kulaklarımı tıkar sağır ozanlar
düşerken ölümün çılgılığı
yaşamın dipsiz karanlığına
Çılgınlık kopar
makine dişlisinin arasında
kopan koldan
Yağ olup çarka karışır kan,
ürün olup karşımıza çıkan koldur
makine gürültüsünde bastırılan çılgılık
Döner tarihin tekerleği
değirmen taşı gibi olduğu yerde değil,
yükselterek çılgınlıkları, bir uçtan bir uca.
Çılgınlık yükselir
alaca karanlığın içinden
gün ışıklarının atımına doğru
hiç sütle dolmayan biberona, düşerken ölüm,
gece konup gündüz yıkılan evlerden.
Topraktan çıkarıp demir yaptığım
demirden dozere dönüştüğüm
canımı kanımı kattığım paletler altında
eziliyor düşlerim ve çılgılığım
Ve dönüyor tarihin tekerleği
gecenin alaca karanlığında da olsa
Yırtılır bir çarşaf gibi
gecenin karanlığı
gün ışıklarının atımına doğru
makinelik tüfek sesleriyle
Ağıtlara dönüşürken çılgınlık
Yezidi Kürtlerinin bedeninde
Gerillanın zafer naralarıyla yankılanır
dağbaşlarının doruklarından
ve yükselir grev çadırlarından

gecekondu mahallelerine
Gece değil gündüz konmak için yaşama
ezilmesin düşlerimiz paletlerin altında
son bulsun toplu katliamlar diye
haykırıyor toprağın kara bağrından
devrim için ölümsüzleşenler
ve emrediyorlar bize
barikatın en ön cephesinden
son verin sermayenin soysuzluğuna
Ve uyanıyor dev
bu emrin kudretiyle
Bu kavga en sonuncusu diyerek
Yürür en önde işçiler
ardındaki tüm ezilenlerle
Yürür her ulustan, her dilden,
her renkten işçiler ve ezilenler
Kurtarmak için dünyayı
efendilerin ellerinden
Kurulur barikatlar
başlar sokak savaşı
asilzadelerin soysuzluğuna son vermek için
Sarsar dünyayı uyuyan dev
“mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirerek”
Yıkılır tüm dünyada
domino taşı gibi kötü yazgı
Ve acılardan ardılına
doğan bebeğin çılgılığı kalırken,
sessizce
düşer yaşamın dipsiz karanlığına
kulakları tıkalı sağır ozanlar

Kurtuluş Gürbüz

Anı

Eftelya Deniz

HEMŞİRE

3

Dün gece bir tebessümün gölgesinde kapattım gözlerimi uykuya. Sabah u-
yandığımda yine o tebessüm eşlik ediyordu bana. Benim için en zoru, sa-
bah 6.30'da uyanıp işe gitmek. Yaklaşık yedi yıldan beridir böyle devam
ediyorum. Ben evden çıkarken, sokağın sonundaki kaldırımlara konan güvercin-
ler orada bekliyorlardı. Hızlı adımlarla onlara doğru yürüyorum, tam yaklaştığım
sırada her zamanki gibi ellerimi birbirine çarpıyorum. Güvercinler birer birer ka-
natlanıp uçuyorlar. Ben de kollarımı havaya doğru açıp onları hayranlıkla izliyo-
rum. Mehmet amcanın sesini duyuyorum. "Serap, Serap, kızım" diye, sesleniyor.

Mehmet amca 60'lı yaşlarında. Her sabah çöpleri karıştırıp pet şişe toplar.
Çocukları bırakıp gitmişler, karısı da ölünce tek kalmış. "Nereye böyle kızım? İ-
şe mi yine?", "Evet amca işe gidiyordum", "Hadi sana kolay gelsin", "Sağol am-
cacığım. Var mı bir isteğin?", "Yok kızım. Ben seni lafa tutmayayım. Sen işine
git" diyordu son defa gülümserken... "Bugün de ekmek paramız çıkarsa" diye
söylenip çöp kutusuna doğru yürüdü.

Gelelim o tebessümlerin sahibine... 30 yaşında bir bayandı. Adı, Bahar'dı.
Gülüşüne hep bir hüznün eşlik etse de, çok tatlı bir gülüşü vardı. Onun gibi gül-
mek için aynanın karşısına geçip denemeler yaptım. Ama o gülümsemeyi yansı-
mayı beceremedim.

Bahar'ı ilk tanıdığım gün polikliniğe yanında bir bayanla gelmişti. "Size
bir soru sorabilir miyiz hemşire hanım?", "Tabii sorabilirsiniz, dinliyorum". On
beş dakika sormalarını bekledim. "Ama hadi, sorun artık, bekliyorum." Bahar
anlatmaya başladı: "Ben yeni doğum yaptım da, göğüslerim ağrıyor taş gibi"
deyip duraksadı. "Emziriyor musun çocuğunu?", "Yok, hayır emzirmiyorum.",
"Nasıl yani? Emmiyor mu çocuk?", "Yok. Çünkü çocuğumu hiç görmedim.
Doğum yaptıktan sonra alıp kaçırıldı benden kocam. Sadece birkaç dakika gös-
terdi bana hemşire. Ama yüzünü hatırlamıyorum. Bir tane de yedi yaşında oğ-
lum var. Onu da beraber götürdü, iki aydır haber almadım. Sadece Ankara'da
olduklarını biliyorum.", "Şimdi ne yapıyorsun?", "Babam ve annemle kalıyo-
rum. Onlar yaşlılar ve sürekli hastalar. Bu polikliniğe geliyorlar, görse-
n tanır-
sın. Ben de evdeyim hep, çıkmam dışarıya. Çıksam ne yapayım, içim evlat öz-
lemiyle doluyken." Ağlamaklı oluyordu ama ağlamıyordu. Kendimi onun yeri-
ne koyayım dedim, düşünmek bile kendimi güçsüz hissetmeme yetti. Ama Ba-
har gerçekten de güçlüydü. Annesinin babasının ona ihtiyacı vardı. Bunun far-
kıydı. Birkaç ilaç yazıp, Bahar'a reçetesini verdik.

Daha sonraki günlerde Bahar polikliniğe haftada en az 2-3 kez gelmeye baş-
ladı. Zaman buldukça sohbet ediyorduk, bizi hiç terk etmeyen tebessümü eşliğin-
de. Günler, aylar ilerliyordu. Bahar'la tanışalı yedi ay olmuştu. Bahar'la annesi-
ni polikliniğe gelirken gördüm. Bir heyecan vardı Bahar'da. "Hayırdır?" dedim.
El işaret parmaklarını dudaklarına götürüp, annesini işaret ederek, "sus anlataca-
ğım" dedi. Annesine, yani Fatma Teyze'ye serum takıp, gözlem odasına aldım.
Sonra Bahar'la sohbe koyulduk. "Ben sana hep bir şey soracağım ama geçi-
riyorum bir şekilde. Neden gitti kocan?", "Deliymişim ben." Şaşırdım. "Nasıl ya-

ni?”, “Gebelik dönemimde iki kez bayılmam oldu. Doktor “psikolojik” dedi. “Geçici bir durum, korkmuş o kadar” dedi, kocama. Sonuç ortada zaten. Kocam beni hastanede, bırakıp gitti. Çocuklarımı da yanında götürdü.”, “Sen neden korktun peki?”, “Kocam geç saatlerde geliyordu eve. Düşün, gece 4’te oğlumla evde bir başıma... Yalnızlıktan korkuyor, o gelinceye kadar uyumuyordum. Sence ben deli miyim? Sen beni yeterince tanıdın. Neyse bunları bırakalım hemşirem, sana müjdem var.”, “E hadi.”, “Kocam ve çocuklarım dönmüş, buradalarmış. Eski komşum söyledi. Bir hafta olmuş geleli.”, “Görmeye gidecek misin, çocuklarımı?”, “Yok gidemem. Hem nasıl gidebilirim? Tek başıma ne yapabilirim? Annemin ve babamın durumunu sen biliyorsun. Onları üzmem de istemiyorum. Çocuklarımla aynı şehirde olmak yeter bana.” Bahar’ı çaresizliğin gölgesine sığınmış görüyordum. “Acaba bir ağbim olsaydı, durum farklı olur muydu? Neyse hemşire hanım, ben zaten alıştım artık mutsuzluğuma. Ama umutluyum. Çocuklarım bir gün gelip, beni bulacak, inanıyorum.” diyordu. Ve tebessümlerinin izlerini bırakıp, sokağın boşluğunda kaybolup gitti Bahar.

Kim bilir, şu sokakta bulunan, evlerin kapılarının arkasında kaç tane “Bahar” var? Sayıları gün geçtikçe artan. Ama neden bir şeyler yapılmıyor? Dinlemek onları az da olsa rahatlatır. Ama sadece o kadar...

Bugün hava yağmurlu. Öyle şiddetli yağıyor ki, gökyüzü gürlemeleri yere dökülüyor sanki. Sokaklardan caddeye akan, çamurlu sularla, boyanıyor her yer. Birkaç tane kedi gözüküyor caddenin ortasında. Yağmur bayağı ıslatmış onları. Sanki kendilerine sığınacak yer arar gibi bakıyorlar etraflarına. “Kediler mi?” demeyin. Ben bana hissettirdiklerini yazıyorum gerçekten.

Başımı camdan dışarı uzatmıştım ki caddenin başında, bir bayanla, çocuğun bu yöne geldiğini gördüm. ‘Bu yağmurda ne işleri olabilir?’ diyorum kendi kendime. Sanırım polikliniğe geliyorlardı. Biraz zaman geçmişti ki polikliniğin kapısı aralandı. Bayan 45, çocuk 6 yaşındaydı. İkisinin de saçlarından sular akıyordu. Küçük kızın üzerinde kısa kollu bir tişört, ayağında ön kısımları yırtılmış pembe bir terlik, ayak parmakları yere değiyor, arada bir öksürüyordu. Yağmur suları yüzüne doğru aktıkça, yumruk yaptığı elleriyle siliyordu. Soğuktan kıpkırmızı olmuştu. Titriyordu. Önüne diz çöküp oturdum. “Adın ne senin”, “Özlem” dedi. “Özlem demek. Benim de arkadaşım var onun da adı Özlem.”, “Benim

gibi güzel mi o da?”, “Evet senin gibi güzel ve senin kadar tatlı.” Özlem’in ellerini, avuçlarının içine aldım. “Ben de senin kadarken, sokakta oynardım, yağmurun altında. Islanır ve üşürdüm. Sonra eve gince annem ellerini avuçlarına alırdı, ısırdı ellerim, üşümem geçerdi. Seninkiler de ısındı mı?”, “Evet, ısındı abla. Sen biliyor musun? Benim bir bebeğim var. Babamdan bana bebek almasını istedim ama almadı. Annem de bana bezden dikti. Hem içi pamuk dolu. O hiç üşümez. Pamuk var ya içinde. Hep onunla uyuyorum.”, “Niye getirmediğin bebeğini Özlemciğim?”, “Yağmurda ıslanır, benim gibi hasta olur diye getirmedi.”, “Demek öyle, havalar ısınınca getirirsin sen de.” “Tamam, getiririm o zaman.”, “Hayırdır teyzeciğim bu yağmurda, Özlem’i de getirmişsin, sorun ne” dedim. “Bizde sorun mu tükenir kızım? Özlem astım bronşit de. Nefes almakta zorluk çekiyor. Ara ara nöbetleri geliyor. Ona buhar verdireyim dedim.”, “Tamam, gel verelim.” Özlem’i gözlem odasına alıp buhar vermeye başladım.

“Abla, Sen nasılsın?”, “Tam adamına sordun kızım. Özlem’den başka bir kızım daha var. Zeliha. 18 yaşında, 3 ay önce evlendirdim.”, “Küçük değil mi yaşı?”, “Ne yapayım, mecburiyetten. Anlatayım da hak verirsin bana. Ben, kocam ve kızlarım, karımız doymasa da mutluyduk. Kocam bir fabrikada gece bekçisiydi. Akşam yedide gider, ertesi sabah yediye kadar. Yine bir gün akşam evden çıkıp işe gitti. Ertesi sabah 8 oldu yok, saatler ilerledi ama gelmedi. Meraklandım tabii. Çok geçmedi evin telefonu çaldı. Açtım, ‘Kemal’in evi mi orası’, ‘Evet’ dedim. ‘Bacım Kemal biraz rahatsız da, hastanede yiz şimdi. Birazdan geliriz’ deyip telefonu kapattı. ‘Ne oldu acaba’ diyordum kendi kendime. Bir şey yapamamak beni bitiriyordu. Birkaç saat sonra geldiler. Kemal tuhaftı. Sürekli gülüyor, garip hareketler yapıyordu. Kemal’le gelen adam şefiydi sanırım. ‘Kemal’i yatıralım da biraz dinlensin bacım’ dedi. Neyse Kemal’i yatırdık. Gece nöbetteyken. Arkadaşına ‘ben daraldım, biraz şu ağacın oraya gideyim de bir sigara içeyim. Sen beni idare et’ demiş. O da ‘tamam git sen’ demiş. Kemal tekrar geldiğinde titriyormuş. Kendi kendine bağırıp ağlıyormuş. Yüzünü yıkamışlar ama nafiye. Sonra beni aradılar. Hastaneye götürdük. Arabada da tuhaftı. ‘Gelmeyin, gelmeyin’ deyip duruyordu. Hastaneye vardık, durumunu anlattık. ‘Daha önce böyle oldu mu?’ diye sordu doktor. Biz de ‘olmadı’ dedik. ‘Kendi halinde, sessiz, sakın bir adamdı. Kimseyle bir problemi olmadı’ Sakinleştirici yapıp, ilaç yazdı. 1 ay sonra

tekrar istedi. Psikolojik bir durum, korkuya dayanıyor galiba dedi. Bir de bacım, yalnız bırakmamalıymış. Ben gideyim. Tekrar geçmiş olsun.’ deyip gitti.”

“Özlem uykuya dalmış” diye söylendi içinden hafif bir sesle “Neyse kızım adam gitti. Ne yapacaktı Döne Teyzen şimdi? Günler ilerliyordu. Kemal gittikçe yabancılaşıyordu bize. Kontrole gittik doktora, zamana bıraktılar düzelmesini. Ben de çalışmaya başladım. Apartmanlara temizliğe gidiyor, Özlemi de yanımda götürüyordum. O, devamlı bebeğiyle oynardı, beni de yormazdı. Ara sıra astım nöbeti tutuyordu. Aklım evdeki kızım Zeliha’da kalıyordu. Çünkü Kemal’den korkuyordum. Dengesiz tavırları vardı. ‘Ya kıza bir şey yaparsa’ diye düşünmeden edemiyordum. Kemal’in ailesi de ilgilenmiyordu. Ayda bir geliyorlardı. Bir saat oturup gidiyorlardı. Bize yardımları olmuyordu. Gece yatarken odanın kapısını kilitleyip kızlarımla öyle uyuyordum. Kemal de diğer odada uyuyordu. Sonunda Zeliha’yı evlendirdim.”, “Mutlu mu Zeliha?” diye sordum. “Karnı doyuyor, sırtı pek, damat iyi biri, kızımın da yüzü gülüyor, o da bana yetiyor. İşte böyle kızım. Oh vallahi içim ferahladı. Öyle bir zaman içindeyiz ki, anlatacak çok şeyimiz var ama dinleyecek kimsemiz yok kızım” diyor, elimi tutuyor. “Ne zaman istersen gelebilirsin.” Özlem’in sesi geliyordu. Bana, “Niye uyuttun beni abla?” dedi, Döne abla onu kaldırırken. “Ben uyutmadım ki Özlem’ciğim, sen kendin uyudun.” Döne abla, “Biz gidelim artık kızım, her şey için teşekkürler.”, “Önemli değil ablacığım geçmiş olsun.” Özlem bana dönerek. “Seni öpeyim mi abla?”, “öp” dedim. “Sen beni sevdim mi?” dedi beni öperken. “Evet, sevdim.”, “O zaman sen de beni öpecen de mi?” Ben de onu öptüm. “Bak, ellerim üşümüyor artık. Sen ısıttın ya, ondan.” Gittiler. Dalmışım. Ancak yeni bir hastanın gelmesiyle kendime yeniden geldim...

ONSOZ

Hasankeyf

Ötmez bülbüller
Güllerim kurumuş deyip
Akmaz Dicle nehri
Üstüme oyunlar oynanır deyip
Duyurmuşlar Fırat’a
Dicle’ye tuzak kurulmuş deyip
Kurur yatağında bak yavaş yavaş.

Hasankeyf’im üzülme
Varmam üstüne
Üzülme
Kahpenin hain sözüne
Dünya şahit olsun şu zor halime
Kururum yatağında bak yavaş yavaş.

Murat nehri sitem etme ne olur.
Hasankeyf’im karşımda hüznle durur
İçime bir ateş düşmüş kavurur
Tarihim bir gün benimle yok olur diye
Endişeleniyorum, kuruyorum bak yavaş yavaş.

Van gölüm,
Sen niye bana dargımsın
Bize bunu yapan eller kırılınsın.
Barajlar yapılsın razıyım, suyum tutulsun.
Lakin Hasankeyf’e cellat Dicle olmasın.
Kurutsun suyumun Hak yavaş yavaş.

Yusuf Aslan

Dindirilemeyen

Mart İşçi Kültür Merkezi

Akşam olmak üzereydi. Güneş kendini İzmir'in üzerine uzatmış, havada asılı gibi duran bulutları kızılaştırarak ağır ağır yüzünü denize yaslıyordu. Şehri solgun sokak lambalarıyla baş başa bırakıp, yoldaşlarımla koca bir kamyonun kasasında şair yüreklerimizi ormanın serinliğine sürerek ilerledik. Kamyon beşik gibi sallanıyor, derin bir vadiden yılan gibi kıvrılarak dolanan yolu takip ediyordu. Yoldaşlarla neşeli ezgiler savurduk...

Boz renkli sarp kayalarla iç içe geçmiş çam ağaçlarını seyrederek bir hayli yol aldık. İlk defa tahtacıların çalışma alanlarını görecektik olan yoldaşların birikmiş heyecanları bakışlarına yansımıştı. Yol kenarlarındaki soyulmuş tomruk ve sanayiler, çardaklara yaklaştığımızı bildirmekteydi. Kamyon homurtusunu azaltıp durdu. Çınar ağaçlarıyla dolu bir vadideydi çardaklar. Tamamlanmamış odun istifleri, hafif sarp bir alana tutunmuş, günün yorgunluğunu giderir gibi etraflarındaki sararmış çimenleri seyrediyorlardı. Katır nallarının oyduğu patikalar, kesim motorlarındaki birikmiş yağ ve talaş

parçaları, balta saplarının koyulaşmış rengi ve en çok da dağ giysileri üzerine yapışmış akma lekeleriyle, avuç içilerindeki kalın nasır izleri emeğin resmini çizdi bize...

Yoldaşlarımızla, dostlarımızla kucaklaştık, selamlaştık önce. Ateş çoktan yakılmıştı. Elbirliğiyle sohbetler ederek yemeklerimizi hazırladık. Hep birlikte oturduk sofraya... Sonra türküler söyledik halaylar çektik... Gölgeler uzayıp kaybolalı çok olmuştu. Karanlık ateşimizin üzerine eğilemiyor, tepemizdeki çınar yapraklarından başlayarak dokunduğu her şeye farklı bir gizem veriyordu. Yüzlerimiz lüküs ışığında yarı karanlık yarı aydınlık şekiller alıyordu. Çayımızı demleyip birbirimizin yanına sokularak bir daire oluşturduk.

Yılların umudunu, hincını, sevdasını, özlemine, öfkesini, iri gövdesi ve ağarmış sakalıyla bir yoldaşımız bu dağlara işliyor, kadınlarıyla çocuklarıyla...

Açılan yaralar, ağrıyan kollar, bacaklar... ve sıcakta kaynayan bir ten...

Dedik ki Nazım anlatır en iyi bunu bize...

Nazım'ı davet ettik aramıza. Hiç beklemedi bizi. İşçi tulumunu giyip sosyalizmi anlattı. İnsan olmayı, duvarları anlattı, mahpuslukları, zindanları anlattı. Ve yürümeyi ve zaferin nasıl kazanılacağını... Bizim Nazım, komünist olmayı anlattı bize... şiirler okudu ve ezgiler...

Halktan damıtılmış zekasını sundu bize...

Ne barlarda içki içerek andık onu, ne köşe başlarında pusarak, ne soluk gazetelerin bir iki satırında...

Onu, bağıra bağıra bir dağ başında çınar ağaçlarının altında selamladık... Alnında tomur tomur ter damlaları ışıltıyordu hala, on üç yıllık mahpusluktan ve yolculuktan kalma... Ne vatandaşlıktan çıkarılması umurundaydı, ne de kemiklerinin toplatılıp getirilmesi Moskova'dan...

Nazım bizimleydi...

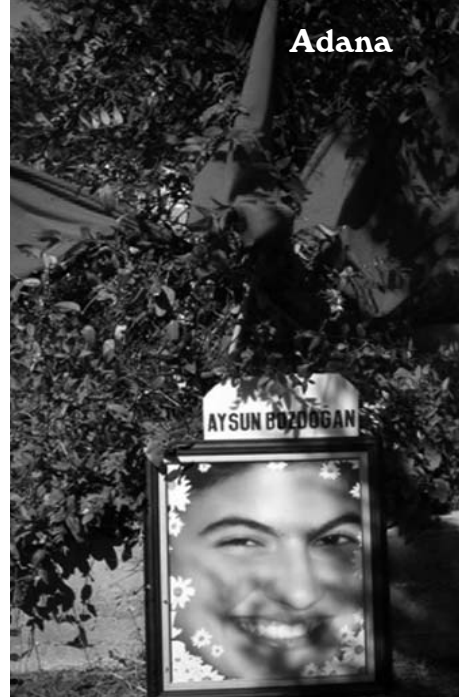
Gecenin geç saatleri olmasına rağmen ateşin yalımları hafif serinleyen havadan titreyerek yüzümüze çarpıyordu. Sabahlara kadar sohbet etti yoldaşlarım, gölgeleri ateşin etrafına sallanarak...

Biliyoruz, dostluğumuz, ekmeğimiz, yüreğimiz sarar bu dünyayı... Hani dünyayı çocuklara verelim derdi ya şairimiz... Bir de bu yüzden, o türküyü hiç düştürmeyeceğiz dilimizden... Zafere kadar...

Yazdan Kalanlar

Gazi
Ayışığı

Adana

Haziran'ın sarı-sıcak bir gününde aramızdan ayrılmıştı... Yine sarı-sıcak bir günde, İstanbul Ayışığı Sanat Merkezi önünde Aysunumuz için bir anma etkinliği düzenledik. Yalnız Taksim'de değil, sanat merkezlerimizin bulunduğu her yerde andık Aysunumuzu... Gazi'de düzenlenen anma etkinliği, Adana'da mezarbaşında Antep Ayışığı ve Adana Ayışığı vardı. 'Suçu ve suçluyu övmek' ve 'yürüyüş kanununa muhalefet' suçlamasıyla tutuklanma istemiyle mahkemeye sevk edildiler. Diğer 8 arkadaşımız ise savcılık tarafından saat 18:30 da serbest bırakıldılar. Mahkemeye çıkarılan 6 arkadaşımız yöneltilen suçlamalardan dolayı tutuklanarak Adana Kürkcüler Cezaevi'ne gönderildiler.

Taksim

Antep 2 Temmuz Anması

Her şeyimizi elimizden alabilirler. Ama türkülerimizi alamazlar, diyordu Salvador Allende. Öyle de oldu. Her şeyimizi almaya, yok etmeye çalıştılar. Ve gerçekten de türkülerimizi silemediler hafızalardan. Ateşe verdiler, bedenlerimizi yaktılar, ama türküler o alevlerin bizlerde uyandırdığı hınçla daha da güleldi, güçlendi. Yozluğu, çürümüşlüğü dayatan burjuva sanata karşı, toplumcu – gerçekçi sanat anlayışı ile insanları ileri taşıyan, devrimci – demokrat 37 aydın ve sanatçımızı 2 Temmuz 1993'te, Sivas'ta, Madımak Oteli'nde yakarak katlettiler.

Bu katliamın 14. yılında onların sanatlarını, fikirlerini ve üretimlerini kitlelere ulaştırmak, anılarını yaşatmak ve katliamın sorumlularına karşı birlikte mücadele etmek için Antep Ayışığı Sanat Merkezi olarak devrimci-demokrat kurumlara çağrıda bulduk. Ve bir komite oluşturularak Yeşilsu Parkı'nda bir etkinlik ve basın açıklaması kararı alındı. 1 Temmuz Pazar günü saat 18:30'da Yeşilsu parkı'nda Ayı-

şığı Sanat Merkezi, Genç Emekçiler Birliği, Ezilenleri Sosyalist Platformu, İnsan Hakları Derneği ve Özgür Düşünce Derneği olarak "Sivas'ı unutmamak, unutturmayız. Hesap soracağız" yazılı pankartımızı açarak, ellerimizde katliamda ölümsüzleşenlerin resimleri ve "Sivas'ı unutmamak, unutturma – devrimci sanat susturulamaz- Sivas'ın hesabı sorulacak" sloganlarıyla eylemimize başladık. Şiir grubunun, Denize Ezgi'nin yer aldığı basın açıklaması, platform adına okunan basın açıklamasının ardından sonlandırıldı.

Ayışığı Sanat Merkezi Genç Emekçiler Birliği

Sarigazi festival

Onlar, bizi oradan uzaklaştırmak için her şeyi yaptılar. Baskılar uyguladılar olmadı... Gözaltına aldılar olmadı... Tutukladılar olmadı... Bürokratik engeller çıkardılar olmadı... Her saldırının ardından biz yeniden başladık çalışmaya. Bu yılda Sarigazi Halk Festivali organizasyonunda yer alarak daha da güçlendirdik oradaki varlığımızı.

Günlerce süren yoğun hazırlık döneminin ardından, festival gününe geldiğimizde her birimiz büyük bir heyecan içindeydik. Festival alanına gidip stantlarımızı kurduk, hazırlıklarımızı yaptık. Üç gün sürecek olan festival büyük bir coşkuyla başladı. Üç gün boyunca aynı coşku yaşandı. Müziklerimiz, şiirlerimiz, oyunlarımızla Sarigazi halkıyla coşkulu bir üç gün geçirdik.

İşte yine 1 Eylül gelmişti...
Onca koşturmacanın ardından bir yılı daha geride bırakmıştık. Kâh üzülmüş, kâh sevinmiştik. Her gün, çıtayı biraz daha yükseltmenin gayreti içerisinde geçmişti... Ve işte yine 1 Eylül'deydik.

Yine bir emekçi mahallesi'nde, dostlarla birlikte kutlayacaktık 1 Eylül'ü. Gazi Mahallesi'nde, Ayışığı Ekin Sanat Merkezi'nin önündeki parkta (Aysun Bozdoğan Parkı) yaptık kutlamamızı. Park düzenlenmiş, bir şenliğe hazırlanır gibi çeki düzen vermişti kendisine. Kızıl bayraklar ve Deniz'in dev posterleri bekliyordu yeni bir buluşmayı...

Akşam saatlerinde başladı program. Önce bir konuşma yapıldı. Ardından, sahneyi Emeğe Ezgi aldı. Emeğin ezgileri çoğaldı coşkumuzda ... Daha sonra, her zaman bizlerle, emekle yürek yüreğe olan şair dostumuz Ruhan Mavruk bizlerle aynı coşkuyu paylaştı. Paylaştıkça çoğaldı umut. Sözlerini "Yaşasın gelecek..." diye bitirdi. Sonra da sahneyi Grup Sılam ve Cengiz Sağlam aldılar. Gecenin karanlığına gün ışığını taşıdık. Aydınlandı Gazi, aydınlattı bizi...

Gazi'deki coşkuyu 1 hafta sonra Taksim'deki Ayışığı Sanat Merkezimize taşımıştık...

Gazi Mahallesi'nde 1 Eylül Kutlaması

SAMAN SARISI

Vera Tulyakova'ya derin saygılarımla

...

Küba'dan döndüm bu sabah
Küba meydanında altı milyon kişi akı karası sarısı melezi ışıklı bir
çekirdek dikiyor çekirdeklerin çekirdeğini güle oynaya
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
işin kolayına kaçmadan ama
gül yanaklı bebesini emziren melek yüzlü anneciğin resmini değil
ne de ak örtüde elmaların
ne de akvaryumda su kabarcıklarının arasında dolanan kırmızı balığinkini
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
1961 yazı ortalarında Küba'nın resmini yapabilir misin
çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam yemem gayrının
resmini yapabilir misin üstat
yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini yapabilir misin
bir el gördüm Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz kıyısına yakın
bir duvarın üstünde bir el gördüm
ferah bir türküydü duvar
el okşuyordu duvarı
el altı aylıktı okşuyordu boynunu anasının
on yedi yaşındaydı el ve Mariya'nın memelerini okşuyordu avucu nasır
nasırdı ve Karayip denizi kokuyordu
yirmi yaşındaydı el ve okşuyordu boynunu altı aylık oğlunun
yirmi beş yaşındaydı el ve okşamayı unutmuştu çoktan
otuz yaşındaydı el ve Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz
kıyısında bir duvarın üstünde gördüm onu
okşuyordu duvarı
sen el resimleri yaparsın Abidin bizim ırgatların demircilerin ellerini
Kübalı balıkçı Nikolas'ın da elini yap karakalem
kooperatiften aldığı pırl pırl evinin duvarında okşamaya kavuşan ve
okşamayı bir daha yitirmeyecek Kübalı balıkçı Nikolas'ın elini
kocaman bir el
deniz kaplumbağası bir el
ferah bir duvarı okşayabildiğine inanamayan bir el
artık bütün sevinçlere inanan bir el
güneşli denizli kutsal bir el
Fidel'in sözleri gibi bereketli topraklarda şekerkamışı hızıyla fişkirip
yeşerip ballanan umutların eli
1961'de Küba'da çok renkli çok serin ağaçlar gibi evler ve çok rahat evler
gibi ağaçlar diken ellerden biri
çelik dökmeğe hazırlanan ellerden biri
mitralyözü türküleştiren türküleri mitralyözleştiren el
yalansız hürriyetin eli
Fidel'in sıkıldığı el
ömrünün ilk kurşunkalemiyle ömrünün ilk kâadına hürriyet sözcüğünü
yazan el
hürriyet sözcüğünü söylerken sulanıyor ağızları Kübalıların balkutusu bir
karpuzu kesiyorlarmış gibi
ve gözleri parlıyor erkeklerinin
ve kızlarının eziliyor içi dokununca dudakları hürriyet sözcüğüne
ve koca kişileri en tatlı anılarını çekip kuyudan yudum yudum içiyor
mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
hürriyet sözcüğünün resmini ama yalansızının

1961 Nazım Hikmet

